

Fragment of a paper label with some illegible markings.

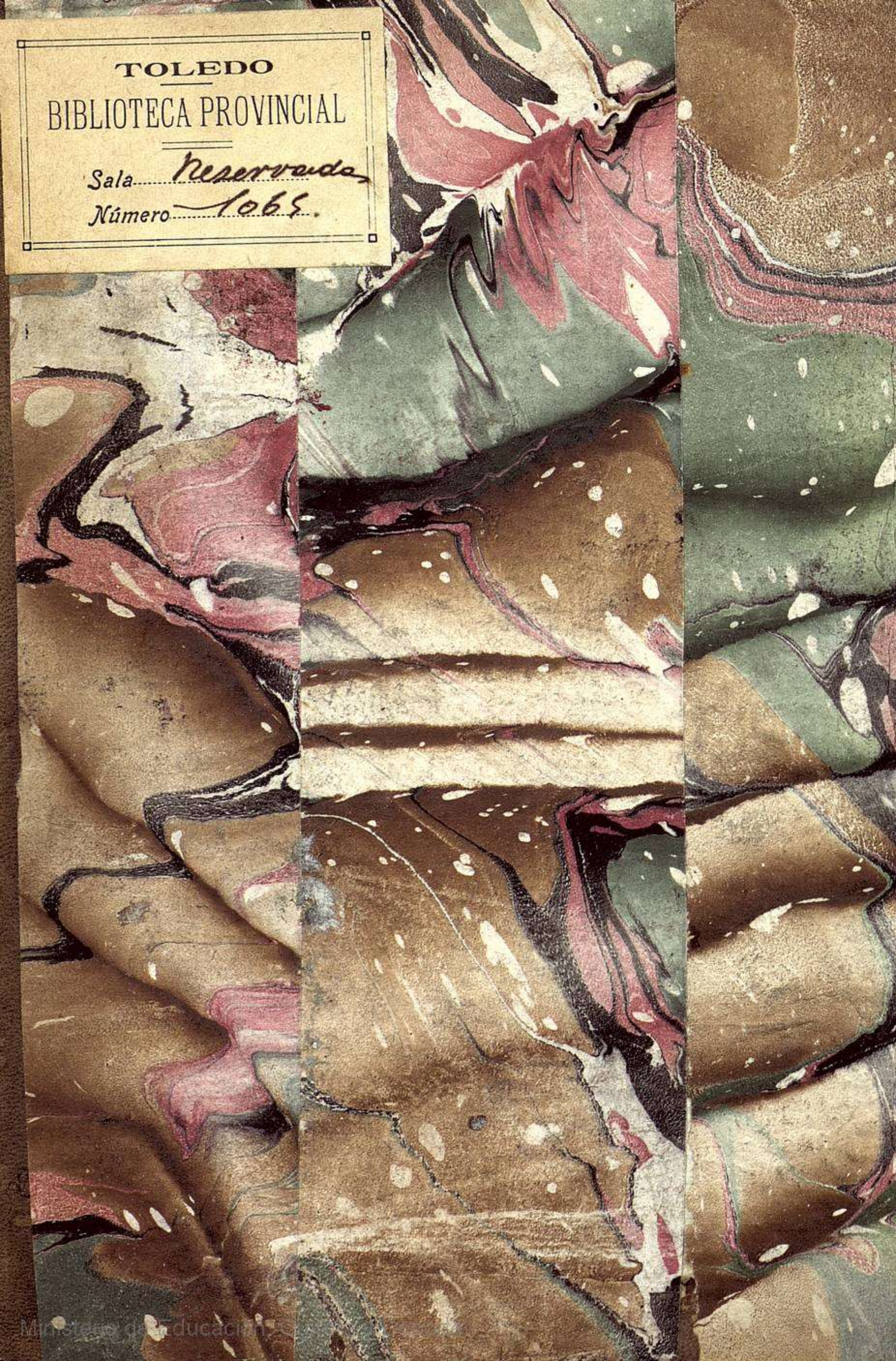
Fragment of a paper label with some illegible markings.

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala *Reservada*

Número *1065.*

Tf 148178

R 376410

C 1196267

Casa Professore. Ca. Compania
De Jesus

OPVSCV

LA QVAE IN HOC VO
LVMINE CONTINEN
TVR SVNT HAEC.

Passio dñi hexametris versibus com
posita.

Eiusdem paenis threni p Philip
pum bero.

Vite & martyrum coronę per anni
circulum.

Vite quorūdam p̄r diuum Hyero
nymum scriptæ.

Superaddita est etiã priori excussio
ni passio sanctę Quiterie.

Omnia vero cum scholiis Antonii
Nebrißen.

¶ Cum privilegio Imperiali.

AD PERQ̄ REVERENDVM IN
Christo patrem ac nobilissimum Dominum
Do. Ioannē Fonseca Burgensem Episco
pum atq; archiepiscopū Rosan. &c.
Antonii Nebrissen. Prefatio in
vitas illorum: quos ecclesia
in numerū diuorum
retulit.

Lege foeliciter.

Nunquam cessat amicus

ille noster idemq; amplissi. Do. T.
familiaris atq; adiuratus cliens in
terp. ocium meum: meq; lon
ga de. a indormientem excitare/
vt vigiliarū mearū partē iis in reb;
occupē q̄ ad clericorū tuorū eruditionē ptinere poss
sunt. Quod si volui aliquñ me illi excusare: siue q̄ leuio
ris operæ labores mihi iponit: homini ad manus ali
quod opus nato: siue q̄ sum aliis in studiis tum publi
cis tum priuatis occupatus: ilico me obtestatur: atq; p
tuum nomen adiurat: nam apud me iam ille intelligit
nullam religionem esse sanctiorem/ vt succedam atq;
humeros subiiciam oneri quod iniungit: cuius etiam
& amplitudini tuæ potissimum vult reddi rationem.
Sed quale onus obsecro? Quod me minime delectat:
et quod sit viribus meis indignum. Nam poterā ego
has horas aliis in rebus vel male collocare: potius q̄
aggredi rem: quæ sit volentibus mihi detrahere ob
noxia. Neq; enim deerit qui dicat: quid sibi vult tanta
rum rerum promissor? qui nihil relinquit in ausum/

nihil intētatum. Permittamus illi in magnis versari:
dum nobis hæc parua relinquat puerorum rudimē
ta: nuper initiatorum exercitia: clericorum deniq; me
ditationes: sanctorum vitas/ finesq; omni laude cumu
latos: stilo tamen inepto descriptos. Sed quemadmo
dum in alia præfatione diximus: quæ dā sunt quæ nu
tare vetat religio: & consecratis vtendū est. Quid si ad
huc in paruis opera mea desideratur? si necesse est cesa
distingui: orthographiam castigari: occultiora verba
enarrari: & quæ forsan alius quiuis non auderet: aut si
fuerit conatus/non assequatur. Sunt tamen quedam fa
teor: quæ nec Sybilla ipsa interpretari possit:
quæ non dissimulauimus: sed ingenue sus
mus: p̄fessi nos illa ignorare. Quæ ta
me illa sint: in calce totius operis
adiicimus: atq; illa etiā quæ
videri possunt obscur
tiora simul expli
cauimus. Sed
ne animi
tui ma
gnitu
di
nem longis præfatio
nibus toties onerem.
Vale.

Laus deo.

Passio domini nostri Jesu

christi secundum Matthæum.

Labē cōcre
tam. i. origi
nale peccatū
ab adā vsq̃
traductū.

Solymi. i.
iudēi hiero
solymas in
colētes. Ju
uena. inter
pres legū
solymarū.

Bethania
villa erat
non procul
ab hieroso
lymis: in
qua etiam
saluator la
zari suscita
uit.

Opobalsa
ma: idest
unguenta
ex balsami
succo.

Dona se
pulchri. q̃
mortuorū
cadauera
perunge
bantur.

Venturus sc̃tos tenebroso e carcere p̃res
Cōcretāq̃ suo tersur̃ sanguine labem
Discipulis ita christ̃ ait: iā pascha p̃pinq̃t
Scitis: iamq̃ hoīs tradetur filius alta
In cruce: quē solymi cogēt effūdere vitā.

Sacrorum proceres complerant atria cayphæ
Pontificis: populi senior quo turba coīuit.

Cosilium ad summum christi de cede relatum est.

Om̃ibus idē animus tam iusto in sanguine foedas

Commaculare manus: sed non in tempore festo

Dicebant: fieret populi ne forte tumultus.

Bethaniam christus turba comitāte tenebat

Leprosiq̃ lares: vbi postq̃ cœna parata est:

Discipulos placida iussit discumbere voce.

Accessit mulier nardumq̃ in pixide portans:

In caput inq̃ pedes domini fundebat. at illi

Iacturam vnguenti preciosaq̃ munera perdi

Increpitant: potuisse ferunt opobalsama vendi

Pauperibusq̃ dari/ magnos pietatis in vsus.

Illorum accipiens christus mala murmura dixit.

Anxia vestra nimis cura est de paupere turba/

Vobiscum quę semp̃ erit: sed non ego semper.

Cur tantum damnatis opus? quid dona sepulchri

Carpitis? hæc nostrū voluit perfundere corpus:

Vt tumuli signaret opus. Tūc Scarioth vnus

Bissenoe numero/ fratres sanctumq̃ magistrum

Linquens: iudaicos proceres petit: atq̃ ita fatur.

Quæ mihi p̃ magno statuuntur p̃mia fratres

Officio: Christum manibus si immittere vestris

Curabo: & tutos vos hac in sede reponam?

Triginta statuunt illi pro munere nummos:

Passio dñi secundum Mattheum.

Sanguinis ad p̄cium iusti. de hinc tempora captat
Opportuna reus sceleris mentisq; nefandæ.
Iudeis solemne aderat iam pascha: Ioannem
Ad sese Petrumq; vocas pia cura magistri
Sic ait. ite citi nobis quoq; pascha paratis.
Signa loci dabimus: quæ condita mente tenete.
Occurret vobis portarum in limine quidam
Succinctus: dño portans mandante lagenam.
Obseruate pares pueri vestigia: quamq;
Ille domū intrabit. pariter penetretis eandem.
Illic nam cupio vobiscum mandere pascha.
Sic epulas dño mensamq; parare iubete.
Expediunt celeri gressu mandata magistri.
Instruitur mēsa: atq; epulis oneratur inemptis.
Accessit post hæc dñs comitantibus illuc
Discipulis: & vesper erat. discūbere iussis
Sic ait: e vobis vnus me tradet amicus.
Omnes tristitia affecti: atq; ita dicere pro se
Quisq;: ego num tanti sum rabbi criminis autor?
Respondens sic christus ait. qui tingit eadem
Nunc digitos vna mecumq; para pside cenat:
Hic erit ille reus tantę impietatis & autor.
Vę sibi: vę misero tantorum causa laborum
Qui fuerit. si non tetigisset limina vite:
O quanto melius. Iudas tunc incipit ipse:
Sum ne ego dic rabbi? dixisti reddidit ille.
Accipiens post hæc panem simul & benedixit:
Confringensq; dedit: sanctaq; est voce locutus.
Quisq; ex hoc capiat: corpusq; hoc quisq; tenete
Esse meum. Et capiēs calicē dedit: atq; ita fatur.
Ex hoc quisq; bibat: meus est nam sanguis: & alta
Crimina delebit. pro multis hic quoq; sanguis
Fundetur: varietq; hominū peccata remittet.

a iiii

Ioannem
& Petrum
ex euange
lio Lucę.

Lagenam.
vas vinas
riū ampho
re capace.
Rabbi. mi
magister in
terpretatur
nā rab est
magister.

Passio dñi secundū Mattheum.

Oliueti. iu
xta quod
erat villa
bethania:
vt dixim⁹.

Simō qđ
fuit antea
petri no
mē: hoc est
simō iona
subaudi si
lius.

Bethsema
ni. villa ad
radices
quoq; mō
tis. oliueti.
interpretas
turq; vallis
pinguis.

De corris
puit hic au
tor.

Sopor al
tus. i. som
n⁹ profun

Dico autem vobis: nunq̄ ex hoc germine vitis
Ipse bibam: donec vobiscū regna parentis
Extrema iam luce hominum mundiꝫ tenebo.
Dixit: oliueti montis de hinc summa petentes
Discipulos placida compellat voce magister.
Scandala me propter vos cuncti hac nocte feretis:
Namq; ita diuino cecinerunt carmine vates:
Percutiam custodē ouium pecorisq; magistrum
Dispersumq; pecus varias errare per oras
Cogetur: sed cum vicina a morte resurgam:
Vos ego precedam galilei ad littoris oram.
Tunc Petrus: cuncti fuerint si scādala passi:
Non ego chare pater. Christus tunc incipit: imo
Dicam equidem tibi vera Simon: prius ipse negabis
Ter me q̄ volucer cantet qui nunciat horas.
Ille tamen feruens cunctis animosior inquit:
Ipse ego te nunq̄ (fuerim si in morte) negabo.
Sic omnes vna clamarunt voce sodales.
Hinc venit turba dñs comitante suorum
Gethsemani: quæ villa procul non distat ab vrbe.
Alloquiturq; suos: illuc dum tendo sedete
Exoroq; patrem. Petrus Zebedæaq; proles
Hunc sequitur. cœpit trislarī Christus: & inquit.
O quot perpetior fratres nunc mente labores:
Ad mortem vsq; me⁹ languescit spiritus. hic nunc
State simul: mecūq; simul vigilate parumper.
Cūq; foret paulū Christus pcul inde remotus:
In faciem cadit ipse suam: sic inde parētem
Alloquitur. potis est si nunc pater a me recedat
Iste calix: verum tua fiat in omne voluntas.
Postea discipulos repetens: sopor altus habebat
Illos: excutiens somnos ita fatur. amici
Sic hem? nonne horam mecū vigilare potestis?

Passio domini secundum Matthæum.

Iam vigiles estote parum: tentatio nam sic
Pellitur. ipse quidem celer est nam spiritus: at sunt
Membra quidem non firma satis. cessitq; secundo
Oravitq; pater dicens/ si nescit ab ore.
Iste calix transire meo nisi potus amarum
Perpetiar mortem: pater & tua iussa capebam.
Cumq; suos iterum repetisset cura magistri
Discipulos: grauer vidit dormire: nec illos
excitat: at terno patrem sermone reuidentis
Idem orans: rediensq; suos dormire videbat.
Tunc sic alloquitur. licet en dormire parumpet.
Filius ecce hominis tradetur: & hora propinquat.
Proditor ecce venit contra nos. surgite eamus.
Vix ea fatus erat: Judas comitante caterua
Fustibus armata & gladiis multaq; lucerna
Indefessus adest: signumq; per oscula tradit.
Confestim ad christum properans rabbiq; salutans
Oscula libauit. Christus tunc incipit ipse.
Que te causa trahit? quid ve huc accedis amice?
Extemplo in Iesum tunc omnes agmine facto
Coniecere manus: religant et vincula collo:
Præcipitemq; trahunt manibus post terga reuinctis.
Percutiunt lacerantq; simul: crinemq; genasq;
Scindunt. at Petrus tunc stricto corruit ense.
Auriculamq; fecat Malcho: qui seruus erat tunc
Pontificis: Petrum dictis affatur amicis
Christus. age senior vagina confere ferrum.
Nam gladio quicumq; ferit: gladio ipse peribit.
Nonne putas me posse meum exorare parentem:
Bissenisq; dabit plusq; legionibus vti?
Scripta tamen vatum sic sic implere necesse est.
Et turbam alloquitur sic hora christus eadem:
Tanq; ad Latronem gladiis sudibusq; parati
Venistis pharisæa cohors prensare magistrum?

aus. Verg.
dulcis & al
ta quies.

Filius hois
in hebreo
filius adā
q̄d tum no
men est ho
minis cōe
stī propiū
p̄imi pa
rentis.

Corruē
p̄o irruē
nā corruē
re est cade
re.

a iiii

Passio dñi secundum Matthæum.

Cum præcepta dabam vobis temploq; sedebam.
In fontem cur me tunc non tenuistis amici?
Sic tamen id factū est: veterū vt monumenta librorū.
Veridica ratione fiant. Tunc quicq; gementes
Discipuli dño timidi fugere relicto.
Iudaicę gentes victum traxere magistrum
Ad caypham: qui primus erat p̄sesq; sacrorum:
Cum quo tunc scribe/ senior quoq; turba manebat:
At dñi longe sequitur vestigia Petrus:
Ingressusq; domū cum seruis atria seruat
Pontificis: finem cupiens atq; omnia nosse.
Sacrorum proceres: scribe totusq; senatus
Perquirunt falsos aliquo cum crimine testes:
In fontem vt perimant christum: seuoq; trucident
Funere. sunt tandem gemini pro cede reperti:
Turbataq; simul clamant voce profani.
Nonne hic sacratum se posse resolvere templum:
Et triduo reparare nouum cū crimine dixitit:
Assurgens princeps: nihil his (ait) ipse videris
Respondere viris: tua qui mala crimina pandunt?
Ille tamen miti despectans lumine terrā
Conticuit. princeps loquitur reticente magistro.
Adiuuro te christe dei per numina viui:
Vt dicas si vera dei sis ipse propago?
Respondit christus: dixisti: sed tamen inquam
Hoc ego nunc vobis: humano e sanguine natum
Cernetis: sed longa quidem post tēpora dextram
Virtutis celebrare dei: nubemq; coruscantem
Incolere: & sancta iustos in sede locare.
Inde sacerdotū princeps sua conscidit amens
Vestimenta: loquens. hic blasphemauit. adhuc qd
Teste opus est nobis: non pernicioſa vident
Verba viri: reus est mortis dixere frequentes.
Conspuit & faciem iudæus qsq; serenam

Siāt quo:
q; corris
puit.

Pro cede.
i. pro morte
te christo
inferenda:

In mano
sanguine
quē dixit si
lium hois.
Rōga tēpo
ra. p eo qd
euāgelista
dixit amo
do: qd po
tius signifi
cat paulo
post.

Passio domini secundum Matthæum.

Hic colaphis cedunt: & palmis ora notantes
Dicebant: quis te percussit christe? fatere.
Vestibulo Petrum videns ancilla sedentem
Sic ait: & christi sociusque comesque fuisti
Tu quoque sed coram tunc omnibus ille negavit.
Egressusque foras vidit famula altera Petrum:
Compellatque suos: hic christi est quippe sodalis.
Obtestans claraque iterum tunc voce negavit.
Nec christum se nosse galilæus: & inde
Post paulum quidam dixerunt: Petre fuisti
Tu quoque: tu certe christi de plebe: loquella
Indicat id tua: sed tunc cepit fortius ille
Testari clareque suum adiurare magistrum.
Ex templo lucis cecinit pronuncius ales:
Estque recordatus verbi quod dixerat illi
Iesus: & egrediens, Petrus sua fleuit amare
Crimina/que dominum iurando sæpe negasset.
Cumque foret christus per noctem plurima passus
Verbera: vel grauibus collisus & vndique pugnis:
Ipse suis minime poterat consistere plantis.
Et iam titonum linquens aurora iacentem
Venerat: & totum iam curia magna senatum
Coeperat: huc scribæ senior quoque turba facerque
Principibus comitata suis confluxit: amaram
Traderet ut christo mortem, magno inde tumultu
Pilati pharisea cohors traduxit ad eedes.
Aufonios qui tunc illic retinebat honores
Frangebatque datos romano a principe fasces.
Tunc Iudas tantæ damnatum crimine cædis
Se reputans solymæ terdena numismata turbæ
Detulit: & tradens se inquit peccasse magistrum.
Ad nos quid spectat referunt? peccata videbis
Ipse tua, at Iudas projectis æde monetis
Abcessit: laqueoque diem sibi perfidus aufert.

2 v

Galileus petrus
trus que ex
bethsaida
galileus civitate erat
Abiurare hoc est cum iuramento
negare. Nigis lius adiurator rapie.
Titonum mariti sui si iportus na i tanto luctu ipis
descriptio. Frangebat fasces. i. i. signa ptu re que erant fasces Ngaru que exer cebat i fascinosos. Aede. i. i. templo. Corbana. iudcorum erat gratia ubi dona vos tuis cofere

Passio dñi secundum Matthæum.

Ad proceres statim lectis ex æ de monetis
Dixerunt: capiat fœdos non corbana nummos
Sanguinis hoc precium est. sedit sententia cunctis
Mercari ex illis figuli cognomen agellum:
Qui caperet reliquo peregrina cadauera in æuo
Iudæi id propter dixere acheldemach agrum.
Scriptaq; veridici sic sunt impleta prophætæ.
Præsidis ante stetit cōspectum christus: at ille
Tu rex? tu ne tenes solymorum gentis habenas?
Tu dicis christus respondit. at vndiq; turba
Confluit accusans: christus tamen vsq; tacebat.
Non Pilatus ait sentis tua crimina? quid stas?
Responde. at christus verbum non reddidit vllum.
Turbatus stupuit tam longa silentia præses.
Moris erat sacro dimittere paschate vincitum
Plebīs ad arbitriū. p̄ses tunc forte tenebat
Quendā cōpedibus vincitum: sed barabas illi
Nomen erat: captus qm̄ mouisse tumultum
In populo & sæua cum seditione ferebant.
Consilium ad se reuocat Pilatus: & inquit.
Quem vultis vobis proceres dimittier? hunc qui
Barabas: aut hunc qui fertur cognomine christus?
Ante sui solium stetit vxor & ante tribunal
Coniugis: hacq; suum præfatur voce maritum.
Nil tibi cum iusto hoc fuerit charissime coniux:
Somnia me terrent. hodie sum plurima passa
Per visum hunc propter miris agitata figuris.
Tunc iterum p̄ses solymos affatur: & inquit.
Ex his quem petitis nunc me laxare duobus?
Barabas cuncta petitur legiōe resolui.
Tunc Pilatus ait. quid Christus? turba repete
In cruce figatur. quapropter dixit ad illos
Præses. quid sceleris pro tanta morte subiuit?
Tunc omnes vno clamant ore furētes

habantur
prophete
zacharie
vni ex duo
deci pphe
tis minori-
b; ca. xi. nō
teremie vt
habetur in
matthæi
euanglio.

Barabas
trā errata
quod vlti
mā longā
breuiant
& penult
mā positōe
et natura
quocq; lon
gam corri
puit & pri
mā breuē
pduxit.

Passio dñi scđm Mattheum.

In cruce figatur legis destructor & hostis.
Ille videns se posse nihil prodesse loquendo:
Sed magis in populo fieri clamante tumultum:
Accepta palmas Pilatus proluuit vnda
Innocuus dicēs ego sum: ne sanguine iusti
Pollutus: crimē vobis deus omne rependat.
Omnibus vna fuit tunc vox: super iste redundet
Nos sanguis nostrosq; simul Pilate nepotes,
Barabas e vinculis confestim soluitur arctis.
Innumeris autem concisus & vndiq; flagris
Iudaicæ (o pietas) christus datur ipse cateruę.
Pilati tunc seua cohors p̄torica complens
Vocibus: arripuit christum: turbamq; vocauit.
Coccineam egressi chlamydē christo inde dedere:
Sentibus & capiti rigidā incussere coronam.
Illius & dextrę post hæc caua fertur arundo:
Et genibus flexis illudunt. atq; ita fantur.
O iudeorum salue rex inclyte aueq;
Conspuitur post hæc laceratus & vndiq; vultus:
Et caudam capiti incutiunt chlamyde inde reiecta.
Ipse suo illusus vestitur christus amictu.
Ducitur iniusta damnatus morte p̄ urbem.
Hinc vrbe egressi venientem ad incenia quenidā
Conspiciunt: nomenq; simon: patriamq; ferebat
Cyrenen. iudea capit quē turma: crucēq;
Ferre iubet. locus est qui golgata fertur. ad illum
Caluarie traxere locum gens perfida christū.
Magnaq; plāgentū mulierum turba secuta est:
Ad quas christus ait. quid nate hæc funera fletis
Ierusalem? dessete super vos & super ipsa
Pignora: quę nunq; melius peperisse feretis.
Tempuserit: quo quęq; gemens ita foemina dicat:
Fœlix o mulier sterilis: venterq; beatus
O nimium dederit qui pignora nulla parenti:

Incussere
p̄ imp̄ssere
siue inflixere

Caluarie.
q; illo i loco
putabatur
fuisse adā
p̄m̄i pat̄is
capitis
craneum.
Feretis. i.
aliquā dices
tis melius
fuisse non
peperisse.

Passio dñi scđm Mattheum.

Vbera quę nimum foelicia lacte carebunt.
 Incipient matres tunc dicere montibus in nos
 Corruite: & cunctas colles operite maritas.
 Nec mora iudaicę hunc fixerunt in cruce gentes:
 Et duo cum christo dextra leuaq; latrones
 In cruce tolluntur. scelus o pietatq; pudorq;
 Cum deus in medio latronum morte locetur
 Hinc pharisea cohors diuina in veste laborat: Namq;
 cupit sibi quisq; dari tunc, deniq; christi
 Inter iudeos fortita est tessera vestem.
 Causa quoq; apposita est diuino in vertice grauis
 Illa notis solymisq; simul latiusq; figuris
 Nazarenus adest (dicebat littera) Iesus
 Rex iudeorum. sic illudente caterua.
 Sub Ioue inexhausto pede bas christe labore.
 Deuouet hunc quicūq; videt nugatur & inquit:
 Vah qui fassus eras diuinum soluere templum.
 Et triduo te posse nouum instaurare. quid hic stas?
 Incolumem te redde/crucem num christe reliquas:
 Filius es si nempe dei. sic omnes ad vnum
 Exclamant: alios potuit qui reddere saluos
 Se non posse pudor. si se nunc liberat: omnes
 Credemus: natumq; dei reputabimus omnes.
 Extemplo e sexta cœlum subtexitur hora
 Ad nonam vsq;: latet picea ferrugine olympus.
 Tunc nonam christus clamauit circiter horam:
 O heli atq; heli quid me pater alme relinquis?
 Hic vocat Heliam dicebat turba: parumper
 An veniat remoremur ait: qui liberet ipsum.
 Ipsa crucem prope mater erat charusq; Iohannes
 Cum Cleophe Martheq; soror: respexit ad illas
 Christus: & alloquitur tali sermone parētem:
 Filius ecce tuus mulier: dixitq; Ioāni
 Hanc cole: quę tua nunc summa pietate parētem.

Tessera cū
 vulgo pu-
 tat tesseras
 siue talis
 hoc fuisse
 acium.

Sub ioue.
 i. sub domo
 siue sub ae-
 re. q; iouis
 oia plena &
 iupiter est
 quodcunq;
 vides.

Subrexit
 i. nubibus
 obducitur.
 Ferrugine
 i. purpura
 in nigrozē
 vergēte. Ex
 vergi. pi.
 georgi.

Passio dñi scđm Matthæum.

Ille suam ex illo suscepit tempore matrem.
Iamq; videns iesus mortalia quæq; fuisse
Consumata: cupit vatun quoq; vera probari
Scripta: ait o sitio. statim completur aceto
Spongia: quam summa iudæus arundine fixit:
Admouitq; ori. tunc christus dixit et illa
Confirmata quicquid sunt quæ scripsere prophæta.
Post inquit miti suspectas lumine cœlum:
In manibus pater alme tuis commendo sacratam
Hæc animam. caput ipse suum deflexit: & illam
Confestim moriens animam exalauit opinam.
Nec mora sacratę velum conscinditur ædis.
Ingētemq; dedit tellus tremefacta fragorem.
Saxaq; terribili penit9 sunt scissa ruina:
Multaq; præterea sanctorum egressa sepulchris
Corpora. centurio tunc tandem dixit. amici
Vere erat iste dei sacer omnipotentis alūnus.
Tūc quidam e solymis fregerunt crura latronū.
Sed spirasse videns christum Longinus in illum
Fertur: & in festo confodit vulnere pectus.
Continuo fluxere simul cruor vndaq; ab illo
Pectore quod nostro patuit pro crimine. & vnda
Præbuit: vt veteri purgentur labe nocentes.
Occidūū titan tandem remeabat ad orbem.
Plenus adest quidem pietatis nomine Ioseph
Discipulusq; latens argenti diues & auri:
Pilatumq; petit: christiq; cadauera poscit.
Ille iubet sanctū poscenti reddere corpus.
Et cruce continuo patrem dominūq; refixit
Ioseph: & absumptum conuoluit sindone corpus:
Imposuitq; nouo quod fecerat ipse sepulchro.
Admouitq; ingēs tumuli sup ostia saxū. ¶ Finis.
¶ Quis ferus vsq; adeo seuq; immanior omni
Tigride/ vt orbatas vincat feritate lecnas:

Animã opl
mã ex Jus
uenale sūs
ptum est.

Passio dñi scđm Mattheum.

Qui tecū pia virgo vetet cōferre dolores?
Et gemitus: possitq; genis tua vulnera siccis.
Spectare: aut scissis non eiulare capillis?
Hūc pro corde quidem gestare adamāta putandū est
Pectore: vel triplex circū p̄cordia ferrū.
En lacerū minui suspectas verberare natū:
Sanguinis et largos fundentem corpore fontes:
Affixumq; cruci nostro pro crimine aperto
Pectore: & immerito vinctum diademate crines.
Infoelixq; vides sentes penetrasse cerebrum.
Quod scelus o solymi gens immanissima tāto
Supplicio dignum est: meritis ita gratia tantis
Penditur? emeruit mortem quo crimine summus
Omnipotens mundiq; pater rerumq; creator?
Quid potuit nam polo spectasse sub omni
Seuius: heu fatius potuit fecisse ruinam
Orbis/q; tantum caderet sine crimine corpus.
Quisquis ades/tantumq; nefas lachrymabile cernis:
Mecum flere iuuet/matrem comitemur acerbis
Luctibus: & mœstis plangam? pectora palinis.
Sed quæ causa necis? quis tanti functis autor
Addixit morti? cur se deus atq; figuram
Mortalem summi: cur hic moderator olympi
Induit? & nostros voluit tolerare labores
Maiores ve pati? frigus sentire famemq;?
Et potuit gressus peregrina ad limina ferri:
Sæpius atq; pati potuit deus ipse repulsam.
Proh pietas/proh magnus amor.nos causa laborū
Tantorū ingrati. Christo moriente salutem
Inuenit mortale genus. magna atria cœli
Ecce patent/quæ clausa prius:quæ puia nulli
Ante fuce viro.vicit moriēdo tenebras
Tartareas/vinctumq; p̄mit modo cerberon.ante
Liber & immani terre bat cuncta boatu.

De sancto Andrea.

Passio sancti ac beatissimi Andreae apostoli & martyris christi/qui passus est in ciuitate Patras sub Egea proconsule.

ASSIONEM SANCTI ANDREAE (quam oculis nostris vidimus) omnes presbyteri & diacones ecclesiarum Achaiae scribimus vniuersis ecclesiis/que sunt in oriente & occidente/& in meridiano/et in septentrione in christi nomine constitutae. Pax vobis & vniuersis q credunt vnu deum

Achaia regio est peloponneso constituta: vbi est patria civitas nobilissima: in qua passus est beatus andreas.

Ex patre greci in quorum numero sunt aegyptii dicunt spiritum sanctum a patre procedere: sed catholica ecclesia ex patre & filio

in trinitate perfectum: verum patrem ingentum: verum filium unigenitum: verum spiritum sanctum procedentem ex patre in filio permanentem: ut ostendatur vnus spiritus sanctus esse in patre & filio: & hoc esse unigenitum filium: quod est & ille qui genuit. Hanc fidem didicimus a sancto Andrea apostolo domini nostri iesu christi: cuius passionem (quam coram positi vidimus) prout possumus explicamus.

Lectio secunda.

Proconsul itaque egeas Patras civitatem ingressus: coepit compellere credentes christo ad sacrificia idolorum. Cui occurrens sanctus Andreas: dixit. Oportet ut tu qui iudex esse hominum meruisti: iudicem tuum qui est in caelo cognosceres: & agnitu coleres: & colendo eum qui verus deus est: ab iis qui veri dei non sunt/animam retocares. Cui Egeas dixit. Tu es Andreas qui destruis templa deorum: & suades hominibus ad superstitionem sectam: quam nuper detectam romani principes

procedere confuetur. hoc esse. per genus neutrum quod substantiam dicit: non per masculinum quod dicit personam.

b

De sancto Andrea.

exterminari iusserunt: Andreas respondit. Romanis principes nondum cognouerunt hoc: quod pro salute hominum veniens dei filius docuerit / ista idola non solum deos non esse: sed esse demonia pessima: & inimica humano generi: quae hoc docent homines: unde offendatur deus ut dum offensus fuerit auertatur & non exaudiat. Et cum auersus fuerit & non exaudierit: habeantur a diabolo & ipsi captiui. Et tandem eos deludat: quam diu de corpore exeant/rei & nudi: nihil secum propter peccata portantes.

Auertatur
i. tergite ostē
dat: qđ fa:
cit p hoīs
peccā: sicut
cōuertitur
p eius pccā
nitentiam.

Lectio tertia.

Cum Egeas dixit. Ista et superstitiosa et vana verba Iesus vester dum praedicaret: iudaei illum crucis patibulo affixerunt. Andreas respondit. O si velis scire mysterium crucis: quam rationabili charitate autor humani generis pro restauratione nostra hoc crucis patibulum non inuitus sed sponte suscepit. Egeas dixit. Cum traditus asseratur a suo discipulo: & a iudaeis tentus: & praesidi adductus: & ad petitionem iudaeorum a militibus praesidis crucifixus: quomodo tu dicis eum spontaneum crucis subiisse patibulum? Andreas sanctus respondit. Ideo ego dico eum spontaneum: quoniam simul cum ipso fui: cum a suo discipulo traderet. Et antequam traderetur dixit nobis quod tradendus esset: & crucifigendus pro salute hominum: & die tertia resurrecturum se praedixit. Cui cum frater meus Petrus diceret: propitius esto tibi domine: non fiat istud: indignatus sic ait Petro. Vade retro sathanas: quia non scapis ea quae dei sunt. Et ut plenus nos instrueret / quoniam sponte passionem susciperet: dicebat nobis. Potestatem habeo ponendi animam meam: & potestatem habeo iterum assumendi eam. Ad vltimum dum cenaret nobiscum & diceret: vnus vestrum me traditurus

Mō inuitus
imo volens.
iuxta illud
Esa. Oblatus
est quia
ipse voluit.

Frater meus
quod vterque
a bethsai
da vrbē ga
lileę.
Vade retro
ex Marco
cap. viij.
Mat. xvi.
Potestatem
habeo. Ex
Joā. ca. x.

De sancto Andrea.

est. & ad istam vocem omnes contristarentur: ne suspē-
sos nos cogitatio trucidaret: ait. Cui dederō panis frag-
mentum de manu mea / ipse est. Et cum dedisset vni ex
condiscipulis nostris: & futura quasi iam p̄terita narra-
ret: docuit se voluntate sua fuisse traditum: cum nec tra-
ditorem fugiendo deseruit: & in loco in quem illū scie-
bat venturum esse: permansit. Egeas dixit. Miror te
prudentē virū istum velle sectari: quē quoquo pacto
aut sponte aut inuitum: cruci tamē confiteris affixū.
Andreas sanctus respondit. Hoc est quod me dixisse
etiam iam retines? Magnum est mysteriū crucis.
Quod si forte volueris audire retexam. Egeas dixit.
Mysteriū nō potest dici: sed supplicium. Andreas san-
ctus respondit. Ipsum supplicium mysterium restau-
rationis humanæ si patienter audias / comprobabis.
Egeas dixit. Ego quidem patiēter te audiam: sed si tu
me obtemperanter non audis: ipsum crucis mysteriū
in te ipsum retorquebo.

Lectio quarta.

Andreas respondit. Ego si patibulum crucis ex-
pauescerem: crucis gloriam non prædicarem.
Egeas dixit. Insanus sermo tuus prædicat glo-
riam supplicium: quia per audaciam pœnam mortis
non times. Andreas respondit. Nō per audaciam: sed
per fidem pœnā mortis nō timeo. Mors enim iusto-
rum preciosa est: mors vero peccatorum pessima. Et
ideo audire te volo crucis mysteriū: vt agnitum for-
sitan credas: & credens ad restorationem tuæ animæ
quoquo pacto pertigas. Egeas dixit. Restauratur hoc
quod perisse docetur. Nunquid anima mea periit: vt
ad eius me restorationem venire per fidem: nescio
quam tu asseris oporteat? Andreas respondit. Hoc est
quod te discere desiderabam: vt dum perditas animas
omnium hominum docuero: iustam restorationem

Mors ius-
torū psal.

cxv.

Mors pec-
catorum.

psal. xxxv.

De sancto Andrea.

Restaura-
tio latine
nō dicitur
sed instau-
ratio. ⁊ sta-
tīm. neq̄
restauro s̄
instauro.

earum p̄ crucis mysterium pandā. Primus enim ho-
mo cum p̄ lignum p̄uaricationis mundo mors quæ
ingressa fuerat: pelleretur. Et quoniam ex immacula-
ta erat terra factus homo primus: qui per lignum p̄re-
uaricationis mortem mundo intulerat: necessarium
fuit/ut de immaculata virgine natus Christus perfe-
ctus homo qui eum dei filius: qui primum hominē
fecerat: vitam æternā quam p̄diderant p̄ Adā omnes
repararet: ac de ligno crucis lignum cōcupiscentiæ ex-
cluderet. Panderet in cruce immaculatas manus p̄ ma-
nibus incontinenter extensis. Pro suaui cibo arboris
vetitæ escam fellis acciperet. Et in se suscipiens morta-
litem/vitam mūdo inferret. Egeas dixit. Ista verba
illis narrare debes qui tibi credunt. mihi autem nisi ad
hoc consentias ut sacrificiū diis omnipotentibus offe-
ras: in ipsa cruce quam laudas fatigatum te affigi p̄re-
cipiam. Andreas respondit. Omipotenti deo: qui vnus
& verus deus est: ego omni die sacrifico: non thuris su-
mum: nec taurorum mugietū carnes: nec hircorum
sanguinem: sed immaculatum agnum cotidie in alta-
ri crucis sacrifico: cuius carnes posteaq̄ omnis popu-
lus credentium manducauerit & ei⁹ sanguinem bibe-
rit: agnus qui sacrificatus est integer perseuerat & vis-
uus. Et cum vere sacrificatus sit: & vere carnes eius mā-
ducate sint a populo: & vere sanguis eius sit haustus: ta-
men (ut dixi) integer permanet & immaculatus & vis-
uus. Egeas dixit. Quomodo potest hoc fieri? Andreas
respondit. Si vis discere quomodo potest hoc fieri: as-
sume formam discipuli: ut possis doceri quod queris.
Egeas dixit. Ego a te tormentis exigam huius rei no-
ticiā. Andreas respondit. Miror te hominem prudentē
tem tā stulte locutum. Ergo tu tormentis me putas tibi
diuina p̄dere sacrificia? Audisti mysteriū crucis: au-

De sancto Andrea.

disti mysterium sacrificii. Si credideris christum filiū dei vni qui crucifixus est a iudeis verū deum esse: pandam tibi quo ordine occisus viuat agnus. Qui cum sacrificatus fuerit & comestus integer tamē & immaculatus in suo regno permanet. Egeas dixit. Cum sit occisus & ab omni populo vt asseris deuoratus: quomodo integer p̄seuerat & viuus? Andreas respōdit. Si credideris ex toto corde tuo: discere poteris. Si nō credideris: poenitus nunq̄ tu ad indaginem huius veritatis attinges.

Ad illud
pphete al
ludit. nisi
credideris
tis nō intel
ligetis.

Lectio quinta.

Tunc iratus Egeas iussit eum in carcerem trudi. Vbi cū esset clausus venit ad eū multitudo pene totius puincie: ita vt Egeam vellent occidere: & Andream ap̄lm fractis ianuis carceris liberare. Quos sanctus Andreas his verbis admonuit dicens. Nolite quietē dñi nostri Iesu christi in seditionē diabolicam excitare. Non tradit̄ omnem patientiā p̄buit? Non contendit neq̄ clamauit: neq̄ in plateis aliquis eum clamantem audiuit. Habete ergo silentium quietum & pacem. Et non solum meum martyrium nolite impedire: verum etiā vos ipsos quasi athletas dñi p̄parate: vt vincatis minas intrepido animo: plagas autem per tolerantiam corpis superetis. Si enim terror iste timendus est: ille utiq̄ metuendus / qui finē non habet. Nam humanus timor fumo similis est: et subito cum erectus fuerit euanescit. Et si dolores timendi sunt: illi sunt utiq̄ formidandi: qui sic incipiunt: vt nunq̄ finiatur. Isti enim dolores aut leues & tolerantur: aut graues sunt & cito aīam eiciūt. Illi autem dolores æterni sunt: vbi cotidianus fletus & gemitus & luctus & sine fine cruciatus: ad quod Egeas p̄consul ire non timet. Estote ergo magis parati ad hoc: vt per huiusmodi tribulationes temporales ad æterna gaudia p̄tingatis.

Argumen
tum ē epis
curi p̄ tole
randis dor
toribus.

De sancto Andrea.

Vbi semp letemini semp floreatis: semperq; cum christo regnetis. Hec & his similia sancto Andrea apostolo p totam noctem populum admonente/ dū lux diei in matutino prumperet: misit Egeas & adduxit sanctum Andream. ac sedens pro tribunali dixit. Existi maui te nocturna cogitatione reuocare animū tuum a stultitia: & a christi tui laude cessare: vt possis nobiscū non amittere gaudia vite. Stultum est enim vltro velle ad passionem crucis ire: & ignibus ac flāmis pessimis te ipsum destinare. Andreas sanctus respondit. Gaudia tecum habere potero: si credens christo amittas culturam idolorum. Christus enim me misit ad istam provinciam: in qua nō parū populū ei acquisiui. Egeas dixit. Ideo te sacrificare compello: vt isti qui per te cepti sunt populi relinquunt vanitatem tuæ doctrine: & ipsi diis offerant grata libamina. Nulla enim remā sit i achaia ciuitas: in qua templa deorum derelicta nō sunt & deserta. Nunc ergo p te restauretur cultura deorum: vt & dii qui contra te irati sunt placari possint: et in nostra possis amicitia permanere. Quod si nolueris: diuersa p deuotione deorum patieris supplicia. Et post omnia: crucis quam laudasti patibulo suspensus deficies. Andreas respondit. Audi fili mortis & stipula æterni parata incēdii: audi me seruū domini & apostolum iesu christi. Nunciūsq; miti9 tecum egi censura fidei: vt rationis capax & veritatis defensor effectus idola vana contemneres: & dominum qui in coelis est adorares. Sed quia in impudentia tua pduras: me putas minas tuas posse formidare. Quicquid tibi videtur in suppliciis magis excogita Tanto enim meo regiero acceptior: quanto pro eius nomine magis fuero permanens in tormētis confessor. **Lectio sexta.**

Libamina
.i. sacrificia
qz sacrificā
da delibari
.i. gustari
cōsueuerūt

De sancto Andrea.

Tunc Egeas iussit eum flagellis cædi extensum. Quiq; cū septē terniones transissent: eleuatus est atq; adductus ante eum. Cui Egeas dixit. Audi me Andrea: & ab effusione tui sanguinis consilium reuoca. Quod si non feceris: crucis te faciā interire patibulo. Andreas respondit. Ego crucis christi seruus sum: & crucis trophæū optare potius debeo q̄ timere. Tu autem cruciatum eternū poteris euadere: si postea probaueris p̄seuerantiam meam: vel si credideris christo. Ego enim de tuo interitu timeo: non de mea passione. Passio enim mea aut vnius diei spaciū occupat: aut ad multum duorum. Tuus autē cruciatus nec per millia annorum potest peruenire ad finem. Vnde desine iā miserias tuas augmentare: & ignē tibi tuipse eternū accēdere noli. Tūc indignatus Egeas crucieū affigi p̄cepit. Mādās hoc q̄stionariis vt ligatis pedib; & manib; q̄si i eculeo tēderet: ne clauis affix; cito aia deficeret: sed de cruciaret potius lōgo cruciatu. Cūq; cū carnifices ducerēt cōkursus fact; est p̄plorū clamātū & dicētū. Iustus hō et amic; dei qd mali fecit: vt ducat ad crucē? Andreas vero sanct; rogabat populū vt nō impedirent passionē eius. Gaudēs enī & exultās ibat & a doctrīna non cessabat. Cūq; peruenisset ad locū vbi crux parata erat: videns eā a longe exclamauit voce magna dicens. Salue crux que in corpore christi dedicata es: & ex membrorū eius margaritis ornata. anteq̄ te ascenderet dominus: timorem terrenū habuisti: modo vero timorē celestem obtinēs p̄ voto susciperis. Sciris enim a credentibus: quāta intra te gaudia habeas: quanta munera preparata. Securus ego et gaudens venio ad te: ita vt & tu exultans suscipias me discipulū eius: qui pependit in te: quia amator tuus semp̄ fuit: & desiderauit te amplecti. O bona crux q̄ decorem

Ternio
qui p̄gest
trib; sicut
centurio
qui centis.
igitur septē
terniones
terni flagel
latores.

Questio-
narū. i. qui
p̄sumt in
quirendis
crimīnib;.

Eculeo
aut aculeo
legendum
per a. aut
eculeo vtrū
q̄ tormen
ti genus.

Susciperis
& sciris se
cūda pers
sona presen
tis iudicatis
ui & vocis
passus.

De sancto Andrea.

Strato:
cles nō stra
cocles iter
pretatur
nāq; milis
tig gloria.
Dignū pas
sioe. ad ro-
ma. ca. viij.

& pulchritudinem de mēbris domini suscepisti. Dū desiderata: sollicitè amata: sine intermissione q̄sita: et aliquando iam concupiscentiā p̄parata accipe me ab hominibus: & redde me magistro meo: vt p̄ te me recipiat ille: qui pependit in te: qui per te redemit me. Et hæc dicens expolauit se: & vestimēta sua tradidit carnificibus; qui accedentes leuauerunt eū in cruce. Et extendentes funib9 totum corpus eius/sicut iussum fuerat eis/suspende runt. Astātibus vero turbis fere ad viginti millia hominū: inter quos erat frater egec nomine Stracocles: qui simul clamabat cum populo: iustus iudicio sanctū virum hoc pati. Sanctus vero Andreas confortabat mentes credentium christo. hortabatur tolerantiam temporalem: docens nihil esse dignum passione ad remunerationis compensationem æternæ. Interea vadit omnis populus cū clamore ad domum Egeæ: & omnes pariter clamabant dicentes. Virum sanctum/pudicum/ornatum moribus/bonū doctore/ piū/modestū/rationabilē nō debere hoc pati: sed debere deponi de cruce: quia iam secūda die in cruce positus veritatem prædicare non cessat. Tūc Egeas pauescens populū promittens eū deponere: simul cœpit ire cum populo. Quē videns sanctus Andreas dixit. Quid tu ad nos venis Egea? Si vis credere christo sicut promisi tibi/aperietur tibi via indulgentiæ. Si autem venisti ad hoc tantum vt me soluas: ego penitus hinc de ista cruce viues in corpore deponi nō potero. Iam enim regem meum video: iam adoro: & in eius conspectu consisto. Et tuis miseriis doleo: quia paratus te expectat æternus interitus. Cura pro te miser dum adhuc potes: ne tunc incipias velle: cum iam non poteris. Mittentes autem manus ad crucem carnifices non poterant penitus contingere ad eum. Stu

De sancto Andrea.

pebant enim brachia eorum quicumque se extendissent ad exoluendum eum. Tunc sanctus Andreas voce magna dixit. Domine iesu Christe magister bone iube me de ista cruce non deponi/nisi ante meum spiritum susceperis. Et cum hæc dixisset/videntibus cunctis splendor nimius sicut fulgur de cælo veniens ita circumdedit eum: vt penitus præ ipso splendore oculi eum non possent humani aspicere. Cūq; permansisset splendor fere dimidię horę spacio: abscedente lumine emisit spiritum simul cum ipso lumine pergens ad dominum: cui est gloria in secula seculorum. amen. Egeas vero arreptus a demonio anteq̃ perueniret ad domum suam in via in conspectu omnium vexatus expirauit. Frater vero eius amplectens corpus sancti Andree euasit. Tantus autem timor inuasit vniuersos/ vt nullus remaneret qui non crederet saluatori nostro iesu Christo: q̃ vult omnes homines saluos fieri: & ad cognitionem veritatis venire: ipsi gloria & imperium vna cū patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

¶ Matthæi quarto.

In illo tēpore. Ambulans Iesus iuxta mare galileæ. vidit duos fratres Simonem/qui vocatur Petrus: & Andream fratrem eius. Et reliqua. ¶ Homilia beati Gregorii papæ.

¶ Lectio. vii.

Avdistis fratres charissimi: quia ad vnius iussionis vocem Petrus & Andreas relictis retibus/ secuti sunt redemptorem. Nulla vero hunc facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo de premio eternę retributionis audierant: & tamen ad vnum domini præceptum/hoc quod possidere videbantur: oblitati sunt. Quanta nos eius miracula videmus? Quot flagellis affigimur? quantis minarū asperitatibus detremur? & tamen sequi vocantem contemnimus?

Abscedente. i. discedente.

ij. ad Tim. cap. ij. Qui vult omnes hoies saluos fieri.

Simonē. lege simonē penultimā lōga ⁊ accētu in eadē. Homilia p̃ i. i tertia a fine nō homilia. interpretatur expositio.

De sancto Andrea.

Ruinis eius
i. mundi cre
brescentibus
i. indies
crescentibus.

Inuita i.
volens. scz
mens nra.
Sed fortas
se antiphos
ra est.

In caelo iam sedet: qui de conuersione nos admonet. Iam iugo fidei colla gentium subdidit: iam mundi gloriam strauit: iam ruinis eius crebrescentibus districti iudicii sui diem propinquantem denunciat: & tamen superba mens nostra non vult hoc sponte deserere: quod cotidie perdit inuita. Quid ergo fratres charissimi: quid in eius iudicio dicturi sumus: qui ab amore presentis seculi nec preceptis flectimur/nec verberibus emendamus? Sed fortasse aliquis tacitis secum cogitationibus sibi dicat. Ad vocem dominicam vterque piscator quid aut quantum dimisit. qui pene nihil habuit? Sed in hac re fratres charissimi affectum debemus potius pensare quam censum. Multum reliquit: qui/quamuis parum/totum deseruit. Certe nos & habita cum amore possidemus: & ea que minime habemus/ex desiderio querimus. Lectio octaua.

Renunciauit. i. abdicauit se aliqui renunciare est nunciare.

Perperdit i. pensat

Zacheo. principu publicanoru.

Multum ergo Petrus & Andreas dimisit/quando vterque etiam desideria habendi reliquit. multum dimisit qui cum re possessa etiam concupiscentiis renunciauit. A sequentibus ergo tanta dimissa sunt/quanta a non sequentibus concupisci potuerunt. Nemo igitur etiam cum quosdam conspicit multa reliquisse/apud semetipsum dicat. Imitari huius mundi contemptores volo: sed quod relinquam non habeo. Multa fratres relinquitis/si desideris terrenis renuntiatis. Exteriora enim nostra domino quamuis parua sufficiunt. Cor namque & non substantiam pensat. Nec perperdit quantum eius sacrificio: sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substantiam perperdamus: ecce sancti negociatores nostri perpetuam angelorum vitam/datis retribus & nam/mercati sunt. Estimationem quippe precii non habet: sed regnum dei tantum valet quantum habes. Valuit namque Zacheo dimidium substantie: quia dimidium aliud

De sancto Andrea.

ad hoc: quod iniuste abstulit/ restituendum in quadruplum ex Luca ca
referuauit. Valuit Petro et Andree dimissis retibus et na pi. xix.
ui. Valuit viduae duobus minutis. Valuit alteri calicem Duobus mi
clare aquae frigidae. Regnum itaque dei: ut praediximus: tantum nutis. Ex
valet quantum quisque habet. Lectio nona. marco .ca.
xij. et Luca.
cap. xxi.

Pensate igitur fratres quid vilius cum emitur: quid
carius cum possidetur. Sed fortasse ne calix aquae
frigidae suppetit/ qui indigenti prebeatur: tunc etiam
securitatem nobis promittit sermo diuinus redemptore
etenim nato: caeli ciues ostensi sunt qui clamarent. Glos
ria in excelsis deo: & in terra pax hominibus bonae volunta
tis. Hinc etenim psalmista ait. In me sunt deus vota tua: quae
reddam laudationes tibi. Ac si aperte dicat. Et si exterius
munera offerenda non habeo: intra me metipsum in
uenio quod in ara tuae laudis impono. Quia qui nostra da
tione non pasceris: oblatione cordis melius placaris. Nihil
quippe offertur deo citius voluntate bona. Voluntas enim
bona est sic aduersa alterius: sicut nostra pertimescere. Sic
de prosperitate proximi: sicut de nostro profectu gratulari.
Aliena damna nostra credere: aliena lucra nostra deputare.
Amicum non propter mundum: sed propter deum diligere.
Inimicum etiam amando tolerare. Nulli quod pati non vis fa
cere: nulli quod tibi iniuste impedi desideras negare. neces
sitati proximi iuxta vires concurrere: sed prodesse etiam ultra
vires velle. Quid ergo isto holocausto locupletis: qua
do per hoc quod deo immolat: in ara cordis anima se
metipsam mactat? Sed hoc bonae voluntatis sacrificium
nunquam plene profoluitur: nisi mundi huius cupiditas pro
fere deferatur. Nam quicquid in eo concupiscimus: hoc
proculdubio proximo inuidemus. Videtur etenim quod nos
bis desit: quod alter assequitur. Et quia semper inuidia a
bona voluntate discordat: mox ut haec mente ceperit
illa discedit. Unde praedicatores sancti ut possint proxi

precepta
euangelica
quae et natura
lia sunt.

De sancto Nicolao.

Qui sunt
isti ex isaia
es. lx.

mos perfecte diligere: studuerunt in hoc seculo nihil amare: nihil unquam appetere: nihil vel sine affectu possidere: Quos bene Esaias intuens ait. Qui sunt isti qui ut nubes volant: et sicut columbe ad fenestras suas. Vidit quippe eos terrena despiciere: mente celestibus propinquare: verbis plueri: miraculis coruscare. Et quos et terrenis contagiis sancta predicatio & sublimis vita suspenderit: hos volantes columbas pariter & nubes appellat. Fenestre autem nostre sunt oculi: quia per ipsos anima respicit quod exterius concupiscit. Columba vero simplex est anima: atque a malicia fellis aliena. Quasi ergo colubae ad fenestras suas eunt: qui nihil in hoc mundo concupiscunt: qui omnia simpliciter aspiciunt: & in haec quae vident rapacitatis studio non trahuntur. At contra miluus & non columba ad fenestras suas est: qui ad ea quae oculis considerat: rapinae desiderio anhelat. Quia ergo fratres charissimi beati Andreæ apostoli natalicia celebramus: debemus imitari quod colimus. Ostendat nostrae obsequium deuotionis immutatae solennitas mentis. Despiciamus quae terrena sunt: ut relictis temporalibus: mereamur eterna. Si autem necdum possumus relinquere propria: saltem non concupiscamus aliena. Si necdum mens nostra accenditur igne charitatis: in ambitione sua habeat frenum timoris. Ut perfectus sui passibus vegetata: dum ab alienorum appetitu concupiscitur: quandoque ad propria contemnenda perducatur.

Exhortatio gregorii sumpta ex occasione profectus sui. potius ab eo quod est profectus cor & a profectio. is.

Transitus sancti Nicolai. Lectio prima.

Patarea. ubi apollo solitus erat responsa dare. unde patareus cognominatus.

Nicolaus itaque ex illustri prosapia exortus ciuis fuit Pataree urbis: quae una ex nobilissimis lyciae prouinciae ciuitatibus tanto quodam famosissima rutilabat aspectu: quanto populofo frequentabatur accessu.

De sancto Nicolao.

Modo vero peccatis exigentibus paruissimi ad instar
redacta oppidi raro incolitur habitatore. In præfata
vero vrbe adhuc multa plebium generositate referta
parentes eius nimium locupletati inter ceteras potes-
tium quanto honorificentia celebrabantur: tanto su-
pernae patrie accensi desiderio magis coelestis quã ter-
rene dignitatis gloriam appetebant. Reuera enim cū
essent nimium locupletati: nullius honoris insignia:
nulliusq; summæ potētis disponere moderamina vo-
luerunt: sed omni studio continentie se lege vincientes
coelibem vitam actitare satagebant. Et mirum in mo-
dum cum in primæuo iuuentutis flore hūc solum ge-
nuissent filium: cunctis se voluptatibus abdicauerunt.
Et inter suas preces / quas frequenter in domini tem-
plo fundebant / hunc solum superstitem / hunc nō tan-
tum diuitiarum quantum & morum flagitabant he-
redem.

LECTIO SECUNDA.

Quorum vota deo ex alto prospectas haud pe-
titioni eorum defuit. Nimirū qualis futurus
puer esset ab ipso (vt ita dicā) primordio nati-
uitatis eius monstrare dignatus est. Nam cum matris
adhuc aleretur lacte / cœpit bino in hebdomada die
quarta scilicet & sexta feria semel bibere mammas: &
hac vice contentus sic tota die permanebat. Puerilibus
igitur annis vt patriarcha Iacob simpliciter domi trās-
actis / cœpit bone indolis adolescens esse. Et non (sicut
illa ætas assolet) lasciuiam cōplexus est mundi / sed nūc
parentum comitatus vestigia beatus Nicolaus / nūc so-
lus ecclesiarum terens limina / quicquid ibi de scriptu-
ris patulo aduertebat auditu: nō inemor armariolo
recondebat pectoris. Vbi autem vtroq; parente orba
tus est: sæpius illud euangelii ante suæ mentis ducebat
oculos. Nisi quis renunciauerit omnibus que possidet: nō
potest esse meus discipulus. *Ex euāgelio lucæ. cap. 14.*

De sancto Nicolao.

Ex euan- gelio lucę cap. xiiij. non potest meus esse discipulus. Hęc secū reuoluēdo ad deū cunctū desiderii sui pandēs velamē deprecabatur: vt ille qui habet omnīū scientiā: inspirare dignaretur ei: quatenus de tantis sibi relictis opib⁹ sic ordinaret: vt in tua laude humana placeret cōspectui diuino. Talia eo cogitante accidit: vt quidā cōuicinus eius nimium locuples ad tantam deueniret inopiam: vt nec etiā vitæ haberet necessaria. Quid plura! Ingruēte inedia tres vīgines quas habebat filias (quarū nuptias etiam ignobiles spernebant viri) fornicari constituit. vt earum saltem infami commercio infelicem ageret vitam: Proh pudor: ex templo fama tāti mali: qua non aliud velocius mobilitate viget: totā perculit urbē & multiplici populos sermone replebat. Quod vbi vir sanct⁹ cōperit: condoluit miserrimo homini: atq; vīginū execrās stuprū decreuit omnino ex suis abundantis eorū supplere inopiā: ne puellę nobilib⁹ ortæ natalibus lupanari macularentur infamia. Sed cum nolet alium sui facti nisi christum habere cōtemplatorem: cœpit explorare temporū vices: quo id sic operaretur: vt etiam eos pro quib⁹ fieret lateret. Eia famule dei exue pauperiē patris: exue filiarū matris exhortationē. Zelus tuæ mentis hætenus sancto excultus vomere: duplū subito prorumpat in fructū: vt ex vno famelici satietur ingluuiēs: et ex alio vīginū redimat incestus. nō occultes ferētis christi fruges/ q̄ carēt zizāniis. Aperi thesaurū tuū/ vbi pietatis gazæ resultant ne paucas adulationis fomitem: quia nō exurit flamma vitiorum: diuitias approba: quas christus approbat. Non timet illa ædificatio ignem c̄ternū: quæ fabricatur opifici summo. Rumpē morulas omnes: opus perfice bonum: vt videāt imo sentiāt homines: & glorificent patrem tuum qui in cœlis est.

Ex Agillio. li. iij. gnet.

De sancto Nicolao.

Lectio tertia.

Notata ergo cuiusdam noctis hora: sumens non modicum aurum: ligansq; in pāno perrexit ad domum viri: quam vndiq; circūspiciens p fenestram: que competens videbatur: clā intro p̄iecit: clā discessit. **O** noui Iacob strophā. ille commentatus est qualiter Laban mercedem non amitteret/ hic autem vt cœlestibus non priuaretur commodis. Ille in canaliculis decorticas ponebat vīrgas: vt varia queq; acciperet/ hic vt helisei varia oblectamenta quiret ad p̄ficiēdis intra claustra ligatum proiecit obrizum. Hic est magister bone tuus non surdus auditor: qui iussis obtemperans tuis duo impleuit p̄cepta. Et misertus ē hominem mendicū: & opus sic peregit dextera: vt ignoraret sinistra. Mane itaq; facto cum surrexisset aurumq; reperisset istud: dirigit primum: attamen quanto gestiuit gaudio/ quantasq; deo gratias egit: si quis nosse velit: ex obortis eius lachrymis quas magnitudo læticiæ fuderat: aduertere potest. Tamen aliquatenus sciscitandus est vir iste de inopia sua & exultatione. Dic age rogo te homo: tātō cur exultas tripudio: hætenus enim lugubrem vultum tuū ostendebas: nunc te hilarē cerno. Bene inquit letari me vides: quia dñs clemēs/ nescio p̄ quē restituit vitæ meæ subitū q̄ carere quæ infamīa: quā victus incurrebā. Cui ergo in quā ascribis impēsam tibi benignitatē? forsitan tuæ fidei? p̄sus illi. **O** temeraria lingua viti. Ante paulū tātq; te ostēdisti infidelitatis: vt tentatus nō gr̄as ageres. Sed p̄stribulū esse decerneres templū sancti spiritus. Nūc te astruis dignum fuisse hoc? quale inq; tēplum dicis? Vis scire quale tēplum? Audi vas electionis/ quā clare cōmēdat illud. Omnis autem qui caste viuuit: templum dei & spiritus sancti est sedes. Sed ita est. imo quia

Nouī Iacob. quia ille imitator sed in melius.

Strophā tergiuersatio pōt interpretari. Labā socer sui ex Genes.

Obrizū autē est purissimum & defecatis et quo i eo genere nihil est sublimius.

Duo p̄cepta. alterū qd̄ ad misericordiam hortatur: & alter ad beneficium taciturnitatem

ex **Matth.** capitu. vi. **P**rostribulū. i. locus ubi prostāt meretrices hoc est lupanar.

De sancto Nicolao.

Omnia ex prima corinthiorum. cap. vi. Templum ex pria corinthiorum cap. vi. Ex luce capitulum. xi. Dionubus qui nuptiis presidet: quod graece dicitur paranympheus.

ita est: quam obrem tu filiabus tuis fornicari mandabas? quia inedia opprimebat. Et cur non laboras manibus tuis sicut apostoli fecerunt/ qui non tantum pro se: sed etiam ut haberent unde tribuerent necessitatem patienti/ laborasse comprobantur. Nobilitas mea renuit quodlibet opus patrare. Infelix/ si te illustre considerabas / cur puellas ex te genitas probroso lenonum ministerio innobilitari mandabas? Disce ergo miser/ disce non tuę fidei attribui: qui sententiam apostoli inuenisti dicentis. Qui templum dei violauerit/ disperdet illud deus. Sed largę dei clemętię: qui non ę passus diu cōtegi famuli sui lucernam sub modio: nec lux luceret in tenebris: sed ut posita super candelabrum luceret omnibus/ qui sunt in domo domini. Tu ergo tantum reuoca filias/ esto pronubus copulę iustę/ non leno cōmixtionis iniustę. Trade maritis quas prosternebas fornicatoribus. Lætentur coniugio iusto: non deformentur concubitu iniusto. Pręsto est crede mihi/ qui tibi dotem ministrat/ ut oēs cōnubio stabili iungere possis.

Lectio quarta.

Lolium herba quę strangulat frumentum.

Celebratis igitur ex more primogenitę filię suę nuptiis/ cępit homo diligenter inquirere/ quis esset/ qui inopię illius tantā prestisset humanitatem. Cūq; diu talia meditaretur/ Nicolaus iesu Christi famulus non multo post simile quod prius peregit opus. O uirum omni peritiā imbutū: omniq; instructum sciętiā: qui se utrumq; testamentū suscipere profitetur. Non ę contentus legis littera: sed annectit euāgelicam gratiam. Quatenus duobus fluminibus ex vno meatu profluentibus arenis fidei hortulū bene irrigaret/ ne ultra sentes falsę pietatis icisę lolio nefandę iussionis lætam valerent atterere frugem. Vbi vero terris est reddita dies/ homo profiliuit de strato suo:

De sancto Nicolao.

Inuenitq; sului pondus metalli priori equale. tanto exultauit gaudio/ vt si Homeri seu Maronis adesset facunda loquacitas in tantarum magnitudine laudum exprimenda/puto succubuiisset. Sed nos nonnulla orationis eius prosequentes/ relinquere q̄ indagare potius elegim⁹. Orauit autem sic. Domine (inquit) absq; cuius nutu nec passer ad terram/ nec foliū arboris cadit/ deprecor ineffabilem clāmentiam tuam: vt qui omnia nosti: ostendere digneris mihi peccatori: quis sit ille: qui tanta bona erga me exhibere nō desinit. Hoc autem ideo peto/ non vt eum temerario ausu pollutisq; contingere manib⁹ velim: sed vt etiam famulum tuū benedicam in sæcula.

Mat. cap.
xii. v. Et
zizania.

Lectio quinta.

Talibus orabat dictis talibusq; se hortabatur sermonibus. Auferam somnum ab oculis meis: excubabo sollicitus/ vigilansq; p̄noctabo: forsitan ostendet mihi dominus seruum suum. Dixit: & dictum opere exercere cœpit. Interea paucis admodū euolutis diebus: ecce cultor trinitatis aduenit Nicola⁹. & iteratæ vicis factum trino supplere cupiens numero æquale duobus iactauit talentum. Cuius sonitu excitatus homo statim egressus iam vadentem iamq; fugientem tali subsequēbatur voce. Siste gradū: teq; aspectui ne subtrahas nostro. Oī te videre desiderauī. Oī te cōcupiui cernere. Sic fact⁹ ocior aduolat/ spacioq; correpto Nicolaum agnouit per umbras. Mox huius mi prostratus osculari satagebat pedes eius. Quod factus (p̄io vt erat pectore:) prohibuit fieri: sed breuiter allocutus exegit ab eo: ne cuiquam dum vitalem carperet auram: Nicolaum huius rei indicaret autorem. Felix felicem imitatus est magistrum/ qui non solū homines/ sed etiam demones comprimebat/ ne famā

Siste. Ex
Uergilio.

Vitale aus
rā ex vergi.
pri. q̄n. Aus
ræ vitales
carpis.

De sancto Nicolao.

Ille ne veris eius fererent in populo. ille enim ne veris falsa misceris. ex mat. rēt: iste autem ne quolibet extolleretur rumuscule: in shgo. c. viij. ter dixit homini vt nullo modo panderet nomē eius. Hic oībus votis colendus: qui sciēs duobus nō posse placere dñis: vnū elegit: cuius onus leue est: cuius iugū ferre suaue. Cui tota deuotione colla submittens ponderosam sarcinam mundi cum oblectatione sua proiecit. Noluī quoq; seculi captare famam: ne sanctorū cōtubernio priuaretur. Committebat se deo assidue: qui dispensat: & condonat omnia quādo vult: & quomodo vult.

Lectio sexta.

Ex actib⁹
apostolor⁹
cap. pñ.

H Is itaq; gestis: Myrea metropolis ciuitas orobata est suo antistite: cui⁹ obitū nō mediocriter adiacentiū parochiarū condolētes ep̄i: fuerant em̄ bene religiosi: conuenerunt in vnū cū clericis cūctis: vt annuēte dño Iesu christo: pūderēt illi ecclesiae secundū sanctos canones idoneū p̄sulem. Collatione itaq; facta: intererat quidā pōtīfex magnę autoritatis: ad cui⁹ intuitū oīm pēdebat sentētia/ vt quē ille p̄deret voce: hunc eligerēt vniuersi. Hic ergo p̄ oīa sequēs ap̄lorum vestigia/ cunctos ieiuniis & deuotissimis p̄ci bus hortatus est insistere: quaten⁹ ille qui Mathiā indicxit numerū supplere apostolicum: ipse solita clemētia p̄adere dignaretur: quē vellet fungi tanto sacerdotio. Tunc omnes quasi si cœlesti cōmouerētur oraculo: sic cōuersi ad dñm flagitabāt ex intīmis p̄cordiis: vt pastor eternus vtilissimum suarū ouīū pastore dignaret ostēdere. Illis quippe cum summa deuotiōe orātibus: vocem de cœlo audiuit dicentem sibi p̄dictus pontifex/ vt egrediens ante portam ecclesiae staret: & quem primū hora matutinali venire cōspiceret: ipm cōsecra rent antistitē: adiungentē: & q̄ Nicolaus vocitaretur. Tūc p̄sul ille ceteris coepiscopis hāc insinuans reuelas

De sancto Nicolao.

tionē adiecit. Vobis in orōne p̄sistētibus: ego forinsecus excubabo. Credo em̄ q̄ nō p̄suabimur p̄missione dei. Sic ait: & valuas basilicę sancta calliditate obseruabat. Mirum in modū matutinali hora quasi a deo missus ante oēs se agebat Nicolaus. Cūq; ad ecclesię ianuas propinquasset: insecta manu eum apprehendit episcopus: blādeq; sciscitatus est dicens. Quale nomē habes. Ille colūbina vt erat, simplicitate inclinato capite Nicolaus inquit seruus vestrę sanctitatis. Cui protinus p̄sul palmis in exis: et inquit: fili veni mecum: est aliquod secretum: quod tuę indoli fari debeam. Mox introgressus ī fratres proclamauit: vere ait dñs: quodcūq; petieritis p̄rem in noīe meo: credite q̄ accipietis & fiet vobis: & inquit qđ petim⁹ accepimus. ena deest de quo v̄sa flagitauit charitas, quo viso ingētem oēs tulere clamorē ad sydera: & certatim saluatoris laudabant magnalia. Episcopi letabātur p̄ collega cęlestis sibi collato. Clerici alludebāt sicut bonę pecudes. Quid multis moror? Licet plurimum renuens obstiterit: plurimūq; repugnauerit i thronizat⁹ illico sicut mos exigebat regionis illius pōtificalem accepit insulam. Mira prorsus & stupenda sunt: q̄ narrantur: sed si fas est antiquis p̄ omnia cōparanda. Quōdā enim Samuclī p̄phetę sanct⁹ p̄dixit spūs: vt ad Isai domum p̄geret vnumq; ex filiis eius placitum dño regem vngeret. Modo autē isti episcopo ex intimo deprecanti affectu vox de cęlo iussit: vt corā tēplī forib⁹ excubaret: quaten⁹ ibidem dignū deo et ecclesię sanctę p̄ficuū reperiret antistitem. Illi quāquā videntī: loc⁹ tm̄ nō regis p̄dicitur nomen. huic & loc⁹ & nomen p̄sulis declaratur. Ille caput regum cornu rorauit olei. iste caput Nicolai virtute vinctitauit spū sancti. sed tamen & rex & p̄sul vterq; elect⁹ a dño. Vnde nos minime

Calliditas
re. i. astutia
& diligētia.

Ex euāgelio
Joānis
cap. xiiij.

In throno
3a. hoc ē i
thron⁹ si-
ne sedē ad
missus: qđ
solet nouis
ep̄s fieri.
Exp̄imo
regū libro.

Videntī. sic
hebręi vos
cant quem
nos p̄phetas
tam siue di-
uinum vo-
camus.

De sancto Nicolao.

Erasmus
i. diligēter
q: amissis
est regula
lignarioꝝ.

doctissim⁹ qui magnis ausi sumus comparare parua.
Hinc iam ad ea quę in episcopatu gessit: opitulante do-
mino iesu vertatur stilius. Sed quia non opus est cūcta
me examusim digere: obnoxius petimus: vt non su-
perne insolentię: sed humili ignoscatur audatię. Et quā
balbutiendo vix paucissimis explicamus verbis: ab
amore sancti libenter amplectatur. Pontificali igitur
sublimatus cathedra eādem morum grauitatem. quā
prius: eandem sectabatur humilitatē. Crebrius in ora-
tione vigilabat: corpus attenuabat ieiuniis: mulierum
confortia: licet ab ipso pueritię tempore exhorruerit:
tamen ex hoc quasi quandā pestem fugiebat. in suscipi-
endis hospitibus humilem: in loquendo efficacem
se p̄bebat. alacer erat in exhortando: seuerus in corripi-
endo. Viduarum & orphanorum atq; opp̄ssorum
sic negocia procurabat: ac si propria essent: rapinā exe-
crabatur: potentium arguebat violētiam. Et si quem
forte quolibet casu astrictum cernebat: mirabiliter se-
rebat: mirabiliusq; cōsolabatur. Crescebat cotidie fa-
ma bonitatis eius quę vbique referebat Nicolai laudē.
hinc potens hinc impotens illum nominabat. gaude-
bat cunctus populus de tali patrono. letabantur here-
des de tanto pōtifice: qui ita se autoritate & gratia ple-
num exhibebat: vt omnium gereret curam: & episco-
pi dignitatem nō amitteret. Verum tempus deficiet:
quin & sermo deerit. si de singulis eius meritis scribere
tentauero. Sed qui scire voluerit: qualem se quātūq;
p̄stiterit: mordacem comprimat dentem: & ex subie-
ctis suis euidenter agnoscere valebit. Cum igitur om-
nium charismatum virtute corroboraretur Nicolaus:
& nihil sibi. sed totū dei gratię tribueret: coepit ita cor-
ruscare miraculis: vt non tantum sui: sed etiam alieni
quibuslibet oppressi angustiis: inuocato nomine ei⁹.

De sancto Nicolao.

statim sentirent leuamen. Quadam vero die cum quis-
dam nauæ subita maris tempestate periclitarentur:
adeo vt presentem illis intentarent omnia mortē: ex-
templo dissolutis frigore membrīs clamabant. Nico-
lae famule dei si vera sunt quæ de te audiuius: nunc
nos ea suppremo in periculo constituti experiamur:
quatinus eruti ex sæuientibus fluctibus maris deo &
tue liberationi gratias agamus. Mira res: talia referen-
tibus apparuit quidam in similitudine viri dicēs eis.
Vocastis enim me: ecce adsum. & cœpit eos in rudenti-
bus & antennis aliisq; adiuare nauis armamētis. Nec
multo post oīs pelagi cecidit fragor: omniscq; cessauit
tempestatas.

*Ex v̄gilio
pri. q̄. sum-
ptum est.*

*Ex eodem
v̄gilio pri-
mo quoq;
eneidos.*

Lectio septima.

Tunc læti nauæ pacata sulcantes æquora quāto-
cius optatum subeunt portum: qui egressi scisci-
tabantur: quis Nicolaus esset. Cum autem indi-
catum fuisset eis: in ecclesiam euestigio ingressi/ miras-
bile dictu: quem nunq; nouerant: sine indice cognos-
uerunt. Mox prostrati ad pedes eius cœperūt ei gr̄as
agere dicentes: qualiter de confinio mortis ipso suffra-
gante liberati essent. Quibus sanctus: non mee inquit
possibilitatis arbitremini esse: quod factum est: sed so-
litæ dei misericordiæ: qui non propter me indignum
famulum suum: sed propter credulitatem vestræ fidei
vobis succurrere dignatus est. Discite ergo quantū va-
leat apud deum fides pura: & petitio nō ficta. Propter
peccata enim nostra cotidie flagellamur: tamen si ex
toto corde ad bonū dominū conuersi fuerimus: viscer-
ra misericordiæ illico super nos cōmouebit: & eripiet
de imminentibus periculis. Idcirco fratres nō pigeat
vos benefacere: sectari humilitatem: libenter pauperi-
bus succurrere. Credite meæ inquit paruitati: quia ex

De sancto Nicolao.

quo homo in huius mundi voragine propter delicta sua est deiectus: nullum bonum eius deus sic approbare legitur: sicut eleemosynam: si tamen non ob mundi fiat gloriam. his aliisque talibus instructi admirantes humilitatem vultus: habitus vilitatem: sermonis facundiam: atque magnitudinem virtutis eius cum gaudio: ad propria sunt reuersi. Quodam itaque tempore cum eadem lyciam regionem accolarum pro meritis sic preciosa fames oppressisset: ut seges ægra victum omnem negaret. Mox a puincialibus ruricolis predicto famulo dei pro indigentibus maxime periclitantibus naues triticis onustas mercibus in littore adriatici portus adesse nunciatur: quo velox adueniens Nicolaus inquit. Vos rogaturus accessi: ut huic populo diuturnæ tabe famis laboranti: aliquantulum remediis ex isto partiri studeatis frumento. sic sanctus: & sancto aiunt illi. Non audent pater tuis obsecundare imperatis: quia publica exactio angariat Alexandria perreximus: & inde hoc triticum deferimus pro ministrorum manus in augustalia stipendia remetendum. Quibus sanctus audite (inquit) me: & ne amplius hic attenuetur populus: pro vnam quaque rate centum mihi prebete modios: & ego in nomine domini mei cui seruo vere spero deo: polliceor: promitto: quia nullam minorationem habebitis apud regium exactorem. tandem interuentu premetien: suis conuicti ex singulis pupibus centum numeraueredum. i. no: modios. Et confestim vento surgente secundo: ascenderunt classes: portumque relinquunt: atque spirantibus auris volucris cursu brizanteam applicuerunt ad urbem. Quum autem integram mensuram quam alexandriae susceperat ministris imperatoris numerassent: tantus stupor omnes accipit: ut præ admiratione cuncta seriatim: que facta fuerant: eisdem narrarent ministris.

Lectio octaua.

Obsecunda
re idest obe
dire.

Angariat
idest codu-
cri et coacti.

Alexandria
egypti ciui-
tatem.

Augusta
lia. i. impe-
ratoria que

solueda sunt
militibus.

Remetien-
dum. i. no-
bis mensum

et a nobis
eadem mesu-
ra reddend-
um.

Brizanteam
urbem. i. con-
stantinopo-
litanam.

De sancto Nicolao.

Qua relatione percussi deum oim rerū autore
 cōtinuata utiq; laude magnificarūt. Vir itaq;
 accepto frumento: sic p̄ industriā illud partiri
 studuit: sicut vnūquēq; nouerat indigere. mirādis mis
 rāda succedunt. Tāta em̄ oīpotentis largitate dei hoc
 ipsum paruū: qđ sanct⁹ distribuit: auctū est: vt non tm̄
 eodem: sed etiā altero exacto pene anno ad victū sin
 gulis sufficeret. Quin & multi spe credula exinde fere
 re nō dubitātes: nequaquā eos spectata seges vanis fru
 strata est aristis: sed vberius farsit reditibus. porro ne
 mini hoc incedibile videat̄. q̄a saluatoris ē ista p̄mis
 sio. Si habueris fidē sicut granū sinapis: & dices moti
 trāsser te: & trāsseretur. & illud. Et qui i me credit: ope
 ra q̄ ego facio: & ipse faciet: & maiora his faciet. Vere
 em̄ in eo credit Nicola⁹: in cui⁹ opitulatiōe tale tātūq;
 valuīt facere miraculū. Ex multis igitur idolatriis eos
 quib⁹ olim p̄fata regio dedita maximā clemētie sue
 deuotionē ergā nefandissime dianæ simulachrū exhi
 bere studuit: adeo vt etiā vsq; ad illud serui dei tempus
 pleriq; rusticorum execrabili deseruirent religiōi libe
 rauīt. Sed vir dei hui⁹ sacrilegii supstitiōe tāta p̄secut⁹
 est instātia: vt diuino suffragat⁹ adiniculo penit⁹ ex
 illis finibus obsceni numinis culturam ppelleret. Ve
 rum quid diabolo maliciosus? Quid diabolo i orbe
 artificiosus? Cum autem cerneret se priuatum tāto de
 coris sui cultu: fellea fasce succēsus: magnā cōtra Nico
 laum exarsit in irā: & nouo pectore noua versans consi
 lia: quosdam adsit viros omnibus artibus imbutos
 imo p̄ditos maleficis: eisq; conficere oleum quod
 midiaton dicitur sub omni celeritate p̄cepit. parēt
 protinus miseri auditores dictis perniciosissimi magi
 stri: & quantocius portentosi liquoris mixtionem cō
 ponunt. Quo cōfecto impiger dæmon ad nocendū me nescire.

Ex vergi.
 pri. georgis
 corum lib.

Ex math.
 cap. xvij.

Ex Joane
 cap. xij.

Midiaton
 qđ sit gen⁹
 incendiū

ego fateos

De sancto Nicolao.

transformauit se in cuiusdam religiosæ feminae vultum: atq; simulata specie/ nauigantibus quibusdã quorum deuotio ad seruum dei tendebat: medio sese tulit obuiam mari: & quasi aliorum lembo vteretur. Ait illis. Video vos proficisci ad domum Nicolai: malle & ego nunc venire vobiscum: quia votum habeo tanti patris perfrui benedictiõne. sed quoniam nequeo: rogo vos vt si molestum vobis non est/ hoc meæ paruitatis ad ecclesiam myreorum feratis: & ob memoriã mei sumatis exinde: & parietes ipsius aulae liniatis. illi vero ignari doli artiscq; fucate sumunt oleum: & classe libenter vehunt secum. Tunc monstrum informe vmbra velut tenuis veloci euauit nauigio: sed dominus pius inuidorum aspernator non est passus diu simpliciter ad famulũ suum properantes munus ferre similitate imaginis: nec sermonibus fantasticis delusos progredi. Ex improviso enim cernunt lagenulã insignibus refertam hominibus: inter quos conspiciunt quẽdam similitimum sancti Nicolai: qui ad eos sic factis interrogacionibus orsus: Heu inquit quæ nam illa mulier locuta est vobis: vel quid vobis attulit? At illi seriatim cuncta narrãtes: en (aiunt ei) oleum quod nos deprecata est ad sanctam portare ecclesiam. Quibus ille. Vultis euidentius sapere quæ fuit femina illa. Hæc est enim impudica diana: & vt me verum dicere comprobetis hoc vasculum execrãdi olei cito proiicite in fluctus. Nulla in medium mora incunctanter faciunt imperata. Mox autem vt oleum illud æquoreas tetigit aquas: mirabile dictu: illico accensus ignis est: & cõtra naturam elementi per lögum maris spaciũ visus est ardere. Hęc vero dum nauitæ stupenda viderent: & defixo obtutu hæreret in tanto prodigio: virorum naues magno diuisse sunt interuallo. Vnde vero nec inter

Myreorũ
a myza vr-
be cuius
erat p̄sul
nicolaus.

Legenula
nauiculę
genus.

De sancto Nicolao.

rogare valuerunt: quis esset ille per quem callidi hostis frustratas agnouere insidias. Veruntamen vt deuocerrant: ad factum Nicolaum festinantes clara voce ferebant obuiantibus sibi quid eis acciderat. venientes autem ad seruum dei aiebant. Vere tu es ille qui nobis in illo pelago horrendum ostendisti prodigium. Vere tu verus dei es famulus ob cuius vitæ meritum erepti sumus ab exitiis diaboli insidiis. Talia dicentes cunctum rei euentum per ordinem narrauerunt: quibus auditis: vir domini more solito in laudem prorumpit clementissimi patris: ac deinde admonuit eos iuste & pie viuere: atque se tutelæ custodis æterni ex toto comittere: qui neminem permittit tentari supra id quod portare potest. Talibus itaque oraculis sanctus informatos optatisque benedictionibus exhilaratos lætantes homines illos Iesu christi famulus remisit ad propria.

LECTIO SEPTIMA.

Cum igitur multis miraculis ac virtutibus floret beatissimus Nicolaus: decidit in ægritudine: qua ex hac instabili luce subtractus est. Qui cum iaceret in grabato: accessit ad eum quædam mulier lunatica de vico oleon: cui nomen erat Eugenia: quæ eum exorabat: vt sibi conferret sanitatis gaudia. Cuius precibus annuens sanctus Nicolaus pro ea orationem ad dominum fudit: deinde signauit eam: sicque sanitatem vt optabat adipisci meruit. Remeans ergo ad domum suam magnifice collaudabat dominum: qui in sanctis suis semper est mirabilis. Cernens itaque domini seruus mortem inexcusabilem adesse presentem: quæ mortalium nemo preterire valet: cepit indefinenter orare & psallere. Deprecabatur autem dominum attentus: vt sanctos angelos suos ad eum dirigeret: quatinus susciperent quod

*Exorabat
pro orabat
hoc est compositum p
simplici.*

De sancto Nicolao.

ei comendatum fuerat: idest ipsius animam: Et cum in tanta mentis intentione profusius oraret: respexit & vidit gloriosos sanctos scilicet nuncios ad se venientes. Inclinatoque capite suo: signum crucis armauit se: & trigessimum psalmum incepit dicens. In te domine speravi non confundar in aeternum: in iusticia tua libera & eripe me. Inclina aurem tuam accelera: ut eripias me. Esto mihi in deum protectorem: et in domum refugium: ut saluum me facias. Et propter nomen tuum dux mihi eris: et enutries me: et educes me a laqueo isto: protector enim meus tu es. In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me domine deo veritatis. Et cum hoc dixisset: tradidit preciosam et sanctissimam animam in manus sanctorum angelorum: qui ei apparuerat: Astabant autem tunc ibi artemius et hermolauus venerabiles presbyteri: et reuerendissimus Nicolaus archidiaconus: ministrique et secundarii ipsius: quos benedicens omnes post preceptam eucharistiam deosculatus est: et sicut praediximus in pace emisit spiritum.

Lectio octaua.

Factum est autem cum de hoc mundo ad caeleste regnum migraret beatissimus Nicolaus: ut myrea ciuitas et eius suburbana verterentur in tristitia clamoris et lamentationis. Clerus itaque et ordo monasticus preempressimum se amisisse deflebant. Luctus ingens et fletus maximus ortus est virorum ac mulierum: quae expassis crinibus: scissis vestibus laceratisque genis praecedentes et subsequentes singultus amarissimos emittebant. Hilario autem vir venerandus valde cum archidiacono Nicolao sanctum eius feretrum usque ad locum sepulchri cum honore et reuerentia quam merebatur: dignissime baiulauit. Vbi a philippo venerabili urbis phelton episcopo: et presbiteribus fratribusque ipsius monasterii: necnon et a cunctis qui de diuersis prouinciis illuc confluxerant: gloriosus

Secundarij
idest scoli
post ipsum
ordinis.

Expansio.
ab eo quod est
expansio .is.
pro explicato
as.

Phelton
legendum
esse opinor
phellon

De sancto Nicolao.

riose ac decēter in sepulchro suo sanctus Nicolaus est collocatus. Ibi itaq; vsq; hodie (ac si viuēs in corpore) miracula operatur magnifice. Et nō solū vbi corpore requiescit humat: verū etiā ad quascūq; mūdi natiōes & regiōes puocatus fuerit: virtutis suæ indicia mirabiliter vsq; in sempiternum ostendere non desinit.

Lectio nona.

Dormiuit autē beatissimus Nicolaus in senectute bona: & appositus est ad p̄es suos seruus dñi myræ ciuitatis episcopus sc̄d̄m dierū ordinationē mēse qui est apud hebreos decimus: qui est decēber. Cui⁹ extitit dormitio in christo die sexta feria intrate eodē mense: idest octauo idus decēbris: & quinta decima iditioe: imperate christianissimo dei cultore Iustiniano imperatore. Anno. cccix. a passiōe christi: sub sanctissimo & beatissimo p̄e n̄o patriarcha Marcario. Positūq; est sanctū corpus eius intra gloriosissimā domū sanctæ s̄o in dextera parte ipsius aule in sepulchro excelso: tāti sacerdotis humatiōe digno. Floruit vero a tēpore Cōstātini filii Cōstātini senioris & Helenę reginę vsq; ad tēp⁹ iustiniani īperatoris. Igit̄ postq; beatissimus nicolaus ex hoc mūdo migrauit ad dñm: tumulus in quo venerabile corpus positum est: olei liquore et aquā manare nō desinit vsq; i hodiernum diem. Ad hunc locū vndiq; veniunt lāguētium multitudines: cæcorum: claudorum: aridorum: surdorum: atq; mutorum: & qui vexātur a spiritibus imundis. Quicūq; de eodē sancto liquore peruncti fuerit: & ex ea aqua poculum sumpserint: pristinę sanitati datur. Me miserum: p̄iteor semel & bis ex ea aqua poculum sūpsisse dū ad ip̄m tumulū sanctū p̄ meis piaculis interpellare Nicolaum. Distat hæc domus sanctæ s̄o vbi requiescit idē cōfessor a menibus myræ ciuitatis

prope myræ
est apud
cosmogra
phos.

Octauo
idus. q̄ ins
currit i sex
tū diē eius
mensis.
Sion. cos
gnoīata sic
a s̄o h̄icra
solymorū
arce.

Me miserū
verba sunt
autoris q̄
vitā eius
cōposuit.

De sancta Leocadia.

quasi tribus milibus ad orientalem plagam secus viam:
quæ ducit ad portum maris: quod dicitur adriaticum.
Lætetur ergo charissimi lætemur in domino: et diem
festum venerabilem sanctissimi Nicolai salubriter ce-
lebremus: quatinus eius intercessione fideliter Iesu Chris-
to domino nostro seruire mereamur: qui cum patre
& spiritu sancto viuunt & regnat deus in sæcula sæculo-
rum. Amen.

¶ Passio sanctæ ac beatissimæ Leocadiæ
virginis: quæ obiit Toletana in ciuitate
sub Daciano præside .v. idus Decembris.

Lectio prima.

In temporibus illis dum post cor-
poreum saluatoris aduentum: & p-
redemptione nostra sanguinis eius
effusionem: & ad inferos descensio-
nem: & a mortuis resurrectionem:
& ad cælos ascensionem: euangeli-
ca eruditio sensim atque gradati apo-

Sera. quod
non iam in
hispaniam
iacobus p-
uenerat:
sed diceret
quispiam per-
uenit: sed in
galliciam.

stolorum doctrina in omnem terram refulsisset: sera tan-
dem hispaniæ finibus innotuit. Eratque rara fides: &
ideo rara: quia magna delubra gentilium in omni lo-
co sacrilega effusione sanguinum taurosum hircorumque
fumabant. Et quia nonnullæ ciuitates oppida: vici: ca-
stella plena erant vesanorum monstrorum exosis ima-
ginibus: quæ ex auro argenteo & omni metallo erant:
colebantur propterea in effigie illa demones: & fides
in christo pullulans inter tantas paganorum rabies pal-
pitabat: conuenticula vero nominis christi secretissimis
in & abditissimis locis a paucis & perfectis ingredie-
bantur peragenda. Et quantum crescebat christi no-
minis dignitas: tantum deficiebat execranda calamitas

De sancta Leocadia.

tas. Ita peruenit vt nonnullis vrbibus pfectæ fidei flagrarent incendia: vt hoc iam non per latebras occultādo: sed publice ecclesiæ sacerdotibus & omni præpolerent clero. Quæ fama non solum italiam totam: sed & bizantium peragrabat. Quæ causa fecit: vt impiissimum Datianum præsidem impiissimi Diocletianus & Maximianus imperatores ad euertendā magis quā gubernandam destinarent hispaniam.

Lectio secunda.

Primum namq; galliam vt lupus cruentus intrauit: indeq; exsatiatus sanguine martyrum: cadaueribus crapulat⁹ ructās Hispaniam aggressus est: foelicem cucufatem Eulalam & alios (quorum nomina longum est scribere) grauissimis tormentis afficiens deo animas consecrauit innocuas. Ac post inde foelicissimā cæsarAugustā quasi leo frendens arripuit. Quanta ibi ludibria: quātaq; verbera: q̄t cruces: quot sanguinū effusiōes operatus fuerit: si humana lingua taceat: ipsa quæ polluta est Christianorū sanguinibus terra loquetur: eo quod nullus exceptus fuerit: qui tali situ nō teneat rediuiuos ac florentissimos cineres martyrum locus: inde alacri profectu cōplutensem ingreditur ciuitatem. Protinus corporibus truncatis cruorem & lac fundentes gēmeas margaritas indiademate nostri regis affigendas: & innocentiae dignitate velut auro conspicuas: iustum & pastore a terra celo per feralem impietatem eius pius dominus suscepit.

Lectio tertia.

Deinde adueniens Toletanam urbem ingressus cepit sagaci indagine mēbra sanctorum perquirere: ibiq; reperit deo dicatam sanctam Leocadiam genere nobilissimam nobiliori tamen proposito mensis ornatam: quæ non diebus neq; noctibus

Bizantiū q̄
nūc ē cōstā
tinopolis.

Crapulata
.i. ebrius.
Ructās. s.
ex ventris
redūdātis.

Quā viginti
martyres
illic corōas
tos dicit.
Complus
ti carpeta
niē oppido
passi.

De sancta Leocadia.

ab oratione cessabat. Qui cum eam suis conspectibus presentari precepisset: affatus est. Cur te tam leuis & vana deludit circumuentionio: ut etiam preclaro genere nata deorum nostrorum ceremonias derelinquens: nescio cui te christo proferas seruituram? Cui beata leocadia cum gaudio & grati audacia respondit. Non me persuasio tua a proposito christi cui me integram voui reuocat. non illusio verborum tuorum nec blandimenta natalium: quibus me suadere conaris: retrahent a seruitute vel a promissione dei mei: qui nos precioso sanguine suo redimens magna induit libertate. Remes itaque Dacianus precepit militibus arctissimis vinculis beatam Leocadiam in carcerem trudi colligatam: cogitans qualibus tormentis possit eam affligere. Properans itaque eboram ingressus officium omne premonet: ut indagine precurrente christianos quoscunque inuenire possent: tribunali suo presentarent. Statimque reperiunt adolescentem quendam nomine vincetium: cuius merita nomen comitabatur suum. Comprehensum eum conspectibus suis sistunt: quem cum sabina & cristeta eius fororibus in abulensem urbem profectus digna christo munera consecrauit. Profectusque ab eboram emeritensem aggreditur ciuitatem. illico tribunal sibi preparari precepit: multosque sanctorum sanguine crudeliter fuso transmisit ad dominum. Inter quos sanctam eulalam multis verberibus multisque cruciatibus afflictam igne applicato domino consecrauit. Cuius in Toletanam urbem ad beatam Leocadiam fama puenisset: genibus flexis ipsa in oratione posita in eodem loco quo reclusa tenebatur: cum magnis laudibus orationem compleuit: suumque domino commendauit spiritum: qui martyres & confessores suos in pace coronat: ipsi gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Eboram. ciuitas iustitiam que nunc eboram dicitur.

Abulense urbe que nunc est auila.

De sancto Sebastiano.

Passio beatissimi martyris Christi Sebastiani & comitū eius qui passi sunt Romę. xiii. calendas Februarii. Lectio prima.

In diebus illis. Sebastianus vir christianissimus mediolanensium partium civis Diocletiano & Maximiano imperatoribus ita charus erat: ut principatum eius primæ cohortis traderet: & suo eum conspectui semper haberet ad stare. Erat enim vir totius prudentiæ: in sermone verax: in iudicio iustus: in consilio prudens: in commissio fidelis: in interuentu strenuus: in bonitate conspicuus: in vniuersa morum honestate preclarus. Hunc milites ac si patrem venerabatur. Hunc vniuersi qui preerant palatio: charissimo venerabatur affectu. Erat enim verus dei cultor: & necesse erat: ut quem deus profunderat gratia: ab hominibus amaretur. Lectio. ii.

Prime cohortis. i. pretorianę q̄ principis custodię deputata erat.

Christo igitur cotidie sedulum exhibebat officium: sed agebat quantum hoc sacrilegis regibus esset occultum. Non passionis timore perterritus: nec perimonii sui amore constructus: sed ad hoc tantum sub chlamyde terreni impii christi militem tegebat absconditum: ut christianorum animas quas in tormentis videbat deficere: confortaret: et deo redderet animas quas diabolus conabatur auferre. Denique postquam martyrum mentes a timore passionis eripuit: & ad coronam perpetue glorie incitauit: ipse quoque quis esset aperuit: quia lumen in tenebris latere non potuit. Clarissimis igitur viris Marcelliano & Marco duobus geminis fratribus pro christi nomine in vinculis constitutis cotidie solatium exhibebat. & tam ipsis quam etiam seruis eorum cum quibus tenti fuerat: salutaria fidei consilia ministrabat: quibus fugitiua seculi blandimenta respicerent: et momentanea tormentorum genera non timerent. Lectio. iii.

Militem christi. i. cui militabat.

De sancto Sebastiano.

Consensissent scilicet iudicis suasioni.

Partus .i. dolores quasi parturientis.

Quicumque beatissimis consolationibus acquiescerent: & verbera carnificum animo perseveranti transirent: capitalem iussi sunt subire sententiam: ea scilicet ratione: vt si eodem momento quo decollandi erant consensissent: & parētibus suis & facultatibus & coniugibus redderentur. Erant enim non solum (vt diximus) genere clarissimi viri: sed & facultatibus ditati. Quorum erat pater tranquillinus nomine: & mater martia vocabatur: qui illos sequebatur cum vxoribus eorum & filiis. Nimio enim in eorum filiis id est suis nepotibus ducebantur affectu: vnde factum est vt a Chronario vrbis p̄fecto triginta dierū inducias impetrarent: in quorum spacio ageretur cum eis: quatinus ad thurificandum idolis consentirent. Accedentes itaq; amici eorum ad eos: ceperunt dicere. Vnde vobis tam durum tāq; ferreum pectus: q̄ caniciem patimini patris abscicere: & matri iā decrepitæ nouos partus afferre? Nam illa partus sui dolores consolationibus superabat: dum in vno dolore duos filios pareret: & geminum patri funderet filiorum foetum. Nūc vero insanabilis dolor: inenarrabilis cruciatus: incomparabilis poena est. Quo spes & gaudium tollitur: vita contemnitur p̄sens: gloria respuitur: & contemptis omnibus pietatis affectibus mortis atrocitas appetitur. Obsecramus vos amici charissimi tandem his claudibus dare finem: & vos patres esse dulcium filiorum vcl āmoniti mementote. Hæc & his similia amicis dicentibus: miseram se clamans mater aduenit: & soluto capite canos suę senectutis ostentans in conspectu omnium vestē qua pectus tegebatur scidit: & cunctis flentibus ostendebat cum laxis pellibus quas suxerant mamas: & blandimēta: quæ infantie eorum exhibuerat eiulādo lachrymās memorabat. Hęc ea faciente infra

De sancto Sebastiano.

mus pater & grauis iam senio manibus aducit seruu-
lorum: & cygneo capiti puluerem terre aspergens hu-
iusmodi dabat voces ad coelum. Ad mortē vero profi-
ciscētibz filiis vale dicturus adueni. Et vniuersa que
a filiis sepulturæ meę parauerā exhibenda: ego in fo-
lix in filios sepeliendos expendam. Interea dum ista et
his similia dicerentur: & illa referrentur: sacrificiis cō-
sensissent: & parentibus suis & facultatibus. & coniug-
ibus redderentur christi milites inter vxorū lachry-
mas & suspiria filiorū cœperūt mollescere & animos
flectere ad dolorē. Huic spectaculo (vt supra dixim⁹)
intererat beatus sebastianus vir per omnia christianis-
simus: quem occultabat militaris habitus: & chlamy-
dis obūbrabat aspectus. At vbi vidit athletas dei im-
menso certaminis pondere fatigari: in medio eorum
se obiciens dixit. O fortissimi milites christi: o insiru-
tissimi diuini plii bellatores p̄ nimiam virtutem ani-
mi fortiter venistis ad palmam: & nunc p̄ misera blā-
dimenta coronam deponitis sempiternā. Discat nunc
per vos christi militum fortitudo fide potius armari
quam ferro. Nolite victoriarum vestrarū insignia per
mulierum blandimenta abicere: & subiectas pedib⁹
vestris hostis insani ceruices ad victricia & rediuita ite-
rum bella laxare. Cuius quous fœua contra vos extiterit
& per quā iniqua instantia: seuior tamen efficitur ita
repetita. Erigite igitur plenis affectibus tropheū ves-
stri certaminis gloriosum: & nolite illud omittere fle-
tibus paruulorum. Istos quos plorantes attēditis: gau-
derēt hodie si possent scire quod nostis. putāt enim q̄
ista vita sit sola. Quæ si finē acceperit: nulla vitalis ani-
mæ corpore deficiente valeat portio remanere. Si em̄
scirent esse alterā vitam ignarā motus tristitiæ nesciā:
in qua immortalitas regnat: & perpetua gaudia com-
d

Cygnco. i.
cano quia
cygnus al-
bus.

Athletas
i. pugiles
Sebastia-
ni exhortas
tio vehes-
mens.

De sancto Sebastiano.

morantur. profecto ad illam vobiscum festinaret per-
tingere: & istam vitam pro nihilo computantes illam
appeterent: que et in exultatione permanet: et penitus si-
niri non nouit. Ista etenim vita fugitiua est et tam infide-
lis: ut nec amatoribus suis fide potuerit custodire. Ab
origine enim mundi in se credentes fefellit. Omnes se
expectantes decepit. Cunctos de se presumentes irrisit.
Et ita nullum omnino certum reddidit: ut omnibus
probetur fuisse mentita. atque utinam solius mendacii
culpa esset obnoxia: & pro omnia crimina currere suos
non cogeret amatores.

Lectio quarta.

Ista vita dat edacitatem gluttonibus: ipsa ebrietatem
ingerit temulentis. Ipsa naufragium pudoris adul-
teris. ipsa execrabilem tradit peruersitatem ince-
stis. ipsa admonet furem ut rapiat: iracundum ut seuiat:
mendacem ut fallat. Ipsa inter coniuges diuortia semi-
nat: inter amicos discordias: inter pacificos lites: inter
iustos iniusticiam: inter fratres scandala. Ipsa tollit iudi-
cibus iusticiam: castis pudicitiam: artibus peritiam: ip-
sa aufert minoribus disciplinam. Et ut altiora quam a-
toribus suis ingerit crimina memoremur: si fratrem alie-
quando germanus frater occidit: si filius necauit pa-
trem: si interemptus est ab amico amicus: cuius hæc
instinctu facta sunt omnia scelera? cuius intuitu? cuius
spe? cuius fiducia nefanda commissa sunt? Nunquid non
presentis vite amore seducti dum ista committunt: & il-
lam plusquam iustum est diligunt: iniquo se omnes odio
persequuntur? Ut quid enim pirata nauigantem iugu-
lat? ut quid latro perimit viatorem? diues opprimit pau-
perem: superbus humilem: & omnis nocens quemcumque
potuerit aggrauat innocenterem? Hæc autem faciunt ma-
la: qui isti vite seruire desiderant: & existimant se in amor-

De sancto Sebastiano.

rem eius p̄ tempora plixiora perdurare. Non ergo al-
terius causa fiunt scelera: nisi vt infelicissime isti carna-
li vitæ a carnalibus seruetur. Lectio.v.

Ipsa est deniq; q̄ eis crimina imperat: iubet facinor-
ra: suadet iniusta. Et postea cum omni crudelitate
loiq; fuerit spurcitia saginata: seruentes sibi tradit
filix suæ: idest morti perpetuæ. Ex ipsa enim & ex ei-
vtero mors æterna est nata: tempore quo gulæ suæ &
libidini & dilectionibus oculorū primi hoies serues-
runt. Atq; ideo qui ad æternam vitam facti fuerant: in
ista sunt mortis regione iactati: & hinc ad inferos de-
uoluti nihil secum preter peccata portantes. Hæc er-
go vita est quæ vos fallit o amici: vt animos vestros ad
vitam euntes perpetuā iniusto consilio reuocetis. Hæc
vos instigat o parētes sanctissimi: vt filios vestros pro-
ficiscentes ad comitatum cœli: ad honorem incorru-
ptibilem: ad amicitias impatoris æterni stultissimis
lamentationibus reuocetis. Ista est q̄ vos o castissimæ
cōiuges beatorum per pietatis colorem in impietate
martyrum mētes facit tradere/ & nec est p̄ liberatione
afferre. Si enim cōsensissent reuocationi vestre/ paucos
quidem tempore vobiscum esse potuerunt/ postea ve-
ro separari. Et ita habuerūt separari vt nunq; vos nisi
inter tormenta videretis perpetua: Vbi edax flāma in
credulorum aīas deuorat/ vbi dracones blasphemanz
tūm labia comedunt/ vbi serpentes morsibus suis in-
credulorum corpora depascunt. Illic vlulatus & gemi-
tus sonant: & clamor confusus. Quæ vis tormentorū
exagitat: & incendia arsurā extorquent. Hæc autem ip-
sa tribulatio quam illic excipient infideles: nullo ter-
mino definitur/ nullo fine concluditur: sed post flā-
marum atrocitatem adustione consumitur: & ad res-
duūa incendia iterum qui adustus fuerit reparatur.

d si

Separari
subaudi ha-
buerit ab
inferior.

De sancto Sebastiano.

Hanc ergo poenam & istos permittite euadere/ & vos ipsos eripere cogitate. Emittere iterum istos ad coronam pertingere destinata. Nolite timere. Non separabuntur a vobis: sed vadunt vobis parare in caelos sydeas mansiones/ in quibus vna vobiscum & cum filiis vestris in perpetuo gaudio maneatis.

Lectio sexta.

Igitur cum haec beatus Sebastianus indutus chlamyde succinctus balteo ex suo ore proferret: subito per vnam fere horam splendore nimio de caelo veniente illuminatus est. Et sub ipso splendore pallio candidissimo amictus iuuenis apparuit iuxta eum. Haec autem gerebantur intra domum primi scrinii Nicostriati: apud quem custodiebantur Marcellianus & Marcellus qui Nicostriatus habebat uxorem nomine Zoe. Haec autem sex annos egritudinis nimietate facta est muta. Prudentiam tamen audiendi & intelligendi non solum non amiserat/ verum etiam melius quam prius habuerat obtinebat. Haec itaque cum intellexisset omnia quae beatus Sebastianus dixerat: & tantum lumen circa eum vidisset: cumque omnes facto miraculo stupore tenerentur: innuebat manu omnibus ut quasi exprobrandi essent: qui tam euidenti assertioni non crederent: & genibus eius aduoluta rogare eum manuum indicis cepit. Sed beatus Sebastianus cum videret cordis eius secreta lingua expressione declarari non posse: causas huius silentii percontatus didicit sermonis illi copiam nimiam vi infirmitatis ablatam. Tunc beatus Sebastianus dixit. Si ego verus christi seruus sum: & si vera sunt omnia quae ex ore meo haec mulier audiuit: & credidit/ iubeat dominus iesus christus ut redeat ad eam officium labiorum eius: & aperiat os eius qui aperuit os Zachariae prophetae domini. Ad hanc vocem sancti Sebastiani ex-

Primi scrinii
nisi. qui pfe
cus erat
scriniozum
principis.

De sancto Sebastiano.

clamauit mulier voce magna dicens. Beatus es tu: & benedictus sermo oris tui: & beati qui credunt per te christum filium dei uiui. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem de caelo. & librum ante oculos tuos tenentem: ex cuius lectione vniuersa sermonis tui ratio decurrebat. Benedicti qui in omnibus quae locutus es credunt: et maledicti qui dubitauerunt vel in vno verbo ex his omnibus quae audierunt. Quoniam sicut aurora supueniens vniuersas tenebras noctis excludit: & omnium oculis lumen quod caeca negauit: reddidit/ ita lux sermonum tuorum omnem caliginem omnemque ignorantiae meae caecitatem exterpsit: & serenum post tenebras diem mentibus reddidit. A me non solum tenebras incredulitatis exclusit: verum etiam sermonis mei ostium: quod per sex annos clausum fuerat/ reserauit. Videns autem Nicostratus vir eius tanta mirabilia christi in sua vxore celebrata/ coepit pedibus eius aduolui: & indulgentiam petere/ pro hoc quod imperiali & prefectorio iussu sanctos dei habuisset in vinculis. Et auferens ex eorum manibus ferreos nexu genua eorum amplexus rogare coepit/ vt dignaretur abscedere dicens. O quam beatus essem/ si pro vestra mereri possem salute constringi. Forsitan sanguinis mei effusione abluerem vt mortem illam poenarum aeternarum euaderem: & ad illam vitam pertingerem/ quam nobis deus per os domini mei Sebastiani dignatus est manifestare.

Lectio septima.

Igitur cum haec agerentur in domo primi scrinii/ dixit sanctus Sebastianus Nicostrato. Muta dignitatem tuam/ & esse incipe christi magis primi scrinii quam prefecti. Audi itaque consilium meum: & omnes quos carcer inclusit: omnesque quos vincula tenent/ quos ergastula constringunt: in vnum redige. Quod

d iiii

De sancto Sebastiano.

cum feceris: antistiti sacrosanctę legis te adhibeam: vt cum omnibꝫ qui credere voluerint: mysteriũ suscipias sacramentum. Si enim diabolus christo sanctos auferre conatus est & conatur: quantomagis nos pietatis argumento hos: quos diabolus iniuste lucratus est: curare debemus: & suo restituere creatori? Et Nicostratus ad hæc respondit. Et quomodo iniquis a criminosis possunt sancta committi? Sanctus Sebastianus ait. Saluator noster pro peccatoribus suam nobis dignatus est exhibere presentiam. Et ostendit mysterium per quod omnia peccata & crimina homini auferantur: & omnes virtutes domini cõferantur. Inter initia igitur conuersionis tuę hoc munus primum: si te confas christo: præsto erit remunerationis eius p̄miũ: super te corona martyrii habens secum omnium virtutum inmarcessibiles flores æternę vitę gaudiis profuturos. Tunc erigens se dixit omnibus. Crimina diabolica diuinis virtutibus cedant. Reatꝫ noster a morte excluditur: & a gaudiis fugitiuis reuocatur. Egerat enim per suos satellites hostis iniustus animos militũ christi a virtutum culmine recto euertere vt in ipso p̄fectionis fastigio positos ad cenum conaretur mergere inferorum. Hac de causa incaluit animus hostium dimicatione prouocatꝫ: vt vos quos iam luctatus fuerat de eius captiuitate tollentes/ vestro vos creatori reddamus. Cum hæc & his similia prosequeretur/ prostrauerunt se cū lachrymis & flexis genibus cœperũt cordis gemitũ reddere: & se peccasse & imple egisse/ p̄cœnitentię vocibus exclamabant. Fundebãt ergo amaras lachrymas: & se christo velle credere nimis vocibus resonabant. Tunc beatus Sebastianus iubet eos omnes a vinculis catenarum exolui.

Lectio octaua.

De sancto Sebastiano.

Post hæc sanctus Sebastianus abiit ad Polycarpum presbyterum/ ubi erat causa persecutionis occultus: & narrauit ei omnia que gesta sunt. Omnibus auditis: Polycarpus gratias egit deo/ & vna cum eo venit ad domum Nicostrati p̄miserinii. Et videns turbas credentium salutans eos cum omni gaudio ait. Beati vos oēs qui audistis vocem dñi mei iesu christi dicētis. *Matth. cap. 23*
 Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis: & ego *pi. x.*
 vos requiescere faciam. Tollite iugum meum sup vos: & discite a me/ quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauē est: & onus meum leue. Vos itaq; fratres nri quos baptismatis vnda diluit/ & consecrādo deo omnipotentī charissimos filios fecit: pro hoc qd̄ a proposito suo sancto reuocare conati estis beatissimos milites christi: opus erat vobis pœnitentia: vt per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tantam gloriā accessistis: vt etiam ad passionem a qua dolēte alios reuocare voluistis: ad ipsam desideretis gratāter velle currere/ & libenter velle. Vere hoc artificium est christi/ quod vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus eterne vite ianuas patefecit. Quia ergo demones oēs qui sunt tenebrarum filii contristantur: & oēs āgeli sancti qui sunt filii luminis gratulantur: accedat vnusquisq; & det nomen suum: vt hodierno die vsq; ad vesperum p̄currente ieiunio: festiuium baptismatis sacramentum oportunum tempus inueniat. Hæc & his similia prosequente sancto Polycarpo: vniuersi gauisi sunt. Verū quia longum est prosequi: quæ & quanta per beatum Sebastianum fecerit christus: & quomodo sermonibus eius credidit Tranquillinus pater sanctorum Marceliani & Marci: & sex amici eorum/ idest Ariston: Crescentianus/ Urbanus/ Vitalis/ et Iustus/ et Castor frater sebastiani.

De sancto Sebastiano.

Nicostrati/et Claudius cōmentariensis & filii eius foelicissimus et foelix / et mater Marcelliani et Marci / et Symphorosa vxor Claudii:et Zoe vxor Nicostrati/et Chromatius vrbis p̄fectus.et filius eius inclytus Tiburtius:et innumera multitudo quorū nomina in libro vite sunt scripta:a sc̄to Polycarpo baptizati sunt: et vnusquisq; horum ad martyrii palmam puenit ipso fo p̄dicante. Qualiter tamen vnusquisq; eorū puenit:sermonis nostri articulum cōuertamus. Beatissima namq; Zoe apostolorum natali dum ad cōfessionem Petri apostoli oraret:ab insidiātibus paganis coarctatur: iussaq; est a p̄fecto a collo et capillis i arbore excelsa suspendi et subter funum de sterquilinio exhiberi:et sic in cōfessione domini emisit spiritum. Paganis vero auferentes corpus eius saxo ligauerunt: et tyberis alueo immerferunt dicētes: ne christiani sibi faciant illam deam tollentes corpus eius. Igitur celebrato martyrio apparuit in somnis beato Sebastiano: et narrauit ei qualiter martyrium suscepisset. Ille vero audiens ait tranquillino:foeminae nos ad coronam p̄cedunt:vt quid viuimus?et decedens tranquillinus die apostolorum accessit ad beati Pauli confessionē. Nihilominus et ipse perpeffus insidias tentus est:et a populo lapidatus et mortuus:et corpus eius Tyberino gurgite mācipatum est. Item claudius nicostratus vna cū castore et victorino et symphoriano dū corpora sanctorum p̄ ora tyberina requirunt tenti: ad vrbis p̄fectum adducti sunt. Qui cum nulla ratione tormentis cederent:iussi sunt in medio mari p̄cipitari: sicq; martyrium celebrauerunt. Tyburtius vero sponte ad martyrium veniens:cum nudatis plātis super prunas ardentes incederet:fabiano p̄fecto dixit:videtur mihi quod super roseos flores incedam. Tunc iussu fas

De sancto Sebastiano.

biani ductus est in via labicana tertio militario ab vrbe: et illic effundens orationem: vno ictu gladii verberatus migravit ad christum. Post hæc castulus cætarus palatii hospes sanctorum tertio auditus in confessione domini perseverans missus est in foueam: et demissa est super eum massa arenæ. Post hæc Marcellianus et Marcus ambo ad stipitem ligati in pedibus acutos clavos acceperunt: cumque sic perseverarent in dei laudibus: iussi sunt lanceis per latera verberari: itaque per martyrii gloriam ad sidera regna migraverunt.

Lectio nona.

His igitur expletis: beatus sebastianus ab insidiaribus conventus est. Et quia (ut diximus) videbatur sibi sub chlamyde latere: quod miles esset dignissimus christi: suggessit de eo prefectus Diocletiano imperatori. Quem Diocletianus ad se vocans ait. Ego te semper inter primos in palatio meo habui: et contra salutem meam et deorum iniuriam hætenus latuisti. Sebastianus dixit: Pro salute tua semper christum dominum colui: et pro statu urbis Romanæ illum qui in cælis est semper adoravi: considerans a lapidibus auxiliū petere insanū capitis esse et vanū. Tunc iratus diocletianus iussit eum duci in medio campo: et ligari quasi signum ad sagittam: et iussit ut sagittarii eum suerent. Tunc posuerunt eum milites in medio campo: et hinc inde ita eum repleverunt sagittis: ut quasi hericius ita esset hirsutus ictibus sagittarum: existimantes autem illum mortuum abierunt. Tunc relicto martyre mater castuli cætarus nomine Irene abiit nocte: ut corpus eius tolleret et sepeliret: inveniens eum viventem adduxit eum in domum suam in cella excelsa: ubi manebat intra palatium: et ibi inter paucos dies integerrimam salutem recuperavit in omnibus membris. Cumque omnes christi

Labicana
de q̄ Mar
tial. Labis
cano leui
cespite vel
lit humus.

De sancto Sebastiano.

Hellogabalius est cognoscat? antoninus vnus ex ceteris.

stanti veniret ad eum: hortabatur eum abscedere. Ille autem conuentum votis annuens oratione facta discessit: & stans super gradus heliogabali venientibus imperatoribus dixit. Iniquis arceptionibus aios imperii vni templorum potifices obsident: suggerentes de christianis falsa cominenta: dicentes eos reipublice aduersarios: quorum orationibus ipsa respublica melioratur: & crescit: qui pro imperio vestro & pro salute romani exercitus orare non cessant. Cumque hec & talia diceret: ait DIOCLETIANUS. Tu es Sebastianus quem nos dudum sagittis interficere iusseramus? Sanctus Sebastianus dixit. Ad hoc me dominus meus iesus christus resuscitare dignatus est: ut conueniam: & cointer vos coram omni populo iniusto iudicio persecutionem vestram in christi famulos ebullisse.

Hippodromus. i. ubi equorum agitur cursus.

Tunc iussit eum in hippodromum palatii duci: & tam diu fatigari: quam diu spiritum exhalaret. Tunc tulerunt corpus eius nocte: & in cloacam maximam miserunt dicentes: ne forte christianus eum sibi martyrem faciant. Tunc beatus Sebastianus apparuit in somniis sanctae Lucinae cui

Circus locus erat romae vnde ludii circenses.

dam matronae religiosissime dicens. In cloaca illa qua est iuxta circum: inuenies corpus meum in gumpo. Hoc tu dum leuaueris: perducas ad catacumbas: & sepelies me in initio cryptae iuxta vestigia apostolorum. Tunc beata

Sed gumpus quid sit ignoro.

Lucina ipsa per se cum seruis suis medio noctis abiit: et eleuans eum posuit in fanone suo: & perduxit ad locum: & ibi ubi ipse imperauerat cum omni diligentia sepeliuit. Ipsa autem sancta Lucina per triginta dies a loco ipso sancto non discessit. Post aliquantos autem annos pax ecclesiae est reddita. Quae statim ut ecclesia gloriae pacis accepit: domum suam fecit ecclesiam. Quae omnes opes suas ad christianorum requiem derelinquens: fecit ipsam christo ecclesiam. Eodem die Romae natale beati Fabiani episcopi: qui cum tertio decimo anno et mense vno diebus decem

De sancta Agne.

ecclesie præesset: passus est martyrium tempore Decii: et in cœmeterio Calixti sepultus. Hic regiones diuisit Diaconibus: et fecit septem Diacones: qui septem notarii imminerent: ut vestigia martyrum ac gesta in integro colligerent. Huius tempore subuenit nouatus ex affrica: et separauit de ecclesia nouatianum: post quem Moyse confessor in carcere defunctus est: qui fuit ibi mensibus undecim. Eodem die natale sanctorum martyrum Marii Marthe cum filijs suis Audifax et Abacuch nobilium de Perside: qui ad orationem uerant Romam tempore Claudii principis. E quibus post toleratos fustes: eculeum: ignes: ungues: manuū percussione: Martha in lymphâ necata: ceteri decollati sunt tertio decimo Kalendarum Februarii. Regnante domino nostro iesu christo cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

Passio sanctæ Agnes virginis: quæ passa fuit Romæ sub Sempronio præside. xii. Kalendas Februarii.

Lectio prima.

Ambrosius seruus christi virginibus sacris. Diem festum sacratissimæ virginis celebremus: hinc psalmi resonent: inde concrepent lætiones. Hinc populorum turbe lætent: inde sustentent pauperes christi. Omnes ergo gloriamur in domino: & ad ædificationem

virginis qualiter passa sit beatissima Agne: ad memoriam reuocemus. Tertio decimo ætatis suæ anno mortem protulit: & vitam inuenit: quia solum uite dilexit autorem. Infantia quidem computabatur in annis: sed erat senectus mentis immensa. Corpore quidem iuencula: sed animo cana. Pulchra facie: sed pulchrior fide.

Lectio secunda.

Agnes declinat nãq
agne. es.
nõ agnes.
etis. Et est
sermo sancti
ambrosii imp
fectus.

Juxta illud
sapientiæ.
Cani hois
sapientiã illius.

De sancta agne.

Quæ dum a scholis reuerteretur: a præfecti vrbis filio adamatur. Cuius parentes cum requisisset. et iuenisset: cæpit offerre plurima et ampliora promittere. Deniq; detulit secum preciosa ornamenta: quæ a beata agne veluti quædam sunt sterco ra recusata. Vnde factum est: vt maiori iuuenis perur geretur stimulo. Et putas eam meliora ornamenta accipere: omnem lapidum p̄ciosorum secum defert gloriã: et per seipsum et per amicos et notos cæpit aures virginis appellare. Diuitias/domos/possessiones/familias/atq; omnes mundi delicias repromittere si consensum suum eius coniugio non negaret. Ad hæc beatam Agnem tale fertur iuueni dedisse responsum. Discede a me fomes peccati: nutrimentum facinoris: pabulum mortis. Discede a me: quia iam ab alio amatore preueta sum: qui mihi satis meliora te obtulit ornamenta: et anulo fidei subarrauit me. Lõge te nobilior & genere & dignitate. Ornauit inestimabili dextro cherio dextram meam & collũ cinxit lapidibus p̄ciosis. Tradidit auribus meis inestimabiles margaritas: & circũdedit me vernantibus atq; coruscantibus gemmis.

Lección tertia.

Posuit signum suum in faciem meam: vt nullum præter eum amatorem alium admittam. Induit me cyclade auro texta: & immensis monilibus ornauit me. Ostendit mihi thesauros incomparabiles: quos mihi se daturum si ei perseuerauero: repromisit. Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris vel aspicere alium: & illum derelinquere cum quo sum depacta. Cuius est generositas celsior: possibilitas fortior: aspectus pulchrior: amor suauior: & omni gratia elegantior: ex quo mihi iam thalamus collocatus est. Cuius mihi organa modulatis vocibus cantant:

Fomes peccati. i. Incendit libidinis.

Subarrauit. i. arras dedit. dextro cherio. i. armilla.

Cyclade veste circulari.

Depacta. i. sponsa.

De sancta Agne.

cuius mihi virgines iustissimus vocibus sonant. iam mel
& lac ex eius ore suscepi: iam amplexibus eius castis astra
eta sum. Iam corpus eius corpori meo sociatum est: et
sanguis eius ornauit genas meas. Cuius mater virgo
est: cuius pater foemina nescit. Cui angeli seruiunt: cuius
pulchritudinem sol & luna mirantur. Cuius odore re
uiuiscunt mortui: cuius tactu confortantur infirmi.
Cuius opes nunquam deficiunt: cuius diuitiae non decre
sunt. Ipsi soli seruius: ipsi me tota deuotione committo:
Quem cum amauero casta sum: cum tetigero munda
sum: cum accepero virgo sum. Nec deerunt post nus
ptias filii: ubi partus sine dolore succedit: & foecunditas
cotidiana cumulatur. Audiens haec insanissimus iuue
nis amore carpitur ceco: & inter angustias animi an
helo cruciatur spiritu. Inter haec lectulo prosternitur:
& per alta suspiria amor a medicis aperitur. Fiunt nota
patri: quae fuerant inuenta a medicis: & eadem pater
na voce quae fuerant inuenta a filio: ad petitionem vir
ginis reuoluuntur. Abnegat Agne beatissima: & se nul
lo pacto asserit prioris sponsi foedera violare. Cumque pa
ter diceret in fascibus constitutus se praefecture agere: &
idcirco non sibi quemquam quamuis etiam illustrissimum
posse praeferrere: coepit tamen vehementer inquirere:
quis esset sponsus: de cuius se agne potestate iactaret.
Tunc quidam extitit ex parasitis eius qui diceret hanc chri
stiana esse ab infantia: & magicis artibus ita occupata:
ut christum dicat sponsum suum. Audiens haec praefectus letus effi
citur. Et missa apparitione cum ingenti strepitu suis tribu
nalibus eam sisti precepit. Et primum quidem blandis eam
sermonibus secretius puocat: de hinc terroribus pulsat.
Sed christi virgo nec terrorem coteritur: nec blandimento
seducitur. Sed eodem vultu eodemque animo perseuerans: & ter
rentem similiter sicut blandientem animo deridebat.

Fascibus. &
sunt insignis
praetoriae
dignitatis.

Apparitione.
ne. i. ministrorum
multitudine quae
illi apparebant.

De sancta Agne.

In natali sancte Agnes. Sermo
maximi episcopi.

Qum in toto mundo virgineus flos
marie inmarcessibiles coronas in
nectat: & sceptrigeram pudoris aulam
imaculato conseruet affectu: eo usque
integritas perseverauit ad palmam: ut
in puellis trophea sanctitatis arripes
ret: & per vestigia matris virginis ad
coelestem thalamum pueniret. Hinc est quod anulo fi
dei Agne se asserit subarratam: & clamat se amore sponsi
dñi constrictam. O quibus imitabile virginibus virgo tu
amoris exemplum tradidisti. O quibus sanctum pectoris
bus dandum virgineis tribuisti responsum: contemnen
do mundi diuitias: execrando carnis concupiscētiis:
& solum christi pulchritudinem adamando. Accedis
te ad puellam puellae: & discite in annis infantie: quales
in pectore suo circa amorem christi flamas accendit.
Dicit se amatori suo seruare fidem: & eius solum corpus
concupiscere: quod pro amore hominum mortis non recusauit ite
ritum. Discite christi amorem in puella feruentem: et
omnes mundi diuitias velut stercora recusantem. Ideo
enim nobis sanctorum per litteras traduntur exempla: ut unus
quisque pro qualitate sexus & pro aetate aetatum modum sui
propositi teneat. Et sicut pro virginem virgines: ita pro coniu
gem coniuges vincere seculum pro christi amore pudeant.
Ac repugnatioe animi mundi dulcia recusantes. & eius
amplexantes austeras: ad dilectiones perpetuas: et ad gaudia
perueniant eterna. Haec dicentes non vituperamus coniu
gium castaque commercia: sed virginum perseverantiam ador
namus. Non enim virginitas malis rebus supponen
da est: sed optimis preferenda. Quae enim mundis est
mundior: & sanctus sanctior: non indiget malorum res

Contra lo
minians q
preferat co
nium virgi
nitati.

De sancta Agne.

rum vituperatione laudari. Sequantur itaque sancta coniugia patriarcharum coniuges: religiose compositae / ac diuinis litteris informatae. Saram / Rebeccam / Rachel / Annam / Susannam / ac Sephoram imitentur uxores. Christi vero virgines solam virginem matrem luminis subsequantur. Huius pedisequa Agne beatissima magnam de se pudicitiae excitaui exemplum: cum virginitatem praetulit vitae: omnemque amorem terrenum pro amore coelestem expellens trophaeum crucis christi arripuit: & tam contra libidines: quam etiam contra universa mundi supplicia fide potius armata quam ferro fortiter dimicavit & vicit. Aspicit namque blandientem & renuit minantem: incendium attedit et ridet. nescit aliquid amare quod transit: & dum nimis virginitatem diligit: nec ludibria / nec supplicia / neque flammis: neque carnifices metuit: postremo nec gladium furentis percussoris experiescit. Compellitur virgo ornamenta suscipere corporis: sed renuit: quoniam iam susceperat ornamenta mentis. Et quia de elegancia corporis placere nunquam studebat: de fidelitate animae domino displicere timebat. Ducebat intuitus per fidem suae mentis candorem: et pulchritudinem excolebat animae: & quantum sitiebat: ut animam suam saluam faceret: tamen erubescerebat in suo corpore se esse formosam. tantumque studens displicere carnalibus in carnis aspectu: quantum christo instituit & eius angelis complacere. Turbatur iuuenis a puella contemptus: & se muneribus complacere posse existimans / aurum: gemas / congeminas vestes: praedia preciosa conuectat. Sed quia christi charitas pecuniarum non habet precium: virginitas sacratissima in suo gradu usque ad sanguinis effusionem permansit. Quoniam suo illam sanguine subarrauerat christus: ad concupiscentem igitur reuertitur census: & inconcussa virginitas christo semel oblata perdurat.

*Pedisequa
qua. i. vesti
gia sequens.*

*Attendit. i.
attente aus
dit.*

De sancta Agne.

Exhorta
tio virginis
exemplo
agnes.

Discite virgines christi normam puellaris exempli:
& oblata sub specie pietatis virorum munuscula tota
intentione respuite: & quasi rabidi canis morsus omni
ni gaudio recusate. A quo non reciperis quod timeas deum:
non accipias: quo diligas mundum. Accipe virgo: sed
quod amoris æterno proficiat. Quotiescunque ab ho
mine secuta fueris: censum sic accipe: ut te christi cog
noscas sponsam. videt ille intus in mente quid facias:
& quod expetenter eius virgines comiteris attendit. Vi
dete ergo quomodo agne sequitur mariam pro oppro
bria. Nullum potuit penitus formidare supplicium: cui
etiam lupanar turpitudinis locus efficitur orationis. &
ubi ei diabolus corruptionis preparauerat ignominiam:
illic eam precipere fecit dominus coronam sue virginita
tis & palmam hoc est in suis sedibus hostes vincere: cap
tiuam ductam; virginem ad penetralia regis libidin
inum: ipsum regem a virgine quam captiuauerat vis
ctum cum virginis triumpho exire. Nam qui tenuer
at tentus est: qui traxerat tractus est. qui occidere pu
tabat: occisus est. Denique ut probemus diabolum a
virgine ista tunc fuisse victum: illius iuuenis factum ad
animum reuocemus: quem contra agnes infantiam sic
armauerat inimicus ut nudam faceret trahi pro vulgus
ad lupanar sub voce preconantis ducis populum ad
libidinem inuitantis. Hunc ergo ducem fuisse diabo
li nemo est qui dubitet. & victo duce. populum supera
tum esse omnibus notum est. superatis autem cum du
ce suo populis tyrannum teneri captiuum omnibus
patet. Constat ergo diabolum superatum quoties con
tra virginem arma arripuit. Nam expoliata virgo te
gitur crinibus: & nudata ab hominibus malis: vestit
ab angelis bonis: & damnata in prostibulo turpitudi
nis in gremio apparuit castitatis. efficitur oratorium

De sancta agne.

angelorum/locus qui perditarum fuerat animarum:& ubi semper naufragauerat castitas: illic est coronata uirginitas. Denique populos quos peccato ad libidinem inuitauerat: uirgo ad castitatem obtinuit. et quos ad eam diabolus inquinatos perdidit: illa a se mundos eiecit. Omnes namque sigillatim ingressi unus alterius sustinebat ingressum. Quem egressum dum non crederet mundum: se exhibebat immundum. Sed ingressus ad libidinem ad adorandum dominum meritis uirginitatis tenebatur. Exibat inde dei seruus: qui seruus diaboli intus fuerat ingressus: & cuncti facti sunt christi cultores: quos diabolus uirginis se putauerat inuenisse corruptores. Remansit igitur inuenis qui autor eius extiterat probationis: qui se putabat defensorem uirginis superare. Hic dum splendori caelesti non cessit dans honorem/ vitam quam habere videbatur/ amisit: & mortem quam quaerebat/ inuenit. Ridentibus lachrymae succedunt: & insultantibus finem lamentationes imponunt. Attendit uirgo lugentem iudicem: & quem minantem ante contempserat/ nunc deprecantem exaudit. Illico igitur ut cepit orare pro mortuo/ & a mortuis excitat saluum. qui morti fuerat deputatus: & ad gaudium euocat/ qui fuerat precipitatus ad luctum. Nam qui incestus fuerat mortuus: exurgit castus: & fit predicator castimonie: qui persecutor extiterat castitatis. Ad haec sacrilegi conturbantur in templis: & Christum haec mirabilia facientem contremiscunt. Excitant seditioes ignobiles vulgi: & ratio quae suadebat finem seditionum clamoribus pulsa: locum in mentibus hominum inuenire non potest. Pater vero suscitato filio tristis abscessit: & ut legitur: turbis furentibus vicarium dereliquit. Virgineo itaque corpori stridentes praeparantur flammæ: sed corpus quod incedia libidinum superauerat/ refrigerium in

De sancta Agne.

Ex. iiii. regum. ca. ii.
Ex Danie
le. cap. iiij.
Tecla uirgo
de q̄ alibi.
Ex Danie
le ca. xiiij.

Conuertit
sermonem
Maximus
ad agnem.

medio flamarū inuenit. Et que ad hoc focos ingressa fuerat ut arderet/ coepit per sanctam uirginitatē alge re: ut disceret uirginitas sibi flamas & incendia penit⁹ dominari non posse. Nec illos perisse existimes: quos pro nomine christi consumpsit incendium cum nāq; legis Heliam ignibus raptum: & tres pueros ī medijs flāmis nulla ratiōe consumptos: aut dum Laurentiū in craticula assatum recolis: atq; agnem sicut Teclam flāmarum globos euasisse agnoscis: nullam in his suspicieris uarietatem fidei tunc fuisse. Vna etenim fides sanctos dei in passione exercuit: & diuerso genere gloriarū reddidit utrosq; victores: Nā qui cōsumptus est: martyr exultat. & qui euasit: victor exultat. & Esatas se fecit martyr se fecit. Et Daniel leonum rabie morsusq; contemnens. Probatissimum dei confessorem exp̄ssit: quo facto utrosq; Christi diaboli ostēdit esse victores. Vnus enim morit⁹: & triumphat. ali⁹ euadit: & regnat. Veni iam uirgo ad thalamum quē q̄sisti: & pro amore sponsi gladium percussoris admitte: ut spon sam te uirginitas immaculata cōprobet christi: & te martyre cōfessio pbata cōsignet. Fœlix caterua uirginum: quib⁹ studiū est tuę sequi cōfessiois uestigia. Habebunt enim tecum coronā in celo: q̄ tecum superauerunt inimicū in mundo. Nā sicut tibi uestigia Marię p̄sequenti participatio æternę remunerationis apparuit: ita eis te imitantibus eterna credim⁹ gaudia non neganda. Itaq; o splēdida christo & puclhra dei filio & oib⁹ angelis grata: ut n̄i meminisse digneris: q̄b⁹ possumus precib⁹ exoramus: ut nobis ille tribuat peccatorū indulgentiā: qui tibi tuorum oim laborū tradidit palmam: qui regnat cum patre & sp̄itu sancto in sæculorum sæcula. Amen.

De sancta Agathe.

Passio sanctæ ac beatissimæ virginis Agathes quæ passa est in vrbe Catinensium sub Decio imperatore nonis Februarii.

Lectio prima.

In diebus illis. Sub Decio imperatore ipso Decii tertio consulatu die nonarum Februarii in vrbe Catinensium Agathe virgo venerabilis pro christi confessione gloriosam & vere imitandam protulit passionem.

Agathe accetu circa cū flexo in giro in nro scuto.

Latina scilicet ciuitas

Hæc enim nobilissimis orta natalibus erat: mente autem & specie valde pulcherrima. nam cum in eadem ciuitate Catinensium virtutibus plenam gereret vitam: ac se deo dicatam virginem ab ineunte ætate sancta & pudice viuens in omnibus perornaret: Quintianus quidam sceleratissimus consularis Siciliae audiens sancte virginis opinionem multifaria intentione satagebat: vt ad eam quoquo modo pertingere potuisset.

Lectio secunda.

Per singula enim certamina sordidissimæ mentis suæ / eo quod turpissime viueret / singulorum vitiorum in se excitabat affectus. Qui cum esset genere ignotus volens apud aures vulgi quasi per hoc suam opinionem extendere / si personas sibi spectabilium subiugasset: memoratam sanctam christi virginem Agathem suis præcepit aspectibus exhiberi. Quam cum sibi oblatam in secretario conspexisset / cepit vt pote libidinosus in affectum pulchritudinis eius oculorum suorum concupiscentiam commouere: vt auitus autem & rapax etiam ad facultates eius sue cupiditatis frena laxabat: vt vir idolorum cultor & demonum seruus: qui prope scelere impietatis sue possessus: nomen christi exhorrens audire omnino non poterat.

Secretario. i. loco secreto et remoto.

Lectio tertia.

De sancta Agathe.

His itaq; & huiusmodi furis comprehensus beatam Agathem iubet apparitoribus coarctari: atq; eam cuiusdam matronæ Aphrodisiæ nomine præcepit tradi: quæ Aphrodisia filias turpissimas habebat: sicut erat mater earum. Hoc autem ideo fecit: ut per dies triginta cotidie blandirentur ei: & si possent aliqua ratione eius animum commutaret. Aphrodisia autem accipiens eam adiunctis secum filiabus suis: modo illicita promittendo: modo asperis deterrendo: sperabat se mentem sanctam posse a bono proposito reuocare. Quibus sancta Agathe libera voce dicebat. Mens mea supra petram solidata: & a christo fundata est. Verba vestra venti sunt: promissiones vestre pluuie sunt: terrores vestri flumina sunt. Quæ quauis impugnent domus meæ fundamentum: non poterit cadere. Fundata enim est supra petram. Hoc autem dicens flebat cotidie & orabat. Et sicut sitiens in ardore solis non nisi fluentia fontium concupiscit: ita illa nihil aliud desiderabat nisi ad martyrii coronam peruenire. Videns Aphrodisia nihil penitus prevalere: ac beatæ virginis mentem inconcussam atq; immobilem permanere. abiit ad Quintianum & dicit illi. Facilius possunt saxa molliri & ferrum in plumbum conuerti: quàm ab intentione christianorum mens illius puellæ reuocari. Ego enim & filie meæ nouem vicibus succedebamus: & die ac nocte nihil aliud egimus: nisi ut eius animum ad consensum nostri consilii inclinarem. Ego gemmas & ornamenta insignia: vestimenta auro texta obtuli. Ego domos & prædia suburbana re-promisi. Ego varium ornamentum domus. ego familias diuersi sexus & ætatis exhibui: sed illa quasi terram quam suis pedibus conculcat ita omnia pro nihilo habuit et despicxit.

Lectio quarta.

De sancta Agathe.

Hoc audiens Quintianus ira commotus fuit eam cōfestim ad suum secretarium duci. Quæcum adduceretur Quintianus sedes pro tribunali hoc sanctę puellę initiū sermonis fecit. Cuius cōditionis es? Agathe dixit. Non solum ingenua/sed expectabilis genere/vt oīs parentela mea testatur. Quintianus dixit. Et si ingenua probaris & nobilis/cur moribus seruile te personā ostendis? Agathe dixit. Quia ancilla christi sum: ideo me seruilem personam ostendo. Quintianus dixit. Certe si ingenua & nobilis eras quomodo te ancillam commemoras? Agathe dixit. Summa ingenuitas ista est/ in qua seruitus christi cōprobatur. Quintianus dixit. Quid ergo nos ingenuitatem non habemus: qui seruitium christi contemnimus & deorum culturā adoramus? Beata Agathe dixit. Ingenuitas vestra ad tantam captiuitatem puenit: vt nō solum vos peccati fecerit seruos: verū etiam lignis & lapidibus obligaret obnoxios.

Lectio quinta.

Quintianus dixit. Quicquid furioso ore blasphemaueris tormenta & pœne poterunt vindicare. Dic tamen anteq̃ ad ea peruenias: cur deorum nostrorum sacra contemnis? Agathe dixit. Noli dicere deorum: sed dic dæmoniorū. Dæmones em̃ sunt isti: quorum effigies in eramēto cōuertitis: & quorum marmoreas & gypseas facies deauratis. Quintianus dixit. Elige tibi vnum quodcunq; consilium/aut diuersas pœnas inter damnaticios quasi stulta incurere: aut quasi sapiens & nobilis q̃ te natura ditauit absq; dubitatione aliqua immolare. Vnde nunc accede & sacrificia diis omnipotentibus/quos deos veros esse diuinitas demonstrauit. Agathe dixit. Sit talis vxor tua: qualis dea tua Venus extitit. Aut tu sis talis qualis & Ios

De sancta Agathe.

nis deus tuus fuit. Hoc audiens stultissimus **Quintianus** iussit eam alapis cedi dicens. Iniuriã deorum noli temerario ore garrere. Beata Agathe dixit. Dixisti deos tuos esse/quos vera diuinitas demonstrauit. Si ergo vxor tua vt **Venus**: & tu & **Iouis**: vt & vos in deorum vestrorum numero computari possitis.

Lectio sexta.

Quintianus dixit. Apparet ergo te ex hoc eligere/vt diuersa tormenta sustineas: quia repetisti me iniuriis verborum tuorum exagitare. Beata vero Agathe rñdit. Miror te virum prudentẽ ad tantã stultitiã deuolutum: vt illos deos tuos dicas/ quorũ vitam non concupiscis tuã coniugem imitari: & dicas tibi iniuriã fieri si eorum viuas exemplo. Si enim veri dii tui sunt: bonum tibi optauit/vt talis tua vita sit qualis & illorum fuisse phibetur. Si autẽ execraris eorum consortia/mecum sentis. Dic ergo eos tam pessimos esse & tantã sordidissimos/vt quicumq; aliquem maledicere voluerit: talem illum optet esse qualis & illorum execrabilis vita fuit. **Quintianus** dixit. Quibus mihi verborũ sup̄fluũ cursum? Aut sacrificia diis: aut faciã te variis interire suppliciis. Agathe dixit. Quid terres suppliciis? Si feras mihi immittas audito christi nomine mansuescent. Si ignem exhibeas/de cœlo mihi salutificum rorem ãgeli ministrabunt. Si plagas & verbera ingeras: habeo intra me sp̄m̄ sanctũ: per quẽ vnũuersa tormenta tua despiciam. Tunc nefarius **Quintianus** agitando caput: iussit eã in carcerẽ tenebrosũ recipi/dicẽs ei. Cogita tecum Agathe:& pœnitere/vt possis euadere horribila tormenta; quẽ te fortiter laniabunt. Beata Agathe respondit. Tu minister sathanæ tu pœnitere/vt possis euadere eternã dãnationem. Tũc iratus

Quibus
imperfecto
sensus.

De sancta Agathe.

Quintianus iussit eam celerius trahi ad carcerē/ quia
eum voce publica confundebat. Agathe autē sanctissi-
ma carcerem gratulāter intrauit: & quasi ad epulas in-
uitata/ita gaudens agonem suū deo p̄cibus commen-
dabat. Sequente igitur nocte impiissimus. Quintianus
eam suis aspectibus iussit aptari: cui & dixit. Quid tra-
stasti circa salutem tuā? Agathe veneranda respondit.
Salus mea christus est. Quintianus dixit. Quousq; in-
foelix p̄trahis intētionem vanā? denega christū: & in-
cipe colere deos: ne vitā tuę iuuetutis acerba morte cō-
sumas. Agathe beata r̄ndit. Tu infelix: tu nega deos
tuos: q̄ sunt lapides & ligna: & creatorē tuū qui te fecit
dñm verum adora. Quod si cōtempseris: eternis p̄cē-
nis & p̄petuis incendiis subiacebis: Tunc vehemētis-
sime Quintianus cōmotus iussit eam in eculeo suspen-
di & torqueri. Cūq; torqueretur/dixit ei Quintianus.
Relinque intētionē animi tui: vt vitæ tuæ possit eē cō-
sultum. Agathe r̄ndit. Ego in his p̄cenis ita delector:
sicut bonum nunciū qui audit: aut sicut qui vidit quē
diu desiderauit: aut sicut qui inuenit thesauros multos:
ita & ego delector in his p̄cenis corporalib; posita.
Neq; enim potest triticū in horreū reponi nisi spicæ
theca fuerit fortiter cōculcata & redacta i paleas: Ita &
aīa mea nō potest paradisu dñi mei cum palma introi-
re martyrii/nisi diligenter feceris corpus meū a carni-
ficib; attractari. Furens iterum Quintianus iubet eā
in mamillā torqueri: & diutissime tortam eandem ma-
millā iussit abscidi. Quod cum fieret/ Agathe virgo
fortissima dixit. Impie & crudelis et dire tyrāne nō es
confusus hoc amputare in foemina: quod ipse in ma-
tre suxisti? Sed ego habeo mamillas integras i anima
mea: ex quibus nutrio oēs sensus meos: q̄s ab infantia
domino consecraui. Tunc crudelissimus Quintianus
e illi

De sancta Agathe.

fussit eā iterum in carcerem recipi: & præcepit vt nulli medicorum ad eam venire penitus licuisset: & neq; panem neq; aquam ab aliquo ministrari.

Lectio septima.

Cumq; virgo beata in carcerem fuisset inclusa: ecce circa mediam noctem venit subito senex quidam ante quem puer portitor luminis ambulabat ferens in manu sua diuersa medicamenta: qui se medicum esse commemorans: cepit his verbis alloqui virginem sanctam dicens. Licet enim o virgo his corporalibus pœnis te insanus consularis affecerit: tu tamen grauioribus suppliciis cruciasti eum responsionibus tuis. Et licet vbera tua torserit & amputare fecerit: illius voluptas in fel conuertetur & in amaritudine erit anima eius in æternum. Tamen quia ibi eram qua hora hæc patiebaris: considerauit & vidi: quia potest curam salutis tua manilla suscipere. Tunc sancta Agathe dixit ei. Domine senex medicinam carnalem corpori meo nunq; exhibui: & turpe est mihi vt quod diu ab inerte te etate custodiui nunc perdam. Cui ille senior dixit. Filia & ego christianus sum: & noui medicinam: et nolo de me verecūderis. Dixit ei Agathe. Et quæ potest verecūdia mea circa te esse: cum tu sis senior et grauior uis/ego autem sim puella? Ita enim totum corpus variis laceratum est pœnis: vt vulnera ipsa nō permittant in aliquo stimulari mentem: vnde possit verecūdia excitari. Sed ago tibi gratias dñe pater: qui mihi tuam sollicitudinem dignatus es exhibere. Hoc autē scias: quia ad corpus meum medicamenta ab homine facta nunq; accedent. Dicit ei ille senior. Et quare nō permitte me vt curem te? Agathe dixit. Quia habeo saluatorem meum dominum nostrum Iesum christum: qui verbo curat oia: et sermōe suo solo restaurat vniuersa.

Portitor
p eo q est
portator cū
sit alias
portorū ex
actor.

De sancta Agathe.

Hic si vult potest me saluam facere. Tunc subridens senior dixit ei. Et ipse me misit ad te. Nam et ego apostolus eius sum: et scito te iam in nomine eius esse saluatam. Et cum hac dixisset: ab oculis sancte Agathes virginis statim ablatus est. Tunc beata Agathe in hoc gaudens: ac se in orationem proiciens dixit. Gratias tibi ago domine Iesu christe qui memor factus es mihi: et misisti ad me ap[osto]l[um] tuum qui me confortauit et recreauit viscera mea. Cumq[ue] compleret orationem suam respiciens in celum seu ad omnes maculas corporis sui/ vidit q[uo]d salua facta erant omnia membra eius et recuperata erat mamilla eius. Ita autem p[er] totam noctem in illo carcere sancta lux splendida circumfulsit: vt pauore custodes territi effugerent et carcerem apertum reliquissent. Tunc persone que ibi erant clausae dicebant sancte Agathe. Fuge hinc/ vt possis euadere tormenta. Illa autem dixit: absit a me: vt coronam perdam: et eos qui custodes sunt tribulationibus damnem. Ego enim adiuuata a domino meo iesu christo perseuerabo in confessione eius: qui me saluam fecit: et consolatus est me.

Lectio octaua.

FActum est autem post quattuor dies: iussit eam Quintianus iterum suo tribunali statui. Quod cum fieret: Quintianus sancte virgini dixit. Quos usq[ue] furis contra decreta principum inuictorum? Inimola diis: sin autem: scio te acrioribus tormentis aptam. Agathe sancta respondit. Omnia verba tua vanitatis sunt plena: et iniqua precepta tua etiam aerem ipsum maculant. Vnde miser es et sine sensu et sine intellectu. Quid me suades ligna et lapides adorare et inuocare simulachra surda et muta? Ego inuoco dominum meum verum: qui me dignatus est ab omni plaga (quam in me exercuisti) curare: et etiam mamillam meam cum

De sancta Agathe.

sanitate totius corporis mei restituere. Dicit ei Quintianus. Et quis est qui te curauit? Agathe dixit. Christus filius dei. Quintianus dixit. Iterum tu christum audes nominare? Beata Agathe dixit. Ipsum ego & labiis semper confiteor: & corde inuocare non cesso. Quintianus dixit. Nunc videbo si christus tuus curabit te. Et confestim iussit testas acutas spargi: & sub testas carbones ignitos mitti: & ibidem Agathem sanctissimam nudo corpore volutari. Cumque hoc fieret: ecce subito terremotus gradis factus est: & locus ipse in quo sanctæ virginis corpus volutabatur exagitatus est: & paries ipsius cecidit: & oppressit consiliarium Quintiani nomine Sylvanum: & amicum eius nomine falconium: quorum consilio Quintianus multa scelera perpetrabat. Omnis etiam Catinensium ciuitas nimio terremoto concussa est: in tantum ut omnes populi ad secretarium Quintiani concurrerent: atque ingenti tumultu clamarent. Quod quia ipse sanctam dei familiam impiis cruciatibus ageret: ideo ipsi periculum sustinerent. Tunc nefandissimus Quintianus fugiens ex vno latere terremoto timebat: ex alio seditionem populi formidabat. Iubet igitur sanctam virginem in carcerem recipi. Ipse autem ad posteram secretarii occulte exiens populum in fauibus dereliquit. Beatissima vero Agathe ingressa iterum in carcerem expandit manus suas ad dominum: & dixit. Domine deus meus qui me creasti: & custodisti ab infantia mea: & fecisti me in iuuentute viriliter agere: qui tulisti a me amorem seculi huius: & corpus meum a pollutione liberasti: qui fecisti me vincere tormenta carnificum ferrum / ignem / & vincula: qui mihi inter torquentes virtutem & patientiam tribuisti: deprecor ut accipias spiritum meum modo: quia iam tempus est: quod me iubeas seculum istud derelinquere: & ad tuam gloriam peruenire. Hec cum in conspectu plurimorum dixisset magna voce: statim ut fle-

Ad posteram.
i. ad posticum.

Oratio Agathe ad dominum.

De sancta Agathē.

xit genua emisit spiritū. Qd̄ p̄i populi cognoscentes
nimia celeritate ingressi sunt: & auferentes corpus eius
venerandum omni honorificentia curauerunt. Factū
est autem dum aromatibus ac pigmentis variis tota
diligentia corpus sanctę virginis condiretur: aduenit
subito preclarus quidam iuuenis indutus vestibus se-
ricis: quem seq̄batur amplius q̄ cētum pueri oēs or-
nati & pulchri: quē nemo vnq̄ in illa ciuitate viderat:
vel postea vidit. Sed nec quisquā inuent⁹ est: qui se dice-
ret illum aliquā vidisse: vel nosse. Veniens ergo ingres-
sus est locū vbi corp⁹ sacratissimum cōdebatur: por-
tans tabulā leuem ex marmore scriptam. Cumq̄ cor-
pus eius in nouo sarcophago poneretur: posuit & ille
tabulā cōtinentem hoc. Mentem sanctam spontaneā
dei honorem & patrię liberationem. Et postq̄ eā po-
suit: tam diu stetit: quam diu cum omni diligentia sar-
cophagum clauderetur. Clauso igitur monumento:
statim abscessit ab eis. Et vltius nec ibi visus est: nec
in tota prouincia illa: vel ei similis aliquando fuisse au-
ditus est. Vnde fideliter crediderunt cuncti quod non
nisi angelus fuerit dei. Illam vero scripturam diuul-
gantes vniuersi qui aderant: & eam legerant: omnes
singulos valde sollicitos reddiderunt. Vnde factum
est: vt tam Iudæi q̄ gentiles vna cum Christianis se-
pulchrum sanctę virginis venerari cōperint. Quod
cum audiret insipientissimus Quintianus arripuit
iter cum suo officio pergens inuestigare beatę vir-
ginis facultates. Ac si quos de eius parentela fuisse
cognosceret: ferocitate propria corruisset. Iudi-
cio autem dei dum vadit: in medio itinere interiit.
Dum enim per flumen nauis sedens transitum face-
ret: duo equi in eadem positi fremitum contra seden-
tes: & calces aduersus se inuicem mittentes vnus ex

Leuē. s. tera
sam ⁊ polis
tam.

Corruisset
posuit pro
diruisset.

De sancta Agathe.

illis Quintianum morsu vastauit: alius autem calcibus eum tundens in flumen proiecit. Et ex illa hora non est inuentum corpus eius: nec comparuit usque in hodiernum diem. Atque amplius creuit timor et veneratio hominum circa beatam Agathen. nec quisquam ulterius molestus fuit generi eius. Vt autem scriptura illa quam dei angelus posuerat: euidentius probaretur: transacto anni circulo in ipso die anniuersarii eiusdem venerabilis virginis mons ætneus eructauit incendium: et ecce quasi fluuus torrens: ita vehementissimus ignis saxa et terram liquefaciens magno impetu ueniebat ad Castinensium ciuitatem. Tunc grandis multitudo Paganorum de monte fugientes descenderunt: et uenerunt ad locum ubi posita erat beata Agathe: et arripientes inde uelum unde erat coopertum sepulchrum eius: statuerunt illud contra ueniens incendium. Et confestim in eadem hora stetit ignis diuinus. Inchoauerat enim ignis pridie calendas Februarias: et cessauit die nonarum Februariarum: qui est dies sepulture eius. Quod ideo gestum est celesti clementia: ut merita sancte virginis manifesta et probata omnes habuissent / quia de periculo mortis et incendii eos suffragia matris liberassent: operante diuina uirtute: quae sanctis suis gloriam semper tribuit & honorem. Cui est regnum et potestas in secula seculorum. Amen.

Betneus
mons. i. qm
que nunc est
mongibel.

Diuinus. i.
dei iussu
emissus.

¶ Translatio sancti Iacobi.

Lectio prima.

¶ Ost saluatoris nostri passionem eiusque gloriosissimum resurrectionis trophæum mirabilemque ascensionem: qua paternum usque scandit ad solium: nec non et paracleti pneumaticis flammis uonam super apostolos effusionem sapientiae radio irradiati ac celesti gratia illustrati

De sancto Iacobo.

apostoli: quos idem elegerat: passim gentibus nationibusque christi nomen sua predicatione patefecerunt. De quorum precluenti numero mire virtutis sanctus extitit Iacobus vita beatus: virtute mirificus: ingenio clarus: sermone luculentus: cuius vterinus Ioannes habetur euangelista & apostolus. Huic nempe gratia tanta fuit concessa diuinitus: vt etiam ideo inextimabilis glorie dominus incomparabili claritate coram eius visibus super montem tabor transfigurari non sit dedignatus: astantibus cum eo Petro & Ioanne veridicis testibus.

*Id: precluenti
a precluo quod
est pugna-
do vincere.*

Lectio secunda.

Hic ergo aliis diuersa cosmi climata adeuntibus: nutu dei hesperie oris apulsus hominibus inibi degentibus patriamque incolentibus verbum dei predicando disseruit intrepidus. Vbi dum parua seges quae tunc excoli vellet inter spinas fructifica inueniretur: paululum commoratus fertur septem clientulos praelegisse christo subitos: quorum collegio euellendo spinas extirparet radicatus: verbiq; semina telluris diu sterili permanenti committeret propensius. Cumque dies immineret supremus: hierosolymam tendit festinus: a cuius contubernali solatio praedictorum vernularum nullus extitit subtractus. Quae saducea ac pharisaeica dum stipat manus / improba antiqui serpentis illecta versutia / innumera opponit ipsi de christo perblemata.

Cosmi climata. id est mundi regiones. hesperie. l. hispanie.

Lectio tertia.

Verum sancti spiritus ebriatus gratia eius eloquentia a nemine est superata: vnde eorum fremens irasur in eum acrius incitata. Quae in tantum instimulante inuidiae zelo succenditur: atque de bacchar: vt importunitate seua violentorum impetu raperetur apostolus: herodisque praesentiae necem praecipiturus traderetur. Qui capitali ac gladiabili sententia plexus

De sancto Iacobo.

plexus .i.
punitus.

rosi quoque cruoris sui vnda p̄fusis triumphali martyrio coronatus: ad cœlum euolat inmarcessibili laurea laureatus. Ex anime vero corpus discipuli furtim arripientes summo cum labore & pericula festinatione deuehunt ad littora: nauimque sibi paratam inueniunt: quam ascendentes alto committunt: atque die septima ad terram pueniunt: remisque desiderabile solū carpunt. Nec est hæsitandum rerum autori tunc temporis copiosissimas grates ac digna persoluisse preconiata tanto munere sibi a deo concessio tunc: eo quod nunc piratarum insidias: nunc vitabundas scopulorum illisiones: nunc hiantium cæcas voraticum absque ullius detrimento transegerant fauces.

Lectio quarta.

Igitur tanto ac tali subnixi patrono ad cætera suis usibus p̄futura animos intendunt: quemque suo martyri requiescendi locum dominus præelegerit: explorare p̄tentant. Itaque itinere ad orientem directo in cuiusdam matronæ lupæ nocte prædiolum ferme quinque miliaribus ab urbe semotum sacratum cõportant: atque deponunt loculum. Quis autem illius fundi possessor haberet sciscitantes: quorundam cõprouincialium ostensu cõperiunt: suæque indaginis compotes effici vehemētissime atque ardentissime gestiunt. Demum quippe fœminam aduentus colloquunt: narratesque p̄ ordinem rei aduentum sibi impendi quoddam expetunt delubrum: ubi ad adorandum statuerat ipsa simulachrum: atque illic denuo gentilitatis errore frequitabatur fanum. Quæ clarissimis orta natalibus: ac etiam suprema interueniente sorte viro viduata: tam & si sacrilegæ fuisset superstitioni dedita: non suæ nobilitatis oblita nobilium & ignobilium sese appetentium abdicarat coniugium: ne tanquam scortum priorem pollueret maritalem torum.

Lectio quinta.

De sancto Iacobo.

HAec quidem eorum petitionem & verba superius reuoluendo priusquam responsum daret villo modo: cogitat cordis in imo: quoniam modo eos traderet ferali exterminio: atque hunc tandem sermonem reciprocatur seuiens in dolo. Itaque inquit: petite regem qui moratur in dugio: locumque postulate ab eo in quo vestro sepulchrum paratis mortuo. Cuius dictis parendo pars exequiarum ritu circa apostolicum corpus vno excubat in loco: parsque ocius ad regale palatium calle peruenit citato: antequam eius ducti praesentiam eum quidem more salutant regio: qui & unde sint: & quomobrem aduenerint aperiant narrando. Rex autem licet in initio libenter aduerteret assertionem beniuolus & attentus tamen incredibili stupore attonitus: haesitans quid sit acturus: daemoniaculo iaculo iaculatus: clauis insidias tendit atque Christianos necari iubet admodum effere. At illi vero hoc dei uelle comperto/clanculum diuertendo prope abscedunt fugitando.

Cordis in
imo. in. p
fundo me
tis secreta.

Lectio sexta.

VT autem regi est intimatum de eorum fuga: acerrima commotus ira rabidi quidem leonis imitatur ferociam: cum his qui in eius erant curia fugientium deicolarum pertinaciter insequitur vestigia. Cumque iam ad id foret ventum: quo pene crudelium manibus cederentur: cuiusdam fluminis isti trepidantes/ illi confidentes una subeunt potem vno eodemque momento: cum subito dei omnipotentis iudicio (super quem gradiebantur) pons dissoluitur a cemento: ac funditur in imum ab alto. Sicque decreuit de liberata iudicis aeterni censura: quatinus ex omni persecutorum turba ne vnus quidem superesset: qui ea quae fuerant gesta: renunciatet regi in aula sua. Sancti autem ad armorum lapidumue corruentium sonitum sua vertentes capita dei preconanda insonant magnalia: prospectando magnas

De sancto Iacobo.

Canopica
i. egyptia
num cano
p^o ciuitas
est egypty.
nunc d^o
mista.

tum corpora: equosq; & militaria arma miserabiliter rotata super fluminis vnda: haud secus q̄ quōdam cū in plebe exercitū mare accepit canopica.

Igitur dei auxiliatrice dextera adiuti atq; erepti: ac reanimati & accensi salubrem ad illius mulieris domum pagunt callem: edocetq; quemadmodum regis sententia exasperata eos pditum ire voluerat in necem: & quid deus in eum egerat ad sui vltionem. Insuper efflagitando instant: vt domum prædictam dæmonis dicatam: deo concedat dicandam. Idola manufacta: quæ nec sibi prodesse nec aliis poterant valere: queq; oculis non videre: non naribus odorare: & q̄ penitus nullo membrorum officio vtuntur: hortantur respucere. Cuius mens in regis demersione: quoniam etiam de propinquorum aut affinium morte verebatur: commota ideoq; salubris consilii (vt sæpe fieri in humanis solitum est rebus) ignara longe aliter q̄ dicebat: fraudulenta ac frivola machinabatur machinatione cassa. Dum vero adhuc vehemētius eam vrgerent precibus: vt vel pdioli aliquantulum ad sacratissimi viri membra præberet humanda: noua & inusitata meditata prædia: putans eos aliquo posse interire dolo: huiuscemodi sententiã est exorsa. Quandoquidem inquit vestram tam efficaciter intentionem ad hoc fore cerno intentam: nequando ab ea vos desisti velle: sunt mihi domiti boues quodã in mōte: q̄s eūtes assumite & quicquid vobis maioris visum fuerit utilitatis: q̄ necessaria sunt cum eis deferētes edificate. Siquidem visus defuerit: propese vobis & illis impartire curabo. Hoc apostolici viri audientes neq; muliebria perpentes figmenta: gratanter abeunt: ad montē vsq; perueniunt: & aliud quod nō verebantur cernunt.

Lectio octaua.

De sancto Iacobo.

Cum enim montis confinia gressibus calcant: ex improviso ingēs draco: cuius frequentī incurſu villarum habitacula circum vicīna eadem tēpeſtate agebantur deſerta: proprio digrediens antro in ſanctos dei flammīuomos ignes euomēdo/ quaſi impetum facturū euolat exitiū minando. Quem contra fidei dogmata recolendo: impauide crucis munīſſima intendendo: illū pulſant reſiſtendo: dominiciq; ſignum ſtigmatiſ ferre non valens ventris rumpitur medio. quo bello peractō oculorum figentes lumina cœli regi ſummo vota reddunt cordiſ ab imo. Demū demonum frequentia illinc omnino expulſa aquā exorcizant: quam: totum ſuper montē vndiq; aſpergūt. Is autem mons antea vocātus illicio quaſi diceretur illiciens: quod plures ante id temporis mortaliū male illecti ibi ritum dæmoniis exhibebant: ab hiſ mons ſacer: id eſt mōs ſacratus appellatus eſt. Inde quoq; boves ſibi dolose pollicitos pluſtrando abeuntes procul contemplantur indomitos ac mugſetes: cornib; ſumma fronte aggerem ventilantes: pedumq; vngulis fortiter terram terentes. Quos ſeſe per montis deueſta minando: & mortis crudelitatem curſu inſeſtiſſimo mittendo: tanta lenitatis exemplo irreſiſit māſuetudo: vt qui prius p̄cipites atroci ferocitate ad inferendam mortem p̄perabant currēdo: ſubmiſſi colla ſanctorum manibus cornua deponunt vltro.

Lectio nona.

Sancti vero corporis delatores mulcendo animas ſua ex immitibus dei nutu mītia facta abſq; mora ſuperimponunt iuga: ac recta incedendo ſemita: iugatis bobus intrant mulieris palatia. Illa quidē ſuſpeſa mira agnoſcens miracula: hiſ tribus euidentibus ſignis excitata eorum obtemperans petitioni: ex

f

De sancto Iacobo.

proterua obediens facta: illis domuncula tradita: & tri-
no fidei munere regenerata sua cum familia christi no-
minis efficitur credula. Sicq; inspirante deo fidei dog-
mate imbuta quæ prius fantastico errore fuerat delu-
sa/facta humilis & prona super erecta præterit: ac fran-
git simulachra/quæq; sub eius fuerat dñatu funditus
diruit fana: Quibus obrutis atq; minutatim in pulue-
rem redactis: cauato in altum solo: cōstruit sepulchrū
opere lapideo/vbi apostolicum cōditur corpus in ar-
tificiali ingenio. Cuius quantitatis ædes alta eodem su-
per edificatur in loco: quæ altari ornata diuo foelice
deuoto pandit aditum populo. Post aliquantum vero
temporis ab eiusdem apostoli alumnis innumeris in
fidei agnitione plebibus edoctis squalentibus prius
campis coelesti rore roratis ī breui adoleuit foecunda
ac deo multiplicata messis. Tres enim magistri pedi-
sequi illius pro reuerentiā dñi summo cum affectu præ-
fatum sepulchrū peruigiles indefinenter peruigila-
rent: definito dubio termino vitæ/ad naturę perfluen-
tes debitum: foelici excessu spiritum exhalant: coe-
lisq; animas gaudento intulerūt/quos præceptor nō
deserens egregius cœlo terraq; secum collocari obti-
nuit diuinitus. qui stola purpurea purpuratus in ethe-
rea curia suis cū asseclis vernifica micat redimitus cor-
rona/miseris se deposcentibus inuictō suffragio patro-
cinatur: Auxiliante domino & saluatore nostro Iesu
christo: cuius regnum & imperium cum patre & sps
ritu sancto perenniter manet in secula seculorū. Amē.

¶ Natale sancti Hilarii episcopi.

Lectio prima.

De sancto Hilario.

Eatus Hilarius Pictaviensium urbis episcopus: regionis Aquitanicæ oriundus: quæ ab oceano britannico fere per milia nonaginta seiungitur / apud gallicanas familias nobilitatis lapade non obscurus / imo magis præ ceteris gratia generositatis ornatus: nitore pectoris addito quasi refulgens lucifer inter astra processit. Cuius a cunabulis rudimentis tantæ sapientiæ primitiua luctabatur infantia: ut iam tunc potuisset intelligi christum in suis causis pro obtinenda victoria necessarium sibi iussisse militem propagari.

Lectio secunda.

DEniq; coniugem; habens & filiam ita plenitudinis domini venerabiles animos ecclesiasticæ regulæ tradidit informandos / ut in laicali adhuc proposito constitutus diuino nutu pontificis gratiam possideret. Ita seipsum propria disciplina coercebat intentus: quasi futuram speciem indicans: ut irrephensibilis in templo christi præpararetur sacerdos. Nam quod inter mortales valde difficile videtur: tam cautum esse ut quis se a iudæis vel hæreticis cibo suspèdat: adeo vir sanctissimus hostes catholicæ religionis abhorruit: ut non dicam cõuiuium / sed neq; salutatio ei fuerit cum his prætereunti cõmunis. Vitabat hæc dauitico suscultus exemplo: ne cum hæreticis mensam participando fieret illi in scandalum.

Lectio tertia.

Quam perfectissimum laicum / cuius imitatores ipsi esse desiderant sacerdotes. Cui non fuit aliud viuere / nisi cum dilectione christum timere: & cum timore diligere. Cui sequaces currunt ad gloriam / diuertentes ad poenam / credenti succedunt premia: recusanti tormenta. Qui tamen nunc illos de piæ religionis ope cõmonens:

f ii

Pictaviensium urbs
quæ nunc dicitur
Piteis.
Aquitania
quæ nunc est
Guiana

Ex canonica
epistola

De sancto Hilario.

nunc alios de confessione sanctæ trinitatis informans: nunc reliquos promissione regni cœlestis inuitas/nō cessabat in plebem verba veritatis fructu fidei redundantia seminare. Quo cognito de sancto Hilario: quā tantum lumen & si voluisset latere nō potuit: quippe necessarius vt alienas tenebras in lucem transferret: cōcordante fauore populi: aut potius spiritu dei proclamante/vir olim ministeriis deputatus aliquādo sacris altaribus sacerdos electus est.

Lectio quarta.

Crescebat in eo cotidie famulatrix virtutum fama: nec erat eius fama contenta circumiectas tantum illustrare gallias/sed exteras nationes & regiones implebat meritorum gratia percurrente. Inde actum est/vt toto orbe velox beati pōtificis gloria militaret. Igitur Constantii imperatoris tempore cum arriana impia hæresis venenata de radice flore toxicato pullularet: tunc vir sanctissimus timore nudus: fidei feruore vestitus: quasi signifer belligerator p̄ medias acies inter hostiles fremitus: inter hereticorum gladios se ingererat intrepidus christi charitate securus/nihil de sua morte formidans: illud solū metuens (quod absit) præiudicio religionis illato ne viueret.

Lectio quinta.

Hinc a Valente & Ursatio qui praua credulitate ecclesiam dei perturbare pertinaciter insistebāt/ imperatori persuasum est/vt virum eruditissimū de quo loquimur: & Dionysium Mediolanensem & Eusebium Vercellensem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante insuperabilem sancti Hilarii facundiam hereticus obtinere. Sperabat hostis fidei aliquas se nebulas posse splendori catholico prætereundere: si reclusus exilio talis vir a certamine defuisset. Quoniam vt dictum

Vercellen-
sem. ciuitas
est in alpi-
bus.

De sancto Hilario.

est quisquis peruersus voluit illi configere/ac si mutus & claudus nec verba poterat proferre nec currere/sed quasi natas in pelago ante fluctus eius eloquentie mergebatur. Itaque in phrygiam Asiae regionem missus exilio ad virtutis augmentum gratias egit deo: quia quanto pro nomine christi longius discedebat a solo proprio/tanto merebatur fieri vicinior caelo.

*Phrygia.
regio est asie
minoris.*

LECTIO sexta.

Quidum puenisset ad locum optabilem/ nobis tacendum non est: quod illi concessum est. Nam & eo tempore sancto sibi spiritu reuelante cognouit quod beatissimam filiam suam Abram quam cum matre sua Pictauis reliquerat: quidam iuuenis p̄diues pulcherrimus coniugii vinculo sibi quaereret adnectendam. Sed ipse interuentu orationis assidue caelestem illi sponsum sine contaminatione praeuiderat: Oportunitate itaque reperta manu propria subscriptam filiae direxit epistolam sufficienti sale conditam: & velut aromaticis vnguentis infusam: quae tenetur pictauis pro munere conseruata. Indicans ei quod tale sponsum pater anxius puidisset: cuius nobilitas caelos ascenderet: pulchritudo rosarum: & liliū comparatione precederet. Oculi eius gemmarum summa superarent: vestes candorem niuis opprimerent: ornamenta inestimabili fulgore vernarent: diuitiae intra se regna concluderent: sapientia incomprehensibilis emanaret: dulcedo sancta faui mella postponeret: odor suauitatis fragraret: thesauri sine defectione constarent. Adde ergo monitis vt filia se nulli prius male diuisam coniungeret quam vt patrem expectaret: pollicitum & sponsum pariter cum promissione venturum. Quod dulciter Abram excipiens: & quasi sponsum in epistola patris amplectens admonitionem secuta est: nulli se coniugio resolu-

*Ep̄la hila-
rii q̄ asser-
uatur pic-
tauis.*

De sancto Illefonso.
uens. Sed qualiter ad illum sponsum peruenerit: locus
in sequenti seruat.

¶ Vita beati Illefonfi.

Lectio prima.

Iuus igitur Illefonfus vir honestæ vitæ
et per cuncta laudabilis vrbe Toletana
oriundus Toletanis nobilissimis pro
genitus est. Qui a parētibus diuina pro
uidente gratia velut nobilium decebat
filium nutriri verè religionis formam
adepturum informari: peritissimum futurum erudi
ri/ vt nobilis nutrire tur a nobili viuendi religionis for
mam adeptur9 erudiretur: doctissimo & nobilissimo
sedis Toletanę præsulî Eugenio prudenti ac religiosis
simo viro nutriendus informandus erudiendus primo
traditur. Illius sanctissimi viri sanctus Illefonfus dedi
tus institutis/ mores suos moribus illius vt bonæ in
dolis puer mirabiliter informabat. & vt prima ab eo
litterarum rudimenta formamq; viuendi diligenter
edisceret totus anhelabat.

Lectio secunda.

DEinde vero cum in minoribus disciplinis iam
prouect9 altioribus inhasset: intelligentiæ illius
sanctus Eugeni9s capacitatem attendens diuina
inpiratione hoc præuidit: quod si alicui summæ eru
ditionis viro plenius perfectiusq; instruendus comit
teretur: ad amplissimã cumulatamq; litterarum scien
tiam in breui proueretur. Eo autem tempore beatus
Isidorus virtute venerabilis vir nullius sciētiae expertus
hispalensi sedis præerat episcopus: apud quem omnis
eloquentiæ doctrina ceterarūq; artium disciplina theo
logiæ etiam facultatis speculatio ita vige bat: vt om
nium qui ad eum cōfluebant pro capacitate singulor9

Eugenio
eiusdē tole
tanę vrbis
præsidi.

Isidorus
psul hispa
lensis.

De sancto Illefonso.

rum alios disertos & eloquentes: alios vero philosophantes: alios redderet contemplantes. Huius eloquiorum floribus non solum Hispania tunc temporis redolebat: sed & nunc redolet: & vniuersalis ecclesia tota refulget. Ad hunc tantę eruditionis virum sanctus Illefonus a sancto Eugenio transmissus tum propter nobilitatis sue genus: tum propter sancti viri reuerentiam qui eum nutriuerat: educauerat: & ad se transmiserat: summa cum diligentia ab eo susceptus est. Qui cum illius subiectus esset dogmatibus: quem spiritus sanctum omnium hominum per illustratorem hunc mundum venientium illuminatum nouerat: & contra hereticorum importunitates multiplici genere deceptionum implicitas: que non nisi subtili ratiocinatione improbari: non nisi artificii poterant eloquentia confutari: in libro illo: quem virginitatis intitulat & in multis aliis: sicut manifestabunt sequentia: esset disceptaturus: presertim cum liberalium artium studio plurimum elaboraret. Duabus harum alteri quę artium: & alteri quę eloquentię magistra eę perhibetur: per amplius elaborauit. Dum idem spiritus sanctus qui gratiarum distributor est: hęc contulit gratiam: quatinus in ratiocinando sibi coęquales neos exuperaret: & in eloquendo doctores summos in breui æquipararet: in lege domini vero non minus meditabatur: non minus aciem mentis infigebat: sed spirituales in ea intelligentiam multo studiosius multoq; ardentius perquirens spirituali quodam genere disciplinę instruens postea eruclauit: quanto dulcius inuenit: tanto auidius degustauit.

Lectio tertia.

His atq; aliis honestis exercitiis toto mentis affectu sanctus Illefonus superintendens: teneris adhuc detentus anis: quasdam scintillulas: quas de schola

Liber virginitatis
illefonsi.

De sancto Illefonso.

virtutum administratiōe sancti spiritus decerpserat diu
succensas intus igne charitatis iam foris pertendebat:
iudiciū futurę sanctitatis. Ipse nāq; igne charitatis:
qui per dilectionem operatur: accensus erga coadules-
centulos: quos in liberalium artium disciplinis secum
habuerat elaborantes: hanc quasi in proximum exhi-
bebat dilectionem: quatinus illis & innocentię pberet
affectum: & bonę operationis impenderet fructum.
Fructum bonę operationis illis impēdebat. quia hu-
manę vitę seipsum proponens exemplum: non solū
ab illicitis reuocabat: verum etiā omnibus modis bo-
nis operibus adhærendo eos ad bene operandū incō-
parabiliter informabat. O virtus admirabilis. virtus
laudabilis. puerum in puericia senem. Cui non longi-
turnitas vitę: non annorum numerositas: sed sapien-
tia canitiem: vita immaculata: iuxta illud Salomonis.
contulit senectutem. Senectus venerabilis est non diu-
turna: nec de numero annorum computata. Cani sunt
enim sensus hominis: & ætas senectutis vita immacu-
lata: iuxta illud Salomonis conformatus: cum adhuc
puerilis esset ætatis nihil puerile præter laudabilē illā
puerilem paruulorum simplicitatem in eo inuenieba-
tur. Sed puerilia in se vltra transcendens quasi iam euo-
maturus actus suos senile dispositione miro modo sa-
pienti examinatione moderabat. Vniuersas nāq; actio-
nes suas simul & cogitatiōes postponebat: vt p singu-
la horarum momenta nullis sæcularibus curis cedens
liberius attentius ue vel legere posset vel orare. Nullus
eo enim studiosius lectione instabat: frequētius eo nul-
lus vacabat orationi: legendi tamen atq; orandi vices
inter se sic distinguebat: vt nec oratio præpediret lectio-
nem: nec lectio orationem: sed vt attentius deuotius ve
vel legeret vel oraret illi vicissim releuamen orationis

De sancto Illesonfo.

erat lectio: & lectiois oratio. Si vero (vti sepe fieri solet) vel iussu magistri vel ab amico subrogat⁹ legatōe fungeretur vel causa recreandi animū huc vel illuc profiscisceretur: illum & oratio comitabatur euntem: redeūti occurrebat oratio. Conuersationis suæ modum admirabantur omnes: hominum in se trahebat affectū maiorum & minorum. Minores ex diligentia ei assurgebant: maiores ex reuerentia venerabantur. In scholarī autem conuersatione illa: vt breuiter imo veraciter concludamus: nihil indecēs nihil inhonestum in eo erat: sed sanctorum ac nitentium virorum & christi verus imitator factus: non solum sapientia proficiebat: verum etiam augmento virtutum mirabiliter conualescebat.

Lectio quarta.

Tandem vero cum iam euacuatis pueritiæ rudimentis illam: cui blanditiæ sæculi dulcius arrident: cui carnis oblectamenta familiarius alludunt: iniret ætatem: motus illicitos quos vel nec usu vel nec experimento senserat: sed quos viuificæ doctrina humanam naturam infestare didicerat: volēs in se deprimere corpus suum muro virtutum contrarias earum qualitates cōtrariis vitiorum opponēs: Itaq; circumsepsit: vt non solum vitis non pateret ingressus: verum etiā vndiq; nisi per tētationum infestationum interdiceretur accessus. Permittebatur em̄: sicut & ceteri sancti: tentari non ad virtutum defectionē: sed ad probationis profectum. Ipse quidem tētari desiderabat: vt posset probari. legerat enim quoniā eos deus in tribulationibus tētationum per patientiā probat: quos secundum propositum suum ad coronandum expectat. Dixit enim scriptura. Beatus vir qui suffert tētionem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ: quam repromisit deus diligentibus se. Igit̄

Jacobi. i.

De sancto Illesonso.

Tunſionibus. i. malis leorum ictibus.

**Ex. ps. xxv
Ex psalmo
cxxxij.
Agaliense
monasterium.**

ad omnia pro christi nomine patienter tolerando fortis: quanto magis igne tentationis accensus examinabatur: tanto magis velut aurum igne probatum in longum tunſionibus producitur. Ita vir dei Illesonſus tamquam in longum productione quadam produceretur: de virtute in virtutem augmentabatur. Cum enim ex affectu pietatis misericordie pauperum condescenderet: cum fomentum eorum ex charitatis dilectione propria erogaret: cum sigillo castitatis lumbos suos super vbera signatus virginis beatitudinem non amitteret: cum cetera virtutum odorifera ornamenta deo offerret: cum hostia viues & deo placens totus immolaretur: alioquin deo nihil penitus offerre sibi videbatur. Relictis igitur secularibus disciplinis: ad beatum Eugeniū: a quo prima litterarum rudimenta didicerat reuersus ab eo in diaconum ordinatus est. Postmodum vero ne post suscepta in se domini sacramenta ab illecebris sæculi ulterius traheretur: ne vita sua quam immaculatam semper seruauerat: delectatione temporalium contaminaretur: ne & labenti mundo spectabilis ipse laberetur: præ dulcedine & decore domus domini: illam psalmistæ ad bene atque iucunde viuendum demonstrationem qua dicitur. Ecce quod bonum & quod iucundum habitare fratres in vnum: vite sæculi præferens in ecclesia sanctorum Cosmæ & Damiani que in suburbio sita est Toletano: qui antiquitus agaliense monasterium vocabatur: patre ac matre relictis in monachali habitu cum aliis qui ibi habitabant: fratribus deuotum cohabitare & domino seruire. Sanctæ igitur deuotionis propositum factus Illesonſus volens complere: ad locum predictum solus iter aggreditur: quo pater audito illum illico rapido furore turbatus prosequitur. Cumque patrem suum prosequentem a longe conspiceret: ne a voto propositi

De sancto Illesonfo.

fraudaretur: in latebris vetustæ maceris occultatur: patris vero furētis impetus latibulum / quo occultabat: p̄teriens Agaliensis in monasterii celam minas inferendo petiit. Quē cum nec ibi inueniret nec in via: nimio dolore confusus rediit ad propria. Seruus igit̄ illesonfus dei reuersione patris cognita Agaliense monasterium adiit: in quo votum quod vouerat persoluit.

Lectio quinta.

Proinde vero multis (quib⁹ ibi dño deseruierat) annis transactis: vita ei⁹ plena sanctitate p̄cognita: honestate morū atq; omni bonitate probata: cū nulli i religioe secūdus haberet: diuine placuit prudentiē: ut ibidē abbas efficeret: ipse tñ abbas effect⁹ nō arrogātor: nō elatior est inde factus: sed est inde factus humilior: pri⁹ erat inter omnes sanctitate spūalis: nūc fact⁹ est oīm minister singulis. Solus res ecclesiæ ordinabat: vitę monachorū p̄uidebat: oībus necessaria ministrabat: mores oīm circūspiciebat: qualitates morum attendebat: singulis prout iustū & necessariū sibi videbat seipm exhibebat. māsuētis erat ipse māsuētus. Cōtra vero offensas offensos habebat affectus. hinc igit̄ de eo in quodā loco legit̄ sic. Ensis in offensis erat abbas Agaliensis. Norma vero monachorum decenter in omni sanctitate ordinata ad laudem & honorem dei & beatę Marię & sanctarū virginū in villa quę tunc bisensis appellabatur: virginum cœnobiū edificauit / & propriis facultatibus ditauit. iā vero odorifera sanctitatis suę fama p̄ totā fere Hispaniā audita & diuulgata: cum neq; vita probabilior & sanctior: neq; eloquentia clarior: & illustrior: nec fide purior et rectior: nec scientia plenior ac p̄fectior eo quis inueniri posset: b̄to Eugenio decedente principali uolentia a clero & populo / Toletū reducitur oībus deū laudans

Uersus de
illesonfo.

De sancto Illesonfo.

tibus: ubi pontifex subrogatur. Mox vero pontificalis dignitatis potestate sibi collata: ne thesaurum viuificantis doctrinae memoriae sinu diu ante reconditum dato tempore & loco ferendi recondideret: ne a debito praedicationis officio vacaret: ne ministerium sibi creditum velut inutilis seruus usurparet: praedicationis mensam subsectorum mentibus preparabat: in qua pro diuersorum qualitate diuersorum genera ferculorum apponebat: aliis admonebat in orationibus vigilandum: aliis ieiunandum in fletu & in planctu praecipiebat: aliis coelestium sacramentorum occulta reuelabat: aliis ne margaritas ante porcos spargere videretur occultabat: aliis praedicabat fidem & gratiam: aliis per confessionem & poenitentiam de peccatis remissionem & indulgentiam: idem alios dulci alloquio demulcebat: virga consolationis alios corripiebat: alios quos iudicabat redargutione dignos redarguebat: alios sanctae matris ecclesiae sinu fouebat: alios a communione secrestabat: alios delictorum satisfactione ad communionem reuocabat. Quid moror? Quid moram faciendo loquor? Ecce illa iucunda: illa obstupenda: illa narratione digna illa sanctum dei glorificantia miracula ad se narranda me vocant: ad se narrando explananda me prouocant: ad se explanando perstringenda me excitant. Ad ea igitur fratres nobis dilectissimi de promenda: ad ea in exemplum tanti viri ostendenda: ad ea vniuersis fidelibus ad memoriam relinquenda: pauca corda vestra ad dei vestri glorificationem extantia premitiendo tedamus. Ad hoc nempe tota huius sanctissimi viri tendebat intentio: ut in grege sibi commisso glorificaretur: ut & ipso grex suus glorificaretur: & ad fidem & spem aeternorum cognitione veri luminis viuificaretur. Hinc ergo secundum illud domini promissum qui me glorificat: et ego

Joan. xv.

De sancto Illefonso.

glorificabo eum: non solum ordinibus angelorum in
coelestibus sociari: non solum inmarcessibilis glorie
gaudiis satiari: verum etiam cum adhuc esset in corpo-
re multis miraculis ac reuelationibus meruit glorifi-
cari. De quibus ea quae de antiquorum scriptis nobis
relicta legi: ut collegi subsequenter erit contextae narra-
tionis series perstringenda. Igitur cum quadam die dum sancte
Leocadiae virginis corpus sanctissimum in sede regia
humatum erat: dies festus immineret: dum & clerus &
populus festiuitati celebrande more conuenirent: dum
& sanctus Illefonso ad sepulchrum eius flexis genibus
oraret: hoc illius orationibus exegit spiritus sanctus: ut
virginem illam sacram & deo dedicatam coram omni-
bus ibi astantibus illi rediuitiam reuelaret. Cumque vir-
go sanctissima se eius conspectui presentaret: cum & vir
sanctus in eius praesentiam occurreret: ipsa quasi eum
amplexans & astringens huiusmodi fertur protulisse
verba: Per vitam Illefonsi viuit mea domina. quod ideo
eam protulisse arbitror: quia cum fides & veritas vir-
ginitatis beatae mariae errore trium infidelium omni-
bus fere Hispaniae finibus destructa & mortua esset: li-
brum de eius virginitate scripsit: per quem & fides il-
la quasi prius emortua reuixit: & illuxit: & infidelium
errorem penitus destruxit. Sed ut aliquam huius reue-
lationis memoriam posteris relinqueret: partem vesti-
menti quod membra illius viuentis texerat. Recensum
dux princeps qui omni gloria & ferocitate terrena de-
posita festiuitati intererat: cultro praecidit: quem cum
eisdem reliquiis vasculis condidit argenteis/indignum
iudicans: ut qui praeciderat sancta: scinderet ulterius pol-
luta. His vero peractis dei seruus magna repletus laetitia
clerici frequentia fretus & populi festum virginis
solenniter peregit.

Leocadiae
sepulchrum.

Recensum
dux rex go-
thorum.

Lectio sexta.

De sancto Illefonso.

**Litania nō
letania. i. p
ccs a vbo
grēco lita-
ne quod ē
rogo.**

Audistis fratres in dño dilectissimi: q̄ & quanta ad laudem & gl̄iam sancti Illefonfi spūs sancti p̄petrauit. Audistis quo & quāto p̄m̄io idē sp̄ritus qui p̄m̄ia dat meritorum eū remunerauerit: audistis qua laude & magnificentia eum magnificauit. Nūc vero aliud maximum: aliud gloriosissimū: aliud inauditū (qd̄ ad ipsi⁹ commēdationem ab eodem sp̄ritu perpetrātū est) audite miraculum. Si em̄ magnū: si iucundum: si gloriosum fuit: quod supradicta virgo illi se solam reuelauit: qd̄ de veste illius vir sanctus particulam rescuit: quod eam rescatam reseruauit: multo reuera maius/multo iucundi⁹/multoq; gloriosius est: quod illa specialis virgo: quod diuinitatis mater incorrupta & innupta: quod illa sanctissima cœli porta et regina cum virginum choris illi se demonstrauit: quod de thesauris filii sui illū ditauit: quod & illi de adipiscēda æterna beatitudine spem certam relinquens illum exhilarauit. Eo igit̄ tēpore festiuitatis sancte ac semp̄ virginis Mariæ supeminente. Sanctus Illefonfus trib⁹ diebus ante litanias cū seiunio statuit celebrari: vt abstinentia ciborum a vitiis corpora mundificaretur: & mentes ad solēnia deuotius pagenda oī onibus viuificarentur. Postq; vero ad diem festum peruentum est: maxima cōgregatiōe facta cleri & populi: primordia festiuitatis imminētis vir sanctus cū iucunditate suscepit: q̄ suscepta solenniter celebrauit. Nocte autem medīa dum suauissimis nouum canticū modulationib⁹ ad decantandū: & librum virginittis mira facundia cōpositum ad legendū preparās ad matutinalia obsequia p̄soluenda cōsurgeret: vt vigilias q̄s deo & beatæ Mariæ vouerat cōsecraret: ministri qui præibant: qui & luminaria deferebāt: subito ostia ecclesiæ aperientes: & intra ecclesiā intuetes: & in splendore cœlesti oculos

De sancto Illesonso.

defigētes: lumē qđ videēt ferre nō valētes: sed cū timo
re & tremore fugientee & luminaria q̄ deferēbāt relin
quentes: oēs pene mortui reuerſi ſunt. Sāctus vero Ille
ſonſus nullo terrore perterritus: cum ante altare more
ſuo ad orōnem flexis genibus ſe ſummitteret: cumq̄
ſibi bene conſcius circūquaq̄ cōſpiceret: vidit illā ſan
ctā: illā immaculatā: illā virgīnum reginam ſedentem
vbi ipſe ſolebat ſedere: & populo prædicare. **Silbert⁹**
loco nullus poſtea ſedere præſumpſit: niſi **Silbert⁹** epīſ **toletanorū**
copus qui a ſede illa eiectus exilio relegat⁹ eſt. Et eleua **preſul.**
tis oculis ſurſum vidit virgīnū turbas eam laudātes: &
de dauitīcis modulationib⁹ cātus dulciſſimos modu
lata ſuauitate cantantes. Cūq̄ virgo ſanctiſſima virq̄
ſanctiſſim⁹ ſe mutuo ipſi cōſpiceret: ipſa qđ attulit: qđ
ei cōtulit: & qđ poſt intulit: ſicut illi qđ ab eo audierūt:
& poſtea retulerūt: cōpendioſe trāſcurram⁹. Ipſa qui
dem virgo ſanctiſſima veſtem de theſauris filii ſui ſecū
attulerat præcioſam: quā huic ſeruo dei dedit ſanctiſſi
mo: vt eā ſolus ipſe in ſolēnitatibus illius veſtiret: & in
ea ſpecialiter illi ſoli deſeruiret. Et (inquit) qm̄ mēte pu
ra: fide firma in meis laudib⁹ ſemp p̄manſiſti: & in lau
dem meā diffuſam in labiis tuis gratiā tam dulci elo
quio in corda fidelīū depinxiſti: et lumbos tuos virgi
nitatis gr̄a cingulo caſtītatis præcinxiſti: ex veſtimētis
ppetuæ gloriæ iā i hac vita orneris: vt i futuro coeleſti
illa beatitudine cū ſeruis filii mei eterna leticia leteris.
Et dicens ab oculis eius vna cū virgīnibus & luce qua
venerant remeauit. Remanſit autem dei ſeruus de adis
piſcenda gloria tm̄ ſolicitus: q̄ tum præſpicuus extitit
veſte ſibi data diuinitus. Is pertractis/ nomina libro
rum quos Iulianus pomerius eiufdem ſedis epīſcop⁹
eum ſcripſiſſe cōmemorat: ad tanti doctōris memoriā
inſcriptiōe ſubſecta annotemus. Ne et ſi libros quos

Libri quos
Iulianus
composuit.

nomnibus annotatis designabimus: non habemus: Iuliani tamen viri clarissimi autoritate illos eum scripsisse non ambigamus. Scripsit igitur libros quos plurimos vtili disceptatione ac facundia potissimos: quos idem tot partibus censuit deuellandos. librum scilicet pro spe imbecillitatis proprie: & supradictum contra tres infideles de virginitate libellum. Opusculum etiam quoddam de personarum proprietate scripsit: & aliud annotationum diuinæ actionis: & tertium annotationum in sacramentis. Item librum de cognitione baptismi: scripsit vnum: & de progressu spiritualis deserti alium: quod totum partis primæ voluit volumine connecti: partis quoque secundæ librum epistolarum scripsit: in quo diuersis scribentibus enigmaticis formulis egit: personasque interdum illuxit: in quo etiam a quibusdam luculentiora scriptorum responsa promeruit: partem sane tertiam missarum esse voluit hymnorum atque sermonum. Vltioris denique partis liber quartus versibus profaque contextus.

¶ Conuersio sancti Pauli. Actuum nono.

LECTIO PRIMA.

Huius vsq. i. legis christianæ.

Aulus autem adhuc spirans minarum & cedens in discipulos domini: accessit ad principem sacerdotum: & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt si quos inueniret huius viae viros ac mulieres: victos perduceret Hierusalem. Et cum iter faceret:

Saule in greco saul saul non saule saule.

contigit vt appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo: & cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule Saule quid me persequeris? Qui dixit: Quis es domine? Et ille. Ego sum Iesus: quem

De conuersione beati Pauli.

tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupēs dixit. Domine quid vis me facere? Et dominus ad eum. Surge & ingredere ciuitatem: & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audientes quidem vocem: neminem autem videntes. Surrexit autem Saul de terra: apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahētes introduxerūt damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns: et nō manducauit neque bibit. Erat autem quidam discipulus damasci nomine Ananias. Et dixit ad illū visu dominus. Anania. At ille ait. Ecce ego domine. Et dominus ad illum: Surge & vade in vicum: qui vocatur rectus: & quere in domo Iudę faulum nomine Tharsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum ananiam nomine introeuntem & imponentem sibi manus: vt visum recipiat. Respondit autē ananias. Domine audiuī a multis de viro hoc quāta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem: & hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus. Vade quoniam vas electionis mihi est iste: vt portet nomen meum coram gentibus / & regibus / & filiis israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pati pro nomine meo. Et abiit ananias: & introiit in domum: & imponens ei manus dixit. Saule frater. Dñs iesus misit me: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas & implearis spiritu sancto. Et cōfestim ceciderunt ab oculis eius tanquā squamæ & visum recepit. Et surgens baptizatus est. Et cū accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot: & cōtinuo ingressus in synagogas prædicabat iesum: quoniam hic est filius dei. Stupebant autem oēs qui audiebant

Discipul⁹
s. christi.

Et vidit .s.
paul⁹ p res
uelationē.

De conuersione beati Pauli.

& dicebāt. Nōne hic est qui expugnabat in hierusalē eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit vt victos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem magis conualescebat: & cōfundebat iudēos qui habitabant damasci: affirmans quoniā hic ē christus. Cum autem implerentur dies multi: consiliū fecerunt in vnum iudēi: vt eum interficerēt. Notæ autē factæ sunt saulo insidię eorum. Custodiebāt autē & portas die ac nocte: vt eum interficerent. Accipientes autē eum discipuli eius nocte per murum demiserunt eum summittentes in sporta. Cum autem venisset in Hierusalem: tētabat se iungere discipulis: & omnes timebant eum: nō credentes q̄ esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad ap̄los: & narrauit illis quomodo ī via vidisset dñm: & quia locutus ē ei: & quomodo damasci fiducialiter egerit in noīe Iesu. Et erat cum illis intrans & exiens hierusalem fiducialiter agens in nomine dñi. Loq̄batur quoq̄ gentibus: & disputabat cum gręcis: illi autē q̄rebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres: deduxerūt eum cesaream: & dimiserunt tharsum.

De conuersione beati Pauli. Sermo sancti Augustini. Lectio. ii.

Verba & conuersiōem ap̄li Pauli auidiūmus dilectissimi: imo verba p̄ ap̄ostolū christi loq̄ntis in illo quē hodie ī p̄secutore p̄dicatore fecit. Ipse est em̄ p̄cutiēs & sanās: occidēs et viuificans. Occisus agnus a lupis: & satians agnos de lupis: p̄dictum enim erat in p̄clara p̄phetia: cū Iacob sanctus patriarcha benediceret filios suos: p̄sentia tangens: futura p̄spiciens: qđ hodie beato Paulo ap̄ostolo contigit.

De conuersione beati Pauli.

Erat enim dilectissimi Paulus apostolus (sicut ipse de se testatur) de tribu beniamin. Cum autem Iacob benedicens filios suos venisset ad benedicendum beniamin: ait de illo. Beniamin lupus rapax. quid igitur si lupus rapax: semper rapax: absit. sed quid: mane rapiet predam: ad vesperam diuidet escas. hoc in apostolo Paulo completum est hodie: quia de illo predictum erat. Iam si placet. charissimi inspiciamus saulum mane predam rapientem: & ad vesperam escas diuidentem. Mane & vesperam posita sunt pro eo ac si diceretur prius et postea: sic ergo accipiamus. prius rapiet/postea diuidet. Quid rapiet: predam. Et quid diuidet: escas. Attende raptorem. Saulus inquit/sicut actus apostolorum testantur: acceptis litteris a principibus sacerdotum ibat. Et quo ibat: ut ubicumque inueniret viae dei sectatores/attraheret hierusalem utique puniendos. ibat autem spirans & anhelans caedes innocentium. hic est ille mane rapiens. Nam dilectissimi quando lapidatus est beatus Stephanus primus martyr pro nomine Christi: euidentius aderat & Saulus: & sic aderat lapidantibus: ut non ei sufficeret si tantum suis manibus lapidaret: ut esset in omnibus lapidantium manibus. ipse enim omnium vestimenta seruabat: magis seuiens omnes adiuuando: quam suis manibus operando. Audiuius mane rapiet predam Videamus ad vesperam diuidet escas. Voce Christi hodie de caelo in terram prostratus: & accipiens de super interdictoriam sententiam seuiendi: cecidit in faciem suam. Saulus prosternendus: Paulus deinde erigendus: prius percutiendus: postea sanandus. Non enim Christus in illo postea viueret / nisi occideretur in eo quod male ante vixisset. quid ergo prostratus hodie Saulus dilectissimi audiuit: Saule Saule quid me persequeris: Durum est tibi contra simulum calcitrare.

De conuersione beati Pauli.

Quis erat qui loquebatur? Christus. Vnde loquebatur? de caelo. Vbi loquebatur? in terra. Et cui loquebatur? Saulo. Quid loquebatur? Quid me persequeris ait. Quis eum tangebatur? aliquis. vt ostenderet se in caelo pati: quod membra patiebantur in terra ait. Quid me persequeris? ille caput & nos membra. Quicquid membra patiuntur: caput pro membris clamat: Si tibi aliquis forte pedem calcaret/aut manum siue latus foderet: caput pro membris clamaret: calcas me. Et Saulus ad dominum. Quis es domine? Et vox desuper. Ego sum Iesus nazarenus quem tu persequeris. Membris adhuc in terra positis: caput in caelo clamat: & dicebat quid persequeris fideles meos: sed quid me persequeris? Et ille: quid me vis domine facere? Iam parat se ad obediendum: qui prius saeuiebat ad persequendum: iam formatur ex persecutore praedicator: ex lupo ouis: ex hoste miles.

Lectio tertia.

A Vdiuit hodie quid facere debeat saulus. caecus sane factus: vt interiori luce fulgeret cor eius: exterior adempta est. Subtracta est lux persecutori: vt redderetur praedicatori. & eo tamen tempore quo caetera non videbat: christum videbat: ita & ipsa eius caecitas informabat suo mysterio fidem credentium: quod qui credit in christo: ipsum intueri debet: caetera nec nata putare. creatura vilescat: vt creator dulcescat. Videamus ergo: adductus est ad ananiam: & ananias interpretatur ouis. Ecce lupo rapax adductus est ad ouem sequendam: non rapiendam. sed ne ouis repentinum expauesceret lupum: ipse pastor de caelo qui omnia haec faciebat: nunciauit ouis lupum venturum: sed non saeuituru. & tamen in magnis fama lupum illum praecesserat: vt non possit ouis audito eius nomine conturbari. Namque cum dominus iesus eidem ananiae nunciaret saulum

De conuersione beati Pauli.

fam venisse: vt crederet: & ad eum ire debere ananias: ait ananias. Domine audiui de isto homine quod multa mala operatus in sanctos tuos: & nunc lras accepit a principibus sacerdotum: vt vbicūq; inueniret tui nominis sectatores pertrahat in hierusalem. Dominus autem ad illum. sine: ego ei ostendam: que illum oporteat pati pro nomine meo. Magna res hodie dilectissimi gesta est: lupo seuitia interdicitur. lupo ad ouem captiuus adducitur. Tanta autem precesserat fama lupi raptoris: vt eius nomine audito: tremere ouis etiam sub manu pastoris. Cōfortatur tamē ouis: ne iā putet se uentem: nec timeat timentem. ab agno pro ouibus mortuo fit ouis secura. Deinde ille: cui precedente dominica cantauimus dilectissimi: Deus quis similis erit tibi: ne fileas: neq; mitescas deus: qui tamen dicit: Venite ad me omnes qui laboratis: & discite quoniam mitis sum & humilis corde. Videam⁹ quemadmodum vtrumq; exhibet: & in se ostendit sua eloquia consonare. Mitis est humilis corde: quia sicut ouis ad immolandum ductus est: sicut agnus coram tondente se sit sine voce: sic non aperuit os suum. ligno suspensus pertulit odiorum flammam ministris: pessimas cordis linguas: quibus linguis illi percusserunt immaculatum: & crucifixerunt iustum. De quorum linguis p̄dictum erat: filii hominum dentes eorum arma & sagittæ: lingua eorum machera acuta. Et quid lingua? gladius acutus. quid fecit? occidit vitā mors: vt a vita occideret mors. Quid ergo? quid fecit? lingua eorum gladius acutus: audi quid fecit. vide quod sequitur. Exaltare super cœlos deus & super omnem terram gloria tua. ecce quid fecit gladius acutus: exaltatū sup cœlos nouimus dñm: nō videndo: sed credendo sup oēm autem terrā gloria eius legendo: credendo: videndo.

Lectio. iiii.

g iiii

psal. lxxxv.
Matth. xi.

Isaie. liij.

psal. lvi.

psal. c vj.

De conuersione beati Pauli.

Vide ergo mitem & humilem corde: vt ad istam gloriã trophæũ mortificate carnis adduceret.

Luce. xxij. Vide illũ mitẽ. pẽdẽs dicebat. P̃r̃ ignosce illis: quia nesciunt quid faciũt: discite a me: quia mitis sum & humilis corde. Vbi magis apparere vel debuĩt: vel potuit dignus: quam cum ipsa ligno membra hẽrent: cum clauis confixæ manus & pedes essent: cum illi adhuc sequirent linguĩs: cũ se non satiarent fuso sanguine: cũ egrotãtes nõ cognoscerẽt? Pater (inquit) ignosce illis: quia nesciũt quid faciũt. tãq̃ diceret: ego ad ægros curare veni. quod me nõ agnoscunt: feruẽs inmanitas fecit. Mitis ergo & humilis corde dicit. Pater ignosce illis: quia nesciũt quid faciunt. Quid ergo? ne fileas: neq̃ cõpescaris deus. impleas & hoc. Ecce nũ filuĩt? clamauit de celo hodie. Saule saule quid me p̃sequeris? fecit nõ fileas: exhibuit non fileas: & exhibeat neq̃ mitescas: primo quia nõ pepcit sæuiciã: quia anhelantẽ cæcidit: voce p̃strauit sequentem: lumẽ eripuit. Captiuũ (sicut dixim⁹) ad ananiã quem p̃sequens querebat adduxit. Ecce non mitis: ecce sæuiens: nõ in hominem: sed in errorem. Parum est hoc: adhuc non fileas: nec mitescas. Ananiã timentĩ & trementi audito illius lupi famosissimo nomine. Ego inquit ostendam illi: illi ego ostendam. Vide minantem. Vide adhuc sequentem ego illi ostendam. Ne fileas nec mitescas de⁹. Ostende. ostende persecutori non solum bonitatem: verum etiam seueritatem tuam. Ostẽde: patiatũr quod fecit. discat & pati: quod faciebat. sentiat et ipse: quod aliis inferbat. Ego (inquit) illi ostendam: quẽ illũ oporteat pati. Sed tãquã sæuiens dicit: et impleuit qđ dictũ est: ne fileas nec timescas deus. Non inde recedas: discite a me quia mitis sum et humilis corde. Ego illi ostendam quã illum oporteat pati pro nomine meo. Vbi

De conuersione beati Pauli.

error: ibi salus. qui faciebat contra christi nomen: patitur pro nomine christi. O misericors seuitia. vides illum præparare ferrum: secaturus est non peremptur⁹ curaturus est: non occisurus.

Lectio quinta.

Christus dicebat: ego illi ostendam quanta eum oporteat pati pro nomine meo. Sed quomodo in fine patitur omnia pro nomine eius: ipsum quod patiebatur: audi non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam: quæ reuelabitur in nobis. ac si dicat. Sæuiat mundus: fremat mūdus: increpet lingua: coruscet armis: quicquid potest faciat: quid faciet ad id quod accepturi sumus: vilipēdo quod patior contra id quod spero. hoc sentio: illud credo. et tamē plus valet quod credo: quam quod sentio. Quicquid est quod sæuit: pro christi nomine si potest vinci: tolerabile est si non potest vinci: migrare hinc facit. non extinguit: sed accelerat. quæ accelerat: ipsum præmium: ipsam! dulcedinem: quæ cum venerit: sine fine erit. Opus cum fine: merces sine fine. Iste ergo fratres: iste vas electionis Paulus cuius conuersionem hodie deuote veneramini: primo Salus a Saule vocatus est. Recordamini enim quod nostis quis erat Saul. rex pessimus: persecutor sancti serui David: et ipse si meministis de tribu Beniamin. Inde iste Saulus duxit secum tramitem sæuendi. sed in sæuitia non permansurus. postea si Saulus a Saule: Paulus vnde? Saulus a Saule rege sæuo cum superbus/cum sæuens. cum cedis anhelās. Paulus autem vnde? Paulus quia modicum / Paul⁹ humilitatis nomen est. Paulus postea quā adduct⁹ est ad magistrum qui ait. Discite a me: quia mitis sum: et humilis corde. inde est Paulus. vsum latinæ locutionis aduertite: qui Paulus modicum dicitur / paulopost
g iiii

Matth. xli.

De conuersione beati Pauli.

i. Cori. lxxv.

videbo te. Paululum hic specta. idest post modicum videbo te. modicum hic specta. Audi ergo Paulum. Ego sum inquit minimus apostolorum prorsus ego sum minimus apostolorum: & in alio loco: Ego sum nouissimus apostolorum: & minimus & nouissimus tamquam fimbria de vestimento domini: quid tam exiguum: quid tam nouissimum quam fimbria? Hac tamen tacta mulier a fluxu sanguinis sanata est. In modico isto magnus erat: in minimo grandis habitat: & tam minus a se magnum excludebat: quanto magis minus erat. Quid miramur magnum habitare in angusto? Magnus in minimis habitabat. audi illum dicentem. super quem requiescet spiritus meus: nisi super humilem & quietum & timentem verba mea: ideo altus habitat in humilis: ut humilem exaltet. excelsus enim dominus & humilia respicit: excelsa autem a longe cognoscit. humilia te: & appropinquat se tibi. Extolle te: & recedet a te. minimus ergo iste quid dixit? Quod audiuius hodie: corde creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem: multi credunt corde: & erubescunt confiteri ore.

Esai. lxxv.

ps. cxxxvii.

Lectio sexta.

Roma. x.

SCiatis fratres prope iam neminem esse paganorum: qui non apud seipsum miretur: & sentiat impleri prophetiam de christo exaltato super celos: quia vident super omnem terram gloriam eius: sed cum se inuicem timent: sibi inuicem crubescunt: faciunt a se longe salutem quia ore confessio fit ad salutem. Quid prodest credidisse ad iusticiam: si os dubitat proferre quod conceptum est. intus fidem deus videt: sed parum est. Ne confitearis humilem: timens superbos: & ei proponens superbos qui pro te displicuit superbis. humile temnis consilium dei: magnum verbum dei: virtutem dei: sapientiam dei. Non erubescas confiteri natum cru

De conuersione beati Pauli.

ifixum/mortuum. Erubesco confiteri ait excelsum:
æqualem patri per quem facta sunt omnia: per quem
factus es et tu: factus est propter te homo: propter te nas-
tus: propter te mortuus. Ergo tu quomodo sanaberis
qui de medicamēto tuo erubescis? Elige tempus: nūc
est tempus: postea cōtemptus ille veniet iudicaturus ad-
mirandus. iudicatus ille veniet iudicaturus. occisus ille
veniet occisurus. & inhonoratus ille veniet honoraturus:
modo & postea/modo in fide rex est/postea ī ma-
nifestatione erit. Elige hoc tempore: quam partem tes-
neas in futuro. De christi nomine erubescis: caue mo-
do hoībus: ex eo q̄ erubescis habes erubescere. Cum
venerit in gloria sua redditurus: quod promisit bonis:
quod minatus est malis: ubi eris tu? Quid facies? si te at-
tendat ille excelsus: & dicat tibi erubuisti de humilitate
mea: nō eris in claritate mea. Discedat ergo mala ve-
recundia: accedat salubris impudentia: si impudētia de-
cenda est. sed tamen fratres extorsi mihi/vt hoc discer-
nerem: ne timerem prorsus. nolo enim erubescamus
de christi nomine. insultent nobis homines: quia cre-
dimus in crucifixū/in occisum: plane occisum: sed de
quo sanguis nisi manaret: chirographum peccatorū
nostrorum adhuc maneret: prorsus in occisum credis-
di. hoc in illo occisum est quod sumpsit de me/nō vn-
de fecit me. prorsus in occisum credo: sed in quem oc-
cisū? quis venit? aliquis/& accepit. Quis venit aliquis.
Qui cum in forma dei esset: non rapinam arbitratus
est: esse æqualem deo. Ecce quis venit. Quid accepit?
sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens in
similitudine hominū factus. Ille factor factus: ille crea-
tor creatus.

Lectio septima.

De conuersione beati Pauli.

Sed in quo factus et creatus: in formam serui: non amittēdo formam domini. In hac ergo forma domini: in eo quod a nobis pro nobis accepit: et natus est. et passus. et resurrexit. et ascendit in cœlum. duo prima/ natus mortuus est: duo nouissima resurrexit ascendit ad cœlum. In duobus primis cōditionē tuam tibi ostendit: in duobus nouissimis mercedis exemplum p̄buit: nasci et mori noueras: plena ē his duobus regio mortalium. quid hic abundat in omni carne: nisi nasci et mori? Hoc homo cum pecore habet commune/hanc ergo vitam cum pecoribus commune ducim⁹. Nati sum⁹. morituri sum⁹. illud nōdū noueras. scilicet resurgere: et in cœlū ascendere. duo noueras/ duo nō noueras. Suscepit qđ noueras: ostendit qđ non noueras. patere quod suscepit: spera quod ostēdit. Quid enim: et si nolis mori/non es moriturus? Quid times? quod vitare non potes. times qđ et si nolis/erit. et non times quod si nolis nō erit. Quid est quod dixit: Oibus hoibus natis mortē cōstituit de⁹: p̄ quā de hoc sæculo emigrēt. except⁹eris a morte/si exceptus fueris a genere humano. quid facis? Nunquid tibi modo dicitur elige vtrum velis esse homo? Iam homo es: venisti. Cogita quomodo hinc exeas. Natus es/moriturus es. fuge / caue / repelle/redime/mortem potes differre non auferre. quid ergo times? Quod et si nolis erit. Time poti⁹/quod et si nolueris/nō erit. Quid est? impiis infidelibus: blasphemis/periuuris/ iniquis. et omnibus malis gehennam ignis ardentis et eternas flāmas innatus est eis deus. Primo compara hęc duo. Mortem ad momentum: pœnas in eternum. Compara hęc duo. appende: examina. Cōsidera mortem ad momentum/pœnas in æternum. Times mortem ad momentum? Veniet et si nolis. Non times pœnas in eternum:

De conuersione beati Pauli.

quæ non uenient: si nolueris. et multo maius est. et maius est: et longe maius est / incomparabiliter maius est / quod timere debes et in potestate habes / ne eueniat tibi quod times. Etenim si bñ uixeris: si uel male uixeris: moriturus es. non effugies: ut non moriaris: siue uiuendo bñ siue uiuendo male. At uero si elegeris bñ hic uiuere: i æternas pœnas nō mitteris: q̄a eligere hic nō tes ne moriaris. Hæc est fides: hoc est qd̄ christus ostendit moriendo & resurgendo. moriendo ostendit qd̄ uelis nolis passurus es: resurgendo ostendit: quod si bene uixeris: accepturus es. hoc corde creditur ad iusticiam. ore confessio fit ad salutem. sed times confiteri: ne insultent tibi homines. non qui non credunt: nam & ipsi intus credunt: sed ne insultent tibi qui confiteri erubescunt: audi quod sequitur. Dicit enim scriptura. Omnis qui crediderit in eum: non confundetur: hæc meditare: in his esto. hæc est esca non ventris: sed mētis. ille qui mane rapiebat ip̄as escas: ad uesperū deuidebat: per eum qui uiuit & regnat in sæcula sæculorū. Amē.

¶ Vita diui Blasii.

¶ Lectio prima.

Nigenitus filius est uerbum dei: per quem omnia facta sunt / qui secundum altitudinem diuitiarum sapientie atq; scientie sue cū sint inscrutabilia iudicia eius: & inuestigabiles uie ipsius: tradidit quidē ad correptionem eos: qui secundum gratiam dei filii & hæredes existebant. etenim ex Sebastica martyres sibi elegit usq; ad sanguinem / charitatem quæ in eo est fidem atq; confessionem / & quod mirabilius est: non solum uiros: sed & mulieres ostendit

Roma. i.

Sebastica
ciuitas capadocie.

De sancto Blasio.

luras agonem & certamen & usque in finem perseverantes in christo per crucis exemplum coronam adepturas sed horum vnus extitit magnus certator & victor Blasius. Iste enim sanctus toto vitæ tempore suæ mitis degebat: sicut & de Iob legimus purus/innocens/deum colens/verax/manfuetus/ ab omni prauo se abstinens. Videntes autem eius irreprehensibilem vitam hi qui Sebastea Capadociae ciuitate fideles existebant/ elegerunt sibi eum episcopum. Ipse vero pergens in montem qui vocabatur Argei: habitauit ibi in quandam speluncam: & currebant ad eum agrestes feræ. Et si forsitan contigisset quocumque dolore teneri quancumque ex eis: tanquam intellectualia currebant ad eundem sanctum in speluncam: vt imponeret manus benedicens eis: & sanatae recedebant ab eo.

Capadocia regis
estatis.

Lectio secunda.

IN illis itaque diebus iussit Agricolaus praeses congregari agrestes feras. Egredientes autem bestiarum apprehensores venerunt ad montem: in quo degebat sanctus Blasius episcopus: & videntes speluncam & multitudinem bestiarum astantium ante eum & consternatum se ad inuicem: admirati sunt & dixerunt. Quid hoc vult esse? Appropinquantes autem viri ad speluncam: illic inuenerunt beatum Blasium orationem suam facientem: & reuersi nunciauerunt praesidi ea que viderant. Audiens autem praeses iussit plures milites cum illis pergere: vt quantos inuenirent illic esse abscondos christianos presentarent illi. Euntes autem illi in praedictum montem Argei: & ingredientes in speluncam inuenerunt sanctum Blasium orantem/et dixerunt ei. Egredere: vocat te praeses. Videns autem eos ille sanctus gaudius est/et dixit. Filioli mei eamus simul/memor est enim meae hostiae dominus. in hac enim nocte tertio appa-

De sancto Blasio.

runt mihi dicens. Surge offer mihi hostias: vt soles: & nunc filioli mei bene venistis/dominus meus iesus christus nobiscum est. Cum ergo iret in itinere conuertebat paganorum paruulos ad deum per suam bonam admonitionem: & incessabili oratione mirabilia faciebat. Offerebant ei infirmos: & imponens super eos manus sanabat eos: non tantum homines: sed etiam & diuersa animalia cum se mitterent ad inuicem: aut si quando contigit os impingi in gutture hominis: aut etiam aliquid aliud tale subito fieri: deducebant ad illum eos: & per dignas eius orationes saluos eos deo reddebat.

Impingi p
inuiti.

Lectio tertia.

Accidit autem & dum cuiusdam mulieris filius vnicus piscis portionem ederet/subito spinam in gutture eius impingi vt pene mortuus maneret puer. Mater vero eius audiens mirabilia beati illius/apportans puerum factauit eum ad pedes eius semiuuū cum lachrymis clamans & dicens beato Blasio. Misere filio meo serue saluatoris domini nostri Iesu christi/eo quod vnicus est mihi. Indicauit autem eum sancto Blasio: & quod subito contigerat filio suo. Sanctus vero Blasius imponens manum puero guttur eius signans: eleuans oculos ad cælum orauit dicens. Qui inuocantibus te domine Iesu christe velox existis auditor & saluator: exaudi orationem serui tui / & infixam spinam puero isti per tuam inenarrabilem extrahe virtutem saluans eum. Etiam nunc siue in homine siue etiam in volatile contigerit aliquando impingi aliquid os / & memor fuerit nominis mei serui tui dicens. Domine iesu christe vere deus noster per orationem serui tui Blasii festina in adiutorium meum: mox fac in eum misericordiam tuam ad gloriam nominis tui sancti: & mox saluum reddidit puerum matri suæ. Cognitus autem

De sancto Blasio.

erat sanctus ille & in Metropoli: doctus enim erat artis medicine. Dum ergo pariter veniret ipse sanctus Blasius: mulier quædam paupercula vnum habens suum: & nullum alium possidens nisi tantum illum, subito lupus in eum irruens abstulit eum. Illa vero deprecata est sanctum Blasium contra eandem feram. Sanctus Blasius autem ipse hoc audiens subridens dixit ei. Mulier noli tristari: reddetur tibi porcus tuus. & veniebat pariter ille lupus in itinere suo festinans & illesum porcum conseruans reddidit eum viduæ.

Lectio quarta.

Ingressus est autem ciuitatem Metropolim Sebastice beatus Blasius: & iussit Agricolaus mittere eum in carcerem. Et alio die præses sedens pro tribunali iussit eum sibi aduci: quem videns impius ille coepit primitus blandis eum sermonibus quasi suadere: & salutis verbum in eum inchoare dicens. Gaude Blasii amice deorum. Sanctus autem Blasius respondit dicens. Gaude & tu optime præses: non enim dicas eos deos: sed demones qui æterno igni traduntur cum his qui eos honorant. Iratus autem præses iussit eum fustibus cædi: & cum diu eum cederent dicit præsidi. Insensate et suasor animarum: alienare me speras per has poenas ab amore dei mei & saluatoris iesu christi: sed non potes: quia habeo corroboratorē meum saluatorē iesum christum filium dei viui. Dū ergo non valeret iniquus ille alienare eum a christi fide: iussit eum iterum reduci in carcerē. Audiens vero fidelis illa vetula et vidua susserentiam sancti martyris & athletæ dei Blasii et perseuerantiam fidei eius: iussit occidi porcum quem receperat a fera illa per iussionem sancti martyris Blasii. Et costum eius caput & pedes mittens in aliquo vasculo: & ex fructibus terre lumine incenso obtulit sancto mar

De facto Blasio.

tyri Christi in carcere. Et petiit eum sumere. Gratias vero agens sanctus ille & gustans benedixit eam & dixit. Memoriam mulier hoc exemplo in meam perfice & non minuetur domus tua bonis quæ dei sunt: sed etiam & si quis te imitans hoc exemplo memoriam mei fecerit incessanter habebit deo meo celeste donum & benedictionem omnibus diebus. Beata illa anus accipiens mandatum sancti martyris perrexit gaudens ad domum suam glorificans & benedicens deum: & impletum est in hac fidei vidua quod enarratur: ubi quia & quod fecitei ad memoriam eius.

Mat. xxvi.

Lectio quinta.

Tyrannus autem ille in secundo secretario iussit sibi presentari sanctum Christi martyrem Blasium: & deducto eo dixit ei præses. Blas adora deos si non vis perire. Sanctus Blasius respondit. Dis qui non fecerunt celum & terram pereant: illa vero quæ mihi tormenta promittis: quibus me vis terreri: vitæ mihi æternæ sunt promissiones. Videns autem iniquus ille immutabilem eius mentem iussit in ligno suspendi eum: & cum ferreis pectinibus carnes eius carnificari. Dum ergo carnes eius inciderentur: beatissimus martyr christi Blasius dixit impio iudici. O crudelissime poenis putas me terreri: sed habeo dñm meum iesum christum: qui me confortat: & nõ dubito videre tuas poenas: expectans desiderabilia bona illa: quæ promissa sunt querentibus deum. Itaque iussit impius præses deponi a ligno: & mitti in carcerem. Deportato eodem sancto christi martyre Blasio: septem mulieres beatissime timentes deum sequabantur eum suscipientes guttas sanguinis: quæ ab eo cadebat: & semetipsas ungentes: quas videtes iniqui illi qui eum deducebant: tenentes eas deposuerunt præsidii dicentes: quod & ipse christianæ sunt. Videns autem eas dixit

promittis p
minaris s
cyrologia
est.

De facto Blasio.

Bullas p
agnans.

eis præses. Acquiescite & sacrificate diis sacrificium.
Responderunt autem ille & dixerunt. Si vis vt credamus
& sacrificemus diis tuis: eamus nos iuxta lacum: et
tu mitte deos tuos in sacco bullas eos plumbo & nos
lauantes facies nostras in lacum procidentes sacrificemus
eis. Lætus autem effectus præses obtulit eis deos
suos: ipsæ autem mulieres christianæ accipientes eos
factauerunt eos in profundum lacus.

Lectio sexta.

VIdens autem præses quod factum est / alienatus
facie iratus est nimis. Et percutiens manus suas
vt leo rugiens circa mulieres dixit. Quare non
tenuistis deos nostros / vt non mitterentur in profundum
lacus? Ministri responderunt. In dolo tecum locute sunt
mulieres iste: & deos nostros profoudauerunt. Mulieres
autem respondentes dixerunt. Deus verus dolui
non patitur aliquando: nisi ligna vacua / & lapides / aurum
& argentum: & oēs qui confidunt in eis. Et iratus
præses iussit in caminum ignis mitti eas: & desuper plumbum
fundi in eas: & pectines ferreos adduci: septem
æreas tunicas exarderit. & dixit sanctis mulieribus. Elige
vobis vnum e duobus / aut sacrificate diis & eruite
a morte animas vestras ambulantes super ligneam: aut
si volueritis iudicari / habere ea que paratur vobis tormenta.
Vna vero ex ipsis duos filios habens currens tulit
ligneam & misit eam in caminum ignis & combusta
est. Pueruli vero dixerunt matri suæ. Non nos mater
relinquas in terra hac perire: sed sicut replesti nos
dulci lacte tuo / reple nos et regni cœlestis pabulo. Mox
autem iussit eas suspendi præses & carminari carnes earum
cum pectinibus illis ferreis. Videbant autem milites
circumstantes quod carnes earum sic erant tanquam flamma
ignis & vt iux dealbate. Angeli enim descendentes de

De sancto Blasso.

cælo & salutantes dicebant, nolite dubitare. Bonus enim operarius initium faciens in messe & explens est benedictus ab eo, qui conducit & accipiens mercedem suam letus reuertitur in domum suam. Ita & vos elaborate ut percipiatis a christo deo vitam æternam. Tunc præses iussit deponi eas in fornace ignis. Et cum mitterentur ibi mox ignis extinctus est. Et egressæ sunt a fornace illesæ beatissimæ mulieres. Dixitque ad eas præses, Amittite vestras magicas ambitiones: & procidentes adorete deos nostros.

Lectio septima.

Sanctæ vero mulieres tanquam ex vno ore dixerunt: Gratias agimus tibi qui in æternum regnas Iesu christe deus noster: qui etiam & nos vocare dignatus es ad viam tuæ pietatis: Et dixerunt impio. Festina implere quæ in nobis fecisti: eo quod & nos vocate sumus in regnum cælesti: Tunc iratus ille dedit in eas sententiam: & tollentes eas iniquitatis ministri duxerunt ad præfinitum locum. Sanctæ vero mulieres deprecabantur eas parum orare. Quis deus magnus sicut deus noster: qui separauit nos a tenebris: et vocauit in hanc diem dulcissimam? Et ideo petimus te magne & terribilis domine deus noster: ut connumerare digneris nos primæ martyri tuæ Teclæ suscipiens preces beatissimi martyris Blasii qui nos edocuit ad hoc gloriosissimum martyrium: & possessionem vitæ æternæ peruenire. Et hæc orantes & surgentes a terra expandentes manus suas ad cælum & prospicientes oculis & mundo corde vnanimes dixerunt. Gloria tibi domine deus noster: qui nos dignatus es in hoc tuum sacrificium sistere sicut oves: suscipe animas nostras coram sancto & cælesti sacrificio tuo. Infantes vero illi percurrentes ad suam matrem dixerunt. Coronæ nostræ præparate sunt apud
h

De factō Blasio.

celestem dominū nostrum. Cōmēdate nos sancto & fortissimo christi Blasio ep̄o p̄ri n̄ro. Iniquitatis autē ministri truncabant capita sanctarū septem mulierū. Et sic migrauerunt ad dominum truncatis capitibus propter fidem domini nostri Iesu christi.

Lectio octaua.

IN tertia vero p̄cessiōe præsēs dux iniquitatis sedēs p̄ tribunali: iussit sibi presentari beatissimū Blasium & adducto dixit ei. Vel nunc adoras deos aut non? R̄ndit autē martyr christi & ait. Impie cæcus es: & non vides lumē dei verū. Nā quis hoīm aliquādo cognosceret deum verū idola adorās? Tu autē inique & obscure scito/ q̄ deum verum dereliquisti: & lapides adoras: nā ego nō timeo minas tuas: vt vis exercere in me ita exerce. Carnē quidem tradā tibi: aiām meā dño meo Iesu christo. R̄ndit vero præsēs sancto Blasio & dixit. Si te iactauiero in lacum: quid poterit te adiuuare christus quē tu adoras? Sanctus autem christi martyr ait illi. Ecce inexecrabiles dæmones adoras: & speras saluari. & ego deū viuū & verū adorās i æternum credo saluus esse & nunc edoceā te i hac aqua virtutē dei mei. Tunc impius ille iussit mitti eū in lacū. Ipse vero præsēs signauit aquā: & mox stetit sicut ariela: & sedens in medio lacus dixit ad ministros iniquitatis. Si habetis deos ostendite virtutē illorū & intrate vos huc. & ingressi sunt septuaginta quinque viri: mox demersi sunt omnes in pfundū aquæ. Angelus autem dñi descēdēs ad Blasium dixit. Gloriose egredere/ & suscipe preparatā tibi a dño coronā. Tunc surgens beatus Blasius ab aqua ābulās sicut in arida egressus est. Et apparuit lux magna ante faciē ei⁹ ita vt admirarent̄ omnes qui videbant eum. Impius autem præsēs ad christi martyrem dixit. Interim decreuisti/ vt nō adores deos? Sans

De sancto Blasio.

Sanctus Blasius dixit. Cognosce miser quod christi seruus sum: & non adoro daemones iniquos. Tunc iratus sequissimus ille dedit in eum sententiam dicens. Qui contempserit & imperio contradixerit: deos qui in honorauit: & septuaginta quinque viros perdidit / capite truceatur vna cum duobus illis puerulis.

Lectio nona.

Sanctus Blasius orauit dicens. Domine deus meus qui me liberauisti ab idolis: qui tenebras & lucem fecisti: qui sedes super cherubim deus virtutum: et aperis cataractas caelorum: qui expandis arcum tuum in manu tua. qui diabolum percussisti: & draconem interfecisti: exaudi me seruus tuus: & si quis procidens adorauerit hoc sacrificium / qualiscumque spina aut os in gutture cuiuscumque personae impingerit: sic etiam & si in diuersis infirmitatibus incidere siue tribulationem aut periculum: aut persecutionem patitur: suscipe quoniam petitionem fidelium penitentium te domine. Haec autem eo orante descendit nubes de caelo: & insulsi in eum. Dixitque ei dominus. Oem petitionem tuam adimplebo athleta dilectissime: & non tamen haec / sed sicut in die illo orasti / faciam & benedicam oem domum proficientium memoriam tuam: ora vero eorum replebo omnibus bonis propter bonam tuam confessionem: & fidem quam in me habuisti. Et haec loquente domino Iesu athletae: mox spiculator eiciens beatissimum martyrem christi Blasium vna cum duobus illis puerulis a portorio aputauit capita eorum in Sebastea ciuitate foris muros super quamdam lapidem mense Februario die tertio. Accipiens vero quaedam mulier prudens & timens deum sancta eorum corpora nocte Helisca: reposuit in quo defuncti sunt loco pariter. In quo loco & mirabilia domini nostri Iesu christi exuberant usque in hodiernum diem. Audiens vero beata illa anus transitum sancti martyris christi expleuit memoriam eius

De sancta Scholastica.

suxta imitationem/quam fecit in carcere. Sed non tantum illi/sed parentibus qui fuerunt:ex fructibus terræ fecit benedictionem deus augeri tunc & in reliquum: sed etiam & omnes eius amici qui iuxta traditionē eius fuerunt: benedictionis gratiam in tempore eodem reduxerunt. Traditum est enim hoc usq; in hodiernum diem omnibus fidelibus pficientibus memoriā beati & gloriosi christi martyris Blasii cum lampadib; & hymnis et gloria indefinēter. Passus em̄ est beatissim; christi vir Blasius in Sebastea ciuitate imperante Licinio sub præside Agricolo. Regnante autem in nobis domino nostro iesu christo: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Licinius
imperator.

¶ Natalæ sanctę Scholasticę virginis.

Lectio prima.

Oror bti Benedicti Scholastica nomine omnipotenti domino ab ipso infantia sue tempore dedicata ad eum semel per annum venire consueuerat: ad quam vir dei non longe extra ianuam in monasterii possessione descendebat. Quadam vero die venit ex more/atq; ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater. Qui totum diem in dei laudibus sacrisque colloquiis ducentes incumbentibus iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumq; ad mensam sederent: & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret: eadem sanctimonialis scemina soror eius rogauit eum dicens. Quæso te ne ista nocte me deseras: vt usq; mane aliquid de cœlestis vite gaudiis colloquamur. Cui ille respondit: Quid est quod loqueris soror manere? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat serenitas cœli: vt nulla in aere nubes appareret:

De sancta Scholastica.

Lectio secunda.

Sanctimonialis autem foemina cum verba negatis fratris audisset: infertis digitis manus super meam posuit & caput in manibus omnipotentem dominum rogatura declinavit. Cumque leuaret de mensa caput tanta coruscationis & tonitruus virtus tantaque inundatio pluuie erupit/ ut neque venerabilis Benedictus neque fratres qui cum eo aderant extra limen loci (quo confederant) pedem mouere potuissent. Tunc vero vir dei inter coruscos tonitruus atque ingentis pluuie inundationem videns se ad monasterium non posse remeare: cepit conqueri contristatus dicens. Parcat tibi omnipotens soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit. Ecce te rogavi: & audire me noluisti. Rogavi dominum meum: & exaudiuit me. modo si potes: egredere: & me dimissa ad monasterium reuertere. Ipse autem exire extra tectum non valens: qui noluit sponte remanere in loco remansit inuitus.

Lectio tertia.

Factum est itaque ut totam noctem beatus Benedictus & sancta Scholastica peruigilem ducerent atque per sacra spiritualis vitae colloquia sese vicaria relaxatione satiarent. Qua de re dixi: eum voluisse aliquid sed non potuisse: quia si venerabilis viri mentem conspiciamus/ dubium non est quod eandem serenitatem voluerit: in qua descenderat permanere: sed contra hoc quod voluit in virtute omnipotentis dei ex foemineo pectore miraculum inuenit. Nec mirum quod plus illo foemina/ quae diu fratrem videre cupierat/ in eodem tempore valuit. Quia enim iuxta Ioannis vocem deus caritas est: iusto valde iudicio illa plus potuit: quam plus amavit. Cum pro die altero eadem venerabilis foemina ad cellam propriam recessisset / vir dei ad monasterium rediit. Cum ecce post triduum in cella consistens eleuatis

De sancto Valentino.

in aera oculis vidit eiusdem sororis suae animam de corpore eius egressam in columbae specie secreta caeli penetrare. Qui tanta eius glorie congaudens omnipotenti deo in hymnis & laudibus gratias reddidit: eiusque obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinuse misit: ut eius corpus ad monasterium deferrent: atque in sepulchro quod sibi ipse parauerat ponerent. Quo facto contigit ut quorum mens una semper in domino fuerat/ eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

In natale sancti Valentini martyris.

Lectio prima.

Claudius
non quinquagesimus sed
sexagesimus imperator.

Omnia natale sancti Valentini presbyteri quem tenuit Claudius imperator: & reclusit in carcerem in compedibus & catenis. Et post biduum iussit sibi praesentari in palatio iuxta amphitheatrum: & dixit ei. Quare non amicitia nostra frueris: & uiuis cum coetu reipublicae nostrae: quia cum sis sapiens/ offendis in superstitione vanitatis. Respondit Valentinus presbyter & dixit. Si scires donum dei: gauderes tu & reipublica tua: & refutares demones & idola manufacta: & confitereris unum deum omnipotentem caeli & terrae: maris & omnium quae in eis sunt. Respondit quidam legisconsultor & dixit ei. Ut quid disputas de deo Ioue vel Mercurio? Respondens Valentinus presbyter dixit ei. Homines miserrimi fuerunt & turpes: qui per tempus uitae suae semper in immundiciis & delectationibus & contumeliis male vixerunt. Respondit legisconsultor et dixit. Blasphemaui deos gubernatores reipublicae.

Lectio secunda.

De sancto Valentino.

Eodem die Claudius patienter Valentinum au-
diebat. Calpurnianus autem præfectus cum vis-
deret quod beatus Valentinus cor Claudii salutaribus
monitis instrueret vel moliret: ait Seductus est prin-
ceps in doctrina falsa. Eadem hora mutatum est cor Clau-
dii et commotus Calpurniano dixit. Patienter eum aus-
di: et si sanum consilium non est quod declarat: fac in eum
quod in sacrilegum leges sanxerunt. Tunc Calpurnia-
nus præfectus dedit eum cuidam Asterio principi suo
ad custodiendum. Qui cum accepisset/duxit eum in do-
mum suam. Qui cum introisset in domum Asterii pos-
sitis genibus orauit dicens. Deus omnium rerum visibilium
et inuisibilium creator generis humani/qui misisti
filium tuum dominum nostrum iesum christum:
ut nos de tenebris ad veram lucem perduceret/tu con-
uerte domum hanc et dona ei lucem post tenebras. Respon-
dit ei Asterius dicens. Modo probabo si deus tuus il-
luminat omnem hominem. habeo filiam adoptiuam quam
adducam ad te: et si illuminata fuerit / faciam quicquid
mihi præceperis. Qua accepta Valentinus presbyter
posuit manum suam super oculos puellae/dicens. Do-
mine iesu christe illumina famulam tuam. Et cum hæc
dixisset illuminati sunt oculi eius.

Lectio tertia.

Cum audisset hoc Asterius cecidit cum uxore sua ad
pedes beati Valentini: & dixit ei Valentinus. Si ex
toto corde creditis/contrahite omnia idola: et relaxa-
te omnes christianos quos habetis in custodia. Quo facto
indixit eis triduum ieiunium. Quo completo vocauit
ad se sanctum Calixtum episcopum et consignauit Asterium
cum omni domo sua animas promiscui sexus fere nu-
mero. xlvj. Post hos dies requisitum Claudius Asterium
principem et nunciatum est illi quod per illuminationem puellae

*Consigna-
uit per bap-
tizauit.*

h iiii

In cathedra sancti Petri.

Ostia . ubi
tyberis exit
in mari.

Via flaminia
de qua
iuuenalis.

baptizatus est cum omni domo sua per Valentinum
presbyterum : & iussit eum duci vincitum in ciuitate Ostia :
& ibi eum sub poenarum examinatione spiritum ex
halare. Valentinum autem presbyterum iussit sustibus
cedi & capitale subire sententiam: Qui decollatus est
in via flaminia sub die .xvi. calendarum Martii. Cuius
corpus collegit quedam matrona nomine Sabinella:
& sepeliuit in eodem loco venerabiliter: quo decollatus
est. Eodem die natalis sancti Valentini Interanenensis episcopi:
qui tentus a paganis ac virgis caesus & post diu-
turna caede custodia mancipatus cum superari non pos-
set: medio noctis silentio ereptus de carcere: decollatus
est a furioso urbis praefecto.

In cathedra sancti Petri. Hebræos. v.

Lectio prima.

Minis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum: ut offerat dona/sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his / qui ignorant & errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo: ita etiam & pro semet ipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanquam Aaron. Sic & christus non semetipsum clarificauit / ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum. Filius meus es tu / ego hodie genui te. Quomodo et in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum: qui posset illum saluum facere a morte / cum clamore valido et lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.

Lectio secunda.

In cathedra sancti Petri.

ET quidem cum esset filius dei: didicit ex his / que passus est obedientiam / & consumatus factus est oibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus rursus indigetis: ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum dei: & facti estis / quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps: expers est sermonis iusticiæ: paruulus enim est. perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui per ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quapropter intermittentes inchoationis christi sermonem ad perfectionem feramur / non rursus iacentes fundamentum poenitentiae ab operibus mortuis & fidei ad deum: baptismatum doctrine: impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum & iudicii eterni.

Lectio tertia.

SI ergo consumatio per sacerdotium leuiticum erat: populus enim sub ipso legem accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem / & non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est: ut & legis translatio fiat. in quo enim hæc dominus / de alia tribu est: de qua nullus altario preposito fuit. Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit dominus noster / in qua tribu nihil de sacerdotibus Moses locutus est. & apostolus adhuc manifestum est / si secundum similitudinem Melchisedech surrexit alius sacerdos / qui non secundum legem mandati carnalis factus est / sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum

In cathedra sancti Petri.

ternum secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex/introductio vero in meliorem spei/ per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando? Alii quidem ~~non~~ sine iureiurando sacerdotes facti sunt. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iuravit dominus et non penitebit eum/tu es sacerdos in æternum. In tantum meliorem testamenti sponsor factus est Iesus.

¶ Sermo sancti Augustini episcopi.

Lectio quarta.

Institutio solennitatis hodiernæ dilectissimi fratres a senioribus nostris cathedræ nomen accepit/ideo quia primus apostolorum Petrus hodie episcopatus cathedrâ suscepisse refertur. Recte ergo ecclesiæ natalem sedis illius colunt/quam apostolus p

ecclesiarum salute suscepit dicente sibi domino. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam: super hanc (inquit) petram: id est super dominum saluatorem qui fidei confessori suo participium sui nominis donauit. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Portæ inferi tormēta et blādimenta sunt persecutorum/quæ a stabilitate fidei aliquos deterrendo introitum eterne mortis aperiunt. Multæ itaq; sunt portæ inferi. Sed harum nulla ecclesiæ (quæ supra petram fundata est) præualet. Merito itaq; cunctis ecclesiis honorandus: qui caput ecclesiæ & qui firmissimæ petre soliditatem secutus: inimicos christi autoritate sancti spiritus confundit: et infatigatæ patientiæ fortitudine triumphauit. nec inferni: ut dictum est: porta aduersus eum

Sui nominis
quæ etiam christi
petra est.

In cathedra sancti Petri.

non preualuit/qui sibi portę eternalis ingressum regę
glorię confessus aperuit. Aut quomodo ei nō pateret
porta illa vitalis/qui plenitudine sancti spiritus replet?
in patre filioq; dei inscrutabile vnice maiestatis affe-
ruit sacramentum: edocens et ostendēs quę esset i vno
eodem pro filio dei et susceptę carnis ratio et naturalis
priuilegium deitatis. Audierat profecto saluatorem ip-
sum dixisse/ego et pater vnum sumus et qui me videt/
videt et patrem meum. Hęc illum confessio et hono-
rabilem terris: et cęlo reddidit gloriosum. Petrũ itaq;
fundamentum dñs n̄iauit: et ideo digne hoc fundamē-
tum ecclesia colit/supra quod ecclesiastici edificiũ alti-
tudo cōsurgit. Vnde ergo cōuenienter psalmus qui le-
ctus est dicit. Exaltent eum in ecclesia plæbis: et in ca-
thedra seniorum laudent eum: Bene autem deus eũ in
ecclesia exaltari pręcepit: quia dignum est/ vt funda-
mentum hoc in ecclesia honoretur: per quod ad cę-
lum ascenditur.

Lectio quinta.

Quod natalis hodie cathedre beati Petri colit/
sacerdotale honorat officiũ. sibi ecclesię hoc
p̄stat: quia tm̄ necesse est plus habeat ecclesię
dignitatis: quantũ sacerdotale officium plus honoris.
Cum solēnitatem hęc ecclesię merito religiosa obser-
uatio introduxerit: miror cur apđ quosdā infideles ho-
die tā p̄nitiosus error increuerit: vt super tumulos de-
functorũ cibos et vina conferant quasi vere a corporis
bus egressę animę corporales cibos requirant. Epus *Gentilium*
las enim et refectiones caro tātum uiuens i hoc corpo *error.*
re requirit. Spiritus autem et anima his non indigent.
Preparare aliquis se charis suis dicit: quod ipse deuor-
at? Quod pręstat ventri: imputat pietati. Cessate
fratres ab hoc gentili infidelitatis errore. Animę san-
ctę: quę in hoc sæculo aut per vitę innocentiam pu-

In cathedra sancti Petri.

re sunt: aut poenitentiae satisfactione purgantur a saluatore nostro recipiuntur: aut cum eo gaudere credenda sunt: sed in apostoli dictum. Cupio dissolui & cum christo esse. Animum ergo fratrum parentumque nostrorum minime cibis carnalibus delectantur. Offendi his magis possunt quam delectari: si cum ille in sacris sedibus maneat: vos eas in terra esse credatis. Cessate ergo ab his erroribus: & sicut scriptum est: quae sursum sunt sapite: non quae super terram. ut superstitiones fidei nostrae contrarias repudiantes / dum ea quae deo placita sunt faciat / intercedente beato Petro clauigero summo vos cum christo domino in eternum esse possitis: quod ipse praestare dignetur: qui in trinitate perfecta uiuit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

Lectio sexta.

Quamuis solennitas festiuitatis hodiernae a nobis merito honore fratres charissimi celebretur: quia dum natalem cathedrae colimus: episcopatum Petri apostoli veneramus: tamen cum intra quadragesima dies haec solennitas uenerit: facere eam nobis debet sanctorum dierum reuerentia gratiosiore. Bene enim natalem cathedrae inter ipsa ieiuniorum initia nobis dies praestat: ut dies qui erat intemperantiae: sit sobrietatis: qui erat gulae sit abstinentiae: qui erat peccati sit sanctitatis. Et quia increduli quidam uidentur attrahere ad supersticiosam speciem pietatis erga defunctos: ostendam eis qua ratione animas defunctorum expiare iuuando uilius possunt. Orent pro charis cotidie / interpellent dominum uoce flebili / precantur pro eis: ut errorum veniam & lapsuum remissionem impetrare possint. Pascant esurientes. uestiant nudos. ut si quid defunctorum negligentia minus factum est / fide uiuentium impleatur. adhibeat quoque unusquisque pro charis

In cathedra sancti Petri.

suis sanctorum preces. sacrificia offerat: & sacerdotali
eos profusione domino comendet. Quod quidam
a nobis unde forte hæc dicantur sciscitantur: tamē cū
hoc non nostræ doctrine sit: sed sanctæ ecclesiæ: & dei
vtiq; qui deus & magister est omnium ecclesiarū/hæc
sunt que charos vestros iuuare possunt/hæc sunt refri-
geria quiescentium/hæc sunt remedia defunctorum.
Cæterum autem cibi & potus qui sepulchris superpo-
nuntur: si qua cura superstitionis istius ad defunctos per-
tineret: ledi his magis q̄ delectari possunt. Huic autē
aquam vel vinum offerri/ quem scis pro vini gulæq;
nimietate torqueri/hoc magis cōtumelia est q̄ huma-
nitas. Exprobratio criminis non officium charitatis.
Ita fit vt videatur defunctis peccatoribus a charis suis
non tam amoris solatia tribui/ quam conscientiæ tor-
menta cumulari. Hæc de peccatoribus diximus. Si au-
tem sanctus est: cui hæc parantur: quid ad eum perti-
net? Illud vnusquisq; vestrum agat: quod superius di-
ximus dilectissimi per orationes / per elemosynas: p.
sacrificia/ per oblationes & defunctis suis prosit & sibi
ipsi id est vt si peccator ē & mortuus: pro quo hæc agit:
alleuientur peccata: si autem sanctus est pro quo deo sa-
crificia offert: in æternum cum sanctis esse mereatur.
Huius autem solēnitatis religio sic ecclesiis introducta
est. Cum enim pertrāsiret apostolus disseminās verbū
vitæ: & iaciens fundamentum ecclesiæ: cum appropin-
quaret Antiochiam: cœpit per Nicetam & Aquillam
tota ciuitas audire: quia Petrus aduentaret. Omnis au-
tem populus Antiochiæ ciuitatis audientes Petrū ad-
uenire Antiochiam/occurrerunt ei: & pene oēs maio-
res natu ac nobiles cineres sparserunt in capite/ cilicio
induti sunt/nudis pedib; pœnitentiā agentes: q̄ con-
tra prædicationem eius cum Simone magno consen-

Antochia
cognome
magna.

In cathedra sancti Petri.

fissent. Hęc et his similia prosequentes offerunt ei vexatos languoribus et fatigatos demoniis. Paralyticos quoq; & diuersa pericula patietes: & erat infinita multitudo simul languentium. Quos videns Petrus nō solum pœnitentiam agere: de his quę de deo male sensissent per Simonem/verum etiam tam integram fidē exhibere deo: vt omnes diuersas ægri tudines patietes crederent per eum posse saluari: expandit manus suas ad cœlum: & cum lachrymis oī onē fundēs: gratiasq; referens deo dicebat. Benedico te pater pœdicande: quod omne verbum & pmissum filii tui adimplere dignaris/vt agnoscat omnis creatura/quia tu solus es deus in cœlo & ī terra. Hęc & his similia dicens ascendit ī eminentiore loco: & iussit ante se poni oīm congregantiū multitudinē: quos oēs hac voce alloquitur. Simile vobis hominem me esse videntes nolite putare / quod a me possitis recuperare salutem: sed per eum qui de cœlo descendens ostendit sibi credentibus integram animæ & corporis medicinam. Vnde vestra fides testem habeat hunc omnē populum/ quia ex toto corde creditis in dñm iesum christum: vt sciāt etiam seipfos ab ipso posse saluari. Cumq; omnis multitudo infirmātiū vna voce clamaret hunc verum deum: quē Petrus annunciat: subito immensum lumen gratiæ dei ī medio plebis apparuit: & cœperunt paralytici currere ad pedes Petri sani: cæci recepto visu clamare / claudī restaurato gressu gratias agere/ languentes recepta sanitate gaudere. nonnulli etiam solo flatu viuētes iā sine sensu & sine voce recuperati sunt. Omnes quoq; lunatici & dæmoniis pleni liberati sunt. Tantam itaq; spiritus sanctus in illa die gratiæ suę virtutē ostēdit: vt oēs a minimo vsq; ad maximum vna voce confiterentur deum. Et intra septem dies plusq; decem milia hoīm

In cathedra sancti Petri.

credentes deo baptizati sunt / & sanctificatione consecrati / ita vt omni auclitatis desiderio: Theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate sublimior: domus sue ingentem basilicam ecclesie nomine consecraret. In qua basilica Petro apostolo ab omni populo constituta e cathedra: & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum illuc conueniens credebat sanę doctrinę: quę omnium est efficaciam sanitatum. Tunc accedens Faustinus prociat ad pedes Petri dicens. Semina verbi tui: quę ager mentis meę accipit: iam nata sunt: atq; ad fecundam maturitatem prouecta: reponne in horreo dominico faciens me mensę diuinę participem. Tunc Petrus cum omni alacritate apprehensdens manum eius tradidit eum Clementi: & fratribus suis dicens. Sicut patri filios restituit deus: ita te patrem filii restituant deo. Indixit autem ieiunium omni plebi: & veniente die dominica baptizauit eum: atq; in medio populi ex conuersione eius sumens materiam omnes causas eius exposuit: ita vt omnis ciuitas quasi angelum aspiceret: & non minorem ei gratiam quam apostolo exhiberet. Postera autem die Petrus: populum conuenire iubet: & vno ex eis qui eum sequebantur / ordinato episcopo: aliis etiam presbyteris baptizatis quoq; plurimis: & omnibus qui erant vexati daemonibus / vel languoribus sanitati redditis / demoratus est ibi aliud triduum: cunctisque recte positis & ecclesiam christi constituens & vale dicens eis Laodiceam proficiscitur / multum desiderabilis. Post hæc autem Petrus Romanam veniens multas turbas populorum ad fidem domini nostri Iesu christi sua prædicatione conuertit. Celebrantes autem natalem cathedrę beatissimi apostoli principis Petri orationibus eius nos comendemus: vt potestate sibi a dño tradita nrorum soluat pectorum vincula.

Theophilus

Faustinus

Laodicea.

In cathedra sancti Petri.

Quatenus ipse nobis aperiat paradisi celestis introitum/vbi clarus extat ianitor/vt cum oib9 sanctis coheredes regni effici mereamur superni:præstante domino nostro:qui cum deo patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Lectio septima.

Apostolum Petrum primo omnium meministi in passione dñi fuisse conturbatum. fuit prius audax presumptor:& postea factus est timidus negator. promisit se pro domino moriturum/ cū prius pro illo dominus esset moriturus. Quando ergo dicebat:tecum ero vsq; ad mortem/& animam meam ponam pro te:respondit ei Iesus:Animam tuam pro me pones? Amen dico tibi: prius q̄ gallus cantet: ter me negabis. Ventum est ad horam. Et quia deus erat christus:homo autem Petrus:impleta est scriptura. In pavore meo omnis homo mendax.

Lectio octava.

Dixit apostolus quoniam deus verax/ omnis homo mendax: verus Christus: mendax Petrus/ modo ter interrogat eum dominus sicut audistis cum euangelium audiretur:& dixit ei. Simō Ioannis diligis me plus his? Respondit ille. Etiam domine tu scis/ quia amo te. Iterum dominus interrogavit. & tertio hoc interrogavit. & respondenti ob dilectionem comēdavit gregem. Per singula enim dicebat dominus Iesus dicenti Petro amo te/pasce agnos meos:pasce oves meas. In vno Petro figurabat vnitas omnium pastorum/sed bonorum qui sciant oves christo pasce re:non sibi. Nunquid & homo Petrus mēdax:aut amare se dñm mēdaciter rñdebat? hoc em̄ rñdebat: qd̄ in corde suo videbat. Quādo aut̄ dixerat/aiam meā p te ponā:de futuris voluit præsumere viribus suis.

De sanctis Emetherio & Celedonio.

Lectio nona.

OMnis homo qualis sit: tunc cum loquitur forte scit: qualis sit in crastinū futurus: quis scit? Reuocat ergo oculos ad cor suum Petrus/ quando interrogabatur a domino. & fidens respondebat: quod ibi videbat. Etiam dñe: tu scis quia amo te. Quod tibi dico tu scis. Quod hic video in corde meo: vides & tu. non est ausus tamen dicere quod dominus interrogabat. Non enim simpliciter dixerat deus: diligis me: sed addidit diligis me plus his: idest diligis me plusq̃ istis discipuli. ille non potuit dicere nisi: quia amo. Non est ausus dicere: plus his. Noluit iterū esse mēdax. sufficebat ei testimonium phibere cordi suo/ iudex esse cordis timuit alieni. verax ergo Petrus: verax ī christo Petrus. Quando autem voluit dominus Iesus christus: deseruit Petrum: & inuentus est Petrus homo. Quando autē placuit domino Iesu christo: impleuit Petrū: & inuentus est Petrus verax/ veracem Petrum petra fecerat: petra autem erat christus. Et quid ei prænunciavit quando tertio respōdit amare se christum: & tertio dominus Petro suas ouiculas cōmendauit p̃nunciavit ei passionem suam. Cum esses (inquit) iunior/ cingebas te & ambulabas vbi volebas. Cum autem senueris extendam manum tuam: & alius te cinget: & ducet quo tu non vis.

Joan .xvi.

Ubi pro quo aduerbium pro aduerbio.

¶ Passio sanctorū martyrum Emetherii & Celedonii: qui passi sunt Calagurri in ciuitate quinta nonas Martii.

Lectio prima.

Isi priscarum antiquitas passionum: quibus sunt beatissimi martyres Emetherius & Celedonius cōsecrati: gestorum fidei velamen oblitteratæ obliuionis obducit: tamen quia viuax insigne merito

Calagurris cantabroz ciuitas hispanie.

De sanctis Emetherio & Celedonio.

rum ipso suo silentio proclamandum: nec debet late-
re: nec potest/ in autorum vicem laus celebrata succe-
dat. Quæ et si mensuram celestis gratiæ sui dignitas
te non implet: contra inuidiam tamen illorum tempo-
rum taciturnitatem annuum inuis votis solenni-
bus expleat.

Expruden-
tio est hoc
acceptum.

Lectio secunda.

Quod quidem de comprobata innumeris ex-
emplis eorum dignatione præsumptum est:
vt officia obsequentis inciperent/ quod laudã
tis merita çquare non possent. Famulatus iste non in
verbis çstimandus est: sed in votis. Maior est em̄ quo-
dam modo impossibilitatis effectus/ quia cessat i amo-
re iudicium. Et verecundiæ suę prodiga semper est ac
profusa dilectio/ quæ posse non cogitat: dum velle cõ-
pensat. Pro plenitudine conatus habeat: & sic ausum
fuisse perfectio. dum asserētis infirmitas latet sub mas-
teria dignitatum / quod non potest laudã assequi/ nõ
sibi veretur abscribi. Ac si sermonem securus aggredi-
tur. qui ipsius honoris magnitudine: quam præ dica-
turus est: excusatur. Nec si omnis historie series inuidã
aboleuit obliuionem: sed per ætatis ordinẽ reuiuiscēs
famæ viuax portio pullulauit / vt facile possit intelligi
exinde quod proditur: quam sit magnificum quod
celatur.

Lectio tertia.

EXequẽdus est igitur ordo rumoris: & laudis ad-
miranda narratio: vt quod i habitu sermo non
replet/ in veritate fabula subministret. Legionar-
rios fuisse milites fama est: atq; ibidem secularib; pri-
mum stipendiis militasse: vbi nunc signat oppidũ ap-
pellatio antiqua castrorum. Et cum adhuc gallecia cũ
Tarraconensi prouincia sociata Hispania citerior has-
beretur: feralis clangor classici gẽtilis intonuit: qui ob-

Legionar-
rios. i. ex
aliqua les-
sione.

De sanctis Emethario & Celedonio.

ferantiam nominis christiani rabida persecutiōe vexaret. Ecce hic nos fama destituit: & pressatā insigniū factorum gloria conticescit. Sed ipsa sibi decepta probatur obliuio: dum credentium pectoribus fides inserit: quod audientium auribus taciturnitas abnegauit. Seu igitur ante actæ vitæ operibus proditi: quia principum omnium deo etiam in castris sæcularibus militauerunt: siue repentino sancti spiritus ardore succensi: positis mundi armis: ad hoc plium cucurrerunt. In utroque felices: in utroque gloriosi. Qui aut deum a principio sunt secuti: aut qui a deo inspirati premia mererentur/ sunt electi. Sed hunc vnde fuisse passionis locum: cum **Legionensis ciuitas.** ab hoc legionensis ciuitas multis distet spatiis suspicamur. Attractos ve huc credamus: an sponte venisse. Coniecturam sensum in utrumque mittamus: vt vbiq; precium sublimē cernamus insignē. Pone hinc pcellam persecutionis: inde fidei naufragia tumescētia/ ad desiderium florentis palmæ perlati sunt rumoribus excitati.

Lectio quarta.

INter primas utiq; dignitates regnorum celestium sunt ponendi: qui ad passionem venerunt non que siti. Excellentis voti est inter tormenta proflire: vbi non est criminis latuisse. Sic (credo) alter alterum affatus est. Diu est frater charissime quod in his vanis suspendiis sæculi militamus: vbi militatio tantum ociosa & breuissimo caduci temporis sine conclusa est. Sequamur veri regis signa victoricia. Ecce imminet bellum fidei: & occasio nobis auget ordinem militandi. Veteranos mundi tyrocinium celeste suscipiat. Reiectis mortalibus telis/ sumamus arma diuina: quæ in cōfictibus patefiant: nec infirmis mucronibus infracta dissiliāt. Fortis continuo sentiamus nos esse munitos:

Exhortatio vehemens.

De sanctis Emethero & Celedonio.

cum signiferi nominis elata vexilla in hostē: qui a nobis vincendus est/ inferentur. Firmet pectus intrepidū contexta fidei opere lorica virtutum. operiat vulnerū loca spei sicut opposito impenetrabili protectione fiducia. Attollant conum galeæ adhærentis inuicē charitatis erecta fastigia. Feriat vbiq; hostem missilibus suis vibrata confessio. Hæc sunt munimina sempiterna: hæc vere de lapsa de cælo prave interpretata errore gentilitatis ancylia. Lectio quinta.

Ancylia. i.
parme rotunde.

ET hæc quidem dicente vno: quod tandiu adhortatur: sese (credo) alius increpauit hæc referens. **M**ene dubites frater summis rebus adhibere cōsortem. Sic tibi ante acta societate cognitus sum ut ad cœlestem gloriam videar persuadendus? Quinimo disruptis fabulis probemus hoc factis: & latētem fidei hostem vbiq; fuerit inquiramus. Ardet animus iter aggredi. Lēte enim quodammodo credulitatis est exhiberi. Sed quia eos hactenus sponte huc aduenisse tractauimus/nunc estimemus attractos. Vnde in castris secularibus militantes idonei visi sunt esse martyrio/ nisi prioris vitæ proderentur exemplo. Et quidem vltimam sententiæ sortem ibidem potuerāt excipere cōphensi/ nisi propter constantiam confessionis longioribus suppliciis putassent eos posse superari. Apparēt eorum virtutum præclara merita quibus tandiu differuntur extrema. Quoties credo per tantos circuitus ciuitatum sequentis circa eos persecutionis sunt reuersa tormenta: iteratæ vulnerum viæ: & in augmentum doloris sepius dilata sententia: ut repararet insaniam carnicum obductio cicatricum? Quoties grauius instittit torquere parcendo sanitas indulta suppliciis / ut in cruciatus excreceret: quod in cruciatiōne cessaret?

Lectio sexta.

De sanctis Emetherio & Celedonio.

Quanta tormentorum genera excogitauit artifex & ingeniosa crudelitas: ut in corpore toties lacerato locum pene nouitas inueniret? Quoties credo flammis unguis: quoties unguis flammæ successerunt: ut & illæ cunctas cruorum vias clauderent: & istæ præuistas notas vulnerum refecarent? Vno modo cuncta possumus inuenire: quod non nihil a sæuiente mali patitur: qui tam diu cōfitens reseruatur. Quin etiam illud hoc loco ponendum est: quod temporis illius nemo martyr alius inuenitur. Quantum tunc credimus ad iram persecutoris adiectum quod hi tantum deum cunctis negantibus confitentur? Quanti in eos furoris stimuli gentilitatis incumbunt: in quibus putant pertinaciam quod resistunt. Non per multos crudelitas spargitur: nec intentio plurimorum pœnis fatiata lassatur. Duo sustinent quicquid populis preparatum est. Nemo potest maiori hinc quæstioni insistere: quæ quæ uinci se a paucis existimat non debere. Quas fuisse credimus inter hæc & tanta supplicia cōstantissimorum martyrum voces? quæ cœlestium signa virtutum: cū tractos per carceres tam prolixo tempore non custodiæ squalor afficeret: non macies deponeret: non pallor fœdaret: non dolor sensus affligeret: sed interrita facies & decora cassam rabidi furoris insaniam inter exquisita membrorum tormenta irrideret? Quoties credo inter urgentes minas & fiduciam confitentium vox cœlestis adhortationis audita est? Quoties videntibus lictoribus: facies ignis testificans vim lucis diuine exclaruit? Intelligi potest sine dubio quanta ibi mirabilia illa tempestate sint facta: quorum prodi in posterum gesta gentilis expauit inuidia. Reor quippe secrete ad socios suos iudicem temporis illius sic locutum. Audite satellites mei: vidimus ipsi ineffanda miracula: & quis

De sanctis Emetherio & Celedonio.

credere nolumus/horruimus. Excepimus auribus nostris constantium linguarum contumeliosa conuicia. Aspeximus fortiores tortos fuisse tortoribus. Et quamuis edictis principum nostrorum in eorum tormenta ferremur: cum publico tamen crudelitatis rubore cessauimus. Lucremur saltem irrisionem temporis post futuri. Nulla hoc etas legat. volumina nulla conseruet ne christiana fides talium vnquam armetur exemplo: nec dei sui gloriam tam clara virtute magnificent. Habeat aliquod persecutio nostra lucrum/ si hec acta consumat incendium. Quid tibi nunc prodest malicia tua vecors & stulta gentilitas? Noluisti nos scire quod credimus? Manet incorrupta fides sensuum: & si memoria est sepulta chartarum. Deum qui nosse cepit: sic semper cuncta potuisse. Illud sane quod post datam sententiam capitalem visus vulgi plaudentis excepit: subtrahere fraus inimica non valuit. Ferunt namque eutes ad consumandae victoriae locum prauiam futuri numeris ad caelum signa misisse: ab vno orarium ab alio anulum obsequenti etheri datum fuisse. Victoriaeque munera non iuxta specierum stigmata vilitatem: praecelsa domini sedes flatu portante suscepit. Qui arrabonis gemini praemissa fercula libenter amplexus est: vnum quod esset fidei signum: aliud fauoris indicium. Quae in conspectu omnium circumstantium flatu portante suscepta: tam diu cunctis mirantibus in sublime subleuata sunt: donec penitus humanis visibus non apparerent. Saluete christi milites: saluete par nobile. Et haec honoris debiti festa solenia leticia chori coelestis inuisitet. Hac ergo diem getulos insulsis ritibus seruientes celebrare nunquam votis annuis aliquid impediret. Si aut confortio hominum non esset destituta solitudo: aut quod solitudine peius est: circumfusa barbaries. Hoc est quod

Getulosex
vgt. i. en.

De sancto Benedicto.

seuus auferre non potuit inimicus: quod sacrorum titulos corporum & adorandi sanguinis vestigia hic ubi se vicisse arbitratus est / consecrauit. Et quidem hæc omnia luculentis aliorum sermonibus adornanda sacrosancti dei testes eloquentissimorum hominum operibus inspirassent: nisi quamlibet oblationem parui muneris reseruassent obsequiis sacerdotis. Auxiliante deo patre cum Iesu Christo filio suo qui uiuit & regnat in unitate spiritus sancti in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Benedicti abbas.

Lectione prima.

Vit uir vitæ venerabilis gratia abbas Benenictus & nomine: ab ipso pueritię suę tempore cor gerens senile: ætatem quippe moribus transiens: nulli animum dedit voluptati. Sed dum in hac terra adhuc esset: quo temporaliter libere uti potuisset: iam quasi aridum cum flore despexit. Qui libero

Ex gregorio in dialogo.

ri generi ex prouincia Nursię ortus Romę liberalibus litterarum studiis traditus a parentibus fuerat. Sed cū in eis ire multos per abrupta uitiorum cerneret eum: quem quasi in ingressu mundi posuerat: retraxit pedem ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis / relicta domo rebusque patris soli deo placere desiderans: sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nescius: & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca quæ narro: quattuor discipulis illius referentibus agnouit: Constantino scilicet

Nursia ciuitas italis.

De sancto Benedicto.

reuerendissimo valde viro qui ei in monasterio regimine successit: Valentiniano quoque qui annis multis lateranensi monasterio praefuit. Simplicio quoque qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honoratio etiam qui nunc adhuc cellae eius in qua prius conuersatus fuerat: praest.

Lectio secunda.

Hic itaque cum iam relictis litterarum studiis: pertere deserta decreuisset: nutrix quae hunc arctius amabat sola secuta est. Cumque ad locum venissent qui Effideditur: multisque honestioribus viris charitate se illic detinentibus in beati Petri ecclesia morarentur: praedicta nutrix illius ad purgandum triticum a vicinis mulieribus praestari sibi capisterium petiit. Quod super mensam incaute derelictum casu accidente fractum est: sicque ut in duas partes inueniretur diuisum. Quod mox ut rediens nutrix illius inuenit/vehementissime flere coepit: quia vas quod praestitum acceperat/ fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer/ cum nutricem suam flere conspiceret/ eius dolori compassus allatis secum utrisque fracti capisterii partibus sese cum lachrymis in oratione dedit: qui ab oratione surgens ita iuxta se vas sanum reperit: ut in eo fracturae inueniri vestigia nulla potuissent. Mox autem nutricem suam blande consolatus: ei sanum capisterium dedit quod fractum tulerat. Quae res in loco eodem a cunctis est agnita atque in tanta admiratione habita: ut hoc ipsum capisterium eius loci incolae in ecclesiae ingressu suspenderent: quatenus & praesentes et secuti omnes agnoscerent. Benedictus puer conuersationis gratiam quanta perfectione coepisset. Quod annis multis illic ante oculos omnium fuit: & usque ad haec longobardorum tempora ante fores ecclesiae pependit.

Capisterii
cribris forte.

De sancto Benedicto.

Lectio tertia.

Benedictus vero plus appetens mala mundi per
peti q̄ laudes: & pro deo laboribus fatigari q̄
vite huius fauoribus extolli. nutricem suam oc-
culte fugiens deserti loci secessum petiit: cui Sublacus
vocabulum est: qui a Romana vrbe quadraginta fere
milibus distās frigidās atq; perspicuas emanat aquas.
Que illic videlicet aquarum abundātia in extēso pri-
lacu colligitur: postremo vero in amnē deriuat. Quo
dum fugiens pergeret: monachus quidam Romanus
nomine hunc euntem reperit: & quo tenderet requisit-
uit. Cuius cum desiderium cognouisset: et secretum te-
nuit: & adiutorium impendit: eiq; sanctæ cōuersatiōis
habitum tradidit: in quantū licuit ministravit. Vir au-
tem dei ad eundem locum pueniens in arctissimo spe-
cu se trussit: tribusq; ānis (excepto romano monacho)
omnibus incognit⁹ mansit: qui videlicet roman⁹ nō
longe in monasterio sub a deo dati patris regula dege-
bat. Sed pie eiusdem patris sui oculis furabatur horas:
& quem sibi ad manducandum surripere poterat Be-
nedict⁹ panem ferebat diebus certis. Ad eundem ve-
ro specum a Romani cella iter nō erat: quia excelsa de
super rupes eminebat. Sed ex eadem rupe in longissi-
mo fune religatum Romanus deponere panem con-
sueuerat: in quo etiam resti paruum tintinabulum in-
seruit. vt ad sonituum tintinabuli vir dei cognosceret
quando sibi romanus panem prēberet/ quem exiens
acciperet. Sed antiquus hostis vnius charitati inuidēs
alteriusq; refectiōi: cum quadam die submitti panem
conspiceret: iactauit lapidem & tintinabulum fregit:
Romanus tamen horis congruentibus ministrare nō
desiit.

Lectio quarta.

Sublacus
locus.

Roman⁹.

De sancto Benedicto.

Cum vero iam omnipotens deus & Romanum vellet a labore quiescere: & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare / ut posita super candelabrum lucerna claresceret: quatenus omnibus qui in domo dei sunt luceret: cuiusdam presbytero longius manenti: qui refectioem sibi in paschali festiuitate parauerat: per visum dominus apparere dignatus est dicens. Tu tibi delicias præparas: & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit: atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis: que sibi parauerat: ad locum tetendit: & virum dei per abrupta montium: per concaua vallium: per defossa terrarum queesit: eumque latentem in specu reperit. Cumque oratione facta: & benedicentes omnipotentem confedisent: post dulcia vite colloquia / is qui aduenerat presbyter dixit. Surge & sumamus cibum: quia hodie pascha est. Cui vir dei respondit dicens Scio quod pascha est: quia videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus: quia die eadem paschalis esset solennitas ignorabat. Venerabilis autem presbyter rursus asseruit / dicens. Veraciter hodie resurrectionis dominicæ paschalis dies est / abstinere tibi minime congruit. Quia & ego ad hoc missus sum / ut dona omnipotentis domini pariter sumamus. Benedictus igitur dominicum sumpsit cibum. Expleta itaque refectioe & colloquio ad ecclesiam presbyter recessit.

Lectio quinta.

Eodem quoque tempore hunc in specu latitatem pastores inuenerunt. Quem dum vestitum pellibus intra fructeta cernerent: aliquam bestiam esse crediderunt. Sed cognoscetes dei famulum eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca cunctis innotuit. Factumque

De sancto Benedicto.

est vt ex illo iam tempore a multis frequentari cœpisset. Qui cum ei cibos offerret corporis: ab ei⁹ ore in suo pectore alimentum referebant vite. Quadam vero die dum solus esset/ tentator affuit. Nā nigra puāq; auis (quę vulgo Merula vocatur) circa eius faciem volitare cœpit: eiusq; vultu importune insistere: ita vt capi manu potuisset: si hanc vir sanctus tenere voluisset. Sed signo crucis edito recessit auis. Tāta autem carnis tētatio aue eadē recedēte secuta est: quātam vir sanctus nunq; fuerat expertus. Quandam aliquando foemina nam viderat: quam malignus spiritus ante ei⁹ mentis oculos reduxit. Tantoq; igne serui dei animum in speciem illius accendit/ vt se in eius pectore amoris flāma vix caperet: & iam pene deserere eremū voluptate visus deliberarat: cum subito superna gratia respersus ad semetipsum reuersus est: atq; vrticarum & veprium iuxta suum habitaculum densa crescere fructeta conspiciens: exutus indumento nudum se in illis spinarū aculeis & vrticarū incendiis proiecit. Ibiq; diu volutatus toto ex eis corpore vulneratus exiit. & per cutis vulnera eduxit a corpore vuln⁹ mentis: quia voluptatem traxit in dolorem. Cumq; bene pœnaliter arderet foras/extinxit quod illicite ardebat intus. Vicit itaq; peccatum quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore sicut discipulis post prohibebat: ita in illo est tentatio voluptatis edomita / vt tale aliquid in se minime sentiret.

Lectio sexta.

Coeperunt postmodum multi iam mundū relinquere: atq; ad ei⁹ magisteriū festinare. Liber qui p̄pe a tētationis vitio iure iam fact⁹ est virtutū magister. Vnde & per Mosen p̄cipitur: vt leuitæ a viginti quinque ānis & supra ministrare debeant. Ab āno vero

De sancto Benedicto.

Petrus qui inducit in dialogis loquens cum gregorio. quinquagesimo custodes vasorum fiunt. Petrus. Iam quidem prolatis testimonii mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc planius postulo exponi. Gregorius. Liqueat petre quod in iuuentute carnis tentatio ferueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigeat: vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in tentatione sunt: subesse eos ac feruere necesse est: & obsequiis laboribusque fatigari. Cum vero iam mentis etate tranquilla calor recesserit tentationis/custodes vasorum fiunt: quia doctores animarum fiunt. Petrus. Fateor: placet quod dicis. Sed quia prolatis testimonii clausa reserasti: quaeso ut de vita iusti debeas ea quae sunt inchoata percurrere. Grego. Recedete igitur tentatione: vir dei quasi spinis erutis exculta terra de virtutum segete veraciter fructum dedit. Preconio itaque eximie conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit: cuius congregationis pater defunctus est: omnisque ex illo monasterio congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit: & magnis precibus ut ei preesse deberet petiit. Qui diu negando distulit: suos illorumque fratrum mores conuenire non posse praedixit. Sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitae custodiam teneret: nullique ut prius per actus illicitos in dexteram leuamque partem deflectere a conuersationis itinere liceret suscepto fratres insancientes semetipsos prius accusare coeperunt: quia hunc sibi preesse poposcerant: quorum scilicet fortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere: & se dolerent assueta relinquere: durumque esset quod in mente veteri cogebantur noua meditari. sicut prauis moribus semper grauis est vita bonorum: tractare aliquid de morte eius conati sunt:

De sancto Benedicto.

qui in isto consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum (in quo ille pestifer potus habebatur) recubenti patri ex more monasterii ad benedicendum fuisset oblatum. Benedictus extensa manu signum crucis edidit: & vas quod longius tenebatur eodem signo rupit. Sicque confractum est/ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir dei: quia potum mortis habuerat: quod portare non potuit signum vite: atque illico surrexit: et vultu placito mente tranquilla convocatos fratres allocutus est dicens. Misereatur vestri fratres omnipotens deus. quare in me id facere voluistis? Numquid non prius dixi: quia vestri cum meis moribus non convenirent? Ite & iuxta mores vestros vobis patrem querite: quia me posthac habere minime potestis. Tunc ad locum dilectae solitudinis rediit: & solus in superni pectoris oculis habitavit secum.

Lucæ. xi. Lectio septima.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis. Nemo accendit lucernam et in abscondito ponit: neque sub modio: sed super candelabrum/ut qui ingrediuntur lumen videant.

Et reliqua.

Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

De seipso dominus hæc loquitur ostendens/ & si supra dixerat nullum generationi nequam nisi signum Ione prophetæ dandum: nequaquam tamen lucis suæ occultandam claritatem fidelibus. Ipse quippe lucernam accendit: qui testam humanæ naturæ diuinitatis suæ flamma implevit. Quam profecto lucernam nec credentibus abscondere: nec sub modio ponere hoc est sub mensura legis includere: vel intra unius gentis iudeæ terminos voluit cohibere: sed super candelabrum inquit/ut qui ingrediuntur lumen videant.

De sancto Benedicto.

Candelabrum ecclesiam dicit: cui lucernam superposuit: quia in cordibus nostris fidem suae incarnationis affixit: ut qui fideliter ingredi voluerint ecclesiam: lumen veritatis palam queant intueri. Qua sententia iudeorum quoque proceres condemnat: qui signa querentes exterius: apertam lucis ianuam noluerunt intrare credendo.

Lectio octava.

DEnique precepit ne opera tantummodo: sed ut cogitationes & ipsas etiam cordis intentiones mundare & castigare meminerit. Nam sequitur. Lucerna corporis tui: est oculus tuus. Corpus quippe dicit opera: quae palam cunctis apparent. Oculum vero ipsam mentis intentionem qua operatur: & de cuius merito eadem opera lucis an tenebrarum sint opera discernunt: sicut ipse consequenter exponit dicens. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus lucidum erit. Si autem nequam fuerit: etiam corpus tuum tenebrosum erit. Si inquit pura rectaque intentione quam potes agere bona studueris: lucis profecto sunt opera quae facis: etiam si coram hominibus imperfectionis aliquid habere videantur. Quia diligenter tibi deum omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vel secundum deum vocati sunt sancti. Si autem perversa est intentio quae praecedit: praeuallens est omne opus quod sequitur: quamuis rectum esse videatur.

Lectio nona.

Vide ergo ne lumen quod in te est: tenebrae sint. hoc est ne ipsa cordis intentio quam lumen est animae / vitiorum caligine fuscetur: sedula discretionis propehende: iuxta quod alibi praecipitur. *Romano. xvij.* *puerb. iij.* **O**mnis custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso vita praecedit. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit: non habes aliquam partem tenebrarum / erit lucidum totum: & sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Totum corpus nostrum dicit omnia opera nostra: quia & apostolus

De sancto Ambrosio.

membra nra nuncupat qda opa: q improbat et mortificanda praecepit dicens. Mortificate ergo membra vna q sunt sup terra/ fornicatione/ inmundicia/ libidinem: & cetera alia. Si igitur ipse bonum bona intentione paraueris/ no habens in tua conscientia aliquam partem tenebrose cogitationis: etiam si contigerit aliquem proximorum tua bona actione noceri. Verbi gratia: aut de pecunia quam a te indigens & petens acceperat facere vel pati aliquid mali/ aut de verbo exhortationis quo errantem corrigere volebas: forte perniciosis sauire ac errare: tu tamen pro tuo simplici & lucido corde hic & in futuro lucis gratia donaberis. Hec contra hypocrisim phariseorum subdole signa quentium specialiter dicta: nos iuxta sensum moralem generaliter instituant.

¶ Ambrosii episcopi.

Lectio prima.

Osito in administratione prefecturae galliarum patre Ambrosio: Ambrosius natus est. Qui infans in area priorii in cuna positus cum dormiret aperto ore: subito examen apum adueniens faciem eius atque ora complexuit/ ita ut ingrediendi in os & egrediendi frequentarent vices. Et pater qui prope eum deambulabat (matre & filia timetibus) prohibens ne ab ancilla abigerentur: quae curam nutriendi infantis susceperat (solicita enim erat ne infanti nocerent) expectabat patrio affectu quo sine illud miraculum clauderetur. At ille post aliquam diu euolantes in tantam aeris altitudinem subleuante sunt: ut humanis oculis minime viderentur. Quo facto territus pater ait. Si vixerit infantulus iste: aliquid magni erit.

Hoc de platonem quoque legitur.

¶ Lectio secunda.

De sancto Ambrosio.

puer. xvi.

Operabatur iam tūc dominus in seruuū suū infan-
tia: vt impleretur quod scriptum est. Fauus mel-
lis: sermones boni. Illud enim examen apud
scriptorum ipsius nobis generabat fauos qui celestia
dona annunciarent: & mentes hoīm de terris ad cœlū
erigerent. Postea vero cum adoleuisset: & esset in vrbe
Roma constitutus cum matre vidua & sorore: q̄ virgi-
nitatem fuerat iam professa comite alia virgine: cuius
virginis soror candida: & ipsa eiusdem est professiōis
quæ nunc Carthagine degit iam anus: cum videret sa-
cerdotis a domestica sorore vel matre manus osculari:
ipse ludens offerebat dexteram ei dicens: & sibi id ab
eo fieri oportere: si quidē episcopum se futurum me-
morabat.

Lectio tertia.

Loquebatur in bono Ambrosio spiritus domi-
ni qui illum ad sacerdotē nutrebat. Illa vero vt
adolecentem & nescientē quid diceret: respue-
bat. Sed postq̄ edoctus est liberalib⁹ disciplinis ex vr-
be egressus est: & profectus in adiutorium p̄torii præ-
fecturæ: ita splendide causas porauit: vt eligeretur a vi-
ro illustri probō tunc præfecto p̄torii ad consiliū tri-
buendum. Post quod cōsulatus suscepit insignia: vt re-
geret Liguriam Emilianq̄ puīcias. Venit Medio-
lanum per idem tempus. Qui mortuo Auxentio Ar-
rianæ perfidię episcopo atq̄ Dionysio beatæ memo-
riæ confessore ad exilium destinato: cui incumbebat
ecclesia: cum populus ad seditionem surgeret in peten-
do episcopo: essetq̄ sibi cura sedandæ seditionis: ne po-
pulus ciuitatis in periculum suū verteretur: perrexit ad
ecclesiam: ibiq̄ cum alloqueretur plebem: subito vox
fertur infantis in populo sonuisse Ambrosium epis-
copum.

Lectio quarta.

Probus.
Liguris.
Emilia.

De sancto Ambrosio.

AD supradicti infantis vocis sonitum totius populi ora conuersa sunt acclamantis. Ambrosium episcopum. Itaque qui ante turbulentissime dissidebant: quia & Arriani sibi & catholici episcopum cupiebant alterutris ordinari: repente in hunc unum mirabili concordia consenserunt. Quod ille cognoscens egressus ecclesia/tribunal sibi parari fecit. Quippe mox futurus episcopus altiora conscendit. Tunc contra consuetudinem suam tormenta personis iussit adhiberi. Quod cum faceret/populus nihilominus acclamabat: peccatum tuum super nos/Sed non similiter sibi populus acclamauit tunc: sicut populus iudeorum. Illi enim vocibus suis sanguinem domini quem effuderunt: imprecabantur super se venturum dicentes: Sanguis eius super nos. Isti enim cathecuminum scientes fidei voce remissionem peccatorum omnium per baptismatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus reuertens domum philosophiam profiteri voluit: futurus & verus philosophus christi: qui contemptis secularibus pompis piscatorum secutus esset vestigia: qui christo populos congregauerunt: non fucis verborum/ sed simplici sermone & vera fidei ratione missi sine pera et sine virga etiam ipsos philosophos conuerterunt. Quod ubi ne faceret/reuocatus est: publicas mulieres ad se fecit ingredi publice ad hoc tantum/ ut visis his populi intentio reuocaretur.

Mat. xx vi.

Luc. ix.

LECTIO quinta.

AT vero populus magis magisque clamabat: peccatum tuum super nos. At ille cum videret nihil sua intentione proficere fugam parauit. Et egressus nocte media ciuitate cum se Ticinum pergere perstrauit/mane ad portam ciuitatis Mediolanensis que Romana dicitur: inuenitur. Deus enim qui ecclesie sue cathedra

*Ticinum cis
altas que
nunc papia
Canu. vii.*

k

De sancto Ambrosio.

licæ murū parabat aduersus inimicos suos: & turrim erigebat Dauid contra faciem damasci: hoc est contra perfidiam hæreticorū: fugā illius impediuit. Qui inuentus cum custodiretur a populo missa est relatio ad clemētissimū imperatorē. Tūc Valentinianus q̄ p̄erat summo gaudio accepit / quod iudices ad se directi ad sacerdotium peterētur. Letabatur etiā Probus p̄fectus / quia verbum eius impleretur in Ambrosio. Dixerat em̄ proficiscenti / cū mandata ab eodē darent (vt mos erat) vade & age / nō vt iudex sed vt episcopus. Petente itaq; relatiōe / iterū fugā parauit: atq; in possessiōe cuiusdam Leontii clarissimi aliquam diu latuit. Sed vbi relatiōe respōsum est / ab eodē Leōtio p̄dit. Preceptū em̄ erat vicario / vt insisteret rebus p̄ficiendis. Qui in iuncta sibi cum vellet implere / p̄posito edicto conuenit omnes: vt si vellent sibi consulere rebusq; suis: proderent virum.

Lectio sexta.

P Roditus itaq; beatus Ambrosius & adductus Mediolanū / cū intelligeret circa se dei volūtatē: nec se diutius posse resistere: postulauit nō se nisi a catholico ep̄o baptizari. Sollicitā em̄ habebat perfidiam arrianorum. Baptizatus itaq; fert̄ oīa ecclesiastica officia implese: atq; octaua die ep̄s ordinatus est summa gr̄a & læticia cunctorū. Igit̄ post annos quattuor ordinationis suæ ad urbē Romā: hoc est ad p̄priū solum perrexit: ibiq; sanctā puellā de qua supra memorauim⁹ / cui manū offerre solitus erat: in domo propria cū germana (sicut reliquerat) ita inuenit iam matre defuncta. Atq; cū illa dextrā eius oscularet̄: subridēs ait. Ecce vt dicebā tibi / sacerdotis manū oscularis. Per id tēpus cū trās Tyberim apud quandā clarissimā matronā inuitatus sacrificiū dño offerret: q̄dam balneatrix q̄ paralytica in lecto iacebat / cum cognouisset ibidē dñi sacer-

De sancto Isidoro.

dotem esse in cellula/ se ad eandē domū in qua ille in-
uitat⁹ aduenerat: portari fecit atq; orauit: & imponēt
manus vestimēta attigit. Que cū oscularet⁹/ statim sani-
tate recepta ābulare cœpit: vt impleretur illud domi-
nicum dictum ad apłos: etiā maiora his facietis credē-
tes in nomine domini. Jo. xiiij.

¶ Vita sancti Isidori.

LECTIO PRIMA.

Isidorus vir egregius hispalensis ec-
clesiæ archiepiscopus Leandri ep̄i
successor & germanus fuit. In quo
sibi quiddā antiquitas vendicauit:
imo n̄ in tempus antiquitatis sciēs-
tia magnificauit. Vir in omni gene-
re locutiōis format⁹: vt perito do-

ctroq; sensu scđm qualitātē sermonis existeret aptus/ cō-
grua vero opportunitate incomparabili eloquentia
etiā clarus. Iam vero quantus sapiētia fuerit: ex eius di-
uersis studiis & elaboratis opusculis p̄ facile lector pru-
dens intelligere potest. Deniq; de his que ad nostram
noticiam peruenerunt: ista commemorauimus. Edidit
enim libros differentiarum duos: in quibus subti-
li discretionē ea quæ v̄u proferuntur: sensu discreuit.

Proceriorum librum vnum: in quo quid quisq; li-
ber sanctæ contineat scripturę: breui supputatione di-
stinxit. De ortu vel obitu patrum librū vnum: in quo
rum gestis dignitatem quoq; et martyrium eorū atq;
sententiali sepulturā breuitate subnotauit. Ad germa-
num suum Fulgentium ep̄m officiorū libros duos: Fulgētius
frater.
in quibus officiorū originē: cur vnū quodq; in eccle-
sia agatur interprete stilo / nō sine maiorum autoritate
elicuit. Synonymarum libros duos: quibus ad conso-
lationem animæ: ad spem veniæ p̄cipiendę intercedē-
te exhortationis ratione crexit.

De sancto Isidoro.

Lectio secunda.

Sisebutus
rex gothorum.

Florentina
na soror.

DE natura rerum ad Sisebutum regem librum
vnum: in quo tã de ecclesiasticorum doctorũ:
q̃ etiam de philosophorum indagine obscura
quẽdam de elementis absoluit. De numeris librum
vnum: in quo arithmeticam propter numeros eccle-
siasticis scripturis insertos ex parte tetigit disciplinam.
De nominibus legis & euãgeliorum librum vnu: in
quo ostendit quid memoratæ personæ mysterialiter
significent. De heresibus librum vnum: in quo maio-
rum sequitur exempla: & breuitate qua potuit diffusa
collegit. Sententiarum libros tres: quos floribus ex li-
bris papæ Gregorii moralibus decorauit. Chronico-
rum a principio mundi vsq; tempus suũ librum vnu
nimia breuitate collectum. Contra iudæos (postulante
Florentina germana sua) de proposito virginum li-
bros duos: in quib; omnia que fides catholica credit:
ex legis prophetarum testimoniis approbauit. De vi-
ris illustribus librum vnum: cui nos ista subiungimus.
Monasticę regulæ librũ vnu quẽ pro patriæ vsu & in-
ualidorum animis decetissime temperauit. De origi-
ne & regno Gothorum & Sueuorum etiam & Vãda-
lorum historia librum vnum. Quæstionum libros
duos. i. genesis & totius pentatheuci historico vel alle-
gorico elicuit sensu: quos qui legerit veterũ scilicet tra-
ctatorum multam supellectilem recognoscet.

Lectio tertia.

ETymologiarũ codicẽ nimie magnitudinis dis-
tinctum ab eo titulis/non libris. Quẽ quia ro-
gatu meo fecit (q̃uis imperfectũ reliquerit) ego
in viginti libros diuisi: & fiunt libri quadraginta quat-
tuor. Quod opus oimodo philosophiæ conueniens:
quisquis crebra meditatioẽ pegerit: nõ ignarus diuis

De sancto Iuliano.

narū hūanarūq; rerū merito erit. Ibi redūdās diuersa
rū artū elegātia: q̄cūq; fere sciri debet restricte colle-
git. Sunt & alia multa eius viri opuscula in ecclesia dei
multo cū ornamento: quę hic colligi nobis lōgum:
& ad scribēdum singula multum esse visum est. Quē
deus post tot defectus hispaniæ nouissimis temporis
bus suscitans ad restauranda credo antiquorū monu-
mēta: ne vsquequaq; rusticitate veterasceremus / quasi
quandam opposuit destinationem / cui non immerito
illud philosophorum a nobis aptatur. Nos inquit in
nostra vrbe peregrinantes errātesq; tui libri tāq; hos-
pites domum reduxerunt: vt possimus aliquando esse
quieti: & vbi essemus agnoscere. Tu ætates patriæ. tu
sacrorum iura sacerdotum: tu descriptiones tēporū. tu
domesticā publicāq; disciplinā: tu sediū regionū / lo-
corum / tu omnium diuinarū humanarūq; rerū no-
mina / genera / officia: et causas aperuisti. Quo vero flu-
mine eloquentiæ & quot iaculis diuinarum scriptura-
rum seu patrum testimoniis acephalitarum hæresim **Acephali**
confoderit: synadalia gesta coram hispalī acta declarāt. **id est sine**
In quibus contra Gregorium præfatæ hæresis antisti **capite.**
tem asseruit veritatē. Floruit autem tempore Mauricii
imperatoris / & Ricaredi regis gothorum fidelissimi
in Hispaniis. Obiit eorum tempore in pace sana: do-
ctrina p̄stātior cūctis & copiosior operib; charitatis.

¶ Vita sancti Iuliani episcopi.

Lectio prima.

Ic itaq; Iulian; Romana generositate cla-
rissimus: lingua facūdus: iusticia insignis / **cenomani.**
merito fidei percelebris: primus aposto-
lus Cenomanicæ vrbi a deo destinatur.

Qui & si aliis apostolus non est: cenoma-
nensibus tamen est. Nam sicut de se quoq; beatus cla-

De sancto Iuliano.

Veternus
est morbo
hydrops.

mat apostolus signum apostolatus eius ipsi sunt in domino. Is ergo vir domini dei munitus gladio spiritus sancti accinctus ad destruendos errores ad conculcandas dæmonū vanitates: ad urbem supradictā accessit intrepidus. sed dū nouitas sanctæ prædicationis quibusdā incredulis in scandalum/nōnullis verteretur in derisum/miraculorum potentia reddebat attonitos: quos ad audiendam veritatis viam veternus & innatus error effecerat fastidiosos. per manus enim reuerēdi pontificis tantas christus operabatur virtutes: vt verbo dæmones fugaret/leprosos mundaret: cunctisq; languentibus opem crucis medicamine largiretur. Deniq; cum ad eum plurimi concurrerent pro adipiscēda salute corporum illuminati verbo fidei cum salute redibant animarum.

Lectio secunda.

Porro idem venerabilis vir iuxta urbem paruo tectus hospitio die noctuq; in sancto perstabat proposito/vix vllam curam habens corporis/totum se eorum impendens salutē: quos a dæmoniaco nitebatur subducere errore. Sane cum iam multi miraculorum dulcedine deliniti & luce fidei radiati eius scito cōtubernio inhererent: essetq; eis de conuehēde aque penuria non modica q̄rimonia: vir dei ad locū quē aptum credidit accedens/cuspide baculi quē manu gestabat: humi defigens cunctis audientib; dixit/ deus noster qui sitienti populo tuo in eremo de dura silice potum tribuisti: adesto & nobis famulis tuis/& aperī thesaurum tuæ pietatis: & iube nobis de duricia huius telluris ministrari fontem aque viuentis/vt cognoscant præsentēs: quia tu es verus deus: qui in fine sæculorum misisti filium tuum in mundum/vt credēs in te ad veram introduceret promissionis terrā. Cūq;

De sancto Iuliano.

fideles respondissent amen/subito erupit fons viuacis-
simus: qui & potentiam diuinitatis ostenderet: & meri-
tum beati viri liquido cunctis astantibus demonstraret.
Tunc qui iam crediderant in fide corroborati: & qui
adhuc gentilitatis errore detinebantur ad pedes sancti
procumbunt orantes se sanctæ fidei sacramentis initiari.
Huc ergo fontem placuit ceteronomium vocitari/quia
exhibitiõis eius gaudio multiplicato fides feruore cre-
dentium cœpit multiplicari.

Lectio tertia.

Multi enim eo per baptismatis sacramentum ve-
terem hominem exuerunt: & nouo qui secun- *Ad ephes*
dum deum creatus est: iusticia & sanctitate ve- *scos. iij.*
ritatis vestiti sunt. Itaque non quibus populares: sed & no-
bilissimorum plurimi cingula deponentes militie/tu-
mida colla sua iugo christi supponentes sancto viro ad-
herere: & sacris eius gaudebant informari exemplis.
Cumque fulgor tantæ claritatis quasi Lucifer matu-
tinus solem iusticiæ nunciâs totam prouinciam iam
perlustrasset: princeps ciuitatis defensor nomine glo-
riosus & secundum caducos huius mundi honores po-
tentissimus tot miraculorum nouitate percussus deo
dignum pontificem per internuncios euocâs vt ad se
venire dignaretur/ suppliciter exorat. Fidelissimus au-
tem minister Christi cum ad principem accederet:
ante principum aulæ ianuam obuiam habuit quen-
dam cæcum: qui coram eo procumbens flagitabat au-
xilium. At ille inuocato nomine christi & crucis im-
presso vexillo eum sub momento pristinae restituit sa-
nitati. Quod princeps audiens festinus accurrit/geni-
bus sancti aduoluitur supplex exorans: quo particeps
vitæ æternæ fieri mereret. Quæ verbo dei diligentissi-
me instructum potifex venerabilis cathezizauit: & solē

De inuentione sanctæ crucis.

ni ieiunio peracto: cum tota familia multaq; nobiliū turba baptizauit. Qui in tanto ardore pietatis excreuit vt domum suam sancto viro traderet: quo ibi ecclesiam diuino cultui aptam extrueret: & lucrandis christo animabus absq; vilo inuigilaret incommodo. Iā tunc ergo impossibile dictu reor / quanto gaudio: quanta ve alacritate cotidie christo vrbe fierent lucra: diabolo vero detrimēta. Omnis ætas / omnis sexus ardentissimo amore ad audiendū verbum domini confluēbat. & certatim præire alter alterum in sancto proposito elaborabat. Factā igitur bonorum suoruū collationem sancto viro tradunt / quo et ecclesia diuinis exornaretur honorib; & pauperes christi alimētis consolarentur corporalibus.

¶ Inuentio sanctę Crucis.

Lectio prima.

Constantinus magnus.

Nno post passionem domini nostri Iesu christi ducentesimo trigesimo regnante venerabili dei cultore viro magno Constantino imperatore. In sexto anno regni eius gens multa barbarorum congregata est super danubiū fluiuium: parata ad bellum contra principem romanorum in romanis partibus. Nūciatum est autem regi Constantino. Qui congregās multitudinem exercitus pfectus eis est obuiam i pugnā / & inuenit eos q; dep̄dati erant Romanicę partes: & erāt secus danubiū. Videns autem rex contristatus ē valde: quod multitudo esset innumerabilis: et timuit vsq; ad mortem. Eadem vero nocte venit ad eum vir splendidissimus: & fuscitauit eum / dixitq; ei. Constantine noli timere / sed respice sursum in cœlum: & vide. Et intendens in cœlum: vidit signum crucis christi ex lumine claro consututum: & super se litteris aureis scriptum

De inuentione sancte crucis.

titulum: in hoc signo vinces. Viso autē signo hoc: rex Constantinus fecit similitudinem crucis: quam viderat in coelo. Et surgens impetum fecit contra barbaros: & fecit antecedere signum crucis. Et superueniens cum exercitu suo super barbaros coepit concitare eos proxima luce.

Lectio secunda.

T Inuerunt ergo barbari: & dederunt fugam per ripam danubii: & mortua est non minima pars multitudinis eorum. Et dedit deus in illo die victoriam regi Constantino per virtutem sancte crucis. Veniens autem rex Constantinus in suam ciuitatem conuocauit omnes sacerdotes omnium deorum vel idolorum: & quaerebat ab eis cuius veri dei: vel quod signum esset crucis: & non poterant respondere ei: Responderunt vero quidam ex eis: & dixerunt. Hoc signum crucis coelestis dei. Audientes autem pauci christiani qui erant eodem tempore: venerunt ad regem: & euangelizauerunt ei misterium trinitatis: & aduentum domini filii dei: & quemadmodum natus esset: & crucifixus: & tertia die resurrexerit. Quod autem audiens Constantinus rex misit ad Eusebium episcopum urbis Romae: & adduxit eum: qui ostendit ei christianorum fidem: & omnia mysteria & baptizauit eum in nomine domini nostri iesu christi: & confirmatus est in fide christi. Iussit autem aedificari ubique ecclesias christi: & tepla vero idolorum destrui.

Eusebius
papa.

Lectio tertia.

E Rat autem beatus Constantinus perfectus in fide: & feruens in spiritu sancto: & exercebatur in sanctis euangelis christi: & didicit ab eis: ubi crucifixus fuisset christus. misit matrem suam helenam: ut exquireret sanctum lignum crucis domini: & in eodem loco edificaret ecclesiam. Gratia autem spiritu sancti re

De inuentione sanctæ crucis.

quiescit in beatissima matre Constantini Helena. Hęc autem in omnibus scripturis se exercebat: & nimiam in dño iesu christo possedit dilectionem. Postmodum diligenter sanctę crucis lignum exquisiuit. Dū legisset autem intente aduentum humanitatis saluatoris domini nostri iesu christi. & crucis eius passionem / & a mortuis resurrectionem: nō est passa: donec inueniret lignum / vbi dominicum & sanctū confixum est corpus. Inuenit autem illud hoc modo. Vicesima & octaua die secundi mensis in sanctam ciuitatem Ierusalem introiit cum exercitu suo magno. Congregauit autē congregationem maximam de impiissima gente iudæorum. Non solum autem eos qui in ciuitate erāt: sed eos qui in circuitu in castellis: possessionib? / villis: vel ciuitatibus iudæos congregare precepit.

Lectio quarta.

ERat autem Ierusalē tēpore illo deserta ita vt vix inuenirentur in ea tria millia iudeorum. Quos conuocans beatissima Helena dixit eis. Cognitioni de sanctis scripturis ac ppheticis libris quia fuistis dilecti a deo. Sed quia omnes repellentes sanctum christum qui volebat vos de maledicto redimere / maledixistis: & eū qui sputo oculos vestros illuminauit / in mundis sputis iniuriastis: & eum qui mortuos vestros viuificauit: in mortem tradidistis & sic lucem tenebras: & veritatem mēdaciū existimantes esse: peruenit in vos maledictum / quod est in lege vestra scriptum. Nūc autem eligite ex vobis viros qui diligenter sciunt legē vestram: vt respondeant mihi de quibus interrogauero eos. Qui recedentes cum timore & multas questiones intra semetiplos facientes inuenerunt eos: qui dicebant se scire legem viros numero mille: & adducentes eos ad beatam Helenam statuerunt / testimonium per

De inuentione sancte crucis.

hibentes legis eos scientiam multam habere.

Lectio quinta.

Sancta autem Helena dixit ad eos. Audite verba mea & auribus percipite sermones meos. Non enim intellexistis in sermonibus prophetarum: quem admodum prophetauerunt de aduentu christi. Propter hoc ergo ego vos hodie interrogo: quod beatus Esaias propheta dicit: quia puer nascetur: et mater eius virum non cognoscat. Et iterum laudum conscriptor David dicit. Providebam dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commouear. & Esaias de vobis dicit. *Esaię. ix.*
Psal. xv.
Filiis genui: & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum: & asinus presepe domini sui. Israel autem me non cognouit: populus meus me non intellexit. Et omnis scriptura de ipso tunc locuta est. Ergo qui sciebatis legem tunc errastis. Nunc vero eligite qui diligenter nouerint scientiam legis: & ad interrogationem meam dent responsum. Et militibus iussit custodire eos cum summa diligentia. Consilio autem facto inter eos: eligerunt optimos doctores legum viros quingentos: & venientes steterunt in conspectu Helene: quae dixit. Hi sunt qui nouerunt optime legem eius? *Esaię. i.*

Lectio sexta.

Et coepit iterum beatissima Helena docere eos dicens. **E**o vos qui vere stulti estis filii Israel secundum scripturas: qui patrum vestrorum cecitatem secuti estis: qui dicitis Iesum non esse filium dei: qui legistis legem & prophetas: & non intellexistis. Illi autem responderunt. Nos quidem legimus: & non intelligimus. Pro qua autem causa talia nobis dicitis domina? In palam manifesta nobis: ut nos cognoscentes respondeamus de his quae a te dominus. Ipsa autem iterum dixit eis. Adhuc eum eligite meliores. Qui cum irent inter se dicebant. Pro qua causa putatis nobis hunc laborem facit regina?

De inuentione sancte crucis.

Vnus autem ex his Iudas nomine dixit eis: Ego scio quia questionem vult facere ligni: in quo christum suspenderunt patres nostri. Videte ergo nemo ei confiteatur. Nam vere destruentur paternae traditiones: & lex ad nihilum redigeretur. Zacheus auus meus pronunciauit patri meo Simeoni: & pater meus iterum cum moreretur pronunciauit mihi dicens. Vide fili: cum questio ligni facta fuerit: in quo damnauerit messiam qui ante nos fuit: manifesta illud antequam cruciatus fueris. Iam autem amplius hebreorum genus non regnabit: sed regnum eorum erit: qui crucifixum adorauerint. Ipse autem regnabit in secula seculorum amen. Ipse autem est christus filius dei viui. Ego vero dixi illi. Pater si ergo sciebant patres nostri: quia ipse esset christus: quare manus suas iniecere in eum? Et dixit ad me. Audi fili et cognosce semitas & eius inenarrabile nomen: quia nunquam consiliatus sum: neque conueni cum eis: sed multoties contradicebam illis. Sed quia arguebat seniores & pontifices: ideo condemnauerunt eum cruci: putantes mortificare immortalem. Quem & deponentes de ligno: sepelierunt eum. Ipse autem sepultus: post tertium diem resurgens: manifestauit se suis discipulis. Unde & credidit Stephanus frater tuus: & cepit eos docere in nomine eius.

¶ Secundum Ioannem.

In illo tempore: dixit Iesus discipulis suis & turbis iudeorum. Ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum. Et reliqua.

¶ Homilia. Lectio septima.

Dominus noster Iesus christus fratres in verbis lectionis huius ministros suos ut seipsum sequerentur hortatus est: cum praedixisset passionem suam: quod nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit / ipsum solum manet. Si autem mortuum fue-

De Inventione sancte crucis:

fit/multum fructū affert. Ibi deniq; excitauit eos: qui cum ad regna cœlorum sequi vellent: vt animam suā odissent in hoc mundo: si eam in vitam æternam custodire cogitarent. Ad nostram rursus infirmitatē postea conuersus ait. Nunc princeps huius mundi eiciet foras. Et ego si exaltatus fuero a terra/ omnia trahā ad meipsum. Quæ omnia: nisi ex quibus diabolus eicietur foras? Non autem dixit omnes: sed omnia. nō em̄ omnium est fides. Non utiq; hoc ad vnitatem hominum retulit: sed ad creature integritatem: idest spiritū/ animam/ & corpus: & illud quod intelligimus: & illud quod viuimus: & illud quod visibiles & contractabiles sumus. Si enim capillus de capite vestro non perit: omnia trahit post se. Aut si omnia ipsi homines intelligendi omnia prædestinata ad salutem possumus dicere. Ex quibus omnibus aut nihil est periturū: cum supra de suis ouibus loqueretur dixit: aut certe omnia hominum genera siue in linguis omnibus/ siue in artibus/ siue in gradibus omnibus honorum: siue in artium litterarum & vtilium professionibus omnibus. Et quicquid aliud dici potest secundum innumerabiles differentias: quibus inter se præter sola peccata homines distant ab excellentissimis vsq; ad humilimos a rege vsq; ad mēdicum omnia traham post me. Sed si exaltatus fuero a terra/ hoc est cum exaltatus in cruce. Non enim dubitat futurum esse quod venit implere. Nam exaltationem suam quid aliud dicit q̄ in cruce passionem? Subiunxit enim euangelista & ait. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege: quia christus manet in æternum. Et quomodo tu dicis: oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Moraliter tenuerunt: quod dominus se dicebat assidue

De inuentione sancte crucis.

Joā. xij.

ps. lxxxviij

esse filiū hoīs. Nā hoc in loco nō ait si exaltat⁹ fuerit a terra fili⁹ hoīs: sed superius dixerat qd̄ lectum atq; tractatū est quādo numerati sunt gentiles illi: qui eū videre cupiebāt. Venit inquit hora/ vt clarificetur fili⁹ hominis. Hoc itaq; isto aīo retinētes qd̄ nunc ait: cū exaltatus fuero a terra mortē crucis intelligētes quęsierunt ab illo & dixerunt. Nos audiūmus ex lege: quia Christus manet in æternū: quomodo tu dicis oportet exaltari filiū hoīs? Si em̄ christus est (inquiūt) manet ī eternum. Si manet in æternum / quomodo exaltabitur a terra: idest quomodo crucis passiōe moriet⁹? Hoc em̄ dixisse eum intelligebant: quod facere cogitabāt. Dixit ergo eis Iesus. Adhuc modicū lumen in vobis est. Hinc est qd̄ intelligitis quia Christ⁹ manet in eternū. Ergo ambulate/accedite/totū intelligite & moriturū christum & victurū in eternum: & sanguinē fundendū q̄ redimat: & ascensurū ad sublimia quo p̄ducatur. tenebræ aut̄ vos comprehendent: si eo modo credideritis christi eternitatem/vt negetis in eo mortis humilitatem. Et qui ambulat in tenebris: nescit quo vadat. Sic potest offendere in lapidē offensionis: & petra scādalī qd̄ fuit dñs cecis iudeis: sic & credētib⁹ lapis quē reprobauerūt ædificātes hic factus est ī caput anguli. Hinc dedignati sunt credere in christū: quia eorū impietas cōtempnit mortuū: derisit occisum. Et ipse erat mors grani multiplicandi: & exaltatio trahentis posse oīa. Dū lucē inquit habetis: credite in lucē: vt filii lucis sitis. Cū aliquid veri audit⁹ habetis: credite in veritatem: vt renascamini ī veritate. ¶ Itē vnde vt supra.

ps. cxviij.

Lectio octaua.

ET consilio facto saducei cum pharisæis cōdemnauerunt vt lapidarent illum. Sed beatus ille cū

De inuentione sancte crucis.

tradebat animam: expandens manus suas in cœlū orabat dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Sed & tu audi me fili: & docebo te Christo & pietate eius: quia & Saul⁹ qui ante templum sedebat: & exercebat scœnofactoriam: erat autem persequens eos qui in christo credebant: & concitauit populum aduersum fratrem tuum Stephanum: & pietate ductus super eū dominus: fecit eum vnum de sanctis suis. propter quod ego & fratres mei credimus in eum: quia vere filius dei est. Et tu fili noli blasphemare eum: neque eos qui in eū credunt: & habebis vitam æternam. Hæc mihi contestatus est: Simon pater meus. Ecce omnia audistis. quid vobis placet si interrogauerit vos de ligno crucis? Ceteri autem dicebant. Nos talia nunquam audiui⁹: qualia a te audiui⁹. Si qua ergo inquisitio fuerit de hoc: vide ne oñdas ei. Manifesta aut quia hæc dicis: et locū nostri in quo sancta crux posita est. Hæc eis dicentibus veniunt milites ad eos dicentes. Venite vocat vos regina. Illi aut cū venissent altercabant cū ea: & nihil voluerunt verū dicere. Tūc beata Helena iubet eos oēs tradit in ignem. Qui cum traditi essent: tradiderunt ei Iudā dicētes. Hic est vir iustus & pphetę filius: & legē nouit cū actibus. hic dñā q̄ desiderat cor tuū oñdet tibi diligenter. Et oēs simul testimonium phibentes dimisit eos. & tenuit Iudā solum. Et cōuocans eum dicit ei. Vita & mors proposita est tibi. elige quod vis: vitam an mortē. Iudas dixit. Et quis in solitudine constitutus panibus positis lapides manducat? Beata Helena dixit. Si ergo vis in terra viuere & in cœlis: dic mihi vbi absconditum est lignum preciosum crucis? Iudas dixit. Quē admodum habet in gestis / sunt iam anni ducenti plus minus ve: & nos cum sim⁹ iuniores: quomodo possumus hæc nosse? Beata Helena dixit. Quomodo ante

Scenofactoria.
actiū cap.
xviii.

De inuentione sanctæ crucis.

Illud cui
sas erat.
Troas re-
gio.

tantas generationes cum in Ilio & Troade factum est bellum. & nunc omnes commemorantur: qui ibi sunt mortui. & monumenta eorum et loca scripta sunt. Iudas dixit. Necessario domina: quia scripti sunt. Nos autem non habemus scriptum. Beata Helena dixit. Et quidem & paulo ante confessus es a teipso quæ gesta sunt. Iudas dixit. In dubio locutus sum. Beata Helena dixit. Habeo beatam legem euangeliorum: in quo loco crucifixus est: tantum ostende mihi qui vocatur caluarie locus: et ego faciam emundari locum: forsitan inueniam desiderium meum. Iudas autem dixit. Neque locum noui: quia nec eram natus.

Lectio nona.

Lacus fossa
est siue
scrobs ter-
ra egesta.

¶ Duo iudei.

Tunc beata Helena dixit: & crucifixum fame te interficiam nisi dixeris veritatem. & cum dixisset hæc: iussit eum mitti in lacu sicco usque in septimo die sine cibo manentem. Cum transissent autem septem dies/ clamauit iudas de lacu dicens. Obsecro vos educite me & ego ostendam crucem christi. Cum ascendisset autem Iudas de lacu: perrexit usque ad locum: & nesciens certis locum ubi iacebat crux christi: leuauit manus suas ad deum: & hebraica lingua dixit. Domine deus meus qui fecisti coelum & terram: qui palmo mensus es coelum: pugno mensurasti terram: qui sedes super cherubim: & ipsa sunt volatilia in aera cursibus immensa in luce: ubi humana natura transire non potest: quia tu es deus: qui fecisti ea ad ministerium tuum sex animalia quæ habent senas alas: quattuor quidem ex ipsis quæ volant/ non tacentia incessabili voce dicentia. Sanctus/ sanctus/ sanctus: cherubin vocantur. Duo autem ex ipsis posuisti in paradiso custodire lignum vitæ: quæ vocantur seraphim. Tu autem dominaris omnium: quia tua factura sumus: qui incredibiles angelos profundo tartaro

De inuentione sancte crucis.

tartaro tradidisti. Et ipsi sunt sub profundo abyssi draconum foetore cruciandi: & tuo precepto contradicere non possunt. Et nunc domine si tua voluntas est regnare filium Marie: qui missus est a te: nisi autem fuisset ex te/ non tantas virtutes fecisset: nisi vero tuus puer fuisset/ non resuscitares eum a mortuis: Fac nobis dñe prodigium hoc: & sicut exaudisti famulum tuum Moysen: & ostendisti illi ossa patris nri Ioseph: ita & nunc si est voluntas tua/ ostēde nobis occultum thesaurum. fac ab eodem loco fumum odoris aromatum suauitatis ascendere/ vt & ego credam crucifixum christum: quia ipse est nunc & in sæcula seculorum amen. Hæc cum orasset Iudas/ statim commotus est locus: & multitudo fumū aromatum odoris suauitatis ascēdit de loco/ ita vt admiratus Iudas plauderet ambabus manibus & diceret. In veritate tu es christus saluator mudi. Gratias tibi ago domine: quia cum sim indignus: nō me fraudasti a tua gratia. Domine Iesu christe deprecor te ne memor esto meorū peccatorum: & annume ra me cum fratre meo Stephano: qui scribit in actibus apostolorum. Hæc cum dixisset accipiens fossorium percussit se viriliter & cœpit fodere. Cum autem fodisset quasi passus viginti: inuenit tres cruces absconditas. Quas eiiciens attulit in ciuitatem. Interrogabat beata Helena quæ esset crux christi. Scimus enim quia cæteræ duæ latronum fuerunt/ qui cum eo crucifixi sunt. Et ponentes in medio ciuitatis expectabant gloriam christi. Et circa horam sextam ecce efferebatur mortuus iuuenis in grabbato sepulture mancipandus. Iudas autem gaudio repletus dixit ad beatam Helenam. Nunc cognoscetis domina dilectissimum lignū et virtutem eius. Et extendens grabbatum Iudas fecit poni mortuū: & posuit super eum singulas cruces: & non

**Orationis
effectus.**

**Fossorii .s.
pastinæ in
strumentū
fodiendi.**

**Mortuus
suscitatur.**

De inuentione sancte crucis.

Inuidus
diabolus.

surrexit. Imposita autem tertia cruce dominica super mortuum statim surrexit: qui mortuus fuerat iuuenis. Et omnes qui aderant glorificauerunt deum. Sed omnium bonorum inuidus cum furore vociferabat in aera dicens. Quis iterum hic est qui non permittit me suscipere animas eorum? O Iesu nazarene omnes traxisti ad te? Ecce lignum tuum manifestasti aduersum me. O Iuda quid hoc fecisti? nonne per Iudam prius traditionem feci: & populum concitavi impie agere? Ecce nunc per Iudam hinc eiicior: inueniam & ego quod faciam aduersum te. Ego suscitabo alium regem qui derelinquit crucifixum: & meis obsequetur consiliis: & mittet te in iniquis tormentis: & tunc cruciatus negabis crucifixum. Iudas autem feruens in spiritu sancto dixit. Qui mortuos suscitauit christus: ipse te damnat in abyssum ignis æterni. Hæc audiens beatissima Helena admirabatur fidem Iudæ. Deinde cum magno studio collocans preciosam crucem auro & lapidibus preciosis faciens loculum argenteum: in ipso collocauit crucem christi: & ecclesiam construxit in ipso Caluarie loco. Iudas autem accipiens incorruptionis baptismum in christo Iesu de præcedentibus signis ostensus est fidelis. Commendauit autem eum beata Helena episcopo: qui illo tempore erat Ierosolymis: & baptizauit eum. Cum moraretur adhuc beata Helena in hierosolyma: factum est autem beatum episcopum dormitionem accipere in christo. Beata Helena accersiuit Eusebium episcopum urbis Romæ: & ordinauit Iudam episcopum Ierosolymæ ecclesie. Mutauit autem nomen eius & vocatus est Quiriacus.

Quiriacus
p. cyriacus.

¶ Urbani martyris.
Lectio prima.

De sancto Urbano.

Urbanus ep̄s natione Romanus ex nobilissima fuit prosapia ortus: cuius pater Potianus dictus est. Qui Urbanus a beato apostolo Petro octauusdecimus: postquam beatissimum Calixtum papam iam senem persecutione Alexandri per triumphum martyrii migravit ad christum/cathe-

Alexander
imperator
romanus.

dram Romanę urbis suscepit. Qui dignitate sublimatus: in multis calamitatibus ac tribulationibus nullis mundi huius prosperis vixit: aduersis omnibus ob christi potius est amorem. Hic ante ep̄atum probabilis fuit confessor: & post ep̄atum nihilominus semel & iterum & usque septies pro christi nomine examinatus atque diudicatus est. Hic fecit vasa sacra que pulchra omnia argentea patenas quoque argenteas christo apposuit. Sacra quoque mysteria solerti industria sanciuit: & sua predicacione multos ab incredulitate ad baptismum christi conuertit: etiam & Valerianum inclytum virum sponsum beatę Cecilie & eius cognatum Tiburtium. Quos etiam ad martyrii palmam perduxit: & ex monitis salutiferis multi martyrio coronati sunt. Beatus Urbanus fecit ordinationes quinque mense decembrio: presbyteros quattuordecim: diaconos quinque: ep̄os per diuersa loca instituit numero octo. Sedit in episcopatu annis octo/ mensibus sex/ diebus duodecim. Cui successit in episcopatu Anteros vir venerabilis natione grecus.

Lectio secunda.

Igitur in tpe Alexandri Augusti: qui a matre Mamea dictus est: prefecto urbis Turgio almachio: multis suppliciis coagustatus est cum aliis que plurimis. Que cum inuenisset orantem cum tribus diaconibus et duobus presbyteris vicarius Caprasius: deduxit eos ad palatium Vespasiani: in quo erat Almachius. Cuius iussu ducti

De sancto Urbano.

Gazophylacium.

sunt ad pagum iuxta templum Iouis: & ibidem in ergastulo missi. Ad quem veniebant multi christianorum dato precio carcerario verbum vite precipientes ab eo. Transactis itaque multis diebus: adducitur ante conspectum Almachii. Cui dixit Almachius. Iam depone audaciam magicæ artis: & ostende mihi thesauros Cecilie: quos apud te cognouimus esse recedidos. Ad hæc beatus Urbanus. Quia a me requiris pecuniam Cecilie: nequaquam negabo: quia in gazophylacio christi per manus pauperum recedita est. Nec tuam nec imperatoris tui amicitiam optabo: quia corruptibiles estis: & æterno regi famulari omni exopto aueritate. Tunc Almachius præfectus præcepit ministris suis dicens. Plumbatas afferte & tam diu contumax Urbanus cæsus sit & cum suo deo mactetur: quousque deficient. Quo facto gratias agebant cantantes & exultantes deo. Post hæc missi sunt in custodiam priuatam & ieiuniis afflicti. Ad quos noctu christiani venerunt multi cum tribus tribunis/ quorum nomina hæc sunt. Fabianus. Calixtus. Anonitus: & duo fratres nomine Fortunatus & Iustinus. Qui audientes monita salutis: christiani facti sunt. Tunc & ipse Anolinus carcerarius credidit deo et baptizatus est.

Lectio tertia.

Quod audiens Almachius misit ad vicarium Caprasium/ ut presentaret sanctum Urbanum cum deo suo. Qui cum cognosceret Anolinum esse christianum/ ait ad eum. Anoline verum ne est quod de te audiimus? Anolinus respondit. Ego christianus sum: & christum confiteor. Ad hæc iudex iratus ait. Ducantur ad templum dianæ: & ibi capite plectantur: si non sacrificauerint. Post hæc Turgius Almachius iussit sibi tribunal parari: & veniente nocte adduci beatum papam cum deo suo. Qui cum non acquiesceret

De sancto Urbano.

sacrificare: sed magis cum publica voce desiderent / ait
Caprasio vicario. Duce eos ad templum quod est iux
ta pagum: & sacrificent deo Ioui: & perquirant facultates eorū. Quod si non fecerint / cedant: & in ergastulo iterū retrudantur. Quo cum venisset deridebant & expuebant in eum dicentes. O miseri: quare adoratis idola surda & muta? Ad hæc verba cum cæderent: repente cecidit simulachrum & interfecit de sacerdotibus idolorum numero viginti duo / qui ministrabant ignem sacrificii. Sequenti vero nocte sanctos adduci iussit contumeliosis affectos: & fortiter cædebantur extensi in terra. Illi autem cum cæderentur gratias referebant deo dicentes: gloria tibi domine. Unus vero ex diaconibus erectis in cœlū oculis emisit spiritū. Cuius corpus Fortunatus presbyter tulit noctu: & sepeliuit eū in crypta: in cœmiterio prætextati / cui nomē erat Lucianus. Post hæc Almachius præcepit vt cum plumbatis cæderentur & scorpionibus. Qui cessi cum benedixissent deum: duxerūt eos ad fanum Dianæ cum nimio furore: & extensis vlnis erectisque in cœlum oculis: dixit beatus Urbanus. Unus est deus creator omnium / ipsi soli sacrificamus. Hęc & alia quæ plurima dicentes & osculantes se osculo pacis & flectentes genua decolati sunt pro nomine domini octavo Kalendarū iunii. Quorum corpora ante templum Dianæ iacuerunt diebus quinque. Quidam vero christiani noctu venerunt eum tribunis præfatis: & tulerunt eorum corpora: & sepelierunt in cœmiterio prætextati. Corpus denique sancti Urbani papæ ibi in superiori coenaculo condiderunt.

¶ Petronillæ virginis.

LECTIO PRIMA.

I iij

De sancta Petronilla.

Omne natale sanctæ Petronille virginis.
Hec fuit beatissimi Petri filia. In tempo-
re illo contigit/ vt Titus discipulus apo-
stolorum diceret Petro apostolo. Cū vni-
uersi a te saluentur infirmi: quare Petro-
nillam paralyticam facere permittis? Apostolus vero
ait. Sic expedit ei. Sed ne extimet impossibilitas eius
incolumitatis meis sermonibus excusari: ait ad eam.
Surge Petronilla: & ministra nobis. & surrexit statim
sana. Lectio secunda.

MInisterio autem expleto / iussit eam redire ad
grabbatum. At vbi in dei timore cœpit esse
perfecta non solum saluata est: sed etiam pluri-
mis reparauit in melius suis orationib9 sanitatem. Et
quoniam nimis speciosa erat: venit ad eam Flaccus
comes / vt eam sibi vxorem acciperet. Cui Petronilla
ait. Ad puellam inermem cum militibus & armis ve-
nisti? Si vxorem me habere vis: fac matronas & virgi-
nes honestas ad me post tres dies venire: vt cū ipsis ve-
niam ad domum tuam. Lectio tertia.

FActum est autem vt trium dierum spacium ac-
ceptum virgo sancta ieiuniis occuparet & oī or-
nibus: hñs secū sanctā virginem Feliculā coęta-
neam suā in dei timore perfectam. Tertio itaq; die ve-
niens ad eam sanct9 Nicomedes presbyter celebrauit
mysteria christi. Virgo sacratissima mox vt christi sa-
cramentum accepit: reclinans se in lectulum emisit spi-
ritum. Factumq; est vt omnis turba matronarum &
virginum quæ fuerāt a Flacco adductæ exequias san-
ctę virginis funeris celebrarent.

¶ In natalicia beatissimorū ap̄torū Petri
& Pauli, Sermo beati Leonis papę,
Lectio prima,

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

Mnium quidem fratres sanctarum solē
nitatum dilectissimi totus mundus ē par
ticeps: & vnus fidei pietas exigit/ vt quic
quid pro salute vnuerforum gestū recol
tur: communibus vbiq; gaudiis celebre
tur. Verū tamen hodierna festiuitas p̄ter illā reuerentiā
quā toto orbe terrarū p̄meruit speciali & propria n̄e
urbis exultatiōe venerāda est: vt vbi p̄cipuorū apo
lorum glorificatus est exitus: ibi in die martyrii eorū
sit læticiæ principatus. Isti sunt enim/ isti sunt viri: per
quos tibi euangelium christi Roma resplenduit. Et q̄
eras magistra erroris/ facta es discipula veritatis. Isti sūt
patres tui sancti veri q; pastores / qui te regnis cœlesti
bus inserendam multo melius cōdiderūt: q̄ illi quo
rum prima studio mœnium tuorum fundamenta lo
cata sunt. E quibus is qui tibi nomen: fraterna te cæ
de foedauit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam prouexe
runt/ vt gens sancta: populus electus: ciuitas sacerdoti
lis & regia: per sacram beati Petri sedem caput orbis
effecta: latius p̄sideres religiōe diuina/ quā dñatione
terrena. Quāuis enim multis aucta victoriis ius impe
rii tui terra mariq; protuleris/ minus tñ est qd̄ tibi bel
licus labor subdidit/ quam quod pax christiana sub
iecit. Dominus nāq; bonus: iustus/ omnipotēs qui mi
sericordiā suam humano generi nunq; negauit: oēs q;
in commune mortales ad cognitionem sui abundan
tissimis beneficiis semp̄ erudiuit/ voluntariam erran
tium cæcitatem: & procliuem in deteriora nequitiam
secretiori consilio & altiori pietate miseratus est: mittē
do verbum suum æquale sibi atq; coeternum: quod
caro factum ita diuinā naturā vniuit humanæ: vt illius
ad infirma declinatio nostra fieret ad summa p̄uectio.
Vt autem huius inenarrabilis gratiæ per totum mūdū

Romulus.
Remus.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

diffunderetur effectus: romanum regnum diuina prudentia preparauit. Cuius ad eos limites incrementa perducta sunt: quibus cunctarum vndiq; gentium vicina & cōtigua esset vniuersitas. Dispositio enim diuinitus operi maxime congruebat/ vt multa regna vno confederarentur imperio: & cito prius haberet populos predicatio generalis/ quos vnus teneret regimen ciuitatis. Hæc autem ciuitas ignorans sue prouectionis autorem/ cum pene oībus dominaretur gentibus/ omnium gentium seruebat erroribus: & magnam sibi videbatur suscepisse religionem / quia nullam respueerat falsitatem. Vnde quanto erat per diabolum tenacius alligata/ tanto per christum est mirabilius absoluta.

LECTIO SECUNDA.

NAm cum duodecim apostoli per spiritum sanctum omnium locutione linguarum imbuedum euangelio mundum distributis sibi terrarum partibus suscepissent: beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis ad arcem romani destinatur imperii/ vt lux veritatis/ que omnium gentium reuelabat salutem/ efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac tunc vrbe non essent: aut que vsq; gentes ignorarent: quod Roma didicisset. Hic colluctantes philosophiæ opiniones: hic dissoluedæ erant terrene sapientiæ vanitates. Hic confutandus dæmonum cultus: hic omnium sacrificiorum impietas destruenda/ vbi diligentissima habebatur superstitione collectum: quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum. Ad hanc ergo vrbe tu beatissime Petre apostole venire non metuis: & cum cōsorte gloriæ tuæ Paulo apostolo aliarum adhuc ecclesiarum ordinationibus occupato: syluam istam frementium bestiarum: & turbulentissime profunditatis

De sanctis aplis Petro & Paulo.

oceanum: constantior q̄ cum super mare gradereris
& mergereris: nec mundi dominam times Romam:
qui in Cayphę domo expaueras sacerdotis ancillam.
Nunquid aut iudicium Pilati: aut fœuitia iudæorū mi
nor est: q̄ in Claudio potestas: vel in Nerone crudelis
tas? Vincebat ergo materiam formidinis vis amoris.
non existimabas terrori esse cedendum: dum horū sa
luti consulis: quos susceperas diligendos. Hunc autem
intrepidę charitatis affectum iam in te profecto cōces
peras/ quando professio tui amoris in deum trinæ in
terrogatiōis ē solidata mysterio. Nec aliud ab hac mēs
tis tuę intentione quęsitum est: quam vt pascendis ei
quem diligeres: ouib⁹ cibum (quo ipse eras opimat⁹)
impenderes. Augebant quoq̄ fiduciam tuam tot sig
na miraculorum: tot dona charismatum: atq̄ experi
mēta virtutum. Iā populos qui ex circuncisione cre
diderant erudieras: iam antiochenā ecclesiam (vbi pri
ma christiani nominis dignitas ē orta) fundaueras. iā
pontū: galaciam/ cappadociam: atq̄ bythiniam legis
bus euangelicę prædicationis impleueras. Nec vt du
buis de prouentu operis: aut de spacio tuo ignar⁹ eta
tis: trophæum crucis christi romanis arcibus infere
bas: quo te diuinis præordinationib⁹ anteibant & ho
nor potestatis & gloria passionis. Ad quam urbē bea
tus coapostolus tuus vas electionis: & specialis magis
ter gentium Paulus occurrens eo tibi consociatus est
animo/ quo omnis innocētia: omnis pudor: omnisq̄
libertas sub Neronis laborabat imperio. Cuius furor
per omnium vitiorum inflāmat⁹ excessum: in hūc
eum vsq̄ torrentem suę p̄cipitauit insanie: vt primus
imponeret nomini christiano atrocitatē generalis p̄se
cutionis: quasi per sanctorum necem gratia dei possit
extingui. Cuius hoc ipsum erat maximum lucrum: vt

Joā. xvij.
Claudius
imperator.
Nero imp
perator.

Opimat⁹
i. saginat⁹.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

Psal. cxv.

contemptus vite huius occidua perceptio fieret felicitatis eterne. Preciosa est ergo in conspectu domini mors sanctorum eius: nec vilo crudelitatis genere destrui potest sacramento crucis christi fundata religio: Non minuitur persecutione ecclesia: sed augetur. Et semper dominicus ager segete ditiori vestitur: dum grana quae singula cadunt multiplicata nascuntur. Vnde duo ista preclara diuini seminis germina: in quamquam sobolem pullularint. beatorum martyrum millia protestantur: quae apostolicorum aemula triumphorum urbem nostram purpuratis: lateque rutilantibus populis ambierunt: & quasi ex multarum honore gemmarum conferto vno diademate coronarunt. De quo presidio dilectissimi diuinitus nobis ad exemplum patientiae & confirmationem fidei preparato: vniuersaliter quidem in omnium sanctorum commemoratione letandum est: sed in horum excellentia patrum merito est exultatius gloriamdum: quos gratia dei in tantum apicem inter omnia ecclesiae membra praeuexit: ut eos in corpore cui caput christus est: quasi geminum constituerit lumen oculorum. De quorum meritis atque virtutibus: quae omnem loquendi superant facultatem: nihil diuersum nihil debemus sentire secretum. Quia illos & electio pares: & labor similes: & finis fecit equales.

Eph. iij.

Sermo beati Maximi episcopi.
Lectio tertia.

Loriosissimos christiane fidei principes annuis solennitatibus honorantes fratres charissimi: ipsum dominum ac deum nostrum: qui huius autor est fidei: debita religione veneramur. Apostoli namque latino sermone dominus missi. Qui ergo honorant missos manifestum est honorare & mittentem: quoniam dignitas que defertur ministris

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

fr̄is: illi sine dubio cui⁹ ministri sunt exhibetur: vt ait ipse saluator ad discipulos suos. Qui vos audit: me audit. & qui vos recipit: me recipit. Vere beata apostolorum merita: in quibus se christus & recipi predicat & audiri. Beati nihilominus & illi: quorū deuotio delata apostolis recurrit in christum. Tenētes fr̄es tāte huius p̄missionis fidē de suppliciis patrum n̄rorum p̄ christi cōfessiōe susceptis: de finalibus gaudiis exultemus: qm̄ qui de morte martyrū letat / martyres nō dubitat cū christo regnare post mortē. Hui⁹ vero ecclesiarum oīm reuerēdissimos p̄res (Petrū dico & Paulū) piissimis studiis honoremus: quibus christi p̄stāte gr̄a factus est hodie de morte natalis: quib⁹ finis vitę initiū dedit viuēdi / quib⁹: vt ait apostolus Paul⁹: viuere christ⁹ erat & mori lucrū. Erat utiq; eis christ⁹ viuere: quibus vita nō erat sine christo / quia totū christi p̄ficiēbat ecclesiis quod viuebāt. Erat eis mori lucrum / quia tali hac morte vitā sibi mercabant æternā. eorum em̄ corruptioni incorruptio succedebat: & dāna p̄sentiū tēporū lucra p̄petua seq̄bant. Sed iā necessarium charissimi reor: vt p̄prias apostolorū specialesq; virtutes / prout ariditas lingue nostrę ingeniq; tenuitas patit: imo vt misericors deus ānuerit p̄loquamur. Hic itaq; ille est Petrus qui confitendo christum dñm dei viui esse filium / validissima inuictaq; nobis credēdi fundamēta cōstituit. Nā percunctāte domino: quis esse ab hoībus diceretur / respondit. Tu es christus filius dei viui: idest tu dominine de carne virginis fact⁹ es christus: qui dei viui es fili⁹ sempiternus. Tu domine hominibus natus homo: qui incogitabili maiestate deus es apud deum. Tu es christ⁹ pro redemptione nostra ad passionem veniens: qui impassibilis permanes apud patrem.

Math. x.

Math. xvi.

De sanctis ap[osto]lis Petro & Paulo.

¶ Sermo beati Augustini.

Lectio quarta.

Omnium nobis omnib[us] est fratres charissi-
mi & vniuerso m[un]do notissimū/ q[uo]d bea-
tissimor[um] Petri & Pauli natalicia sunt ho-
die. Nec aliquā partē orbis latere p[otes]t de-
uotio tanta/ siquidē cum de his dicat pro-

psal. xvij.

pheta Dauid. In omnem terram exiuit sonus eorum:

& in fines orbis terræ verba eorum. In omnem terrā

mira Petri virt[us] est: & i[n] fines orbis terre epistolæ Pau-

Actus. iij.

li penetrarunt. Quis enim non audiuit: quod primus

apostolus Petrus sedenti ad portam speciosam templi

claudo & ex matris suæ ventre olim iam debili pedū

restituerit firmitatem: vt quod natura minus contules-

rat: apostolica gratia repararet. Cum enim claudus il-

le stipem rogans/ aliquid pecuniæ se ab apostolis cre-

deret accepturum: ait illi apostolus Petrus. Argentum

& aurum non habeo: sed quod habeo hoc tibi do. In

nomine Iesu christi nazareni surge & ambula. Beata

plane largitas/ quæ petenti quidem non contulit argē-

tum sed contulit sanitatem. Beata largitas/ quæ de the-

sauris suis argentum non protulit: sed contulit medici-

nam. Beatus & ille claudus/ qui dum stipem q[ue]rit pecu-

niæ: diuitias incolumitatis accepit. Hic enim ab apo-

stolis donum meruit: quod nullis thesauris ac medici-

nis redimere posset. Primum ergo signū mirabilium

quod beatus Petrus apostolus fecit (claudi pedum re-

stituēdo vestigia) diximus.

Lectio quinta.

AV distis frequenter fratres ipsum Petrum a do-
mino petram nūcupatū: sicut ait. Tu es Petrus
& super hāc petram edificabo ecclesiam meā.

Mat. xvi.

Si ergo Petrus petra est super quam edificat[ur] ecclesiā:

De sanctis ap[osto]lis Petro & Paulo.

recte pri[us] pedes sanat: vt sicut in ecclesia. fidei fundamē
tū continet: ita & in homine membrorum fundamen
ta confirmet. Recte inquam christiano pedes curat/ vt
iam non intrepidus: nec imbecillis possit supra petrā
ecclesie stare: sed robustus & fortis incedere. Vbi autē
verba Pauli non leguntur: quis locus ea litteris nō scri
bit: corde retinet: conuersatione custodit: quia Paulus
a domino vas electiōis est nominat[us]. Bonum vas: de
cuius plenitudine substantia vitæ populis semper ero
gatur & plenum est: bonum vas/ in quo p[re]ciosa mādas
torum christi p[re]cepta conduntur. Optima aposto
lorum nomina petra & vasculum necessaria domui sal
uatoris. Domus enim petrarum fortitudine cōstituitur
utilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatē: ne laban
tur sustentat populos: vas ad custodiendum: ne tenten
tur operit christianos. Exitus vero eorum de hoc secul
lo q̄ beat[us] fuerit: nemo est qui nesciat. Nā prima hæc
beatitudo in illi/ a q̄ ambo vna die passi esse noscuntur.
Scilicet vt q̄s vna fides seruitio christi deuinxerat: vno
martyrio coronaret. Deinde ipsa passio licet diuersa in
singulis fuerit/ tamen magnæ est referta gratia sancti
tatis. Nam Petrus cruce sicut saluator exitum ptulit:
& dominicæ deuotionis similitudine non morte dis
cretus est/ scilicet vt quem imitabat[ur] fide imitaretur &
passione.

Lectio sexta.

NAtalem hodie iuuante domino ap[osto]lorū cele
bramus: quorum memoriam vniuersus mun
dus amplectitur: & æquali fide: dum finē in his
seculorum vitæ recolit: perpetuitatem cœlestis glorię
cōfitemur. Pauli hodie natalis est: & quis ista taceat? Pe
tri festiuitas vertitur: quēadmodum ille verba nō sug
geret: cui aduersus Simonem disputanti etiam canum
religiosa seritas obsecūdās & loqui didicit: & placari/

Actuū. ix.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

vt preciosam plane in conspectu dñi mortē sanctorū
fœlici suo exitu cōprobarēt. Paulus inquā vas electio-
nis ē: Petrus clauiculari⁹ dñicæ māisionis/ vnus piscas-
tor/ alius persecutor. Paulus cecatus est vt videret: Pe-
tr⁹ negauit vt crederet. Paulus post persecutionem ec-
clesiæ ad fidem christi domini se conuertens tãto hu-
milior factus prædicator veritatis: quãto pertinacior
fuerat cultor erroris. Petrus piscator non posuit retia/
sed mutauit: quia primus honore sacerdotum nume-
ratus fontes potius cœpit amare q̃ maria/ vt non iam
abstraheret quos occideret: sed mergeret quos leua-
ret. Beati plane in administratiōe doctrinę positi/ bea-
tiores in mortis desiderio constituti. Illi enim gloria
nutritur: hic traditur. In sæculo exercitium tribulatio-
nis est: in morte assumptio maiestatis.

Lectio septima.

ECce p̃ oēs fines transit sonus apostolorū/ vbicq̃
laus vtriusq̃ colligitur / vbicq̃ linguis fidelium &
triūphorū materiis explanat. Quis hos audeat
mortuos appellare: quorū fide vniuersus ad vitā mun-
dus erigitur: atq̃ ad illā superni luminis inuisibile mā-
sionē talibus doctoribus secura ambitioē festinat? Nes-
mo dubitet/ nemo etiam sibi impossibile suspicetur.
Ibi enim Paulus ē qui auxiliū præstet conātī: ibi petr⁹
est: qui cœlum aperiat venienti. Licet etiā ipsa illustriū
psonarum victricia pensare tormenta. Paulus inquit
decollat⁹ est: Petr⁹ vero versis pedib⁹ crucifixus. hñt
p̃fecto mysterium nobiliū genera ista pœnarum. Bea-
tissimorum ap̃torum petri & pauli inseparabile fide
passionēq̃ germanā omni nos deuotione fr̃es necesse
est celebrare. Quia & laudabilis eorū vita ad gl̃iosissi-
mū p̃duxit occasum: & mirific⁹ obit⁹ p̃petuā trāsinis
sit ad vitā. Et licet in petro fides emineat: in paulo do-

De sanctis aplis Petro & Paulo.

Erina precellat: magisterium tamē Pauli fidei plenitudo ē: & credulitas petri doctrinæ ē fundamētū. Quos tāta cœlestis electiōis dignatio visitauit/ vt hic fieret de piscatore doctor/ ille de p̄secutore defensor. Sed in hoc oīpotentis dei attollenda maiestas ē/ qui inspiratiōe mirabili & docendi gratiam tribuit petro: & inimicum fecit amare quod oderat: & asserere fidem quam impugnabat. Illius piscationem non abstulit: sed mutauit. Huius cœcauit oculos/ vt purgationis recepto lumine clarissimæ mentis acie ultra humanum posset videre aspectum.

Lectio octaua.

Quanti igitur meriti apud deū suum petr⁹ erat/ vt ei post nauiculæ paruæ remigiū totius ecclēsiæ gubernacula traderentur? Aut quantū in apostolatus sui ministerio cōplacuisse Christo credimus paulum/ qui tantum placere potuit persecutor? Placuit em̄ quia non iniqui pectoris studio/ sed simplicis ignorantia in tanta deuotione certabat. Deniq; vt primum sensibus eius spiritus veritatis infusus ē: ostēdit continuo nō seueritatis christi odio: sed amore paterne legis innocenter errasse. De q̄ quid ego potissimum dicā? cum fidelissim⁹ ipse sit sibi testis: qui cum nec suas velit iactare laudes: & christi annunciare cupe- ret maiestatem/ verecundius quod in se gestum est confitetur. Ait enim velut de altero quodam. Scio hominem in christo Iesu raptum vsq; ad tertium cœlū: & raptū in paradysum/ et audiuit arcana verba q̄ nō licet homini loqui. Quid hoc ap̄lo magnificētius: cui in medio mortalium cōstituto: & supra cœlos datum est ire: & ad terras redire concessum est? Quid hoc beati⁹ viro/ qui inter secreta paradisi discere meruit quod nec lingua hoīs loqui possit: nec quisquā mereret audire?

ij. cori. xij.

De cōmemoratiōe sancti Pauli.

Et cum tantæ sint sublimitatis quæ docuit: vt comp̄
hendere ea mens humana non possit/quãtæ illud pu
tamus esse glorię quod prodere sibi asserit non licere?
Quid etiam de Petro referā? cuius tanta a deo est pro
bata iusticia: tantaq; ei potestas attributa iudicandi/vt
in arbitrio ei9 poneretur iudiciū. Perspice ergo & esti
ma quanto nobis sit Petrus reuerendus cuius sententiã
in terris prolata[m] sempiterni iudicis æquitas non res
pellit.

¶ Commemoratio sancti Pauli.

Lectio prima.

Aepe fulgido solis globo delectatus ocu
lus ad spectaculum oppositum e regione
luminis sese violenter intēdit. Et licet sen
tiat aciem suam im parem radiis illius cer
tamini esse: desiderio tamē pulcherrimi
illius luminis intuendi libenter inaccessibili radiantis
orbis reluctatur chorusco. Lectio secunda.

Tale igitur quidpiam ego ipse perpetior/ qui cū
videam proprię mētis oculos ex radiis aposto
lici splendoris hebetari/cupio tamen Pauli ani
mum miro fulgore virtutum rutilantem velut emin9
intueri:& contra importabiles solis micatus cōtentio
sa subire certamina. Lectio tertia.

Sol quidem est omnib9 Paulus: qui totum pror
sus orbem fulgentibus lingue suæ radiis illumina
uit: quiq; vniuersas circueundo gētes cursu
oīno solis imitatus est: ac mūdi regiōes oēs quasi libe
ro a cope aīo puolauit/& hōc cū eī amara vndiq; vul
nera crebrius obuiarent. In duas nāq; partes omnem
tunc fere hoīm scindebatur genus: in eorum scilicet
qui horribili rabie erga idolorum culturam furiebāt
& illorum quos zelus legis in euangelio diffamabat.

Lectio quarta.

De cōmemoratiōe sancti Pauli.

A B utraq; vero parte grauiſſima in Paulum bel
la surgebant/cum iudæi quidem vndiq; illum
quasi paternarum traditionum corruptorē fu
garent/gentes vero deum mortuum prædicantē. No
li enim illum/qui tunc fuit:rerum reatū huic:qui mo
do est/comparando magnitudinem apostolici labo
ris attendere:sed ipsa adhuc prædicta exordia mēte cō
pelle.

Lectio quinta.

C Onsidera enim prius pelagi seuiētis furorem:
& tunc demum vim gubernatoris intelliges. Si
cut enim nauis in quoddam freto: ita Paulus in
mediis fluctibus innatabat/ac mille discriminū vrge
bat pcellis. Inter ipsa qppe euāgelicę præcipia prædica
tionis nouitas monentis tentationum turbines susci
tabat. Iudæorum nāq; tunc populi mouebātur præ
cepta complere. Phariseorum quoq; latrabāt gressus:
cum dudum a se crucifixi prædicare deitatem dolerēt.

Lectio sexta.

I Ndignabantur enim conspirationes sacerdotū:cū
audissent crucē quasi sceptrū quoddam regale cele
brari. In huiusmodi bello iudæi sociabant: & gen
tes quę aris diu ac templis victimarū iā cinerib; assue
tæ pene iam euelli sibi nesciū amplectebant errorem.
Iudices in prædicationem euangelii sæuientes suę cir
cumbabant cateruę. Auditam crucem christi abomi
natur exercit;:quā insipientes recipere nesciebāt quasi
signū vtiq; dānatī. Sed Paulo toti; mūdi hæc bella oī
no erant pace iucunda. Delectabat eū quicumq; illum
propter euangeliū vulnerabat. Hinc est q̄ ille gręciā
atq; barbariā cū illatis sibi vulnerib; alacer circūibat
nō minus plagis suis gaudēs:q̄ regis triūphis: haud
aliter delectat; naufragiis q̄ ceteri acquisitis solēt gau
dere thesauris.

De sancto Iacobo.

Passio sancti Iacobi apli fratris Ioannis euangeliste: qui passus est in Ierusalem.

Lectio prima.

Postolus domini nostri iesu christi Iacobus frater Ioannis apli & euāgelistæ omnem iudeam & samariā visitabat. Ingressus itaq; synagogas secundum scripturas sanctas ostendebat omnia quæ a prophetis dicta sunt: in doñ n̄o iesu christo impleta. Accidit autem quendam Hermogenem magū discipulum suum Philetū nomine mittere ad eum. Qui cū venisset cum aliquantibus pharisæis ad Iacobum: conabatur asserere: q̄ non verus filius dei esset iesus christus nazarenus: cuius se Iacobus apostolum memorabat. Iacobus autem in sp̄itu sancto confidenter agēs omnes assertiones eius euacuauit ostendens eis ex scripturis sanctis hūc esse verum esse filium dei. Reuersus autem ad Hermogenem Philetus dixit ei. Iacobum qui se seruum iesu christi nazareni asserit & apostolū eius: scias a te superari non posse. Nam in nomine eius vidi eum demones ex obsessis corporibus eiiciētem / vidi eum cæcos illuminantem: leprosos mundātem. Asserunt etiam amici mei vidiſſe Iacobum mortuos suscitantem. sed quid multis moror: omnes scripturas sanctas memoriter retinet / ex quibus ostendit non esse alterum filium dei / nisi hunc quem iudei crucifixerunt. Placeat ergo tibi consilium meum / & veni ad ipsum: & postula tibi indulgentiam ab eo. quod si nō feceris: scias tibi artem tuam magicam in nullo penitus profuturam. Me autē scias ad ipsum reuertī: & petere vt eius merear esse discipulus. Hermogenes autē hęc audiens repletus est zelo / & Philetum fixit: vt se mouere non posset. Dicebat ei. Videamus si tuus Iacobus soluet te

De sancto Iacobo.

ab his vinculis. Tunc misit festinanter puerum suum ad Iacobum: qui cum venisset: & nunciasset ei: statim sudarium suum misit ad eum dicens. Accipiat eum & dicat: Dominus iesus christus erigit elisos: & ipse soluit compeditos.

Psal. cxlv.

LECTIO SECUNDA.

STATIM autem vt sudario eius tetigit is qui missus fuerat / resolutus a magico vinculo currens venit ad Iacobum insultans maleficiis magistri. Hermogenes autem magus dolens q̄ ei insultaret: arte sua excitauit dæmones: & misit eos ad Iacobum / dicens. Ite & ipsum Iacobum mihi huc adducite et simul Philetum discipulum meum / vt vindicet in me: ne mihi cæteri discipuli mei taliter incipiant insultare. Venientes autem dæmones vbi Iacobus orabat: vlulatum in aere habere cœperunt dicentes. Iacobe apostole dei miserere nostri: quia anteq̄ veniat tempus incendii nostri iam ardemus. Dicit eis Iacobus. Vt quid venistis ad me? Dicunt ei dæmones. Misit nos Hermogenes / vt te & Philetum ad ipsum perduceremus. Mox vt ingressi sumus: angelus dei sanctus catenis igneis religauit nos & cruciamur. Dicit eis Iacobus In nomine patris & filii & spiritus sancti exoluat vos angelus dei / ita vt reuertentem ad Hermogenem non eum lædatis / sed vincitum eum ad me adducatis. Qui cum abiissent / ligauerunt ei restibus manus a tergo: & ita eum duxerunt dicentes. Misisti nos vbi incensi sumus & torti / & intolerabiliter consumpti. Interea cum ad Iacobum fuisset adductus: dicit ei Iacobus apostolus dei. Stultissime hominum cum inimico generis humani rationem te habere credis? Quare non consideras quem rogasti: vt mitteret ad te angelos suos ad læsionem meam: quos ego

m ii

De sancto Iacobo.

adhuc non permitto: vt furorem suum tibi ostendam: Clamabant quoque ipsa dæmonia dicentia. Da nobis eum in potestate: vt possimus & tuas iniurias vindicare: & nostra incendia superare. Dicit eis Iacobus. Ecce Philetus ante vos stat: cur eum non tenetis? Dicunt ei dæmones. Nos non possumus vel formidam contingere: que in loco tuo est. Tunc beatus Iacobus dicit ad Philetum. Vt cognoscant scholam domini nostri Iesu christi hanc esse: vt discant homines bona pro malis reddere: ille te ligauit: tu eum solue. ille te vinctum a dæmonibus ad se conatus est adducere: tu eum captum a dæmonibus libere ire permitte. At vbi soluit eum Philetus/ confusus & humilis & deiectus Hermogenes cepit stare. Dicit ei Iacobus. Vade liber vbi volueris: non est enim disciplinæ nostræ vt inuitus alius quis conuertatur.

Lectio tertia.

Dicite ei Hermogenes. Ego noui iras demonum: nisi mihi dederis aliquid quod mecum habeam: tenebunt me: & diuersis poenis interficiet. Tunc dicit ei Iacobus. Accipe tibi baculum itineris mei: & cum eo perge securus quocumque volueris. Et accipiens baculum apostoli abiit in domum suam: & posuit super ceruices suas: & super ceruices discipulorum suorum zabernas plenas codicibus: & attulit ad apostolum dei: & precepit eos ignibus concremari. Dixit ei Iacobus. Ne forte odor incendii eorum vexet incautos/ mitte intra zabernas petras simul cum plumbo: & fac eos demergi in mari. Quod cum fecisset Hermogenes/ reuersus cepit tenere plantam apostoli rogans & dicens. Animarum liberator accipe poenitentem quem inuidetem tibi & detrahentem hactenus sustinuisti. Respondens autem Iacobus ad Hermogenem magum dixit ei. Si veram

Zabernas
nomen est
barbarum si-
gnificat aut
scrinia li-
brorum.

De sancto Iacobo.

dei pœnitentiam obtuleris/veram eius indulgentiam consequeris. Dixit ei Hermogenes. In tantum deo veram pœnitentiam offero/vt oēs codices meos in quibus erat illicita p̄sumptio abiecerim: & omnibus simul renunciauerim artibus inimici. Dicit ei apostolus. Nunc vade per domos eorum quos euertisti/ vt per te reuoces domino suo quos tulisti. doce hoc esse verum/ quos docebas falsum: & hoc esse falsum/ quod dicebas verum. Idolum quoq; quod adorabas & diuinationes quas tibi ab eo putabas responderi/confringe. & pecunias quoq; quas de malo opere acquisisti in bono opere expende/vt sicut fuisti filius diaboli imitando diabolum: ita efficiaris filius dei imitando deū: qui quotidie etiā in gratis p̄stabat beneficia: & se blasphemantibus exhibet alimenta. Si enim cum malus esses circa deum: bonus circa te extitit dñs: quātomagis circa te erit benignior: si malus esse cessaueris & bonis ei ceperis operibus complacere. Hæc & his similia dicente Iacobo: in omnibus obtemperauit Hermogenes: & ita cœpit esse in dei timore perfectus/vt etiam p̄ eum virtutes multe fierent in domino. Vidētes igitur iudei quia hunc magum quē inuictū putabant: ita cōuertisset/vt & omnes discipuli & amici ei⁹ qui solebāt ad synagogam conuenire iesu christo per Iacobū credidissent: obtulerunt pecunias centurionibus duobus: qui præerant Ierosolymis Lysia & Theotrico: & tenuerunt eum & miserunt in custodiam. Lectio. iiii.

FActa autem a populo seditione dictum est de bere eum adduci & secundum legem audiri. Tunc pharisæi dicebant ei. Vt quid prædicas Iesum hominē: quem inter latrones crucifixum omnes scimus? Tunc Iacobus repletus spiritu sancto dixit. Audi te viri fratres: & oēs qui Abraę filios esse scitis. Promis-

De sancto Iacobo.

fit deus patri nostro Abraę/ę in semine eius hereditarentur omnes gentes. Semen autem eius non est super Hismael: sed super Isaac. Hismael enim cum matre sua Agar eiectus a portione feminis Abraę exclusus est: & dictum est in Isaac vocabitur tibi semen. Amicus autem dei Abraam pater noster appellatus est antequam circumcisionem acciperet: antequam sabbatum coleret: antequam legem aliquam diuine constitutionis sciret. Amicus autem dei factus est non circuncidendo: sed in deum credendo hoc/ę in semine eius hereditarentur omnes gentes. Si ergo Abraam amicus factus est credendo: constat inimicos dei fieri qui non crediderunt deo. Dixerunt autem iudei. Et quis est qui non credidit deo? Iacobus respondit. Qui non credit quod in semine eius hereditarentur omnes gentes. Qui non credidit Mosi dicenti. Suscitabit vobis dominus prophetam magnum: ipsum audietis tanquam me per omnia quęcumque pręceperit vobis. Hoc autem promissum Esaias prędixit: quo ordine fieret. Ait enim. Ecce virgo in utero concipiet & pariet filium: & vocabitur nomen eius Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deus. Hieremias autem dixit. Ecce veniet redemptor tuus Ierusalem: & hoc eius signum erit. Cecorum oculos aperiet: surdis reddet auditum: & voce sua excitabit mortuos. Ezechiel autem assignat dicens. Veniet rex tuus sion: & veniet humilis & restaurabit te. Daniel autem dixit. Sicut filius hominis ita adueniet: & ipse obtinebit principatum & potestates. Dauid autem dat vocem filii dei dicentis. Dominus dixit ad me filius meus es tu. Et patris vox de filio dicens. Ipse inuocauit me pater meus es tu: et ego primogenitum ponam illum excelsum prę regibus terre. Ad ipsum autem Dauid seruum domini loquitur dicens. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. De passione autem eius dicit Esaias. Sicut ovis ad occisionem

Deut. xviij
Esa. viij.

De sancto Iacobo.

nem ductus est. Et dauid in persona eius dicens. Foderunt Psal. xxi.
manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa
mea. Ipsi vero considerauerunt & conspexerunt me. Diuise
runt sibi vestimenta: & super vestimentum meum miserunt
sortem. Et in alio loco idem dauid ait. Dederunt in escam
meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto. De morte
autem eius dicit. Caro mea requiescet in spe: quoniam non
derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum
tuum videre corruptionem. Vox autem filii ad patrem dixit.
Exurgam adhuc & tecum sum. Et iterum propter mi
serias inopum nunc exurgam dicit dominus. De ascen
sione autem eius dicit. Ascendit in altum: captiuam du
xit captiuitatem. Et iterum. Ascendit super cherubin
& volauit. Et iterum. Ascendit dominus in iubilatio
ne. Item Anna mater sancti Samuelis dicit. Dominus
ascendit in caelos & tonat. Et multa alia inueniuntur
in lege de ascensione eius testimonia. Nam quod sedeat ad Psal. cix.
dexteram patris/ idem per Dauid ait. Dixit dominus
domino meo/ sede a dextris meis. Et quod venturus sit iu
dicare terram per ignem/ dicit propheta. Deus mani
feste veniet deus noster: & non silebit. ignis in conspe
ctu eius ardebit: & in circuitu eius tempestas valida.
Haec in domino iesu Christo & impleta sunt quae trans
acta sunt: & quae necdum facta sunt implebuntur: sic
cut prophetata sunt. Ait enim Esaias. Surgent mors
tui & resurgent qui in monumentis sunt. Si interro
ges quid erit cum resurrexerint: dicit Dauid audisse Esa. xxvi.
se loquentem quid erit. Nam ut probetis ita esse/ au
dite quid dicat. Semel locutus est deus: duo haec audi
ui quia potestas dei est. Et tibi domine misericordia
quia tu reddes secundum opera eorum.

Lectio quinta.

m iiii

De sancto Iacobo.

Vnde viri fratres vnusquisq; vestrum poenitentiam agat: vt nō recipiat secundum opera sua: q; se scit participem eorum qui crucifixerunt eū/ qui mundum totum a cruciatib; liberauit. Nam spiritamine suo oculos ceco nato aperuit. Et vt probaret ip̄um esse qui Adam de limo terre formauerat: lutum fecit saliuā suā & ip̄osuit super loca oculorum: quos nō cecauerat infirmitas/ sed defuerūt per facturam. Nam interrogauimus dominum nostrum iesum christum dicentes. Quis peccauit: hic/ aut parentes eius: vt cec; nasceretur? Et respondit nobis dicens. Neq; hic peccauit: neq; parentes eius: sed vt manifestetur opera dei in illo: idemq; manifestus fieret artifex: qui eū fecerat: cū ipse faceret quod min; fecerat. Nam & hoc quod pro nobis mala recepturus esset/ prædictum est in persona eius per Dauid cum diceret. Retribuebant mihi mala pro bonis: & odium in dilectione mea. Deniq; postea quando paralyticos curauit: cecos illuminauit: daemones fugauit: & mortuos suscitauit: omnes vna voce clamauerūt dicētes: reus est mortis. Et q; a suo discipulo tradendus esset: hoc ordine prædictum per Dauid. Qui edebat panem meum: ampliauit aduersum me supplantationē. Hęc omnia viri fratres filii Abraę pphete p̄dixerunt: loquentes p̄ os spiritus sancti. Nunquid si hęc non credimus: poterimus euadere æterni ignis supplicium: aut non merito puniendi erim;: cū gentes credant vocibus pphetarum: & non credam; nos patriarchis & pphetis nostris. Erubescenda et punienda tot factis & sceleribus crimina lachrymosis vocibus lugeamus: vt poenitentiam nr̄am pius indultor accipiat: ne illa nobis eueniant: quæ contemptoribus euenerunt. Apta est em̄ terra & deglutiuit dathan: & operuit sup synagogam Abirō. exarsit ira in synago;

Psal. xl.

Numero-
rum. xvi.

De sancto Iacobo.

ga illorum: & flamma consumpsit peccatores. Hæc
& alia similia dicente Iacobo: tantam gratiam aposto-
lo suo dominus contulit: vt oēs voce clamarent. Pecca-
uimus: iniuste egimus: da remediū qđ faciamus. Qui-
bus Iacobus ait. Viri fratres nolite desperare: credite
tantum & baptizamini: & delebuntur omnia peccata
vestra.

Lectio sexta.

Post aliquantos autem dies Abiathar pōtifex an-
ni ipsius videns tantum populum domino cre-
didisse/repletus zelo per pecunias excitauit sedi-
tionem grauissimam: ita vt vnus ex scribis pharisæo-
rum mitteret funes in collo eius: & pduceret eum ad **Herodes.**
p̄torium. Herodes autē frater Archelai regis iussit de- **Archelaus.**
collari eum. Cumq; duceretur ad decollationem: vidit
paralyticum iacentem & clamantem sibi. Sancte Iac-
cobe apostole iesu christi libera me a doloribus: quia
omnia membra mea cruciantur. Et ait ad eum. In no-
mine crucifixi domini mei iesu christi: pro cuius fide
ducor ad decollationem: exurge sanus: & bñdic crea-
torem tuum. Et ptinus surrexit: & cœpit gaudens cur-
rere & benedicere nomen domini iesu christi. Tunc il-
le scriba pharisæorum qui funem in collum misit: ex-
traxit eum mittens se ad pedes eius nomine Iosias: & **Iosias.**
cœpit dicere. Obsecro te: vt des mihi indulgentiam:
& facias me nominis sancti participem. Intelligēs au-
tem Iacobus visitatum cor eius a domino: dixit ei. Tu
credis quia dominus iesus christus quē crucifixerunt
iudæi: ipse est verus filius dei viui? & ait Iosias. Ego cre-
do: & hæc est fides mea ex hac hora. quia ipse ē fili⁹ dei
viui. Tunc Abiathar pontifex fecit eum teneri: & di-
xit ei. Si nō discesseris a Iacobo: & maledixeris nomē
iesu: cum ipso decollaberis. Dicit ei Iosias. Maledictus
tu & maledicti omnes dii tui. nomen autē dei mei iesu

De sancto Iacobo.

christi quē Iacobus p̄dicat est b̄ndictū in secula. Tūc
Abiathar iussit pugnīs os eius cædi. Et missa de eo re
latione ad Herodē imperauit vt simul cū Iacobo des
collaretur. Ventum est autem ad locum vbi decollan
di erant: & dixit Iacobus spiculatori. Priusq̄ nos des
colles: facito nobis aquā dari. Et allata est ei lagena ple
na aqua. Tunc dicit ad Iosiam. Credis in patrem & fi
lium & sp̄ritum sanctū. At vbi dixit Iosias: credo: per
fudit eum Iacobus & dixit ei: da mihi pacis osculum.
Cūq; osculatus esset eum: posuit manum super caput
eius: & benedixit eum: & fecit signaculum crucis chri
sti in fronte eius: atq; ita perfectus in fide domini n̄r̄i
iesu christi cum apostolo vna hora simul martyr effe
ctus perrexit ad dominum: cui est honor & gloria in
secula sæculorum. Amen.

Matthæi. xx. Lectio. vii.

IN illo tempore: accessit ad Iesum mater filiorum
Zebedei cum filiis suis adorans et petēs aliquid ab
eo. Et Reliqua.

Homilia.

IN hodierna sancti euangelii lectione cum filii Ze
bedei a deo sedem regni peterent: cōfestim illos ad
bibendum calicem suum: hoc est ad imitandū suę
passionis agonem prouocat: vt meminissent quia cœ
lestium summa petere non nisi subiecta & spreta terre
strium deberent. Sedere autem mecum ad dexteram
meam vel ad sinistram: non est meum dare vobis: sed
quibus paratū est a patre meo. Ac si aperte diceret: pas
sionem quidem carnis subeo: quam vos patiēdo estis
secuturi: sed non est meum secundum ipsam: in qua pa
tior: humanæ fragilitatis substantiam donorum cœle
stium munera dare: quæ dignis quibusq; ad accipien
dum sunt a patre meo paranda. Neq; hoc sine consi
deratione transeundum est: quomodo dixerit domi

De sancto Iacobo.

nis indifferenter filios Zebedei calicem suum bibis-
tuos: cum nouerimus vnum ex his Iacobum scilicet
per effusionē sanguinis vitam finiisse: aliū vero: idest
Ioannē in pace ecclesie quieuisse. Nā de Iacobi mar-
tyrio Lucas aperte testatur. Quia misit Herodes rex
manus vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autē
Iacobum fratrem Ioannis gladio.

Lectio octaua.

DE cuius autem passione historia ecclesiastica re-
quandam diuinam in memoriam refert. Quo-
niam quidam inquit. is qui obtulerat eum i via
ad martyrium Iacobum scilicet: mox etiam ipse cōfes-
sus est se esse christianum. Ducti sunt inquit ambo par-
riter ad supplicium: & cum ducerentur in via rogauit
Iacobum remissionem sibi dare. At ille parumper de-
liberans: pax inquit: & osculatus est eum. Et ita ambo
capite plexi sunt. Mater filiorum Zebedei ipsa est Ma-
ria mater iacobi & ioannis: cuius et in resurrectione do-
mini mentio agitur. Sed cum dominus suā legat prae-
dixisse passionem: quod videlicet tradendus & flagel-
landus esset: quærendum est: vnde mater filiorū Zebe-
dei ad hanc regni opinionem inducta sit: vt filiorum
a domino regnandorum cum eo gloriam quæreret?
Ea enim quæ dominus in se implenda p̄dixerat: con-
traria videbantur gloriæ regni esse.

Lectio nona.

SED quia dominus subiunxerat se die tertia resur-
recturum: putauit hæc mulier post resurrectionē
dominicum in mundo regnaturum: arbitrās in
primo aduentu domini implendum: quod in secūdo
promittitur. Ideo in memor auiditate foeminea præ-
sentem gloriā concupiscit. Sed & vsq; hodie iudæorū
opinio est: christū suū cū venerit: mille ānos foeliciter
Millenas riorū opis nio.

De sancto Sperato & comitibus eius.
in mundo regnaturum: omnibus gentibus imperaturum: ipsosque iudeos omni pace & prosperitate gauisuros: atque omnibus populis venerandos. Hac opinione correpta fuit haec mulier: ideoque errore muliebri & affectu materno filiis regnum volebat impetrare. Quod vero interrogabat dominus: quid vellet mulier: non de ignorantia facit: sed ex dispensatione ut videlicet illius petitio nota sit omnibus: Respondit Iesus & dixit. Nescitis quid petatis. Matre appellante non matris dominus sed filiis respondet: quia nouerat matris preces ex voluntate filiorum venire.

¶ Passio beati Sperati & comitum eius
qui passi sunt in Carthagine ciuitate:
sub Saturnino proconsule. Die. xv.
Kalendas Augusti.

lectio prima.

Carthago
vzbs aphi
ce nobilis.

In diebus illis adductis in secretario Carthaginiensi apparitorum officio Sperato: Narzalo/Cintino/Donata/Secunda: & Vestigia Saturninus proconsul his omnibus generaliter dixit. Potestis indulgentiam a dominis nostris imperatoribus promereri: si ad bonam mentem redeatis: & deorum nostrorum caerimonias obseruetis. Sanctus Speratus dixit. Nequaquam male gessisse conscius sumus: iniquitati operam atque accessum non prebuimus. Nulli unquam nos maledixisse recolimus: sed male tractati ac lacerati semper domino gratias agimus. Siquidem & pro eis orauimus: quos iniuste patiebamur infestos: pro qua re & imperatorem nostrum attedimus: a quo nobis haec viuendi norma concessa est. Saturninus proconsul dixit. Et nos religiosi sumus: & simplex est nostra religio. Et iuramus per dominum imperatorem dominorum & pro salute eorum supplis

De sancto Sperato & comitibus eius.

camus: quod & vos facere debetis. Sanctus Speratus dixit. Si tranquillas præbueris aures tuas: dicam nostrum christiane simplicitatis exemplum. Saturninus proconsul dixit. Incipienti tibi maledicere de sacrificiis nostris aures non præbebo: sed potius puta per virtutem deorum nostrorum & imperatorum quod istius læticiæ luce non præsumamini. Sanctus Speratus dixit. Ego imperium huius sæculi non cognosco: sed magis illi spei & charitate deseruio deo: quem nemo videt nec videre potest. facinus quod legibus publicis & diuinis conperitur esse prohibitum non feci. Si quid autem publico emero/exactoribus publicis vectigalia reddo: imperatorem omnium gentium deum & dominum nostrum agnosco: querelas nulli intuli.

Lectio secunda.

Saturninus proconsul ad cæteros se conuertit: & socios Sperati sic adorsus est dicens. Negate huius vos esse professionis: qua Speratus illectus est: quod si vos eius habuerit professio socios: nihilominus habebit in poenam. Sanctus Speratus dixit. Mala persuasio est falsum testimonium dicere: mala utique probatur confessio. Si contra diuinis legibus agitur & publicis quibus humanæ vitæ ordo disponitur: persuasio diuinæ culturæ sectanda est potius quam deserenda. Saturninus proconsul dixit. In præteritis iam ego admonui/ut huius dementiæ non annuncietis vos participes esse. Sanctus Cintinus dixit: non te a nobis aliud oportet audire proconsul/nisi ea quæ socius noster Speratus confessus est. Scito enim quod non habemus alium quem timeamus/nisi si unum deum & dominum nostrum qui est in cælo. Sancta similiter donata adiecit. Honorem cæsaris sicut deus precepit reddimus: timorem autem & cultum christo deo vero præstamus. Vestigia vero venerabilis.

De sancto Sperato & comitibus eius.

secuta est dicens. Hoc semper meditabitur cor meū: & labia mea pronuntiabunt cū exultatiōe: quia christiana sum. Sancta vero Secunda similiter ait. Sum christiana ipsa & esse volo: & a tanta sociorum professione nolo recedere.

Lectio tertia.

Saturninus proconsul Sperato sancto dixit. Perseueras ut video esse christianus. Sanctus Speratus dixit. Hanc perseuerantiam christiani non meis verbis: sed diuino munere me habere confido. Proinde si vis fixam cordis mei audire sententiā: christianus sum. In hac ergo confessione & cæteri martyres consenserunt. Saturninus dixit. Forsitan ad deliberandum Speratum vultis secundo accedere. Sanctus Speratus dixit. In rem tam bonā erit secunda deliberatio? Tunc enim deliberauimus nos culturam christi non deserere: quando baptismi gratia renouati: & diabolo abrenunciauimus: et christi gratiam secuti sumus. Saturninus dixit. Accipite moras triginta dierum: ut relicta huius seculi confessione: forsitan ad deorum sacras ceremonias reuertamini. Sanctus Speratus dixit. Nos xxx. dierum spacia non petimus: nam ipsi erimus post xxx. dies: quod & hodie sumus: nec xxx. dierum spacium poterit mutare professionem nostram: sed potius te optarem hoc spacium deliberandi accipere: ut de tam turpi cultura idololorum christianæ religionis amator existeres. Cæterum si hoc non es dignus accipere: non suspendas moram: sed sententiam recita: non quales nos hodie cernis: tales post hanc induciā futuros esse non dubites. Cernens proconsul Saturninus eorum perseuerantiam: decretum recitauit ex tabula: & Speratum/Narzalum/Cintinum/Donatum/Secundam: & omnes qui christiano ritu uere confessi sunt: & quod oblatam sibi facultatem redeundi ad deorum culturam obstinater non receperunt.

De sancta Praxedis.

gladio aia duerti placet. Sanctus Speratus dixit. Gra-
tias christo agimus. Narzalus sanctus dixit. Hodie mar-
tyres i caelo sumus. Deo gratias. Saturninus pconful
per pconē sanctos iussit adduci: idest Speratum/Narz-
alum/Cintinū/Venerium/Fœlicē: Aquilinum/Les-
tatiū/Ianuariū/Generosam/Vestigiam: atq; secundū
hos gladio percuti iubet. Et sic venientes ad locū mar-
tyrū beatas deo aias tradiderunt. Dominus vero iesus
christus suscepit martyres suos in pace: qui est cum pa-
tre & spiritu sancto vna æqualis essentia deus in sæcula
seculorum. Amen.

¶ Praxedis virginis. Lectio prima.

In illo tēpore facta est psecutio mas-
magna christianorū: vt traherentur
ad idolorū culturam: et multi
martyrio corōati sunt. Virgo dñi
Praxedis feruēs spūsancto multos
christianos occultabat/ quos & cū
bo pascebat et verbo. Interea diuul-

gatū est Antonino imperatori: quia conuentus fieret
in titulo Praxedis. misit & tenuit multos: inter q̄s etiā
tenuit Symmetrium presbyterum cū aliis viginti duo
bus: quos sine interrogatione gladio puniri præcepit
in eodem titulo: quorum corpora noctu beata Praxe-
dis collegit: & sepeliuit in cœmiterio Priscille: sub die
septimo Kalendas iunij. Tunc afflictioē cōstricta bea-
ta Praxedis ingenuit/et orauit ad dominum/vt transi-
ret ex hoc mundo. Cuius oratioēs & lachrymæ ad do-
minum iesum christū puenerūt. Postq̄. xxxiiii. mar-
tyres sepeliuit supradictos/ cū corona migravit ad do-
minum virgo sacratissima Praxedis: sub die. vii. Kalē-
das Augustas.

Antonin⁹.

Lectio secunda.

Vita Apollinaris martyris.

IN diebus illis. Romæ natale sanctæ Praxedis virgini-
nis. hæc cum sorore sua beata Potentiana vel Puz-
denciana: & sanctissimo patre Pudete: qui fuit edo-
ctus in fide a beato Paulo apostolo in omni castitate &
lege diuina erudita: post trāsitum eiusdem parentis vis-
giliis & orationib⁹ atq; ieiuniis assidue vacās: omne
patrimonium suum simul cū prædicta sorore in susten-
tatione pauperum & christi sanctorum erogauit.

Lectio tertia.

IN titulo vero quem pater earum Pudens in nomi-
ne beati Pastoris dedicauit vna cum filio beati Pii
apostolicę sedis episcopi fontem baptismi cōstrue-
re soror & ipsa studuerunt: vt familia earum die sancto
Paschæ baptizaretur: q̄s nonaginta sex numero manu
missos beatus Pius aquis salutaribus abluit: vnde post
innumera pietatis opera / post multorum martyrum se-
pulturas: inter quas beatum Symmetrium presbyter-
rum cum viginti duobus apud titulum supradictum
manibus suis sepeliuit: qui per martyrii palmā ad re-
gnum celorum transierunt: eadem beatissima virgo
migravit ad dominum corona iusticiæ recepta.

¶ Apollinaris martyris. Lectio prima.

IN diebus illis: Apud Rauenam na-
talem sancti Apollinaris martyris
& episcopi. hic Romæ ordinatus a
beato Petro apostolo Rauenam di-
rectus est: vbi cum puenisset: nō lō-
ge ab vrbe rauena ināsit apud quē-
dam militem Ireneum noīe / cui⁹
filius fuerat cæcus. quem ad se pductū factō signo cru-
cis illuminauit: ac sic parentes illius postmodum bas-
ptizauit. Matronam vero cuiusdam tribuni militum
nomine teclā quæ puellaribus annis grauissima tene-

Rauena ci-
uitas Ions-
bardig.

Vita Apollinaris martyris.

batur infirmitate/in nomine domini nostri iesu christi: apprehendens manum eius de lecto sanctam erexit: & tribunum cum vxore eadem & filios ac familiam ipsorum in christo credentes baptizauit. In cuius domum postmodum intra urbem Rauenam missas & baptisma agebat cum discipulis suis per undecim annos.

Lectio secunda.

Ordinauit autem duos presbyteros Adherentium & Calocerum. Marcellinum vero nobilissimum virum & Leocadium philosophum diacones: et sex clericos statuit ante pontifices capitolii Rauenatis: a quibus nimia cede mactatus eiectusque ad mare seminius relinquitur. Quem discipuli eius colligentes: adhibuerunt ei curam. Post menses septem Bonifacius vir nobilissimus qui obtinuerat sanitatem ad domum eius veniens puella immundum spiritum habens christo crediderunt.

Lectio tertia.

Igitur vitiosa relatio scilicet pontifices capitolii currit ad caesarem aduersum beatum Apollinarem. Qui mox edixit: ut diis qui temerario ore iniuriam inferret: aut satisfaciat: aut vrbe priuetur. Quae iussio mox percurrit ad Demosthenem patricium: qui exquisitione missa sanctum Apollinarem sibi exhiberi iubet. quem auditum tradidit in custodia cuidam centurioni occulto christiano cogitans quibus cruciatibus eum perderet: qui media nocte laxauit eum ut fugeret. Qui cum fuisset a paganis cognitus: sequentes eum non longe a porta apprehenderunt. Et tunc cessus est quousque extimaretur mortuus: & inde collectus est a discipulis in vico ubi leprosi morabantur: & septem dies superuixit admonens super ecclesiam ne a fide christi discederet. Et martyr gloriosissimus Apollinaris in laude

De sancta Christina.

christi defunctus est foris murum sepultus: & clausum in arca saxea sub terra corpus eius missum est. Hic ab Antiochia secutus apostolum Petrum ab vrbe Roma ab eodem apostolo missus Rauenam rexit ecclesiam annis. xxviii. mensibus duobus. diebus quattuor. passus vltimum martyrium sub Vespasiano Cesare demosthene patricio die octaua Kalendas augusti.

¶ Passio sanctæ ac beatissimæ Christine virginis & martyris christi: quæ passa est sub Dione & Iuliano persecutoribus christianorum. Die nono Kalendas Augusti.

Lectio prima.

Tyrō ciuitas cephnes.

In diebus illis fuit quædam puella apud Tyron nomine Christina: pater vero eius Urbanus ex genere magno erat habens dignitatē. Erat quoque magister militum natione vero gentilis. Mater autem puellæ de genere aniciorum regali. Hęc autem infantula erat vnica nondum annorum vndecim. Pater eius diligens eam nimis fecit turrin: & induxit eam ibi cum duodecim ancillis: fecitque deos aureos & argenteos: & posuit eos in turri: quos deberet adorare eius filia: ita vt nunquam descenderet de turri: ne ab aliquo videretur: quia speciosa erat nimis: & multi eam cupiebant desponsare. Pater vero eius excusabat eam dicens. Nemini permitto dare filiam meam: nisi quod permaneat virgo: et venerit deos: qui misericordes sunt: & diligat eos. Venerabilis puella compuncta & in dilectione de cœli erat posita. Accipiens autem thoracem ad offerendum in altari idolorum: ponebat illum in fenestra que respiciebat ad orientem: et orans aspiciebat in cœlum: et ingemiscebat toto corde: & flebat multum: & non offerebat idolis ex die qua ingressa est turrin vsque in die septimo. Ancille vero eius dicebant ad eam. Domina nra

De sancta christina.

ecce septimana transit/ex quo sacrificium non obtulisti
neq; oblatiões:ne forte irascant nobis dii nostri:& si
mul peream⁹. Christina vero dixit eis. Quid talia mihi
dicitis vos/vt polluar ab idolis q̄ sine aia et visu sunt
cæca & surda:que etiã nec loq̄ possunt:nec sensum ha
bent? Ego autem in hac septimana obtuli sacrificium
veritatis & incensum deo:qui fecit cœlum & terrã ma
re & oia que in eis sunt. Ancillæ vero proiecerunt se ad
pedes eius/& dixerunt, Domina nostra es & imaginẽ
regalem habes:& licet tibi regnare:quid est/quod er
ras:& dominũ alienũ colis:quẽ nos non nouim⁹ nec
dñi nostri parentes? Quod si audierint hæc/perdent
nos:ac si forsitan dicturi sunt q̄ nos te seduximus cole
re deum cœli:quem tu dicis. qui a Pilato interrogatus
dixit. Filius dei sum. Puella vero dixit eis. Accedite &
vos ad deum cœli per filium eius iesum christum:& li
berabit vos a diabolo. Et dum hæc loqueretur/intra
uit Urbanus ad filiam suam habẽs incensum/vt deos
suos adoraret:& offerret eis sacrificium. Et stans an
te idola expectabat filiam suam habens incensum in
manu sua. Sancta vero christina venire contempsit ad
patrem suum:& stans ad fenestram aspiciebat in cœ
lum fixis oculis. Ancillæ vero venientes ad Urbanu
m dixerunt ei. Precamur te domine:filia tua domi
na nostra potestatem habet i nobis. Ecce nouem dies
sunt hodie:ex quo non sacrificat diis iuxta consuetudi
nẽ:sed neq; incensum nec oblationes obtulit eis:neq;
adorauit eos. Pater vero eius hæc audiens dixit. Chris
tina filia bona qd est qd tibi placuit / aut quis sermo
inal⁹ docuitem: qui nõ potuit semetipsũ liberare? Do
mina vnica filia ignoras quia per te libauim⁹ & mul
tum fleuimus:& adorauimus deos:misericordes:vt
donarent te nobis vnica: accede mecum & adora:

De sancta Christina.

& immola cœlestibus dīs: qui te fecerunt in hac etate venire: ne forte iratis perdamus te vnicam filiam. Sancta vero christina dixit. Noli me vocare filiam tuā: sed eius dic me filiam: cuius modo dixisti nomen/ vt offeram sacrificiū deo cœlesti/ ipsi offero sacrificium iusticie & veritatis: quoniam ipsi soli debetur gloria & honor in sæcula sæculorum.

Lectio secunda.

IN his autem verbis gauisus est pater eius quod de ore puellæ hæc verba procederent. Putabat enim quod de idolis ei⁹ diceret. & volebat eam osculari: Exclamauit vero venerabilis puella: & fugiēs patrem dicebat. Non pollues os meum. mūdā me oportet offerri cœlesti deo. Pater vero errans in verbo illi⁹ dicebat. Filia noli vni deo offerre sacrificium/ ne alii irascantur tibi. Sancta vero Christina dixit. Offero enim patri cœlesti & iesu christo filio eius & spiritui sancto: vt trinitas ī vnitate glorificetur: & manifestetur super omnem substantiam terre: que ab eo creata est: ipsum benedico: ipsum adoro: ipsi offero sacrificium absq; sanguine. Pater autem eius respondit dicēs. Christina filia incontaminata: ecce vt dicis te adorare tres deos: alios vero quare non adoras? Venerabilis infans dixit ei. Non erubescit homo. cōcupiui adorare deum cœli. vna trinitas vere de⁹ est. quare mihi vim facis vt adorem deos? Tunc pater eius nō intelligebat verba illi⁹: nec spectabat quod ei diceret. Statimq; domum reuersus transmisit ei omnia que oportuit. Sācta vero Christina spoliauit se quod vestiebat: et induit se tunica mūda: & lauit faciem suā & manus: et ingressa cubiculum obtulit sacrificium saluatori deo. Et orās cum fletu dicebat. Domine iesu christe inuisibilis q ab immortalē patre natus es. Tu enim descēdisti in hunc mundū

De sancta Christina.

quoniam fecisti in principio cum patre omnia quæ in mundo sunt: & induisti carnem humanam: & sustinisti mortem ab impijs: vt nos a morte perpetua liberares: vt & nos possemus tribulationem pati: quia & ipse pro omnibus passus es: te nunc adoro et deprecor ego peccatrix: & infra etatem ancilla tua. Scio enim quod in multo certamine sum: multum peccaui per ignorantiam: in te sperabo quia tu me creasti: ecce te cognosco factorem meum. adesto mihi in tormentis quæ mihi preparantur propter gloriam tuam & propter nomen tuum: vt vincam omnes qui non te nouerunt domine: & omnes videant: & contremiscant timorem tuum magnum.

Lectio tertia.

ET dum oraret: venit angelus domini & stetit ante faciem eius: & dixit ad eam Christina immaculata exaudiuit deus deprecationem tuam. viriliter age: & confortetur cor tuum contra tres iudices: qui te audituri sunt: vt glorificetur filius dei in te. Quæ dixit ad angelum. Domine da mihi signaculum saluatoris & creatoris nostri: vt neminem timeam. Angelus autem apprehendens eam orauit super caput eius: & dedit ei christi signaculum. Illa vero conuersa ad dexteram lateris sui: inuenit positum panem cadidum sicut lac & dulcem sicut mel & fauam: & apprehendit & dedit angelo & dixit. Domine mi accipe hunc panem benedic: & da mihi vitam eternam in remissionem peccatorum. Ecce enim sunt dies duodecim ex quo panem non gustauit. Angelus vero panem benedixit & dedit ei dicens. Manduca panem immortalitatis. Illa vero accipiens inuocauit patrem & filium & spiritum sanctum: & orans dixit. Gratias tibi ago domine deus pater domini nostri iesu christi: qui dignatus es mihi dare incorruptibilem panem: & gustauit. Vespere autem facto

De sancta Christina.

tulit beata Christina deos aureos/Iouē & Apollinē & Venerem: q̄ confregit & deposuit p̄ tres scalas: & ligās fascia sua p̄ fenestrā descendit/ & frangēs ea pauperib⁹ diuisit, & cū fuisset reuersa: ascēdit sicut descēderat. Die aut̄ pacto venit Urban⁹ pater eius adorare idola: & vidēs q̄ nō essent ibi/ conuocauit ancillas filiae suae: & interrogauit eas dicens. Quid facti sunt dii: illae vero cōcurrentes ad pedes eius dixerunt. deprecamur te dñe noster/ filia tua confregit eos: proiecitq; in platea: & ipsa descendit de turri diuisitq; pauperibus.

Lectio quarta.

VRbanus valde iratus ingressus est ad filiā suā: & palmis eam cedere coepit i facie: & interrogās eā dicebat. Dic mihi vbi abscondisti deos? Si aut̄ nolueris indicare: p̄ misericordes deos iuro quia membra tua ferocissimis bestiis tradā. aut si vis viuere accede: & adora caelestes deos: ne irascantur tibi & pereas. Sancta vero christina aperiēs os suū & intues in eū dixit. Iuste locutus es adorare coelestē deū: & filiū eius iesum christum & spiritum sanctū. Pater vero eius iratus praecipit ligari filiā suā: & in plātis cædi: & iterū praecipit eā extēdi: & virgis cædi. Et mutati sunt duodecim caesores. Urbanus aut̄ (ignorante sua vxore) hęc faciebat filie suae. Caesores quoq; deficientes ceciderūt in terrā. Venerabilis vero christina dixit patri suo: Impudice & sine honore abominabilis nec dicēde pater. aspice qui me cædunt quomodo deficient. Vides quia nō habent virtutē: dii tui quos adoras erigāt eos. Urban⁹ vero in magna angustia erat posit⁹ vidēs qd̄ taliter a filia sua iniuriabat. Tūc in collo ei⁹ & in manibus & in pedib⁹ ei⁹ vincula alligari praecipit & duci in carcerē. Ipse vero reuersus in domū suā luctuose lecto se prosternit. Post horā vnā in facie suā se in terra prostrauit p̄ filia sua

De sancta christina.

nolēs nec cibū sumere. Et interrogauit eū vxor ei⁹ qđ
esset factū de ea/ & pater ei⁹ per singula narrauit ei oīa.
Audiēs hæc mater ei⁹ statim vestimēta sua scidit: & in
caput suū cinerē aspsit: & abiit ad carcerē vbi erat filia
sua: & cadēs ad pedes ei⁹ cū fletu et vlulatu dicebat. Mi
serere mei mīris tuꝝ: qā p te morior. vnica es mihi fi
lia: & oīa mea tua sunt. lumē oculorū meorū: tu scis fi
lia quia ego te genui: & meas suxisti mamillas. Sancta
vero christina dixit mīri suæ. Quomō me vocas filiā
tuā: aut q̄ aliquñ ex genere tuo christina vocata est? Cui
mater rñdīt: vere nō. venerabilis christina dixit. Quaz
re me vocas filiā tuā: non intelligis quia nomē habeo
christi cœlestis factoris mei. ipse est qui me puocat ad
militiā cœlestē: q̄ me amat: & dat mihi victoriā ad vin
cendū eos: qui eū nō nouerūt: ad destruēdas vīas abo
minatiōes: vel idolorū quib⁹ seducti estis vanitatē colē
do. Mater autē eius audiēs hæc verba reuerfa est in dor
mū suā male excogitās. Alia vero die sedēs p̄ tribuna
li iussit eā exhiberi. Milites vero educētes eā de carcere
pduxerūt eā ad tribunal. Oēs autem mulieres vidētes
beatissimā christinā trahi ad spectaculū clamauerūt di
cētes. Dñe de⁹ hui⁹ infantis adiuua eā: qā ad te cōfugit.
Cūq; pducta eēt ad tribunal: dicebat ad eā Urbanus.
Misericor tibi christina: qā mea es filia: accede ad deos
& sacrificā eis vel adora eos: vt propitiū sint tibi: vt li
berēt te ab errore quē pateris. si vero nolueris: iubeo te
mitti in multis tormētis: neq; cū sis filia mea audiam
te. Beata vero christina aspiciēs eum dixit. Magnā tibi
gratiam p̄stas impudice tyrāne: quia iā me vocas filiā
tuam: non quod me contristas sed potius letificas. Ur
banus vero ira repletus præcepit eam expoliari: &
membra eius tenera virgīs cēdi. Et cum multis horis
cruciaretur: defecerunt tortores. Et iussit iterū impius

De sancta Christina.

Urbanus suspensam torqueri. & cum dñi torqueretur accipiens de carnibus suis p̄ficiēbat ante faciē Urbani dicens. Ecce ī oculis tuis posite sunt carnes mee / māduca confusionem vultus tui. Urbanus vero dixit ad eam sacrificā dñis & adora eos: si autem nolueris: sēuissīma tormenta tibi inferam: & non te eripiet de manibus meis ille qui crucifixus est a iudc̄is: quem tu colis. Sancta vero Christina respiciens in cœlum cum omni lētia subridens ait. Impudice atq; consors diaboli ignoras quia filius dei lumen est: & veritas & saluator mundi descendit de cœlo: vt remoueat omnem maliciam diaboli: & saluet nos. quia propter eū qui me saluat / hęc sustineo: vincam virtutem tuam: & extingua lucernā tuam. Tunc impius Urbanus non ferens tantam iniuriam iussit afferi rotam & alligari eam & ibidem mitti / vt celerius dei virgo consumeretur. Cūq; factum fuisset: voluebatur rota / vt versaret corpus beatissimæ puellæ. Sancta vero Christina respiciēs in cœlum dixit. Benedico te domine deus omnipotens qui es ī cœlis: et gratias tibi ago domine iesu christe: ne me derelinquas in hoc certamine: sed extēde manum tuā & tange hūc ignem: & extingue eum: qui me exurit. ne gaudeat de me tyrānus iste Urbanus. Et hęc dicēs. subito extendit se ignis: & interfecit viros idola colentium mille. Erat autem beata Christina requiescens super rotam velut in lecto bene strato. Erāt autem angeli stantes circa eam cum gaudio. Urbanus autē videns tanta mirabilia & non credens: iubet eam deponi de rota. Veniente autem ante tribunal / interrogabat eam Urbanus dicens. Dic mihi Christina: dic mihi. Quis te docuit hęc maleficia confiteri? nam viues in manibus interficiēris. Christina respondit. Mortifica te ab omni iudicio dei: quis me docuit hanc conuersa

De sancta Christina.

tionem: ipse est lumen cordis cæcorum qui in tenebris sunt: & errantium/via tribulantium/gaudium & spes eorum qui inuocant eum. Ipse est qui me docuit omnem iusticiam propterea & confundo sæuissima tormenta tua/& vinco omnes virtutes tuas cum patre tuo diabolo.   Lectio quinta.

VRbanus vero obiratus in verbis puellæ/vult eā mitti i carcerem/vbi meditabatur eloquia dei: veneruntq; in conspectu eius angeli portantes prandium salutis. Et palpantes eam manibus sanauerunt omne corpus eius. Beata vero Christina aspiciens in coelum dixit. Domine deus cœlestis medicus vulnerrum: qui non derelinquis quærentes te: sed memor es hominum/qui misisti mihi prandium de excelsis tuis per sanctos angelos tuos/benedico te regē cœli & glorifico nomen tuum in sæcula sæculorū. Scio enim qd̄ multo certamini sum dedita: & misisti mihi escam redemptionis. Et dum hæc agerentur/misit Urbanus per noctem quinque milites: et iussit alligari lapidem in collo eius: & mitti in mare. Hoc autem cum factū fuisset/suscepta est ab angelis/ambulabat super aquas maris/& intuens in coelum orauit dicens. Dñe iesu christe qui semper nobiscum es: & non deseris quærentes te: ostende tua mirabilia: & libera me de isto abyssō: & signa me signo crucis tue: quia ipse es qui ambulasti hoc mare/& benedixisti illud. exaudi me & munda me ab hac nequitia: quæ mihi superposita est. illumina me iesu christe bone illuminatione tua & sancto æterno splendore tuo. Hæc cū dixisset beata Christina/venit vox in medio mari dicēs. Christina exaudiuit dominus deprecationem tuam: & statim venit nubes lucida super caput eius. Christina vero videns nubem venientem exclamauit dicens. Gloria christo, ecce video coronā

De sancta christina.

super caput meum & stolā purpureā aīte me. Angelus vero cum suauitate odoris aduenit hīs incensum ī manu sua. Et iterū exclamauit christina dicēs. Gloria tibi deus qui es æternus/incorruptibilis & immaculatus: qui descendisti hodie de excelsis tuis super aquas maris cum gloria multa magna cœlorum virtute. Redde Urbano impudico in hac hora. qđ in me gessit ancillā/insup & penitus excogitat occidere me volēs/ tu autem ne des ei requiem. Et hæc dicens reducta est ab angelis qui ministrabant ei glorificātes deum. Ipse vero Urbanus in eadem nocte multis tormentis cruciatus reddidit spm̄. Audiēs hæc beata christina dixit qđ cōtigit infœlici Urbano? qua morte mortuus est? et statim orauit dicēs. Gratias tibi deus p̄rūm n̄rōrum: deus Abraam: deus Isaac: & deus Iacob: qui exaudisti ancillā tuā christinam: & elisisti in tenebris tartari inferioris Urbanū: qui alien⁹ erat a tua ppitiatiōe. Tēpore aliquāto transacto venit alius iudex noīe Dion: & ipse nequissimus idolorū cultor: p̄secutor christianorū. Cumq; venisset in eadē ciuitate obtulerūt ei officium & gesta beatę christine. Cūq; legisset/cogitabat apud se mirās nimis qđ talia ac tāta passa ē: & nō se subderet diis. Et stupefact⁹ culturā deorū suorum excitauit: & fuit p̄ducere ad tribunal. Et videns vultū eius qđ speciosa esset & decora nimis: vocauit eam ad se: & blādo sermone suadens dicebat. Infantula bene nata es: & de magno genere descendens: audiui em̄ magnas tribulationes quas passa es excollendo hominē qui p̄secutionem passus est a iudeis de ciuitate ī ciuitatem: & nō potuit semetip̄m saluare. Accede ergo & sacrificā diis misericordiæ: qui dñantur omni orbi terræ. Quod si eos adoraueris/propitii erunt peccatis tuis. Si autē nolueris adorare eos contēnendo ea q̄ tibi iubētur a me:

De sancta christina.

Iuro p̄ inuictissimos & misericordes deos/ quia grauioribus tormētis te atrociter cruciabo/ vt videā si vindicet te deus tuus quē colis. Beata vero christina r̄ndēs dixit ei. Immundissimis sermonibus tuis iudex nō me poteris seducere: neq; rex tuus/ vt derelinquā cœlestem deū meum & iesum christum filiū ei⁹ & sp̄ritū sanctū: qui mihi adest: & liberabit me ab oībus tormētis: q̄ in me gesturū te minaris: sed de manibus tuis eripiet me. Tūc iratus iudex p̄ iniuria sua iussit eam nudā virgis cædi. Sancta vero christina dixit. Horribilis & abominabilis cum diis tuis erubescere: quia quibus grauiores pœnas in me gesseris: non sensi. Etiam si adhuc maiores p̄parares nō repudiabo: habeo enim saluatorem dñm nostrum iesum christū & sp̄ritū sanctū: quem cōfiteor: qui te & fratrem tuum Urbanum in gehennam mittet.

Lectio sexta.

Iudex vero dixit. Suffero tibi tuas iniurias et misereor tui: vt conuertaris ad deos et misericordiam consequaris ab eis. Christina sancta respondit. Quod nomen est tibi? Iudex vero iratus afferri vas æneū p̄cepit: & mitti ibi ceram: picem: & resinā & oleū. Cūq; factū fuisset: milites astantes agitabant vas: vt cælerius ebulliret: & preparata sententia eam ibidem mitti p̄cepit. Sancta vero christina respiciens in cœlū dixit. Te laudo & glorifico dñe iesu christe: qui dignā me fecisti ancillā tibi. Iudex dixit. Ideo nō te tangent: quia mites sunt in te dii. Sed accede & adora eos: vt liberet te a peccatis tuis. Christina dixit. Impie & impudice diaboli fili: non timeo iudicia tua nec minas tuas tpales: credo aut̄ in nomine dñi mei: quia tu vadis in tenebras æternas: vbi est frater tu⁹ Urbanus. Iudex vero ira repletus iussit radicem capitis eius: & postea nudā torqueri: & p̄ publicū deponi. Omnes aut̄ mulieres intuentes iniurias quas sustinebat

De sancta Christina.

bat: exclamauerunt vna voce dicētes iudici. iniuste iudicas infantem. & omnium mulierum genus cōfundis. Beata vero christina intuens in coelum dixit. Gratiās tibi ago domine iesu christe deus totius mūdi: qui dignatus es omne impedimentum corporis mei auferre. scio enim q̄ iam hora est hunc mundū derelinquere/ & ad tuam deitatem peruenire. Et cum hæc dixisset/ iussit eam nequissimus iudex in carcerem reuocari. Ad quam venerunt omnes matrone videre eam/ audientes omnes tribulatiōes quas pro christi nomine sustinuerat: exhibētes multa de domib⁹ suis ad consolandum eam: & inuenerunt eam sedentem & meditantem eloquia dei. Statimq; omnes matronæ ceciderunt ad pedes eius. Beata vero christina alloquebatur eas de vita æterna. Illæ vero admirabantur sufferentiā infantis/ ita vt crederent ex ipsis matronis septem. Mane autem facto iubet impius iudex exhiberi dei virginem ante tribunal in p̄torio/ & vocauit eā dicēs. Christina tempus tuum completū est: conuerte te ad deos. sin autem nolueris: occidam te: iam enim nō tibi parciam. Sancta vero christina dixit. Quāuis plurima tormentorum genera manus tua in me exerccat: repositā mihi ex hoc a domino meo esse coronā confido. Nā tibi non erit requies neq; in hoc seculo nec in futuro: cum tartarea suscipere expectent supplicia cruciandū. Tunc Dion non ferens iniuriam eius/ iussit linguā ei⁹ abscidi. Beata vero christina respiciēs in coelum dixit. Domine deus qui non dereliquisti me creator totius bonitatis: respice super ancillam tuam & iube me consumari in hoc amphitheatro: quia appropinquauit tēpus/ vt requiescam. Et venit vox de celo dicens. Immaculata & incōtaminata qa multa laborasti: & multa pro me sustinuisti: aperti sunt tibi celi: repositā has

De sancta Christina.

bes coronam. Omnes enim virtutes glorificāt et benedicunt patrem & filiū et spiritū sanctum pro te: quia ab infantia tua sustinuisti pro me. Sed omnes iusti exultant vidētes tuum certamen. Et iterū audita est vox de cœlo dicens. Christina accipe coronam confessionis tuæ. Et hanc vocē audiens Dion iussit abscidi linguam eius: quia nondū fuerat factum hoc quod olim fieri decreuerat. Quod dum tanta aguntur statim expletum est/ vt abscideret martyris linguam: suscipiens percussuram lingue suæ/ proiecit in faciem iudicis et percussit oculum eius et excæcavit eum. et audita est vox de ore sanctæ christinæ dicens. Impudice et dammate in tenebris desiderasti manducare organum corporis mei: abscidisti linguam meā per quam benedicebam nomen domini mei. iuste lumen tuum perdidisti. Eloquium enim dei veniens in faciem tuam excæcavit lumen oculorum tuorum.

Lectio septima.

DION autem iniuriam non ferens: iussit sagittari deam. Et dū missæ fuissent duę sagitte cōtra cor eius: et duę aspides ad manillas eius pedib⁹ sedentes pendebant velut infantes lac quērentes. Dimissæ autem sunt et duę viperæ quæ se collo eius suspenderunt: et linguis lambebant eius sudorem. Tunc sancta christina intendēs in cœlū dixit. Gratias tibi ago domine iesu christe lumen veritatis: refugiū eorū qui consulunt nomen tuū: qui dignatus es me reptilib⁹ istis notā fieri: et pro his sudorē laboris mei detergi: quia iubente te hæc faciunt. Dion vero ad serpentarios dixit. nunquid placatę sunt ei et istę bestię? Iterū dion serpentarios exclamavit dicens. Irritate bestias vt tangāt eā. Serpentarius vero exacerbare cœpit bestias: quę impetum facientes in eū/ occiderunt eū: et reuersę sunt ad

De sancta christina.

sanctā christinā confugiētes. Illa vero oī onē faciēs ad dñm dixit. Vobis dico bestię, trę ī noīe dñi Iesu christi reuertimini q̄q̄ ī domū suā nemini nocētes. Quæ cū audisset vocē bt̄issime martyris: abierūt vnaq̄q̄ ī suū habitaculū. Sctā vero christina orabat dicēs. Dñe creator cœli & trę q̄ misisti iesū christū filiū tuū: & suscitasti illū a mortuis: exaudi me dñe ācillā tuā ī virtute tua sctā & brachio tuo excelso: libera me & da aīam huic mortuo / vt oēs videāt tuā virtutē ī æternū: q̄ tu es de⁹ oīm virtutū. Et venit vox de cœlo dicēs. Christina audita ē oīo tua: bt̄a es tu: q̄ cōfidis / virilit̄ age: ego tecū sū: qđ postulaueris a me dabit̄ tibi. Et subito mugit⁹ fact⁹ est de trā: et stetit sctā christina iuxta mortuū & signās eū clamauit dicēs. In noīe dñi nostri iesu christi dico tibi q̄ mortu⁹ es surge. Et p̄tinuo surrexit: & p̄iecit se ad pedes ei⁹. & dixit. Gr̄as tibi ago & dño tuo christina beata: q̄ me p̄ tuā oī onē suscitauit a mortuis. Hęc vidēs atq̄ audiēs diō dixit. Christina sufficit tibi: iā oñdisti magicā artē tuā: veni v̄ nunc cōuertere ad deos misericordes: q̄ ī te pietatē nō hñt. Beata vero christina dixit. Diō inimice & sine timore oculi tui cęcasi sunt: nō vides magnalia dei: q̄ fecit cœlestis de⁹ cū filio suo: q̄ liberat seruos suos sperātes ī se: et de coīnq̄natione man⁹ tuę eruit me? Tūc diō a diabolo arrept⁹ iussit mamillas ei⁹ abscidi. Sctā vero christina dixit. Diō lapideo corde & ab omī sensu aliene iussisti mamillas meas abscidi: respice bñ nequissime q̄ p̄ sanguine lac egrediet̄. Veniētes milites mlti ex officio p̄duxerūt eā ad carcerē. Mane fact⁹ p̄cepit iudex vt exhiberet̄. l̄. viii.

CVm q̄ p̄ducta fuisset ad tribunal: itūēs eā Diō dixit. Christina veniam⁹ ad tēplū & adora deos tuos magnos iouē & venerē: & mīam cōsequeris ab oīb⁹ pœnis: q̄ tibi p̄paratę sūt. Bt̄a vero christina ape

De sancta christina.

res os suū dixit. Quid erras Diō ipudice et isensate? vt Dion.
dicas me adorare idola manufacta sine auditu & sensu:
nūq̄ me tētabis neq; tu neq; verba tua. Ego ācilla dei
sū: nō timeo minas tuas tpales. Iudex dixit. Christina
q̄re sic me exhonoras? iustineo oēs iūrias tuas: noli er
rare. Accede & sacrfica magno deo Apollini: & offer
illi sacrficiū/vt mīam conseq̄ris: q̄a te multū portauī.
Scta ḡo christina dixit. Bñdixisti ipie & aliene a deo
coelesti/offerā me dñatori cœli et trę: ip̄e em̄ me custo
diuit ab oī maligna pœna tua. Iudex aut̄ i his verbis
gratulat̄ putabat q̄ accederet ad Apollinē: & adora
ret eū. Eleuās aut̄ b̄ta christina manus ad cœlū orauit
dicēs. Dñe de? cœli p̄r q̄ verbo fecisti oīa: & me illumi
nasti p̄ lauachrū i mortalitatis: exaudi me p̄cātē: & fac
exire idolū istd̄ de tēplo hoc: q̄a multas aīas seducit: &
ducit i interitū: Exclamauit b̄ta christina voce magna
dicēs. tibi dico idolū sine aīa in noīe iesu christi exi de
hoc tēplo: & ābulavsq; ad .xl. pedes: & sta in loco hoc.
Exiuit idolū & ābulauit in locū vbi iussit eū stare. Vi
dēs aut̄ iudex idolū trit̄ cecidit i faciē suā: postmodū
furgēs cū timore magno clamauit dicens sc̄tę christi
nē. Malefica maleficiā tua p̄ualuerūt i oīb; q̄ sup̄ ma
gicas artes minaris: sed ideo nō mireris q̄a fecisti ma
gnū deū Apollinē ābulare. Nā multū tibi misereġ: &
obaudiuit tibi: & ābulauit vt videret creaturā suā. P. ix.

BEata vero christina cōtristata ē i verbis illi; et di
xit. O tyrāne male et iniq̄ cōsors diaboli: diu p̄ri
cipatū tenēs similit̄ te dico idolorū: q̄a nō cognos
cis timorē dñi: & magnas virtutes q̄s fecit alienus a lu
ce veritatis. Cur dicis deū esse idolum: quod ab homi
nibus sculptum est? Credo ergo in deum meū in quo
credidi: & subiunxit precando: p̄cipe dñe in hac hora
cadere idolum: & fieri in modum arenæ & pulueris.

De sancta christina.

Statim vt petiuit sancta christina: ita factū est. Crediderunt: et exclamātes voce magna dicebant. Magn⁹ est deus cœlestis deus christianorū: deus luminis. Domine iube super nos lumē veritatis venire/ vt ambulem⁹ in præceptis tuis. Crediderūt autē in die illa quattuor millia virorū: quo die contritū est simulachrū Apollinis. Dion quoq; iudex propter Apollinē qui cadens cōminutus est et in puluerē redactus: dixit. Si audierit rex quæ facta sunt super magica christina i Apollinē: male me habet perdere. Qui statim in semetipsum angustatus emisit spiritū. Beatā vero christinā successor eius iussit in carcerē mitti. Illa vero intronissā glorificabat dominū. Tēpore aliquanto transacto venit alius iudex: et ipse impius christianorū persecutor gentilis et nequissimus noīe Iulianus. Cui ingresso i prætorio exhibuerūt gesta sanctę christinę: et lecta sunt ante eū. Deinde iubet adduci venerabilē puellā ante suū tribunal: et dixit ad eā Iulianus. Audiui christina quia multa gessisti per maleficia tua: nunc accede et adora deos: et offer eis sacrificiū. Si vero nolueris accedere et creatores deos adorare/ pessima tormēta tibi inferā/ ita vt non tibi auxiliē ille/ qui natus ē de Ioseph. Beata christina aperies os suū dixit ei. Vt quid talia loqrīs Iuliane miserabilis particeps diaboli/ et inimicus cœlestis dei: non me terrēt verba tua: ancilla dei sum: non timo tua tormēta. Ad hæc iulianus iratus iussit incēdi fornacē p tres dies: et eam mitti præcepit. et dū missa fuisset in fornacē: erat laudans deum vna voce cum angelis p dies quinq;. Quod vidētes milites territi sunt: et euntes nunciauerunt iuliano dicētes. Depcamur te domine: magnos clamores audiuimus: et oēs nos te ror apphendit. Iulianus vero iussit aperire fornacem/ cumq; apta fuisset: inuenerunt christinam sanctā tāq;

Iulianus.

De sancta Christina.

de lauachro exeuntem: & iussit eam exhiberi. Cū autem adducta fuisset ad tribunal: dixit ei impius iudex. Dic mihi Christina/ & cōfitere maleficia tua: p̄ quem omnia genera tormentorum vel pœnarum tuis maleficiis subdidisti: atq; superasti: qđ si nolueris confiteri/ inferam tibi tormenta. Sancta autē Christina dixit. Iuliane pessime et inimice veritatis/ maledicte tyrāne nō timeo minas tuas: quia habeo iesum christum dominum adiutorem. Si autem virtutem habes/ iam alia q̄ deteriora dicis tormenta ostende. Tunc Iulianus iratus iubet adduci serpentarium: & mitti sup eam duas aspidēs & duos serpentes: & dixit ad eā Iulianus. Nunquid & bestias placare poteris. Sancta vero christina dixit. Incredibilis & insensate aliene ab omni intellectu veritatis/ credo in deum meum / qui audit ancillam suam: & potens est mihi in omnibus tormentis et de his bestiis liberare me. Impius vero Iulianus iubet bestias dimitti: & currentes duæ serpentes colligauerūt se ad pedes beatæ christinæ: & lambebant plantas eius: & alii duo contra pedes eius. Sancta vero christina orationē faciens recessit e seculo & dormiuit ī pace. Veniēs quidam ex genere eius: qui & ipse crediderat in domino per beatam christinam: similiter & omnis religio sacerdotum collegerunt corpus eius: & sepelierunt eam in sepulchro/ vbi erat Apollinis templum cum omni honore & diligentia. Dominus autem coronauit martyrem suam in pace per bonam cōfessionem. Cui est honor & gloria virtus & potestas in sæcula sæculorum. Amen.

¶ In festiuitate sanctæ Mariæ magdalenæ.

Lectio prima.

De sancta Maria magdalena.

Vit igitur secundū sæculi fastū clarissimis beatissima Maria magdalena natalib⁹ exorta: q̄ vt patrū assē runt traditiōes / a Magdalo castello Maria magdalene nuncupata est. Quā non solū sui germinis dignitas: verū etiā patrimonii iura parētum

successu splendida reddiderunt: adeo vt duplicatus honor noīs excellētia circūquaq; diffunderet. Solēt em̄ apud homines plus diuitū q̄ pauperum noīa sciri. Sed quia rerum affluentiam interdum voluptas comes sequitur: adolescentioris vitæ tpa lubricis sup̄posuit discursibus solutis pudicitiae frenis. Hæc est em̄ illa mulier: de qua Lucas euangelista scribit: quia erat q̄dam mulier in ciuitate peccatrix / q̄ quia dilexit multū: dimissa sunt ei peccata multa. Et de qua Marc⁹ ait. Surgens autem iesus mane vna sabbati apparuit primo Maria magdalene: de qua eiecerat septē demonia. Quā vero pius & misericors erga conuersos peccatores extiterit deus: id istius cōprobatur p̄fectione: q̄ nō solum criminū promeruit absolutionem: sed & apostolorum cōsors effecta illis donata ē dominicę resurrectionis nuncia.

Lucę. vii.
Marc. xv.

Lectio secunda.

Hæc autē diuino postmodū afflata spū / mētisq; intuitum in se reuerberās: ac pristinę vitę detrimēta nō sustinēs vt cōperit dñm creatore totius humani generis in domū venisse Simonis: q̄a nō venerat iustos vocare: sed peccatores in poenitentia: non ob suorū enormitatē scelerū de sui conditoris diffidēs clementia p̄ciosissimo accepto vnguento: ad ip̄m misericordiae fontē cōcito properauit gradu / corruēs ante clementis domini vestigia amaritudinem cordis p̄

De sancta Maria magdalena.

uberem lachrymarum exaggerans fontem. Mox de
niq; cōpūctionis fletibus sui conditoris pedes cœpit
rigare/capillisq; suæ deuotionis tergere & indefinē-
ter osculis veræ humilitatis confouere/ac mūdissimo
suæ dilectiōis vnguento pungere. Quæ cū in tali de-
uotionis famulatu nequaq; esset repudiata: sed potius
miseri corditer suscepta: aulū familiaritatis cōfisa: etiam
sup sanctissimū diuinumq; caput p̄ciosissimi liquoris
effudit odorem: in tantū vt tota domus ex odoris fra-
grantia more aromatū redoleret. Nihil scilicet ore des-
promēs/sed p exterioris obsequii bñficia suæ cōpun-
ctiōnis flammā ac dilectiōnis feruorē intimās: ac si ip-
sis loqueretur verbis dicens. O dñe iesu clemētissime
q oīa scis & cordiū inspector es verus: q nō vis mortē
peccatorū: sed magis vt cōuertant̄ & viuāt: tu ipse intel-
ligis quid mei deposcant singultus: quid meæ lachry-
mæ ab imo eruptę flagitent: quid ve me? amar? exor-
ret gemitus. Peccatrix sum & immūda: & oīm nefans
dorū criminū labepolluta: sed qa meā ab annis prior-
ibus cōtaminauī vitā: ad te dñm meū confugio: qui es
vita eterna/vt male pditā restituas vitā: & me de barab-
thri faucibus clemēter eripias: misericorditer liberaes:
potēter abstrahas: q solus laborē & dolorē cōsideras.

Lectio tertia.

Quid ergo ex huiuscemodi dilectiōis p̄fessiōe
cōsecuta sit: ipse dñs manifestat: q Simoni indi-
gnanti cur ad se mulierē peccatricē pmitteret
accedere: cōuersus ad illū rñdit inter cetera. Amē dico
tibi/dimissa sunt ei peccata multa: quia dilexit multū.
Que dñi adepta clemētia/vt Lucas euāgelista descri-
bit: illico posthabitis omnibus ita familiaris ei effecta
est/vt ipsum nō solum mente: sed & corpore seq̄retur:
de ppriis facultatibus vtpote valde locuples victum

Lucę. viij.

De sancta Maria magdalena.

& vestitum ei ministrans: implēs bifarie domini præceptum dicentis. Qui mihi ministrat/ me sequatur. Mystice autem hæc beatissima mulier sanctam designat ecclesiam: quæ bene in domo Simonis leprosi venisse dicitur. & ab omnibus pristinæ vitæ contagiis curata. Simon enim interpretatur obediens: in domo cuius ecclesia pristinos decoquēs anathematizauit errores: omnemq; idolorum postponēs spurcitiam: per aquam baptismatis suorum obtinuit veniam delictorum: quotidie dominum sequitur: non gressu pedum sed imitatione operum.

Lectio quarta.

Post dominicæ resurrectionis gloriam: ascensionis triumphū: ac spiritus paracleti de supernis missionem: qui discipulorū corda tēporalis pœnæ adhuc formidine trepidantia repleuit: scientiam omnium linguarū tribuendo. Erant omnes credentes simul cū mulieribus & Maria mater iesu: vt Lucas narrat euangelista: & verbum disseminabatur: crescebatq; numerus credētium quotidie: a deo vt multa millia per prædicationem apostolorum verbo fidei obedirent/ suarum contemptores rerum effecti. Nullus enim inter eos aliquid proprium habebat: sed erant illis omnia cōmunia: habentes cor vnum & animam vnā. Inuidiæ ergo facibus accensi sacerdotes iudeorum cū pharisæis & scribis concitauerunt persecutionem in ecclesia interficiendo per martyrem Stephanum: & fere a finibus suis omnes procul pellendo. Hac igitur persecutionis procella sæuiente/ dispersi credentes petierūt diuersa regna terrarum a domino sibi delegata verbū salutis gentibus propinando. Erat autem tūc temporis cum apostolis beatus Maximinus vnus ex septuaginta discipulis: vir vniuersa morū pbitate cōspicius:

De sancta Maria magdalena.

doctrina pariter/ & miraculorum virtute p̄clarus.

Lectio quinta.

CVius religiōis sanctitudini beata Maria magdalene se contulit beatitudinis contubernio illi cōiūcta: veluti beata semp̄ Maria virgo sancto euāgelistæ Ioanni: vt pote a domino ipsi cōmissa. Qua propter in præfata dispersione: beata Maria magdalene illi sociata est. iter vsq; ad mare duxerunt. Ascendentes nauim prospero cursu peruenerūt in Asiam: ibiq; vegetationem nauis relinquentes: domino annuente Aquēsem aggressi sunt comitatum: diuini verbi semina cunctis largiter erogantes: die noctuq; p̄dicationibus/ieiuniis & orationibus insistēdo/vt populum ipsius regionis incredulum nondum fonte baptismatis innouatum ad agnitionem & cultum dei omnipotentis perducerent. Rexit autem Aquēsem ecclesiam beatus Maximinus confessor & pontifex diebus multis/ verbo prædicationis inhærendo: demones pellendo: mortuos suscitando/ cecis lumen reddendo/ omniūq; infirmitatum languores sanando. Appropinquāte vero tempore: quo beata Maria magdalene carnis erga stulo solueretur/ vidit se christum/ cui se omnis deuotionis studio mancipauerat: ad cœlestis regni gloriā misericorditer vocantem: vt cui temporalis vitæ interdum figura nostri corporis apparente subsidium fidele ministrauerat/ ab ipso cœlestis vitę pabulū sine fine gratulabunda perciperet. Transiit. xi. Kalēdarum Augustarum/ letantibus: angelis cœlestium virtutum cohæres effecta: quoniam digna inuenta est claritatis gloria perfrui: regemq; sæculorum in decore suo videre.

Lectio sexta.

o iiii

De sancta Maria magdalena.

Mausoleo
i. sepulchro

sarcopha-
gum. i. tu-
mulum.

CVius sanctissimū corpus beatus atistes Maximinus assumens: diuersis conditum aromatibus in honorifico collocavit mausoleo: construens super beata membra mirabilis architecturæ basilicā. Monstratur aut sepulchrū eius ex cādido marmore habēs sculptū in ipso: qualiter ad dñm in domo Simonis uenerit: & officium humanitatis unguentiq;: quod ei inter cōuiuantes flere non erubescens obtulit. Imminēte deniq; tempore quo beatus Maximinus confessor & pontifex sancto sibi reuelāte spū: ab hac luce se subtrahi cognouit: mercedem laborū suorū a pio iudice recepturus: iuxta basilicā prædictā iussit sepulture suę locū p̄parari: ac iuxta beatæ Mariæ magdalene sarcophagum suum collocari: in quo post sanctū eius trāsitum a fidelibus honorifice est depositus. Magnis autem miraculorū uirtutibus ambo decorant locū: suū interuentū petētibus aīæ & corporis p̄stādo salubria. Qui locus postea tantæ religionis est habitus: ut nullis regum ac principum nec aliquis sæcularis pompe honore præditus ecclesiam illorum beneficia petiturus ingredi audeat: donec prius depositis armis animiq; belluina posthabita ferocitate: sic demum cum omni humilitatis deuotiōe introeat. Fœmina em̄ nunq; temeritatis audacia in illud sanctissimum tēplum ingredi præsumpsit: cuiuscūq; ordinis ac dignitatis religionisq; habeatur. Vocat̄ autem illud monasteriū sancti Maximini abbatis: rebus honoribusq; valde ditatū: quod est constructum in præfato Aquensi comitatu. Transiit autem beatus Maximinus sexto idus Iunii: a domino foeliciter coronatus: cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Lucae undecimo.

Lectio septima.

De sancta Maria magdalena.

In illo tempore. Rogabat Iesum quidam pharisæus/
vt manducaret cum illo: & ingressus domum pha-
risæi discubuit. Et reliqua.

¶ Homilia beati Gregorii papæ.

Cogitanti mihi de Marię magdalene poenitētia:
 flere magis libet q̄ aliquid dicere. Cui⁹ em̄ (vel
saxeū) pecc⁹ ille huius peccatricis lachrymæ ad
exemplum poenitēdi nō emolliā? Cōsiderauit nāq̄
quid fecit: & noluit moderari quid faceret: sup cōuiuā-
tes ingressa est/nō iussa venit/ inter epulas lachrymas
obtulit. Discite quo dolore ardet: quę flere & inter epu-
las non erubescit? Hanc vero quā Lucas peccatricem
mulierem: Ioannes Mariā noīat: illā esse Mariā credi-
mus/de qua Marcus septem demonia eiecta fuisse tes-
tatur. Et quid per septem demonia/nisi vniuersa vitia
designantur? quia em̄ septem dieb⁹ omne tēpus com-
p̄henditur/recte septenario numero vniuersitas pecca-
torum figurat. Septem ergo demonia Maria habuit/
quia vniuersis vitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudi-
nis suę maculas aspexit/lauanda ad fontem misericor-
dię cucurrit: conuiuantes non erubuit. Nam quia se-
metipsam grauius erubescibat intus/nihil esse credi-
dit/quod verecundaretur foris.

Lucę. vii.

Marc. xv.

Lectio octaua.

Quid igitur miramur fr̄es Mariā veniētem? an
dñm suscipiēte dicā/an trahente? dicā meli⁹
trahente & suscipiente. q̄a nimirū p̄ mīam tra-
xit int⁹ ipse eā: q̄ p̄ mansuetudinē suscepit foris. Sed iā
textum sancti euangelii percurrentes / ipsum quoq̄
ordinem quo venerit sanāda videamus. Attulit alaba-
strum vnguenti: & stans retro secus pedes iesu lachry-
mis cœpit lauare pedes eius: & capillis capitis sui ter-
gebat: & osculabatur pedes ei⁹/ & vnguento vngēbat.

o iiii

De sancta Maria magdalena.

Liquet fratres quod illicitis actibus prius mulier intēta unguentum sibi pro odore suę carnis adhibuit. qđ sibi ergo turpiter exhibuerat/hoc iam deo laudabiliter offerebat. oculis terrena concupierat: sed os iam p pœnitentiam conterens flebat. capillos ad compositionem vultus exhibuerat/sed iam capillis lachrymisq; pedes tergebat. Ore supba dixerat: sed pedes dñi osculans hoc in redemptoris sui vestigia figebat. quod ergo in se habuit oblectamēta/tot de se inuenit holocausta. cōuertit ad virtutum numerum/numerum criminum: vt totum seruiret deo in pœnitentia: quicquid ex se in deum contempserat culpa. Sed hæc phariseus intuens despicit: & non solum venientem peccatricē mulierem/sed etiam suscipientem dominum reprehendit dicens intra se. hic si esset ppheta: sciret utiq; q̄ & qualis esset mulier: que tãgit eum: quia peccatrix est.

Lectio nona.

ECce phariseus veraciter apud se superbus & fallaciter iustus ægram reprehendit de ægitudine: medicum de subuentione: quia ipse quoq; de elationis vulnere egrotabat & ignorabat. Inter duos autem egros medicus aderat: sed vnus eger in febre integrū sensum tenebat/alter vero ī febre carnis: sensum pdiderat mētis. Illa qppe flebat qđ fecerat: phariseus aut de falsa iusticia elatus vi suę inualetudinīs exaggerabat. In ægitudine ergo & sensum pdiderat: q hoc ipsum quoq; quod a salute longe esset ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit: quosdā nostri ordinis viros intueri. qui sacerdotali officio pditi si quid fortasse iuste exterius vel tenuiter egerint: protinus subiectos despiciunt / & peccatores quosq; in plebe positos desdignantur: eisq; compati culpam suam confitentibus

De sancto Christophoro.

no lunt: ac velut ex pharisæi more a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quæ profecto mulier si ad pharisæi pedes venisset: nimirum calcibus repulsa discederet: inquinari enim se alieno peccato crediderat: quia hūc vera iusticia non replebat: et de alieno vulnere ægrota bat. Vnde necesse semper est: vt cū peccatores quosq; conspicimus: nosmetipsos prius in illorum calamitate desiteamus: quia fortasse i similibus aut lapsi sumus aut labi possumus.

¶ Passio beatissimi ac sancti martyris Christophori & comitum eius martyrum. qui passi sunt in ciuitate Antiochia: sub Decio cesare & Maximiano imperatore die. v. idus Iulii.

Lectio prima.

In temporibus illis erat multa insania hoim et valde copiosa idola colētium. Cumq; hæc igitur inualesceret aduersus fidem christianorū exiit edictum a principibus temporis illius: vt omnes deū colētes im mundarū escarū idolothyta deguz

starent. eos vero qui contradicerent tradi/ exterreri/ & diuersis p̄cipiens p̄cenis affligi. Accipientes autem iudices hūc edictum a sacrilego imperatore deuastabāt ecclesiam dei. Cognoscamus ergo oēs christiani: quia non solum christianos adiuuat deus noster: sed etiā eis qui ex gentibus nuper conuersi sunt ad dominū: mercedem retribuit: probat: et constituit ad suam scientiā. Quidam autem vir cum esset alienigena regionis eorum: qui homines māducabat: qui habebat terribilem visionem & quasi canino capite/ in bello cōprehensus

Idolothyta. i. idolis. immolata.

De sancto Christophoro.

a comitibus temporis illius / productus est ad regem: probavit autem se
liberum in numero Marmarianorum qui assistebant ad manum re-
gis. Cum autem proponeretur impiissimum edictum a iudice: hic
beatissimus non poterat loqui nisi lingue sermone: corde
autem perturbabantur viscera eius valde. Egrediens autem de pa-
latio foris proiecit se in faciem deprecans deum dari
sibi loquelam per virtutem christi.

Lectio secunda.

DEus autem diligens humanum genus non distulit: sed
astitit statim in similitudine viri fulgentis dicentis si-
bi. Surge & apprehendens eius manum erexit eum.
Et aperies os eius sufflavit in eum / & dedit ei spiritum intelle-
ctus: & loquebatur omnia quaecumque volebat: & dixit illi dominus.
Confortare / et viriliter age: multi enim habent credere in
me per te. Confortare / viriliter age: ego enim tecum sum:
ne timeas quomodo loquaris regi. Cum ergo accepisset
gratiam a domino: propterea animo ingressus est: & vidit multos
qui torquebantur: & coepit dicere. O scelerati ineffabili-
lis culturae ministri vestras animas traditis Sathan: & time-
tes deum vobiscum perdere vultis: & adiecit. Ego christia-
nus sum & non sacrificabo daemones perditis & ista lo-
quebatur habens chlamydem super faciem suam. Quidam
autem ex contumeliosis ministris audientes eum blasphe-
mare deos: accedentes coepit percutere eum in faciem suam.

Lectio tertia.

Cum autem dedisset ei tres alapas: proiciens vestimenta
sua dicit illi qui eum percusserat. Teneor a christo
meo salvatore et non possum tibi aliquid facere.
Si autem exacerbaveris cor meum / apud me non eris neque
rex tuus corruptibilis. Tunc videns vultum eius immutatum
& terribilem faciem abiens dixit regi. Est hic quidam vir: cui
cum exponeretur edictum a iudice: apparuit in conspectu
totius populi terribilis aspectu supereminens omnia

De sancto Christophoro.

altitudini. Etenim enarrare quis poterit speciem visio-
nis eius? Ne forte deus christianorum exaudiat orationem eor-
um: & hunc misisset in auxilium eorum, istum vero nisi
acceleraueris & interfeceris: auertere plures habet a sa-
crificiis deorum. Decius rex dixit, daemodium habes:
& sic tibi visum est. Quid vidisti? Dicit ei. Quod vidi
nuncio domino meo. Caput eius terribile ita ut canis: capil-
li capitis eius nimium expansi rutilantes sicut aurum. Ocu-
li autem eius sicut stella matutina: & dentes eius velut apris
prominentes. Magnitudinem autem eius sermo non suffi-
cit narrare. Loquitur autem verba turpissima aduer-
sus te & deos. Cum autem talia dixisset: cepi cedere
eum. Dixit mihi, Quia teneor a christo. Sin autem & te
interficiam & regem tuum: & ideo hec ego annuncio do-
mino meo regi/ vt scias de hoc homine manifestum esse quod
dico. Decius rex dicit. Hic homo noster est: & quomodo
taliam loquitur? Qui dicit. Nescio domine mihi. Tunc iubet milites
tibus dicens. Ite comprehendite eum. Si non consenserit
vobiscum venire: particulatim carnes eius incedite/ solum
modo mihi caput eius afferte/ vt videam qualis sit: si est
vere ipse an alius. Hec eis cogitantibus beatus Rebre-
bus ingressus est domum domini. ante altare fixit virgam
suam contra fenestram: & proiciens in faciem adoravit dicens.
Domine deus meus fac virgam meam frondescere / si vere vo-
casti me ad meditando eloquia tua. Et statim virga fro-
duit: & fide virorum confortavit. Tunc propterea sanctus
oravit dicens. Gratias tibi ago domine deus meus: quia digna-
tus es me humilem & peccatorem tue gratiae sociare. Illo
autem orante mulier quaedam consuetudinem huius ingressa est ad
colligendas rosas: & videns eum sedentem & plorantem/ reuer-
sa est retro: & abiit & narrauit vicinis dicens. Quidam
homo dei est hic. Sed etiam tormenta aduersus eum pa-
raunt: ego scio. Hec illa dicente superuenerunt milites

De sancto Christophoro.

querentes beatum Rebribum. Cum autem audissent sermonem mulieris dixerunt. Vbi vidisti hominem? ostende nobis. Et ostendite eis illum. Intrantes autem milites dicunt ei. Quis es? & quare ploras? Dicite eis fortiter. Oportet me flere pro omnibus hominibus: quia ignorans deum non sum inculpatus vnq̃. Nunc autem agnoscens deum: tyrannidem patior. Dicunt autem illi milites. Nos ad te sumus missi ducere te ligatum ad nostrum regem. Dixit vero eis athleta christi. Si non voluntarie venero: non potestis me vincitum ducere. Christus enim meus adest a vinculis me dissoluens & eripiens a Sathana patre vestro. Hec audientes confundebantur amplius loqui ei: deus autem glorificauit seruum suum. Dixerunt ei milites. Si non vis venire nobiscum quiesce: & nos abeuntes dicemus regi: non eum inuenimus: & tu discedens perge quocunq; volueris. Beatus Rebribus autem dixit non ita: sed etiam ego veniens ostendam vobis virtutem dei mei: solummodo expectate me paululum. Illi autem dixerunt. Sumptus nostri expensi sunt ex tempore: quo te quaerimus. nunc autem si non tibi placet venire nobiscum: remane. Et dixit eis: audite meam vocem: & manducabitis bona.

Lectio quarta.

Milites autem prompto animo dixerunt. Quid est quod vis? dic nobis. Et dixit illis. Deponite ea quae superauerant vobis: & orabo pro vobis ad dominum meum: & videbitis virtutem dei mei. Iterum dixit eis. Viuit deus in quem credo: quia panem abundantiae dabo vobis. Illi autem dixerunt. Credimus tibi quia magni dei es tu. Tunc sanctus orauit dicens. Domine iesu christe qui quinque panes benedixisti: et multitudinem copiosam satiasti: deus meus exaudi me famulum tuum, et fac me curam meam: vt oes

De sancto Christophoro.

hic astantes in hac oratione serui tui efficiantur: et glorificent te deum verum. Exaudiuit deus deprecatione serui sui: et mittens angelum suum benedixit panes: et multiplicati sunt ita omnes ut satiarentur/et saccos suos impleuerunt, et glorificauerunt dominum et dixerunt. Vere magnus est deus christianorum: et exaudiuit eos qui sperauerunt in eum. Et nos credimus ei propter que has virtutes facis: quia potens est saluare nos. Beatus autem Rebrebus cepit psallere dicens. Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Respondebant autem milites Amen. Completo vero psalmo: inclinantes genua adorauerunt eum. Et exurgentes accerserunt presbyterum sancte Longine Petrum: qui veniens autem baptizauit milites. Similiter autem et beatum Rebrebum: et vocauit nomen eius Christophorus id est deum induens. Baptizatis autem eis et exultantibus in domino: cepit beatus Christophorus exhortari eos & dicere. Fratres mei dilectissimi quem confessi estis ad cuius militiam prouocati estis: deus est qui vocauit vos ad suum regnum: quid vultis ut faciat eius voluntatem? Illi autem dixerunt sicut de vno ore: Nos deus illuminauit per te. nunc ergo tu nobiscum es: quid vis fiat? Qui dixit eis. Eamus ergo ad regem/ut meliorem coronam mereamur. Omnes autem prompto animo ibant habentes deum secum. Iterum dixit eis beatus Christophorus/ videte fratres ut cum induxeritis me ad regem/omnia que precipientur vobis faciat absque dubitatione. Ego vero pro vobis orabo/ & sicut me videritis agonizare: & vos similiter faciat. Hoc autem eo dicente properabant ad ciuitatem: & dicit eis beatus Christophorus. Fratres mei ligate me/ ne forte qui viderint non ligatum accusent vos: & inueniamini culpabiles propter me. Illi autem protulerunt preparatam catenam: ipso vero manu

Psalmus
cxxxij.

De sancto Christophoro.

post tergū faciēte ligauerunt sicut arietē electū ex magno grege in sacrificiū deo paratum & ita oblatuſ est regi. Rex vero vt vidit vultū ei⁹ / pperauit cadere de ſeſe de ſua. Dixit autē ei Athleta fortiffimus chriſti. O inſideliffimum regē & corruptibilē / ſi me ſeruū dñi ita tēmuiffi: deo rationē quomodo reciditurus es: cum deus exquiſierit de manibus tuis aīas quas p didiſti. Decius rex dixit. Cuius religionis vel ex quo genere es: vel quis vocaris? Beatus Christophorus dixit. Si vis ſcire cuius religionis: ſum chriſtianus: genus autē meū vultus indicat: nomē vero meum quod vocatum ē a patribus meis Rebrebus. Poſtq̄ autem illuminatus ſum: Christophorus vocatus ſum. Decius dixit. Vanū cognomē impoſuit tibi ipſe qui dicit Chriſtus: quia nihil pderit tibi. Nunc aut immola diis: & p deos iuro: quia munera & honores accipies a me. Btiffimus autē dixit regi. Neq; ſubſtantiā tuā cupio: neq; vitā tuā admirror: ſed ſcias me magno regi ſaluatori nō chriſto credere / vide / quid vis fac. ego vero nō ſacrificabo demoniſ ſurdis: ſicut & tu ipſe ſurdus es. Decius dixit. Nescis cui adſtas & talia loqris? amara tormenta prouides tibi ipſi. Christophorus dixit. Ignoras rex quia dum me torq; : deum exacerbas & dæmones honoras? Tunc rex iratus iubet eum ſuſpēſum vngulis radi. horis autē multis tranſactis non rñdit quicq; : ſed tantummodo loq̄batur & deſcābatur. Iterum iubet eū torq̄ri fortiter. Et cū denudatae fuiffent coſtæ ei⁹ miniſtri dicūt ei. Miſerere tibi ipſi: & nobis ſacrifica. Quid enim tibi ē dicere: quia immola & viues. Btiffimus dixit. Si vram pœnam trenam conſpiceretis: nō ſeruos dei cruciaretis. Tunc dixit quidam ex officio. Sūt due mulieres meretrices in hac Antiochi ciuitate: has iube adduci. & p̄cioſiffimis veſtimētis induantur & va

De sancto Christophoro.

ris vnguētis: & sic recludamus eum in domicilio paruo vna cum ipsis vt blandiantur ei: & inclinēt eum ad suos libitus. Placuerunt autem regi sermones isti.

Lectio quinta.

ET cum fuisset factum: illæ sicut erant edoctæ a rege volentes victoriã facere perstrepebãt sybilis/ & plausu manuum circũueniebant eum. Beat⁹ autem erat in oratione positus / & completa oratione/ surrexit de loco in q̄ orabat/ & dixit mulierib⁹. Quid queritis? Quæ dixerunt. Vultus tuus terret nos: Et nõ audebant ei loqui. Iterum dixit ad eas. Quid venistis huc? Et illæ dixerũt ad semetipsas. Multũ peccauim⁹ quia dura causa nobis cuenit. Si autem permanserit intendens nos periemus: nos autem quid faciemus: dii autem non adiuuant nos. Dicunt autem ad sanctum Christophorum & nos credimus in deum/ quem tu confessus es/ tantum sibi obliuiscantur peccata nostra. Quib⁹ dixit. Quæ enim sunt peccata vestra? in homicidio grauiã? in maleficio consistitis? dicite vt orem p̄ vobis ad deum. Illæ vero dixerũt. Nequaquã domine. hæc nõ sunt nobis: sed in hoc quod prestita fuimus: gentiles ita gessimus: meretrices fuimus vsq; nunc/ inno magis de morte/ q̄s potuim⁹ erui⁹/ seruos venũ datos redemimus. Hæc & his filia dicẽtib⁹ ingressus est clauicularius carceris: & dicit eis. Surgite en vocat vos rex: sed de p̄cor te sancte dñi: ne obliuiscaris me in tuomartyrio. Oblatus ē aut̄ sanctus Christophor⁹ regi. Iubet ergo adduci duas mulieres et dicit eis. Quid/ suastis huic viro sacrificare diis? q̄ dixerunt. Nos magis consensimus magno regi. non est in aliquo alio salus: nisi in christo quemadmodum prædicat famulus dei Christophorus. Vnus ē deus qui fecit cœlũ & terrã

De sancto Christophoro.

ram: tui autem dii cinis sunt: & nemini potuerunt: nisi ad perdendum. Decius dixit. & vos seductæ estis illius magicis artibus: & huic credidistis? Vna autem ex ipsis nomine Gallenizee dixit. Non nos magicis artibus seductæ sumus: sed deo credere volumus: & mori pro christo. Decius dixit. Voca mihi carpentarium artificem. Officialis dixit. Astat domine. Decius dixit ei. Fac mihi cubitalem lignum quadratum: & seca illud per medium: & perfice id & affer mihi: vt amaritudinem animi eius finiam. Cumq; perfecisset illud: paratum est in conspectu regis: & iussit mitti mammillas eius & suspendi: & duos lapides molares appēdi ad pedes eius: & pondere lapidum costæ ei⁹ euulsæ sunt: & pellis ceruicis eius cum carne detracta est: vt nihil in ea humanum videretur. Videns autem beatus Christophorus orauit dicēs. Deus meus memor esto ancillæ tuæ: quia famula tua est. & dixit ad eam. Cursus tuus consumatus est: & oratio tua accepta est: perge ad dominum & memor esto mei. hæc eo dicēte Gallenizee beata bono somno requieuit. Cūq; hæc consummata essent: iussit sibi adduci anciam Aquilinam: et dicit ei rex. Aquilina miserere tibi ipsi: & sacrificia diis. & p̄ deos non paruum auro per omnes ciuitates statuam tibi faciam: & te honorabo magnifice: vt cognoscas tu ipsa quia bonum est deos colere.

Lectio sexta.

Aquilina dixit. Et quib⁹ diis iubes me sacrificare? Decius dixit. Sacrifica Herculi/Ioui/ & Apollini. Aquilina dixit. obediens tuis præceptis immolare volo. Decius dixit. Sicut sapiens mulier ita facis: & iussit lintheamina a palatio vsq; ad templum expandi & superambulare: & odoramenta diuersa spargi ante illam: & præcones clamare & dicere. Aquilina

De sancto Christophoro.

amica deorum immolat diis / oēs conuenite. Ingressa est autem ad templum idolorum: & dixit astantibus christianis. Respiciete in me: & sacrificium quod sacrificabo. Ascendens autem in locum vbi stabant simulachra, iit ad simulachrū Iouis. Deus es tu? non dixit ei verbum. Et Aquilina dixit. Loquere mihi si vere deus es: & indica mihi quid me vis vt faciam. & numerat vox neq; respōsum. Ancilla dei dixit eis. Vt mihi peccatrici irati sunt dii: quia offendi eos. Sacerdotes vero dixerunt. Pœnitere vt magnus deus Iouis propitiē tibi. Quæ in risu dixit. Rogabo eos ne forte propitiē tur delicto meo. Et hæc dicens tulit zonam suam sudarium / & dum cinxit simulachrū Iouis ad se trahēs deiecit illud: factum est statim vt arena. Currēs autem ad Apollinem dixit. Isti dii dormiunt / et non vigilant / vt seruis suis ppitientur non exaudiunt. Similiter & huic sudarium circumponens in tres partes diuisum est: vt omnes audientes dicerent. O audacia mulieris q̄ non timuit talia simulachra confringere? Et dixit ad Herculem. Accelera gressus tuos si deus es / ne te interficiā. & exiliens correptum manibus suis idolum deiecit illud. & dixit astantibus. Vocate medicos vt curēt deos vestros. Et iterum dixit. Vah generi humano: quod in tanto errore est positum demonum. Beati autem milites gauisi sunt valde. Diabolus vero videns seipsum derisum iratus sacerdotibus dixit. Vt quid mihi fecistis? vt quid maleficam istam induxistis ad me? Surgite / tollite eam & perducite eam ad regem / vt eam rex perdat. Tunc surgentes sacerdotes apprehenderunt eā: & ad regem ducentes dixerunt. Hanc insanam vt quid nobis misisti / quia magnos deos cōminuit: & si nō tenuissemus eam vnum ex eis non dimisisset. Tūc dixit ei rex. Nonne consensisti mihi mulier immolare diis?

De sancto Christophoro.

Et dixit. O rex sicut oportuit immolauit. sin aut pmitte mihi vt ceteris immolem. Tūc nīmū irat⁹ rex iussit sibi ollam afferri: & terebrari calcaneū ei⁹: et vsq; ad scapulā penetrari: & sic eā suspēdi: & duos lapides molares appendi ad pedes eius: & vnū ad collū ei⁹. q̄ respiciens famulū dei Christophorum dixit. Dep̄cor te famule dei ora p me: quia laboro. Beatissimus aut dixit. Dñe deus me⁹ ne permittas ancillā tuā cruciari/ sed accipe ei⁹ aiām: quia famula tua est. Orāte aut eo bono somno requieuit ancilla dei. Et cū hęc consumata fuissent/iussit tyrannus seruari corpora beatissimarū martyrum/vt incenderet eas. Consumatū est autem martyrium earum octauo Kalendas Iulii.

LECTIO SEPTIMA.

TVnc iubet adduci beatissimū Christophorū: & dicit ei rex, Pessime & deformis et nomē dñi blasphemās: oportuerit diis te magis solum perire: & nō tm̄ ornāmētū ciuitatis p tuas magicas artes perdere. Sāctus Christophorus dixit. Ego nulli⁹ operis autor sum: sed christus qui elegit ppriū aurū: & in fornace pbabit me dignū sibi. Tu ergo rex age & confortare/vt scias quō occurrat multitudo credētium in dño: multos em̄ oportet credere p me: & respiciēs ad milites dixit: Venite societate faciamus / vt maximas coronas mereamur. Illi aut cōtinuo sicut ex longinq; peregrinatiōe veniētes p̄icientes arma & vestes suas in faciem regis/prociderunt ad pedes sancti: & adorauerūt eū dicētes. Famule dei excelsi vocatio tua lunē nobis facta est: dicunt ad regem. Nos christiani sum⁹ & non immolamus iam amplius dæmoniis. Decius dixit. Vē mihi quia supuenientiū tyrannis facta est. Beatus Christophorus vero dixit. Noli timere/gehennæ enim successor nullus tibi extitit: nos enim christiani

De sancto Christophoro.

sumus. Tunc iubet rex sedere seruum dei: & illis secre-
te coepit dicere. Filii mei quia peccavi nimis: quare
abcessistis a me: ne forte equi v̄ri defecerunt: aut vestis
vobis deest: Venite ergo quos poenituit: & qcqd pec-
caui vobis satisfaciam. Obsecro vos ne me solum re-
linquatis: & multos honores dabo vobis. Ipsi autē sic
vno ore dixerunt ei. Equos nostros tu sede: & nostram
annonā tu manduca: & vestes n̄ras tu indue in tartaro
magno: qui te suscepturus est: & oēm inuentionē tu sus-
cipe. Nos autē ex quo cognouim⁹ seruum dei: p̄fecti su-
im⁹ solidā escā accipientes: & christo dño credentes ig-
nē & tormenta contemnimus. Tunc iratus tyrannus
dixit. Ne forte aliqui accedant ad illos hi celeriter inter-
ficiantur. Iubet ergo capita eorum amputari. Ministri
autē cōtinuo decollauerūt eos. Post hæc iubet Decius
sc̄m christophorū ad se adduci: et dixit ei. Miserabilis
homo qd tibi p̄fuit tātam infaniā oñdere nobis? Im-
mola diis & parce tibi ipsi de tormentis: qd est tibi di-
cere. immola & viues. Beatissim⁹ autē Christophorus
dixit regi. Dæmon multiformis fili Sathane iā suffi-
ciat tibi cōfundere: mihi autē nō p̄ualebis: & si cēties tā-
ta p̄mittas. Iratus rex iussit fieri sc̄anum æreū ad statū
hoīs: & poni in medio ciuitatis: & desup sedere sanctū
dei. Quod cū factū fuisset iussit afferre copiā lignorū.
necnō oleū oliuarū multum nimis: decē octo mēsuras
olei: p̄icē multam poni sup ligna: & ita supposuerunt
ignem: calefacta autē p̄ice & oleo decurrebat fluui⁹ ig-
neus in circuitu flāmæ / ita vt multitudo gētiliū p̄iret.
Voluntate autē dei ventus flauit: & minauit flāmā con-
tra domos q̄ p̄ximę erant: & succendit eas: & ruerunt
triginta domus. Cōsumpta autē flāma venit multitu-
do gentilium & christianorum videre mortem beatif-
simi martyris: & mirabant̄ b̄ndicētes reliquias eius.

De sancto Christophoro.

Et cum omnes flerent/ beatus Christophorus surrex-
xit: & super scamnū stetit dicēs. Fratres audite me omnes.
Videbam meipsum in hac hora stare ī mediam
ciuitatem: & vidi virum pulchrum: aspectus eius fulge-
bat vt sol: vestimenta eius splendida sicut lumen: de co-
rona autem eius sermo non sufficit enarrare.

Lectio octaua.

Milites autem pauci erant cum eo: et vidi alium
nigrum & teterrimum aspectu: & capilli capi-
tis eius contortiles vt catena/ cōmiserunt bel-
lum: & inualuit ignobilis aduersus nobilem & gloria-
batur in sua confidentia. Momento autē translato cō-
uersus gloriosus expugnauit eum: & exercitum inter-
fecit eius: & voluntatem eius exterminauit. Hęc aueliē-
tes populī clamauerunt dicentes. Vnus est deus in quo
credit Christophorus: vere non frustra laborāt sic ad
eum confugientes. Et tibi nos credimus: qui potes sal-
uare sperantes in te domine deus: & simul decem milia
crediderunt: & clamauerunt dicentes. Omnipotēs
tibi credimus: miserere nobis saluator nŕ: & dignos
fac christe seruos tuos: & ne dederis impiis in p̄dā tuā
substantiam: sed dona nobis seruis tuis lauacrum im-
mortalitatis/ et indumentū incorruptiōis: quia tibi est
gloria in secula seculorum. Et cum orasset: ecce p̄sbite-
ri venerunt & baptizauerunt eos: & psallebāt dicētes.
Accedite ad dominum & illuminamini: & vultus vŕi
non cōfundentur. Et cum omnes benedicerēt deum
percussus est dolore Sathanas: & transfiguratus venit
ad regem & dixit ei. Dii tanq̄ minus idonei reputant̄
ab illis/ quos tu preualere putasti. Sed imo tu magis vi-
ctus es: si enim non fugeris/ forsitan & tu morieris. De-
cem enim millia vnanimē crediderunt in christo: &
q̄runt interficere te. Ego igitur sic audiui eos dicentes

De sancto Christophoro.

& festinaui vt renunciem tibi. Cum autē audisset rex fugit. Mane autē facto/præcepit vt sacrificia celebrarētur: & p̄cones clamarent dicentes. Sacrificium diis exoluentes omnes conuenite: & cum festinatione currebant. Beatissimus vero Christophorus apphēdēns multitudinem venit ad locum vbi erāt incensa: & coepit spallere dicens. Clarus est paradisus: modicum sustineamus vt coronemur. Respondebant decem milia: & præ suauitate multitudo simul gētilium cōfluebant ad eos. Mirabilis autem diabolus iterum accedēs ad regem dixit ei. Culturam meam perdidisti: si nō festinaueris. Tunc rex multo furore accensus congregata multitudine exercituum venit ad locum vbi erant qui crediderant in deum. & faciens capita septem cōcidit eos ab omni parte. nec enim decollauit eos vt est cōsuetudinis: sed sicut lupus ingrediēs in ouile vsq; ad pastore sic eos concidit. His igitur expletis iussit magnā fieri fornacē: & ibi corpora mitti & sedēs prope iussit vsq; ad finem concremari. Ministri autem regis habebant binas furcas ferreas in manibus suis: & ipsa ossa quæ non ardebant ad ignem applicabant. Iterum iubet eos impius afferi & sic eos mitti in fabulis: vt nullus christianorum tāgeret eos. Et cum hæc cogitaret/orauit sanctus Christophorus dicens. Oipotens deus inuisibilis saluator: visita seruos tuos. Intende domine nequitiam inimici: quoniam tyrānus gloriat̄ dispgerē ossa famulorum tuorum. Tu autē dixisti deus: quia vnū ex his nō cōteretur. Nūc ergo vide dñe contritos famulos tuos vsq; in ossibus propter nomen tuū: nequando dicant gentes vbi est deus eorum. Et fac misericordiam pastor bone. Et cum orasset sanctus/amatō generis humani deus exaudiuit vocem eius.

LECTIO NONA.

p iii

De sancto Christophoro.

ET factum est terremotus circa fornacem ita vt sedes regis rueret. Multitudo autem ministrorum dixerunt regi. Vere contristati deum & peccasti in famuliseius. Et terremotus pseuerauit vsq; ad vesperum: & omnes qui ibi erant fugerunt. Audiuit archidiaconus epi Anastasii: & veniens cum fratribus rapuerunt reliquias sanctorum: & eas ptulerunt in ciuitate superiore. Iterum impius rex iubet sibi offerri beatum Christophorum: & dicit illi. Vt quid Rebrebe tale secretum considerasti: & tantam insaniam ostendisti? Nunc ergo consenti absq; tormentis & immola diis: sin autem per magnos deos male te finiam. Martyr autem christi dixit: Ois iniquitatis inuictor discipule diaboli/ eterne consors gehennae: iam certus factus es/ quia eis qui a te dominus dei nec consentio nec sacrificio. habeo firmum dominum qui me fecit. Deius dixit. afferatur magnus lapis: quem vix triginta iuuenes mouere possint. & iussit perforare lapidem: & ibi mitti capillos capitis eius: & trahi eum per omnem plateam. Cum autem traherent eum coteretur pectus sancti viri: & multitudo christianorum colligebat reliquias de corpore sancto eius. Qui autem trahebant eum cadebantur a propositis: & cogebantur vt fortiter traherent: & dixerunt ad sanctum martyrem. Miserere tibi ipsi & nobis: trahendo enim te deficimus. Qui dixit eis. Annonas regales manducastis: & non proualetis feruum dei nocere: soluite me / & videbitis virtutem dei mei. Videntes autem velut mortuum: & ita contritum lapidem volentes super eum posuerunt & dimiserunt eum iacentem velut mortuum. Dominus autem astitit: et reuoluens ab eo lapidem viuificauit membra eius contrita: & surgens tulit lapidem manibus suis: & abiit ad regem. & dixit ad regem. Vis percutiam te de hoc? Rex vero iussit eum teneri vsq; ad crastinum. Mane autem facto iu

De sancto Christophoro.

bet eum offerri sibi. Et cum assisteret dicit ei rex. Per deos iam vereor tibi amplius aliquid dicere: sed nolens tibi dabo sententiam. Athleta vero Christophorus dixit. Benedixisti: quia dolore te affecit deus. De cætero fac quod vis: festino enim ad cœnam domini nostri Iesu Christi. Nam fratres mei præcesserunt sustinentes multa: & sententia celerius. Rex vero dixit. Iudicio deliberasti magis mori quàm viuere? Sanctus Christophorus dixit. Inimicus sum huius gloriæ & dæmoniorum tuorum / quos adoras. Iratus rex. ite dixit Rebrebun qui non consentit magnis diis / & præcepta contempsit propterea iubeo decollari / & decollatum ardere. Accepta sententia exierunt de palatio: & cœpit psallere dicens. Saluasti enim nos ex affligentibus nos / & eos qui nos oderunt confudisti. Conuersus ad milites dixit. Sustinete me modicum vt orem. & ait. Domine deus tu redde mihi & retribue secundum quod gessi in me. Et hæc dicens abiit ad locum præparatum: & iterum dixit militibus. Sustinete me modicum / vt iterum orem. Qui dixerunt. Habe spacium sicut vis: ora tu. Expansis autem manibus suis ad cœlum dixit. Deus meus memor esto humilitatis: & dignare mihi perfectum cursum ostendere / vt exultem in gloria tua domine. Et ecce tremor factus est magnus: ita vt multitudo que hoc viderat caderet. Et ecce aperti sunt cœli: & vidit sanctus Christophorus dominum venientem ad se & thronum magnum iustorum & angelorum chorum in similitudinem splendoris & sicut firmamentum cœli septemplex ceter splendentis: & positum est thronum. & sedit dominus ita vt multi viderent gloriam quæ apparuerat. Beatus igitur Christophorus cum vidisset angelum ad vestigia domini prouolutus dixit. Quo ore vel corde

De sancto Christophoro.

clarifico: quia dignatus es mihi humilimo famulo tuo tuam gloriam manifestare? Dominus autem dixit ei. Viriliter age & confortare/beatior enim es præ multis & dilectissimus sed vnus vocaberis:& beatę animę crunt quę meruerunt de reliquiis ossium tuorum habere. Et quicunq; per te accesserint ad me:nō memor ero peccatorum eorum amplius dicit dominus. Per gloriam meam iuro tibi: quia in paradiso eris: Christophorus dixit. Si inueni gratiā in conspectu tuo domine deus meus: da mihi fiduciam loquendi ad te. Et dixit dominus. Loquere quod volueris. Respondit beatus christophorus. Domine da gratiam corpori meo vt omnes qui habuerint tactum reliquiarum mearū: tantam gratiam mereant/ vt spiritus malignus eis nō preualeat: neq; passio infirmitatis: & omnem concupiscentiam malam ab eis expelle. Domine deus meus siue ciuitas siue regio vel locus fuerit ī quo reliquię sancti christophori habeantur: nō perueniat ibi indignatio grandinis/ nec lęsio frugum aut sceleritas vinearū: non locusta: non bruchus: sed si aliquando ibi fuerint & in mei memoriam reliquię meę ibi deuenerit: dona gratiam tuam domine deus meus/ vt omnes habitantes regiones illas labores culturę suę affluenter excipientes repleti tua gratia glorificēt nōmen sanctū tuum ex toto corde suo: ita fac domine deus meus. Et dixit dominus. Secundum quod postulasti ita erit: & nō te contristabo. tu itaq; venias ad fratres tuos. Omnes mirantur in te iusti: & militia angelorum meorum cupiunt videre te. Et cum hęc audisset venit ad locū præparatum: & dixit ad spiculatorem. Veni fili fac quod tibi iussum est. sed adiuro te per dominum iesum christum: qui intendit super omnem orbem terrę ne me iudices. Et hęc dicens: signauit se & fixis genibus extē

De sancto Laurentio.

dit ceruicem: & sic amputatum est caput eius. Consumavit martyriū suum die dominica hora septima. Audiuit enim episcop⁹ Athanasius ciuitatis Italię: que coniuncta est terminis Persidis. Hic venit in Antiochia ciuitate: & dedit trecentos aureos ministris regis: & attulit corp⁹ sancti martyris: et protulit in suam ciuitatem. Episcop⁹ autem fecit basilicam i exitum fluminis: & ibi corp⁹ sancti martyris deposuit. aduersus fluum est in alia parte mons: & est custodia ciuitatis vsq; in hodiernum diem. In nomine patris & filii & spiritus sancti: cui est honor & gloria virtus & potestas in secula seculorum. Amen.

¶ In natale sancti Laurentii.

Lectio prima.

Atalis sc̄ti Laurētii archidiaconi & martyris sub Decio. Cui beatus Sixtus omnes facultates ecclesie & thesauros p̄gens ad coronā martyrii tradidit. Hic veniens in excelsum montē vbi erat quædam vidua in viduitate triginta duos annos habens: in cuius domo multi Christiani & presbyteri absconsi manebant: tulit vestes & thesauros: & cœpit erogare: & pedes omnium christianorum lauare: ad cui⁹ pedes Cyriaca vidua cadens p̄ christum te inquit cōiuro: vt manus tuas ponas super caput meum: quia multas infirmitates patior capitis. Beatus Laurentius facto signo christi posuit man⁹ super caput vidue & linteum quo stergebat pedes sanctorum: & sanata est. Transiens autem in vicum qui dicitur canari⁹ inuenit multos christianos in domo Narsi christiani cōgregatos: & lauit pedes omnium: & dedit eis de thesauris. Erat enim ibi in eadem domo homo cæcus nomine Crescentius: q̄ cœpit rogare beatum diaconem: vt poneret manum

De sancto Laurentio.

suam super oculos suos. Tunc beatus Laurentius lachrymans dixit: dominus noster iesus christus qui aperuit oculos caeci nati: ipse te illuminet. & facto signo crucis aperti sunt oculi eius.

Lectio secunda.

CVm ergo iam duceretur beatus Sixtus cum duobus diaconibus: vt martyrium suum consummaret: & beatus Laurentius clamaret adueniens non me derelinquas pater sancte: quia thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi: tentus est a militibus: et traditus est paterno tribuno: qui nunciauit Decio: quod Laurentius qui haberet thesauros reconditos archidiaconus Sixti in custodia teneretur. Qui gaudius fecit eum sibi presentari: & auditum tradidit eum Valerio prefecto: qui & ipse dedit eum in custodiam cuidam Hippolitoto: & Hippolitoto reclusit eum cum multis. Et erat ibi homo Lucillius nomine cecus: ad quem sanctus Laurentius. Crede (inquit) in filium dei dominum nostrum iesum christum: & baptizare: & illuminabit te. Respondit Lucillius. Ego semper desideravi baptizari in nomine domini nostri iesu Christi. Tunc beatus Laurentius catechizauit eum: & accepta aqua baptizauit: & illuminati sunt oculi eius. Hoc factum audientes multi ceci veniebant ad beatum Laurentium: et ponebat manus super oculos eorum et illuminabantur. Videns hoc Hippolitoto credidit et baptizatus est.

Lectio tertia.

EX mandato adductus est beatus Laurentius ante conspectum Valeriani: qui dixit beato Laurentio: iam depone pertinaciam: et da thesauros quos apud te cognouimus esse reconditos. Cui sanctus Laurentius. Da mihi iudicias bido aut triduo: et proferam tibi thesauros. Ab eodem die collegit cecos et claudos

De sancto Laurentio.

et debiles et pauperes: et abscondit eos in domo Hippo-
liti. Valerianus autem nunciauerat Decio: quia promississet
datis sibi induciis Laurentius thesauros. Completis igitur
tribus diebus: presentauit seipsum in palatio Salu-
stiano: et dixit ei Decius, ubi sunt thesauri quos pollicitus
es presentare? Beatus Laurentius collecta multitudi-
ne pauperum introduxit in palatium: et voce magna
dixit. Ecce isti sunt thesauri æterni: qui nunc minui-
tur et nunc decrescunt: qui in singulis asperguntur: &
in omnibus inueniuntur. Valerianus præfectus dixit.
Quid varias per multa? sacrificia diis: & obliuiscere ar-
tes magicas in quibus confidis. Cui cum dixisset beatus
Laurentius. Quare vos coarctat diabolus: ut chri-
stianis dicatis sacrificare demonis? Decius iratus iussit
eum expoliari: & cædi cum scorpionibus. Qui cum
cæderetur dicebat. Ego quidem gratias ago deo meo
qui me dignatus est coniungere inter seruos suos. Tu
miser torqueris insania tua & furore tuo. Tunc Decius.
Leuate eum & date ante conspectum eius omne genus
tormentorum. & allate sunt laminae ferreae & lecti plu-
bati & cardii. Post vinculus catenis ductus est beatus Lau-
rentius in palatium Tyberii: ut ibi gestis audiretur. &
sedens Decius pro tribunali in basilica Iouis: & præ-
sentato Laurentio: cum dixisset ei. Sacrificia diis & no-
li confidere in thesauris quos habes absconditos. Bea-
tus Laurentius libere respondit. Vere confido & securus
sum de thesauris meis.

Lectio quarta.

Iracundia plenus Decius iussit eum nudum fustis
bus cædi qui cum cæderetur clamabat ad cesarem.
Ecce miser velis modo cognoscere quia triumpho
de thesauris christi: & non sentio tormenta tua. Ad hæc

De sancto Laurentio.

Decius fustes argere & dare ad latera eius lamínas ferreas ardentes iussit. Beatus Laurentius dixit. Domine iesu christe deus de deo miserere mihi seruo tuo : quia accusatus non negavi nomen sanctum tuum : interrogatus te dominum iesum christum confessus sum. Et cum diutissime plumbatis cæderetur dixit. Domine Iesu Christe qui pro nostra salute dignatus es formam serui accipere / vt nos a seruitio demonum liberares : accipe spiritum meum. Et audita est vox desup. Adhuc multa certamina tibi debentur. Extensus i catasta & scorpionibus grauissime cesus subridēs & gratias agēs dicebat. Benedictus es domine deus pater domini nostri iesu christi / q nobis donasti misericordiā : quam meriti non sumus : sed tu domine propter tuam pietatem da nobis gratiam / vt cognoscant omnes circūstātes quia tu consolaris seruos tuos. Tunc vnus ex militibus noīe Romanus credidit domino iesu christo : & dixit beato Laurētio. Video ante te hominem pulcherrimum stantem cum lintheo : et extergentem membra tua. Adiuro te per christū qui tibi misit angelum suum / ne me derelinquas.

Lectio quinta.

Leuatus igitur beatus martyr de catasta & solutus redditus est Hippolito tantum in palatio. Veniēs autem Romanus afferēs aquam misit ad pedes beati Laurentii / vt baptizaretur. Qui benedicta aqua baptizauit eum. Quod factum audiens Decius / iussit eum sibi exhiberi cum fustibus. Nō interrogatus cepit clamare / christianus sum. Et iubente Decio eductus foras muros portæ salariæ decollatus est quinto idus Augusti. Cuius corpus noctu collegit Iustinus presbyter : & sepeliuit in crypta in agro verano. Decius autem cæsar pergīt noctu ad thermas iuxta palatiū Salustii :

**Salariā
porta.**

De sancto Laurentio.

& exhibitus est ei iterum sanctus Laurentius. & allata sunt omnia genera tormētorum plumbate: fustes/lamina: vngues/lecti/baculi. & dixit beato martyri. Iā depone perfidiam artis magicę: & dic nobis generositatem tuam. Cui beatus Laurentius. Quantū ad genus pertinet: hispanus sum: eruditus vel nutritus romanus. & a cunabulis christianus: eruditus omnem legē sanctam & diuinam. Et Decius. Sacrifica diis. Nā nox ista in te expendetur cum suppliciis. Mea (inquit) nox beatus Laurentius obscurum nō habet/sed omnia in luce elarescunt/& cum cæderetur lapidibus os ei ridebat:& confortabatur: ac dicebat. Gratias ago tibi dñe quia tu es deus omnium rerum.

Lectio sexta.

Allatus est autem caminus ferreus cū tribus costis:& expoliatus beatus Laurentius vestimētis suis extensus est in cratem ferream:& cum furcis ferreis coarctatus desuper:dixit Decio. Ego me obtuli sacrificium deo in odorem suauitatis / quia sacrificium deo est spiritus contribulatus. Carnifices tamen vrgentes ministrabāt carbones subter cratem ferreā/& desuper comprimentes cum furcis ferreis. Sanctus Laurentius dixit. Disce miser quāta est virtus dei mei. Nam carbones isti mihi refrigerium præstant/ tibi autem æternum supplicium. quia ipse dominus nouit/ quia accusatus non negauit nomen sanctum eius: interrogatus christum confessus sum: assatus gratias ago. Et vultu pulcherrimo dicebat. Gratias tibi ago dñe iesu christe: qui me confortare dignatus es: & eleuans oculos suos i Decium dixit. Ecce miser (inquit) assasti vnā partem: regyra aliam & manduca. Gratias igitur agens & glorificans deum dixit. Gratias tibi ago domine iesu christe: quia ianuas tuas ingredi merui. Et hæc

De sancto Laurentio.

Via tiburtina.

dicens emisit spiritum. Mane autem primo adhuc crepusculo rapuit corpus eius Hippolitus & condidit illum cum linteis & aromatibus. Et hoc factum mandauit Iustino presbytero. Tunc beatus Iustinus & Hippolitus plorantes & multum tristes tulerunt corpus beati martyris: & venerunt in via Tiburtina in praedium matronae viduae Cyriacae: in agro verano: ad quam & ipse beatus martyr fuerat noctu. Cui & linteum dedit: unde pedes sanctorum exterserat: & ibi iam hora vespertina sepelierunt/ quarto idus Augusti: Et ieiunauerunt agentes vigiliis noctis triduo cum multitudine christianorum. Beatus vero Iustinus presbyter obtulit sacrificium laudis/ & participati sunt omnes. Eodem die Romae militum sexaginta quinque/ tunc passi sunt Claudius: Sacerus/ Crescentius: & Romanus ipso die quod beatus Laurentius: post tertium diem sancti Sixti. **Lectio. vii.**

Cum beati Laurentii gloriosa passio legeretur dilectissimi/ principalem iucunditatem noster animus suscepit: ideo quod diuino praesidio triumphum de diabolo martyr accepit et ultionem de aduersariis suis reportauit. Minister enim Laurentius aduersus arma diabolica spiritu sancto congressus hodie pugnavit: et tropaeo dominicae crucis tam multipliciter victoriam fecit/ ut & caecorum oculos aperiret: et aciem diabolici agminis amputaret. Sic enim cum legeret audistis: quod cum ab illo facultates ecclesiasticae quaerentur: congregata caecorum et pauperum multitudine: atque in eorum multitudine dixit esse thesauri caelestis summam. Crucem christi clausis oculis opponebat: et lumina restituebat. Miramini fratres et plenum cum exultatione proferate consilium: non terrenae inquisitionis arte compositum: sed magisterio caelesti confectum.

Lectio octaua.

De sancto Laurentio.

INterea tali miraculo cum ad fidem moueret Hippolitus: et sentire cepit lumē in corde/ qui aliis reditum mirabatur in corpore/ in tantum vt fieret in passione socius: qui & persecutor crudelitatis fuerat applicatus. & tñ tantam de pfectiōe negocii exegit spertulam: ut nō acciperet pecuniā sed coronā. Interim feralis animus Decii (in cuius gremio nō veritas: sed mendaciorum origo sedebat) in nullo motu ad salutē propriam beato Laurētio iubet reparari craticulam. Sed quod audistis cum in eadem affaretur craticula: ita hilarivultu dominum benedicebat: vt omnes mirarentur constantiam eius. applicabatur eius costis flamma lateribus: sed elementum ignis trium non inmemor puerorum: vbi incontaminatū a delictis corpus aspexit: propria cōmutans iura naturæ: non ita cepit vresse sed rorare.

Lectio nona.

ECce fratres quanta erga sanctos dei manet custodia pro quibus in aduersarios tam intolerabilis redditur pœna. Corpus (inquit) beati Laurentii carbones excusserunt: Decius vero & Valerianus incendio proprio iniquitatis arserunt. Datus est autē finis vite huius martyris: non quando impietas voluit: sed quando petenti ipsi diuinitas acquieuit. Iudiciū tamen iusti dei in vtroque claruit: vt & peccatoribus præ finitā daret sententiam: & iustorum faceret memoriam sempiternam. Impiorum enim vitam etiam inextricabilibus pœnis malignus cruciabat spiritus: sanctorum vero animas de suis exeuntes corporibus in manu propria recepit altissimus. Qui enim prædixit & credidit: mortem peccatorum pessimam: sanctorum suorum mortem in conspectu suo voluit esse preciosam. Qui viuit & regnat in sæcula seculorum. Amen.

De assumptione beate Marię.
¶ Sermo beati Hieronymi de assumptione
ptione virginis gloriosę.

Lectio prima.

Qigitis me o paula et eustochiū: imo
charitas christi me cōpellit: qui vos
bis dudum tractatib⁹ loqui consue
ueram: vt nouo loquendi genere san
ctis: que vobiscum degunt virginib⁹
bus latino vtēs eloquio exhortatio
nis gratia sermonem faciā de assum
ptione beatae & gloriosę semper virginis Marię mo
re eorum q̄ declamatorie in ecclesijs solet loqui ad po
pulum: quod vtiq; gen⁹ dicendi necdum attigeram.
Sed quia negare nequeo: quicquid iniūgitis: nimia ve
stra deuict⁹ dilectiōe experiar: quę hortamini affectu
infantium more balbutientium: qui quecunq; audie
rint fari gestiunt: cum necdum possint ad plenum ver
ba formare. Maxime quia p̄pter simpliciōres quasq;
id me depromere compellitis: vt habeant sermone la
tino/ quibus se occupēt laudibus eadem die: quib⁹ ve
diuinis vacent lectionib⁹: p̄sertim cum & eadē in mul
tis festiuitatib⁹ multorū sanctorum patrum studia mi
ro cuderint eloquio/ que de hac quidem vberis⁹ vbiq;
in scripturis diuinis prædicata leguntur. Quid enim
aliud sonant euangelia nisi nascentē dominum ex Ma
ria virgine: & omnia ei⁹ incrementa quousq; fuit i mū
do: dūtaxat diuinis efferūt p̄coniis? Porro ab exordio
sancti euangelii Gabrielem colloquentem Marię au
distis. & deinceps reliqua omnia plen⁹ legistis.

Lectio secunda.

¶ Sciscēnini. **A**D p̄sepe quoq; o Paula te teste nato puero mul
titudinem angelorum inter crepūdā noui par
tus et q̄relas nescii ploratus p̄fescenninis Gloria

De assumptione beate Marię.

in excelsis deo/ & in terra pax hominibus bonę voluntatis cantantem audisti. & radiantem stellam vidisti. Pastoribus insup euangelizantibus credidisti/magos præterea tria deferentes munera in visione beatis oculis conspexisti. Ipsa eadem munera bene intelligendo votis omnibus fide deo placita contulisti: nam et cum eisdem magis deum puerum in p̄sepe adorasti: sed forte conquesta me delatorē: quod te prodiderim clamabis: ad quod ego. si celatum esse volebas teste conscientia: mihi narrare ante p̄sepe: vbi plurimū lachrymata es: non deberes. quod vt verum fatear: christi p̄conia etiā si volueris adiuratus: neq; tuas laudes omnino tacere queam. Iccirco tuę te interrogent filię: quas lacte nutris: tu ea meli⁹ referabis: quæ nescio si per speciem aliquam certe aut ī spiritu vidisti. Vnde vos o filię pulsate matrem precibus/pulsate ad ostiū inuitantis amici/si quo modo tandem vobis aperiantur: quę referata sunt matri. Veruntamen de his quid plura dicā? Omnia saluatoris gesta & beate marię obsequia/necnon & actus vitæ ex euangelio didicistis. Et nunc quid superest: vt ab aliquo doctorum requiratis?

Lectio tertia.

DE assumptione tamē eius qualiter assumpta est: quia vestra id deprecatur intentio: p̄sentia absens vobis scribere curavi: quæ absentia p̄sens deuot⁹ obtulit: vt habeat sanctum collegium vestrum in die tantę solemnitatis munus latini sermonis: in quo discat tenera infantia lactis experiri dulcedinem: & de exiguis exigua cogitare/ qualiter fauente deo/ per singulos annos tota hæc dies expendatur in laudibus: & cum gaudio celebretur: ne forte si venerit vestris ī manibus illud apocriphum de trāsitu eiusdem virginis: dubia p̄ certis recipiatis: quod multi latinorū pietatis

De assumptione beatæ Mariæ.

amore: studio legendi charius amplectunt. Presertim ex his cum nihil aliud experiri potest p̄ certo: nisi qđ hodierna die gloriosa migravit a corpore. Mōstratur autem sepulchrum eius cernētibus nobis vsq; ad præsens in vallis Iosaphat medio: q̄ vallis est inter montē sion & montem oliueti posita. Quā & tu o Paula oculis aspexisti/ vbi in eius honore fabricata ē ecclesia muro lapideo tabulata/ in qua sepultam fuisse: vt fertur/ ab omnibus ibidem predicatur / sed nunc vacuū esse cernentibus ostenditur. Hoc iccirco dixerim: quia nostrorum multi dubitant/ vtrum assumpta fuerit simul cum corpore: an obierit relicto corpore. quomodo aut quo tempore: aut a quibus p̄sonis sanctissimū corpus eius inde ablatum fuerit/ vel vbi transpositum/ vtrum vero surrexit nescitur. Quāuis nōnulli astringere velint eam iam resuscitatam: & beata cum christo immortalitate in cœlestibus vestiri.

Lectio quarta.

Quod & de beato euangelista Ioanne eius ministro/ cui virginia christo virgo cōmissa est: plurimi assueverant/ quia in sepulchro eius (vt fertur) non nisi manna inuenitur: quod & scaturire cernitur. Veruntamen quid horum verū censeatur ambigim⁹/ meli⁹ tñ vt deo totū (cui nihil ipossibile est) cōmittam⁹: quā aliquid temere velim⁹ definire auctoritate nostra: qđ non p̄bamus. Sicuti & de iis quos cū dño teste euāgelio resurrexisse credim⁹/ sed vtrū redierint in terræ puluerē: certum nō habemus/ nisi qđ legitimus/ quia multa corpora sanctorum: qui dormierāt surrexerūt: ac venerūt in sanctā ciuitatē Ierusalē scilicet: & apparuerūt multis. de quibus p̄fecto nōnulli doctorū senserunt: etiā & in suis reliq̄runt scriptis: quod iam in illis p̄petua sit cōpleta resurrectio. vnde & beat⁹ Pe

Mat. xxvij

De assumptione beatæ Mariæ.

trius dixisse legitur: cū de David loq̄retur testimoniū:
& sepulchrū inquit eius apud nos est. Quasi non sit au- Actu li. ii.
sus dicere: qd̄ ipse aut corpus eius apud nos est: sed tm̄
sepulchrū quo conditus fuerat: hinc aiunt resurrexisse
& ipsum cū cæteris sanctis: & ideo vacuum remansisse
monumentū: vt hoc beatę Marię cernitur: quod sane
factū et de aliis quibuslibet locis scripturarum firmare
conantur/ quod hi iam regnant cum christo resuscita-
ti in æterna societate. Quod quia deo nihil est impossi-
bile: nec nos de beata Maria factū abnuimus. Quāq̄
propter cautelam salua fide pio magis desiderio opi-
nari oporteat: quam inconsulte definire: quod sine pe-
riculo nescitur. Vnde de iis ex quibus certi sumus: tan-
tum proloquamur ad exhortationem vestrā qualicūq̄
sermōe ad ædificationem & laudē nominis mei: vt re-
ligio cōseruetur pro famulatu: & deuotio augeatur p̄
affectu.

Lectio quinta.

Quoniam hæc est virgo: q̄ sola interemittit vni-
uersam hereticam prauitatem: sola sit post do-
minū q̄ nos cōfirmet in omni veritate: suisq̄
commendet meritis: & precibus auxilietur: vt & ipsi
digni inueniamur in eius laudibus. Quod si queritur
post ascensionem dñi quid egerit: vnum pro certo est:
quia virgo sancta corpore ac mente p̄mansit. Quam
sane angelus Gabriel ac si cœlestis paranymphus inta-
ctam custodit: & Ioannes apostolus & euāgelista: cui
christus eam de cruce commisit: virgini virginē com-
mēdauit: seruauit: suis et deseruiuit obsequiis. nō quod
eximius ille apostolorum chorus eam deseruerit: inter
quos post resurrectionem intratis & exiens familiaris
contulit de Christi incarnatione: tanto siquidem
verius: quanto ab initio plenius per spiritum sanctum
cuncta dedicerat: & perspexerat oculis vniuersa: li

De assumptione beate Marce.

et & apostoli per eundem spiritum sanctum oia cognouerint: & in omnem edocti peruenierit veritatem.

Joan .xix. Quam sane beatam virginem & si omnes venerant discipuli: eiꝫ famulabantur officio dilectionis: Ioannes tamen amplius ac familiarius vsqꝫ ad finem vitæ: qui sibi commissam accepit in suam: quasi matrem filius. Cui benignus magister de cruce. Mulier inquit. Ecce filius tuus. Ad discipulum autem. Ecce mater tua. vt virgo virgini cohæreret: & deseruiret officiosissime cura adoptionis: non enim pudicissima virginitas alicui discipulorum rectius q̃ virgini comendat: vt esset ad inuicem grata societas & floridus aspectus: nec non & venustus conuersandi vernans alternatim pudicitiarum splendor decoratus.

Lectio sexta.

Joan .i. **V**Na siquidem virtus virginitatis i ambobus: sed altera potior in Maria altera quidem quia fecundior: sed ipsa. ipsa vero: sed altera: quia ipsa eademqꝫ incorruptio: tamen fecunditas integritatis longe gloriosior: quam virginitatis. iccirco & fecunditas integritatis in illa tota deificata e & virginitas. Alioqꝫ nusqꝫ secundum naturam nascendi virginitas: vbi fecunditas predicatur: neqꝫ fecunditas: vbi virginitas integra conseruatur. Ideoqꝫ totum superexcellunt de illa que dicuntur: quia sunt diuina atqꝫ ineffabilia: vnde virginitas & fecunditas prolis supereminens nouitas est: q̃ q̃ humanum cernatur ex carne quod nascitur. Verumtamen & si magnificentior multum virginitas in maria propter gratia excellentiam: vna tamen integritas carnis & vna virtus: quæ ad inuicem & quasi cognata satiat. Hinc quoqꝫ Ioannes: quicquid est quod Maria genuit: euangelizando suo commēdat eloquio. Verbum quod in principio erat & verbum erat apud deum: & deus

De assumptione beatæ Mariæ.

erat verbum. Hoc quippe verbum quod erat in principio: & apud deum erat verbū. ipsum deum genuit beata & gloriosa virgo Maria ex se carne factum. Idcirco & virginitas longe sacratior & fecunditas: vt ita dicam multo ineffabilior: quā suo potuerit ille explicare eloquio. Veruntamen quanto virginitas cognatio virginitati: tanto beatus euangelista cæteris excellentior: & vicinior verbo. Ideo quicquid est quod virgo genuit: totum prout potuit homo reserauit nobis per spiritum sanctum: & manifestus edocuit: cæterum ad exemplum humanæ vitæ & conuersatio eiꝰ post ascensionem christi generaliter cum apostolis fuit: quousq; dispersi sunt: sicut Lucas meminit dicēs: quod regressi quidem a monte Oliueti Ierosolymam venerunt & ascenderunt in cœnaculum: vbi manebant Petrus & Ioannes: Iacobus & Andreas: Philippꝰ & Thomas: Bartholomeꝰ & Mattheus: Iacobus Alpheri: & Simō Zelotes: & Iudas Iacobi. Hi omnes (inquit) erant perseverantes vnanimiter in oratione cū mulieribꝰ & Maria matre Iesu & fratribus eius.

Actuum. i.

Lucę decimo.

Lectio. vii.

In illo tempore. Intrauit Iesus in quoddam castellum: & mulier quædã Martha nomine excepit illum in domum suam. Et reliqua. Homilia.

Adueniens itaq; conditor mundi pro redemptione generis humani cum diues esset: pauper pro nobis fieri voluit/ vt sua paupertate nos diuites faceret. Qui etiam de sinu patris descendens tantum pro nobis humiliari dignatus est/ vt propriam domū nō haberet/ vbi caput reclinet/ sicut ipse ait. Vulpes foueas habent/ & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Conceptus est em̄ a sancto spiritu intra virginis vterum vt deus: sed geni-

q iii

De assumptione beatæ Mariæ.

tus humiliter vt homo: de cuius ortu psalmista loquitur dicens: Etenim dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum. Dñs nempe benignitatem dedit: quando genus humanum a reatu peccati liberationis p vnigenitū suum liberare disposuit. siue certe dedit benignitatē/ quia ei⁹ ingressū virginalis veteri templum spūs sancti gratia cōsecrauit/ et terra nostra dedit fructū suū/ q̄ eadē virgo q̄ de terra corp⁹ assumpserat/ filiū genuit diuinitati: idest deo patri coequalē/ sed in carnis veritate consubstantialē. Hic namq; cū pgeret p ciuitates & castella atq; vicos euāgeliū regni annūciando/ sicut p̄sens lectio narrat. Intrauit Iesus in quoddā castellū/ si quis nempe requisierit/ quod castellū fuerit vbi dñs intrauit. Bethania absq; vlla dubitatione accipi potest/ vbi erat domus Marthæ & Mariæ: vbi etiā dñs quadrūanū Lazarū fratrem earū resuscitauit a mortuis. Et mulier quædā Martha nomine suscepit illū in domū suam. Suscepit nāq; eum quasi hospitem & peregrinū/ aut quasi prophetam: illi nimirū ministratura cui āgeli ministrant ī cælo. Felices nāq; illi/ qui dñm in domum suam meruerūt suscipere. ille nāq; dñm in suā domū suscipit qui fideliter eius p̄cepta audit/ libētīq; animo adimplet. Et huic erat soror nomine Maria. Maria q̄ quondā fuit peccatrix/ pedes dñi lachrymis rigauerat: & capillis suis terferat: quia multa peccata ei dimissa fuerāt: multum diligebat. & ideo deuotissima circa pedes dñi frequētabat deuoto corde & integro aīo verbū illius audiēs. Hoc nāq; ppriū & vtile est nuper conuersis peccatorib⁹: vt quanto de profundioribus iniquitatibus liberantur: tanto solliciti⁹ aut cum maiori desiderio deum diligant: & cū maiori deuotione verbū illi⁹ audiant: quia sicut ipse dicit: cui plus dimittitur: plus diligere debet. Martha aut sollicita

De assumptione beatae Mariae.

ta erat circa frequens ministerium: quae stetit & ait. Volebat autem & ipsa intento animo verbum diuinum audire/sicut & deuotissima soror eius faciebat: sed nolebat ministerium relinquere: ut haberet: quae domino ministraret. vnde & indignans erga sororem suam his verbis dominum interpellans ait. Domine non est tibi curae eo quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adiuuet. Optabat enim ut simul ministrarent/ simulque verbum domini audirent. Martha autem dominum pascere disponens: & cibos praeparans circa multum ministerium occupabat. Maria soror eius pasci magis elegit a domino cibo spirituali quam carnali. Dimisit ergo sororem suam circa multum ministerium laborantem: & sedet circa pedes domini/ vacansque audiebat verbum eius. Quanto enim humilior sedebat: tanto amplius capiebat. Quia ergo melior est refectio anime: quam praeparatio ciborum corporalium: recte ei a domino dicitur. Martha Martha sollicita es: & turbaris erga plurima. Repetitio nominis confirmatio sententiae est: ac si ei dominus diceret. Tu quidem in curis & sollicitudinibus & labore es posita / sed vnum est necessarium/ quod Maria elegit: de quo vno recte subiungitur. Maria optimam partem elegit: quae non auferetur ab ea.

Lectio octaua.

Non enim pars Marthae reprehenditur: sed pars Mariae proponitur. haec bona: sed illa melior. Maria optimam partem elegit: quae non auferetur ab ea: subauditur a te auferetur. Spiritualiter autem castellum istud: quod dominus ingreditur: praesens saeculum significat. Quasi enim castellum ingreditur est: quoniam propter nos & propter nostram salutem descendit de caelo: & semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Vnde quidam ait. Descendit de caelis missus ab arce patris. Sed iesu ingrediente quoddam castellum: mulier quidam Martha nomine excepit illum in domum suam: quia sancta ecclesia

De assumptione beatæ Mariæ.

Actus .iiij.

ps. cxxxij.

illum in unitate fidei recepit. per dominum namque unitas fidei intelligitur: iuxta illud quod scriptum est. Multitudinis credentium erat cor unum: & anima una. Et propheta. Ecce quod bonum & quod iucundum habitare fratres in unum. Ergo duę he deute forores que dominum in domum suam susceperunt: ecclesiam significant: que quous una sit in toto orbe longe lateque diffusa: tamen duas vitas habet in quibus domino ministret: actiuam scilicet & contemplatiuam: quarum similitudinem he duę forores tenuerunt. Per Martham quę frequens erat circa ministerium & sollicita/actiua vita pfigurabatur: quę in labore & sollicitudine posita est. Per Mariam autem quę circa pedes domini conuersabatur/& in diuinis verbis contemplabatur/contemplatiua vita designatur: que in meditatione diuina & contemplatione est posita. Actiua nempe vita est esuriēti cibum tribuere: sitiēti potum: in carcere positum requirere: infirmū visitare. subiectos bene regere: necessaria illis ministrare: & cętera opera misericordię impendere. Contemplatiua vita est omnibus curis seculi relictis deo soli inherere: orationi & dilectioni vacare: & quantum humana natura permittit: mente inter choros angelorum interesse: interdum etiam pro dilectione vel amore vitę eterne dulciter flere. Frequenter enim nonnulli aliorum precibus indigent: Nonnulli vero suis orationibus aliquando suppliciter dominū implorant vt bonum opus pficere possint. Vnde & Martha dominū his verbis interpellas ait. Dne non est tibi curę quod soror mea reliquit me solam ministrare? Actiua vita in labore & sollicitudine atque diuersis curis est posita: & aliquando propter persecutionem prauorum: aliquando in correptione subiectorum animus turbat. Quia vero Martha in actiua vita posita erat: re

De assumptione beatæ Mariæ.

De a domino dicit. Martha Martha sollicita es: & turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium: sicut enim dictum est actiua vita in labore & sollicitudine posita: est vnum & necessarium. Quia animus in cōtēplatione positus in vnum collectus: nihil aliud desiderat: nisi vt domino contempletur. Siue certe vnum est necessarium: quia vnum est regnum. Quod vnum desiderat propheta: cum dicebat. Vnam petii a domino: hanc requiram / vt inhabitem in domo domini oīb; diebus vitæ meę. Sciendum enim quia cum actiua vel contemplatiua ex dei sint gr̃a: vna nobis ex necessitate: altera in voluntate est. Quis enim cognoscens dominum ad eius regnum ingreditur: nisi bene operet? Sine contemplatiua ergo vita intrare possunt ad cœlestem patriam: si bona quę possunt operari non negligunt. Sine actiua autem intrare nō possunt si negligunt bona operari: quę possunt. Illa ergo in necessitate: hæc in voluntate. Vnde a domino dicitur. Maria optimam partem elegit: quę non auferet ab ea. Actiua nēpe vita in labore. Contemplatiua in requie. Hęc enim bona / sed illa melior. hæc enim in via / sed illa in patria. hæc in spe / sed illa in re.

Lectio nona.

DEniq; actiua vita in presenti sæculo inchoat & in presenti sæculo finit. Quis enim in futura vita mortuum sepeliet / vbi nemo morit: sed est vita perennis? Quis ibi esurienti tribuet cibum / vbi nemo esurit: vbi etiam panis est vitæ? Quis ibi sitiētī tribuet potum: vbi ē fons aquę viuę? aut quis ibi vestiet nudum / vbi est vestimentum salutis: & indumentum iusticię? vel quis aliquem requirat ibi in carcere positū vel infirmum / vbi fulgebunt iusti & tanq; scintillæ in arundineto discurrent: subaudit nullus: & ideo actiua

De assumptione beatæ Mariæ.

vita i presenti sæculo inchoatur: & in presenti finitur. Cōtēplatiua autē vita in presenti quidē inchoat: sed in futura perficitur: quia quod hic videmus per speculū & in enigmatē/tunc videbimus facie ad faciem quando percipiemus illud quod oculus non vidit: nec auris audiuit: quod præparauit dominus iis qui diligunt eum. Sunt autem nonnulli viri sancti: qui ad tātam pfectionem veniunt vt statim in ipso initio conuersatiōis ad dulcedinem contemplatiōis venire velint. Sed deo disponente non pmittuntur/nisi prius i actiua vita diu desudauerint. quos præfigurauerunt duæ vxores Iacob/ **Gene. xxiix.** Lia scilicet & Rachel: quarum vna lippis oculis fuit & fœcunda prole. Alia vero pulchra aspectu & infœcunda. Per Liam: quæ laboriosa interpretatur/ actiua vita præfiguratur: quæ in labore & sollicitudine est posita. Per Rachel quæ pulchra erat aspectu / intelligit contemplatiua. Vita: q̄ in amore diuino & specie contemplationis est posita. Ergo Iacob prius Rachel admauit: & prius ei Lia nocte data est: eo ignorante: quia nisi quisq; in hac vita bene desudauerit/ad contemplationis dulcedinem puenire non poterit. Lia ergo lippis oculis fuit: & tamen fœcūda prole. Quia quisquis in hac vita positus fuerit: & si in contemplatiōe deum perfecte videre non potest/ita tamen per verbum prædicationis & bonum exemplum deo non cesset deseruire: Post amplexus Liæ Rachel iterum in coniugio traditur: quia nisi quisq; in hac vita bene desudauerit: ad contemplationis dulcedinem peruenire non poterit. vnde rursus in lege præcipit̄. Si emeris seruum hebræum/seruiet tibi sex annis: in septimo egrediet̄ liber gratis. Per seruum hebræum: qui transiēs interpretatur: illi figurantur: qui ab amore terreno ad cœlestē amorem transeunt. Seruus hebræus emitur: quando

De assumptione beatae Mariae.

¶ vnusquisq; qui iam ab hoc saeculo mente transiit: ser-
uitio omnipotentis domini subditur: ille enim vere ser-
uire deo appetit/qui ab hoc saeculo mentem deiecerit.
Seruus hebraeus emptus sex annis seruire praecipitur:
ita vt in septimo liber exeat gratis. Quid enim per se-
narium numerum nisi actiuae vite perfectio designa-
tur? Senarius nempe numerus ad laboriosam vitam per-
tinet: quia sex sunt dies in quibus licitum est operari.
Et quid per septenarium nisi cōtemplatiua vita expris-
mitur? Septenarius autem ad requiem pertinet: quia
septimo die requieuit deus ab omni opere suo: & po-
pulo preceptum est: vt in septimo die seruire opus nō
faceret. Quasi enim sex dies quod bonum est operā-
tes ad septimum diem quietionis venimus: quando
in actiua vita bene defudantes ad contemplationem
venire meremur. Sex ergo ānis seruit: & septimo egre-
ditur liber: qui p̄ actiuam vitam p̄fecte exhibuerit: &
ad contemplatiue libertatem transiit. Notandum ve-
ro/ q̄ gratis liber egreditur: quia hi postq̄ omnia fe-
cerint dicunt se inutiles seruos: eis procul dubio sicut
ipsa actiua fuerit ex munere: ita erit ex gratia contem-
platiua. Cum quali veste intrauerit: cū tali exeat. Quia
omnino necesse est vt vnusquisq; nostrum in hoc qd̄
incipit perseueret: atq; vsq; in finem operis in ea recte
intentione qua inchoauit: perduret.

¶ Passio sancti ac beatissimi Genesii
martyris Christi qui passus est in ci-
uitate Arelatensi: octauo Kalendas
Septembris.

Lectio prima.

De sancto Genesio.

Proprium atq; indigenam Arelatensis vr-
bis beatissimum Genesium martyre alu-
num eiusdem iure nascendi patronu vir-
tute moriendi celebrare iam a principio:
atq; excolere omniu fidelium studia: om-
nium religiosorum littere debuerunt: vt tanti marty-
ris gloriosa documenta consignata scriptorum fide &
viuacibus comendata monumentis: illibataq; atq; in-
tegra ad posteros peruenirent: quae & admiratio semp
faceret noua: et veneratio probaret antiqua. Et quonia
succedere sibi per incertum vitae tempus: & aetates tra-
dere inuicem mutuae memoriae: q; mandare litteris
maluerunt: vel nuc oportet eadem fidelibus scriptis in
tempora secura transmitti. Neq; adhuc vita recordatio-
ne rerum quae sunt gesta referuntur euanescente p tem-
pus vel tradentium/vel accipientium fide/fabulosa cre-
dantur.

Lectio secunda.

Sanctus itaq; Genesius in iuuentutis flore primae
suo prouincialis militiae tyrocinia suscepit. Cumq;
exceptoris fuingeretur officio: eam officii parte stu-
dio & arte complexus: quae patrum verba vel iudiciu
signorum breuium ad notata copendii mensura per-
hiberet: & memoriae velocitate vel dextere sonum vo-
cis aequaret: spiritualem future gloriae imaginem pfi-
gurans/vt precepta diuina celeriter audiret: & fidelibus
votis pia monita sacramenta salutis acciperet. Accidit
itaq; vt eodem hoc munus implente impia atq; sacri-
lega persecutionis iussa legeretur. Quae cum deuotus
deo repudicaret auditus: & impingere ceris manus sancta
respiceret: abiectis ante pedes iudicis tabulis triste mini-
steriu sacrata iam dno mens refugit. Et vt in nullo a pre-
ceptis euangelicis actus martyris declinarent: per q; pes-
cutionis impetum vitare vel pmittimur vel iubemur:

De sancto Genesio.

alia atq; alia non solum latebra verū etiam ciuitate mu-
tata: cum & alio loco scriptū sit: spiritus quidē prōpt̃
est/ caro autem infirma: ab ira se furentis iudicis paulis
per occuluit.

Lectio tertia.

Qui cum eum corripere protinus offerriq; iussis-
set/ neq; facilis inuestigatio ad procuratam la-
tebram perueniret: crudelissimis pene minist-
ris vt vbi eū repertū inuenirent gladio interimerēt/
imperauit. Quod vbi a beato Genesio vel occultis nū-
ciis vel rumore compertum est: diuersa latenti loca vt
rerum exitus docet: non infirmitate spiritū sed carnis
intrepidatione innatauit. Atq; iterum licet superfluo
de præsumptę fidei confirmatione sollicitus: quia nec-
dum erat ex aqua & spiritu sancto renatus: perfidos in-
ter nuncios a catholicę religiois antistite donum bap-
tismatis postulauit. Sed ille antistes vel temporis an-
gustia impeditus: vel iuuenili ætate diffidens ardentia
vota distulit. ac fideliter indicauit/ q̃ plenam consuma-
tionem huius muneris daret prompta p̃ christo cruo-
ris effusio. Sed hæc quidem cunctatio sacerdotis diu-
no (vt extimari promptum est) nutu atq; iudicio pec-
cata vel dispensata est: vt circa eius solēnitatem cōsecra-
tionis officia humana cessarent: cui vnus baptismatis
duplex gratia ex vtroq; scilicet Christi latere & aquę
& sanguinis parabatur. Sed iam dominus p̃ spiritum
sanctum intima futuri martyris scrutatus arcana subis-
ere eundem constantiam passionis vel fecerat vel iube-
bat. Neq; patiebatur differri coronam/ cū videret pa-
ratam esse victoriam. Itaq; p̃secutoribus suis eum ob-
tulit. & iis quorum in eundem auida crudelitas inhia-
bat/ ostendit: atq; ibi se perspicit deprehensum: in sin-
ctu dei rhodanum petit & sancta fluuio mēbra com-
mittit: vt eum illic a corruptione mortali velut alterius

De sancto Genesio.

Jordanis occultus baptista purgaret: & mutuo alter
noq; mysterio aquis corpus & aquas corpore cōsecra
ret. Atq; hac causa prouisum natandī admīniculo ad
ripam alteram perueniret. Quippe q̄ exemplo beatif
simi Petri ad christum tendens per summa gurgitum
ambulare potuisset. Trāsgressum in vltiora flumī
nis & subeundæ promissæ passionis christo sponso
re securum in eo loco: quem effusionis sanguinis glo
riofī dominus elegerat: quicq; nunc oratione assidua et
votis nunc piis frequentatur: percussor adsequitur. Ex
optatoq; gladii ictu festinantem ad dominum animā
viculis corporis quibus tenebatur abfoluit. Et vtraq;
substantia propriæ originis elementa repetente terre
na interim terris membra cōmendat: cœlestem spiri
tum mittit ad cœlum. Præuiderant tamen fideles illi
temporis dei serui vtramq; fluminis ripam geminas
tis vrbibus ambiendam huius martyris tutela muni
re. Nam in ipso beatæ passionis loco consecrati cruo
ris vestigia relinquentes honorandas reliquias transtu
lerunt/ vt vtrobiq; Genesius præsens martyr illic san
guine haberet hic corpore. Hæc omnia fideliter atq;
ita vt gesta sunt vel comperta fidelibus deuotiq; ani
mis q̄ noueratis recognoscite: qui ignorabatis agnos
cite. Et gloriam tantī martyris crescentem in secula ve
neramini: & vnusquisq; pro virib; ad similia (si ita res
desiderauerit) animos præparate: & vt beatus Genesius
throno dñi vsq; in vindictæ suę tempus adfistens sacer
dotibus ministris clero plebisq; omnibus: & ei qui in
structiōi vestre ita composuit patrocinetur orare/ vt sit
nomen domini benedictū in sæcula seculorū. Amē.

¶ Passio sancti Genesii martyris,
Lectio prima.

De sancto Genesio.

Vb imperio Diocleciani cum per annos quattuor omnes ecclesie caluse essent: fuit in ciuitate Roma minus quidam nomine Genesius: qui ignorans deum sepiissime christianos irridebat. Qui dum vult imperatori Diocletiano per artis suae peritiã placere: scrutari coepit per singulos christianos secreta diuini mysterii. Qui cum vniuersa cognouisset: perrexit ad theatrum. Et ingressus subornatorum suum a suis minoribus consulatus confedit. Quibus ait. Scitis quia imperatores nostri exosos habent christianos. Qui responderunt: Ita omnibus hoc notum est/ vt qui hęc nesciat inueniri non possit. Dicit ei Genesius. Si ergo vultis de eorum mysteriis causam pponamus sermonis? Cui cum grato animo consensissent: docuit eos de vniuersis secretis diuinis/ & quid facerent/ quid ve dicerent diligenter instruxit.

Lectio secunda.

Veniente igitur spectaculi die sedente imperatore/ Genesius in hæc verba proposuit / q se diceret egrotum esse. Et ideo gratiam baptismatis flagitaret. Pro qua re factũ est/ vt iaceret in grabato. Et ait ad socios. Eia nostri: grauem me sentio: leuẽ me fieri volo. At illi responderunt. Quomodo te leuẽ faciemus si grauis es? Nunquid fabri sumus: & ad rucinam te mittẽtes alleuiare te possumus? Hęc & his similia dicẽtes: risum populo cum fecissent Genesius visitat9 a deo dixit. Vesani christian9 mori desidero. Cui college dixerũt. Quare? Genesius respondit. Vt in illa die veluti fugitiuus minime inueniar a deo. Hęc Diocletianus audiens risum tenere nõ potuit. Tũc sicut ordinatũ fuerat: faciunt exorcistã intrare & psbyterum. Qui vt ingressi sunt: sedẽtes circa lectũ ei9 dixerunt ei.

De sancto Genesio.

Quid ad nos misisti filiule? Quibus Genesius iam non simulato affectu: sed ex corde respondit. Quonia con-
sequi christi gratiam cupio/ vt renatus per christi bap-
tisma liberer a ruina iniquitatum mearum.

Lectio tertia.

Fit clamor populí: currunt cursores ferentes ei mu-
nera ab imperatore transmissa. Et cum oia circa
eum diuinorum sacramentorum mysteria com-
pleta essent: indutus est vestibus albis. Et sedens coepit
panem & dulciamina & cereos erogare. Et ecce dum ero-
gat subito venerunt milites quasi ab imperatore missi.
Qui eum tenentes quasi ad iudiciu perduxerunt. Qui
cum quasi ad falsam passionem fuisset adductus/ ad ve-
ram confessione accessit. Denique in albis vestibus ubi
spectabat imperator: & ascendens super basem ubi sta-
tua erat veneris/ ita concionatus est. Audi imperator:
& omnes qui sapientes estis audite. Quotiescunque ac-
cidit vt vel nomen christianum audirem/ nimio duce-
bar horrore. Denique cum his qui trahebant christia-
nos per publicum adiungebar: & simul contrahenti-
bus eos attrahebam: & in tormentis perseuerantibus in-
sultabam: & furorem populí super eos accendebam.
Tanto odio nome istud exhorui/ vt etiam parietes meos
& affines hac de causa desererem: & malui peregrina-
tionis onus & egestatis assumere: quam in patria propria
inter christianos aliqua ratione degere.

Lectio quarta.

Denique huius cause hodie volui perscrutari secre-
ta & abdita/ non vt crederem: sed vt de iis myste-
ris populo risum facerem. Mox autem vt me nu-
dum in conspectu vestro aqua illa perfudit: & interro-
gatus si crederem: credere me respondi: vidi super me ma-
num de celo venientem: & dei angelos flammis radiantes

De sancto Genesio.

aspectu iuxta me stātes. Qui vniuersa facinorosa mea: que vnq̄ commiseram in libro scripta recitantes dixerunt mihi. Aqua hæc delet omnia ista que te fecisse cognoscis. Cumq̄ ego baptismatis aqua fuissē perfusus simul etiam liber ille perfusus candidior niue effectus est: ita vt nec signum præteritæ scripturæ aliquod appareret. Tunc dixerunt mihi angeli. Scias te ab omni peccato mūdātum. Age nunc vt gratiam quam accepisti cōserues. Tanta enim vis est mysteriorum dei: vt ludibriis subiacerē non possit. Quid ergo faciam: ipsi iudicate. Dum vobis terrenis imperatoribus placere cuperem: regi cœlesti complacui. Et cum hominibus risum extorquere studui: angelis gaudium feci. Ex hac itaq̄ hora vos domini nostri imperatores: & vos populi vniuersi: sicut mecum increduli de his mysteriis risistis per ignorantiam: ita mecum credentes ab irrisione cessate. & credite mihi indicanti vobis quod apertum viderim. cœlum & manum de cœlo sup̄ me positam: in qua hora perfundebar aqua baptismatis: & vidi angelos omnia peccata mea ostendentes esse deleta. Et lumen de cœlo vidi: & angelorum monita audiui: & dei gloriam cordi meo impressam sensi: p̄ quā didici verum deum esse dominum iesum Christum: & hunc esse verum lumen: & hunc esse pietatem & salutem omnium: qui eius gratiam fuerint cōsecuti. Audite ergo me & vos o boni principes & optimi populi: et amorem meum circa vos his probate iudiciis. Quod deprecor atq̄ exhortor / vt amore salutis vestræ ducti credatis dominum iesum Christum verum deum esse. Quod probare nō potestis nisi vos vnda illa perfuderit: quam pater & filius & spiritus sanctus nominis sui inuocatione sacrauerit. Tunc Diocletianus nimio furore accēsus iussit ad se adduci omnes qui cum eo lusum

De sancto Genesio.

exhibuerant: & fecit eos virgis fortiter cedi: existimans eos similiter credere. Lectio quinta.

Tunc illi ceperunt blasphemare nomen christi cum exprobratione dicentes. Domine imperator: nos nequaquam credimus in christo. Iste autem infans factus dimisit letitiam suam: & pietatis vestrae acceptionem & totius populi & planctum sibi christianitatis assumpsit. Et ideo quod solus fecit: solus expiatur. Tunc imperator ita furere ac sequere in Genesium cepit: ut si non prohiberetur horrore sanguinem eius biberet. Igitur in conspectu populi fecit eum fustibus cedi iracundiae satisfaciens. Altera vero die iussit eum a Plutiano suo prefecto ad sacrificium cogi: & tam diu tormentis cum eo agi: usquequo ad sacrificandum idolis consentiret. Qui cum positus esset in eculeo: & Plutianus ei diceret. Insane & miserrime sacrifica diis: ut possis iterum ad pristinam gratiam imperatoris remanere Genesius respondit. Ad istorum dominorum gratiam redeant: qui verum deum ignorant. Verus est enim ille rex quem ego caelis patentibus vidi: qui mihi ostendere dignatus est misericordiam suam: & me miserum & indignum & irrisorem & incredulum suis gratiae mysteriis illuminare: ut qui caecus eram verum aspicerem lumen: & veram agnoscerem claritatem. Unde miserum me lugeo: quoniam vobiscum ante erravi: & sanctum nomen in christianis exhorui. Pro quo crimine reputabo mihi omnia supplicia: quoniam satis tardius ad verum regem christum colendum accessi. Dicit ei Plutianus. Quis est iste rex propter regem nostrum? Genesius respondit. Rex iste homo est: christus autem quem ego colo deus est. Iste rex per terrarum spacia aliqua aliquo modo impat: christus autem in caelo & in terra & in omni mari obtinet principatum. Iste rex incerta tempora ac

De natiuitate beatæ Mariæ.

cipiet finem: christus autem semper regnat gloriosus in secula seculorum. Igitur cū diu in eculeo positus virgulis atrectatus lapidibus inflānatus in confessione sancta psisteret: ac diceret iudici. si centuplicaueris aduersum me ista tormenta: christum mihi de ore/ christū mihi de corde non poteris auferre. Gesta hæc Plutianus Diocletiano regi ad palatium legēda portauit. Quæ cum lecta fuissent / iussit eum Diocletianus decollari. Quam sentētiam cum omni gaudio accipiēs sanctus Genesius martyrizatus est pro nomine domini nostri Iesu christi: qui cum deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus per omnia sæcula seculorum. Amen.

In natiuitate virginis Mariæ.

Lectio prima.

Probatę cōsuetudinē mos ē apud christianos sanctorum patrū dies natalicios obseruare diligenter: & tūc p̄cipue virtutes eorū assignatas litteris in ecclesia recitare ad dei laudem: ex cuius munere sunt & ad instrumenta minorum. Inter omnes autem sanctos memoria beatissimę virginis eo frequētius agit̄ur atq; festiuius/quo maiorem gratiam apud deum creditur inuenisse. Vnde post alia quædam ipsius antiquiora solennia non fuit contenta fidelium deuotio: quin natiuitatis solēnem diem adderet hodiernum. Hac itaq; die peculiariter in ecclesia recitat̄ esse videtur ille liber/ qui de ortu eius atq; vita script̄us inueniebatur: nisi iudicassent eū p̄res inter apocripha numerandum. At qm̄ magnis ac sapientib; illis viris ita visum est. nos alia q̄dā sed nō aliena legētes ecclesiasticis cū morē debitis officiis exequamur. Beata vero dñi

De natiuitate beatæ Mariæ.

mater & perpetua virgo Maria priusq̃ nasceretur ora-
culis enunciata est: & designata miraculis.

Lectio secunda.

Nata vero p̃genie diuinitus ordinata priuilegio
virtutum insignis enituit/ saluatorem edidit: a q̃
glorificata est in celo nuncq̃ terrigenis patrocini
nari desistit. Propositionem sequatur i ordine suo narra-
ratio. Iamq̃ referamus vnum de prætaxatis oraculis:
ac deinde paucis expediamus. Dixit æternus ad veterem
deus ad serpentem: inimicitias ponam inter te et
mulierem & semen tuum & semen illius: & ipsa conte-
ret caput tuum. Quid est fratres in hoc loco serpentis
caput conterere/ nisi principalem diaboli suggestionē
id est cōcupiscentiam resistendo superare? Si ergo q̃ras-
tur que nam mulier huiusmodi victoriam operata sit:
profecto non reperietur in linea generationis huma-
ne/ donec perueniat ad illam/ de qua nūc agimus san-
ctarum sanctam. Ac si interrogetur in quo serpētis ca-
put vel ipsa cōtriuerit/ nimirum in eo/ quod virginita-
tem simul & humilitatem sacrificauit deo.

Lectio tertia.

Virginitatē namq̃ seruata/ probat̃ extinxisse cō-
cupiscentiam carnis/ & humilitatem: quæ facit
pauperem si spiritu: concupiscentiā mētis: sicq̃
principali suggestionē diaboli victa/ vitiosum caput vir-
tutis pede contriuit/ nec tamen hoc solo/ sed eo maxime
triumphauit: quod sua mundissima carne corpora-
rata sapientia vincit vsq̃ quaq̃ maliciam: attingens a fi-
ne vsq̃ ad finem fortiter & disponēs omnia suauiter.
Hęc ergo est mulier/ ad quam diuinum illud tēdebat
oraculum: hanc quandoq̃ nascituram innuebat: hanc
singulariter intimabat: expeditoq̃ pacis oraculo: vni
prætaxatis miraculis absoluat̃. Acceptę sunt a sancto

De natiuitate beatæ Mariæ.

Mose ſingulę virgę de ſingulis tribubꝫ Iſrael nomina-
ribus earum inſcriptæ iubete domino/ & poſitę ſunt
in tabernaculo eius. Inter quas vna quę fuerat Aaron
inuenta eſt ſequenti die germinaffe/ fronduiſſe ac pepe-
riſſe amygdala. Sciens ergo dominꝫ hoc opus ſuum
magni eſſe myſterii: iuſſit ſeruari ad monumentum.

Lectio quarta.

Monebantur enim filii Iſrael præſentia virgæ
quære ſollicite: quid ſignificaret tam mirabile
factum: quod longe poſt aperire pergens di-
uinitus Eſaias. Egredietur virga inquit de radice ieſſe:
& flos de radice eius aſcendet: & requieſcet ſuper eum
ſpiritus domini: ad hæc verba tanqꝫ auditores eius di-
cerent. O pater Eſaias obſcure loqueris: dic nobis ipſã
rem quę ſumus manifeſte. Adiecit claritatem & ait. Ecce
virgo concipiet & pariet filium/ vocabitur nomẽ eius
Emanuel/ filium quoqꝫ virginis ideſt Emanuel præcla-
re deſcribens. Puer inquit natus eſt nobis & filius da-
tus eſt nobis. Quod ergo deus deſignauit miraculo:
hoc a ſecretis eius prodidit vaticinio: & quod vates ce-
cinit/ conſequenter rei exitus approbauit. Nã ſicut vir-
ga ſine radice: ſine quilibet naturæ artis adminiculo fru-
ſtrificauit/ ita virgo Maria ſine coniugali opere filium
procreauit/ filium ſane flore deſignatum & fructu. flo-
re propter ſpeciem: fructu propter humilitatem. Eſt
enim ſpecioſus forma præ filiis hominum: & vita vel
reſectio non ſolum hominum: ſed etiam angelorum.
hic breuiter aſſerta propoſitionis particula prima/ quę
ſequitur attingamus.

Lectio quinta.

Nata eſt igitur beatiffima virgo Maria (ſicut legi-
mus) e patre nazareno/ in tẽ bethleemica: quas
vrbes chriſti natiuitati vel conuerſationi deſti-

De natiuitate beatæ Mariæ.

natas esse prophete non tacuerant. Descendit autem a radice illius fide p̄clari Abraæ : cui sup̄na p̄missa fuerat b̄ndictio oīm gentiū in semine suo: & a stirpe Dauid: quē deus p̄pter notā sibi p̄bitatem egregia laude sublimauit dicēs. Inueni virū sc̄d̄m cor meū: de regali nempe tribu simul & sacerdotali duxit originem: quā summū regē atq; pontificē erat paritura. Nō t̄n̄ iccirco dixim⁹: quod dñs qui peccatores venerat vocare/ nō dignatus sit m̄rem suā habere cognatos peccatores/ inter quōs speciosa velut inter spinas liliū appareret. Hęc itaq; electa & inter filias insignis / neq; fortuitu quidē aut solo placito parentū/ vt pleriq; diuitū ad dispensationē nomē accepit/ ita vt ipsa figura vocabuli sui magnū quiddā innueret: interpretatur enim stella maris. Quid ergo mysticum hęc interpretatio gerat/ p̄ similitudinem ostendamus. Nautis quippe mare transeuntibus opus est notare stellā/ haud longe a summo cœli cardine coruscātem/ et ex respectu illius estimare atq; dirigere cursum suum / vt portum destinatum app̄hēdere possint. Simili mō fratres oportet vniuersos christicolas inter fluctus sæculi huius remigantes attendere re maris stellam hanc/ idest Mariam quę sup̄remo rerum cardine deo proxima est: & respectu ei⁹ exempli cursum vitæ dirigere. Quod si steterit non iactabitur vana glorię vento/ nec frāgetur scopulis aduersorum: nec absorbebitur scyllę voragine voluptatū: sed profpere veniet ad portum quietis æternę.

Lectio sexta.

IN Esaia legimus. Generationē eius quis enarrauit? non putem⁹ euangelistā p̄phete esse cōtrarium/ vt quod ille impossibile dixit affatu: hic narrare incipiat quod ibi de generatiōe diuinitatis/ hic de incarnatione hūanitatis dictū est. A carnalib⁹ aut coepit/ vt p̄

De natiuitate beate Mariæ.

hominem deum discere incipiamus. Filii Dauid. Filii
Abraam. Ordo est preposterus: sed necessario comu-
tatus. Si vero posuisset primum Abraam: & postea Da-
uid: rursus ei repetendus fuerat Abraam: vt generatio-
nis series texeretur. Ideo autem ceteris pretermiſſis hor-
um filium nuncupauit: quia ad hos tantum est facta re-
promissio / ad Abraam: in femine inquit tuo benedi-
centur omnes gētes: quod est christus. ad Dauid: de frus-
tu ventris tui ponam super sedem tuam.

¶ Matthæi primo. Lectio septima.

Liber generationis Iesu Christi filii Dauid. filii
Abraam. Abraam autē genuit Isaac: Isaac au-
tem genuit Iacob. Et reliqua.

¶ Homilia Hieronymi.

Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar. Notā-
dum est quod in genealogia saluatoris nullam sanctas-
rum assumit mulierum: sed eas quas scriptura res-
prehēdit: vt qui propter peccatores venerat: de peccas-
toribus nascens omnium peccata deleret: vnde & in
consequentibus Raab meretrix & Ruth moabitis po-
nitur. & Bersabee vxor Vriæ. Naason autē genuit Sal-
mon. Iste est Salmon princeps tribus Iudæ: sicuti in
numeris legimus. Ioram autē genuit Oziam. Ozias
autem genuit Ioatham. in quarto regū volumine le-
gimus de Ioram Ochoziam fuisse generatum: quo
mortuo Iosabeth filia regis Ioram soror Ochoziæ
tulit Ioas filium fratris sui: & eum internicioni que ex-
ercebatur ab Athalia subtraxit: cui successit in regno
filius eius Amasias. Post quē regnauit filius eius Aza-
rias: qui appellabatur & Ozias: cui successit Ioatham
filius eius.

Lectio octaua.

r iiii

De sancto Michael archangelo.

Tessara de
ca. i. quat-
tuordecim

Cernis quod secundum fidem historiarum tres reges in medio fuerunt: quos hic euangelium prætermisit. Iorā quippe non genuit Oziā: sed Ochoziam & reliquos: quos enumerauimus. Verū quippe euangelista proposuerat tres tessaradecades in diuerso temporum statu ponere: & Iorā generi se miscuerat impiissime Iezabel, iccirco usque ad tertiam generationem eius memoriam tollitur: ne in sancte natiuitatis ordine poneretur. & post transmigracionē babilonis Iechonias genuit Salathiel. Lectio nona.

Si uoluerimus Iechoniam in fine primæ tessaradecadis ponere: non in sequenti erunt quattuordecim sed tredecim. Sciamus igitur Iechoniā priorem ipsum esse: quem & Ioachim: secundum autem filium & patrem. Quorum prior per. K. & M. & sequens per. x. & m. scribitur. Quorum usus scriptorum vitio & longitudine temporum apud grecos latinosque confusus est. Iacob autem genuit Ioseph. Hoc in loco adiecit nobis Iulianus augustus dissonantiam euangelistarum: quia euangelista Matthæus Ioseph filium dixit Iacob. & Lucas eum appellauerit filium Heli non intelligens consuetudinē scripturarū/ quod alter secundum naturam: alter secundum legem eius pater sit.

¶ Quarto Kalendas Octobris. Relatio qualiter sanctus Michael archangelus sibi consecrauit locum montis Gargani.

Lectio prima.

E moriam beati archangeli Michaelis toto orbe venerandam/ ipsius & opere condita & consecrata demonstrat ecclesia. Que non metallorum fulgore sed priuilegio est comendata signorum. Vili facta schemate/ sed celesti preclara virtute/ utpote quā fragilitatis

De sancto Michaele archangelo.

humanæ memor archangelus e cælo veniens/ad pro-
merendam ibi mortalibus supernorum societate pro-
pria manu condere dignatus est. Vertice siquidē mon-
tis excelsi posita de corpore eiusdem saxi speluncæ in-
star p̄cauata ostenditur. Est autem locus in campaniæ **Adriatic⁹.**
finibus/vbi inter sinum Adriaticum & montem Gar **Garganus**
ganum ciuitas Sipontus est posita. Qui mons a moe **Sipōtus.**
nibus ciuitatis ad duodecim millia passuum porrect⁹
in cacumine sup̄mo beati archangeli quam præfat⁹
sum gestat ecclesiam. Hanc mortalib⁹ hoc modo co-
gnitam libellus in eadem ecclesia posit⁹ indicat. Erat
in eadem ciuitate prædiues nomine Gargan⁹: qui ex
euentu suo monti vocabulum indidit. Huius dum pe-
cora (quorū infinita multitudine pollebat) passim p̄-
deuexi montis latera pascerentur: contigit taurum ar-
menti gregis consortia spernentem per montē singu-
larem incedere solitum ad extremum redeunte pecora
re domum non esse reuersum.

Lectio secunda.

Quem dominus collecta multitudine seruorū
per devia quæq; requirens: inuenit tandem in
verticem montis foribus cuiusdā assistere spe-
lūcæ. Itaq; permotus cur soliuagus incederet: accepto
arcu appetit illum sagitta toxicata. Quæ velut v̄ti fla-
mine retorta eum a quo iactata ē mox reuersa percussit.
Turbati ciues & stupefacti qualif res fuerit effecta/ nō
enim proprius accedere audebant: cōsulunt episcopū
quid facto opus esset. Qui indicto ieiunio tridvano:
a deo monuit esse q̄rendum. Quo peracto sanctus do-
mini archangelus episcopum per visionem alloquit̄
dicēs. Iam benefecisti: quia quod homines latebat ex-
istimasti a deo q̄rendum: mysterium videlicet homi-
nis suo telo percussi. Sciatis autem hoc mea gestū vos

De sancto Michoele archagelo.

Iuntate. Ego enim sum Michael archangelus: qui in conspectu domini semper assisto: locumque hunc in terris incolis seruare instituens hoc volui probare indicio omnium que ibi geruntur: ipsiusque loci inspectorem me esse atque custodem. Hac reuelatione copertas consuetudine fecerunt ciues: hic dominum precibus sanctisque deprecari Michaelē/duas quidem ibi ianuas cernentes: quarum australis que maior erat aliquot gradibus in occasum vergentibus adiri poterat. Sed nec ultra cryptam intrare ausi pre foribus quotidie orationi vacabant.

Lectio tertia.

Neapolis
beneuentium

INterea Neapolitani paganis adhuc ritibus oberantes Sipontinos & Beneuentanos qui ducentis quinquaginta milibus a Siponto distant: bello lacessere tentant. Qui antistitis sui monitis edocti triduo petunt inducias: ut triduo ieiunio liceret quasi fidele patrocinium sancti Michaelis implorare presidium: Quo tempore pagani ludis scenicis falsorum inuocant auxilia deorum. Ecce autem nocte ipsa: que belli precederet diem: adest in visione sanctus Michael antistiti. preces eorum dixit exauditas. victoriam spondit futuram: & quarta diei hora bello premonet hostibus occurrendum. Læti ergo mane et de angelica certi victoria Neapolitanis daemónico actis spiritu obuiam christiani paganis. Atque in primo belli apparatu garganus immenso tremore concutitur/ fulgura crebra volant: & caligo tenebrosa totum montis cacumen obduxit: impleta prophetia que dominum laudans ait: Qui facit angelos suos spiritus: ministros suos flammam ignis. Fugiant pagani partim ferro hostium: partim igniferis impulsis sagittis: & Neapolim usque sequentibus atque extrema queque cedentibus aduersariis moenia tandem sue urbis moribundi subintrant. Quia autem

De sancto Michael archangelo.

Evadere periculum comparuerunt: quia angelus dei in adiutorium venerit christianis. nam & sexcentos ferme suorum fulmine videbant interemptos: regi regum Christo continuo colla submittentibus armis induuntur fidei. Cumque domum fuissent reuersi victores: & vota domino gratiarum ad templum referrent archangeli: vident mane iuxta ianuam septentrionalem quam predixi instar posterulae pusillae: quasi hominis vestigia marmoris arctius impressa. Agnoscunt beatum Michaellem hoc praesentiae suae signum voluisse monstrare. Vbi postea culmine apposito. & altari imposito ipsa ecclesia ob signa vestigiorum eius hypodonia est vocata. Interea multa dubitatio est exorta inter Sipontinos videlicet quid de loco agerent: & si intrare vel etiam dedicare deberent ecclesiam.

Lectio quarta.

Vnde collatione facta: ad orientem loci illius beati Petri apostolorum principis nomine condunt ecclesiam & dedicant. In qua etiam beatę semp virginis Marię: sancti quoque Ioannis baptiste altaria statuerunt. Tandem autem antistes salubri reperto consilio: Romanum pontificem quid de his agendum sit per nuncios sciscitant. Qui tunc forte in monte Soracte erat se re quinquagesimo milliario ab Romana vrbe distante: que incolę sancti Sylvestri cognoscere vocant: eo quod & ipse ibi quondam exulavit pro fidei persecutioe: & delituerit. Tassiliusque apud remittit mandata. Si hominis est illam dedicare basilicam: hac die que victoria data est fieri oportet. Sin autem alias sancto puifori placuerit loci illius: eodem precipue die illius voluntas est querenda. Hoc ergo tempore imminente: agamus triduanum ieiunium am bonum ciuib9 nris sanctam trinitatem rogantes/ vt munera que per summum sue sedis ministrum conferre dignatus est: ad certum usque

Soracte
mons.

De sancto Michael archanglo.

finem perducatur. Factumque est ut suggererat antistes. Nocte vero constituti ieiunii suprema archangelus domini Michael episcopo Sipontino per visionem apparens: non est (inquit) vobis opus hanc quam ego edificavi dedicare basilicam. Ipse enim qui condidi: etiam dedicaui. Vos tantum intrate: & me astante patrono precibus locum frequentate. Et te quidem cras ibi missam celebrante: populus iuxta morem communicet. Meum autem erit ostendere quomodo per me metipsum locum consecraui. Igitur aduenientes mane cum oblationibus suis: in magna instantia precum intrant regionem australem. Ecce longa porticus in aquilonem porrecta: atque illam attingens posterulam extra quam marmoris diximus vestigia impressa. Sed priusquam huc perueniatur: apparet ad orientem basilica pergrandis: ad quam per gradus ascenditur. Hec ipsa cum porticu sua quingentos fere homines capere videbatur. Altare venerandum rubroque contextum pallio prope medium parietis meridiani continens ostenditur.

Lectio quinta.

Est autem ipsa domus angulosa: non in morem operis humani parietibus constructa: sed instar speluncę præruptę. & sepibus eminentibus asperata scopulis: culmine quoque diuersę altitudinis: quod hic vertice tangi: alibi vix manu possit attingi. Credo docente archangelo: dominum non ornatum lapidum: sed cordis querere & diligere puritatem. Vertex vero montis extrinsecus partim cornea sylua tegitur: partim virenti planicie dilatatur. Missarum itaque celebratione completa magno attoniti gaudio quoque redierunt in sua. Episcopus autem delegato ministrorum cantorum sacerdotumque officio & mansione constructa omnem ibidem quotidie psalmorum missarumque cui sum cons

Corne
sylua.

De sancto Michaele archangelo.

gruo precepit ordine celebrari. Nullus autem illic nocturno tempore ausus est ingredi/ sed aurora transacta ibidem matutinos cantant hymnos.

Lectio sexta.

EX ipso autem saxo quo sacra contegitur cedes: ad aquilonem altaris dulcis & nimium lucida guttatim aqua delabitur: quam incolæ stillam vocant. Ob hoc & vitreum vas eiusdem receptui preparatum argentea pendet catena suspensum. Morisque est populo communicato singulos ad hoc vasculum accedere per gradus: donumque celestis degustare liquoris. Nam & gustu dulcis est: & tactu salubris. Denique nonnulli post longas febrium flamas hac hausta stilla/ celeri confestim refrigerio potiuntur salutis. Innumeris quoque & aliis modis crebro sanantur ægroti: & multa quæ angelice tantum licent potestati geri miracula comprobant. Maxime tamen eiusdem die natalis cum & de provinciis circumquaque positis plus solito conflua turba recurratur: & angelicæ virtutis maior quodammodo creditur adesse frequentia / ut quæ spiritualiter dixit apostolus & corporaliter agi videantur / quia angeli sunt administratores spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: auxiliante domino nostro iesu Christo: cui est honor & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Matthei. xviii.

Lectio septima.

IN illo tempore. Accesserunt discipuli ad dominum Iesum dicentes. Quis putas maior est in regno celorum. Et reliqua. ¶ Homilia.

Dominus Iesus discipulos suos ad humilitatis exemplum volens instruere: honorem prelatio- nis comendavit pusillanimitate humiliationis. Sequitur enim. Et aduocans iesus paruulum. Paruulus iste ut

De sancto Michaelē archāgelo.

quidam volunt. Beatus Ioannes euāgelista intelligit / qui humilitatis prerogatiua a dño collaudatur. Quo exēplo oñdit aliquē nō posse p̄ferri: nisi q̄ fuerit cultor humilitatis. Aliter quidam ip̄um paruulum dñm intelligere volūt / qui seipsum vocauit paruulū / hoc est in exemplo humilitatis ptulit. Qui cum eorū magister esset: non ministrari sed ministrare venerat. Et ait illis. Amen dico vobis: nisi conuersi fueritis. Per hunc locum: in quo dicitur nisi conuersi fueritis / quidam volunt intelligere discipulos domini imprimis contendisse inter se de p̄latione. Cum enim eos dicit debere conuerti / vt de arrogantia cōuerterentur ad humilitatem: dicit. Nisi conuersi fueritis: & efficiamini sicut paruuli / non intrabitis in regnum cœlorum. Ac si diceret. Nisi cum pusillanimitate / in regno cœlorū nullam potestis habere p̄lationem. Quod aperte monstratur cum subditur. Quicumq̄ humiliauerit se sicut paruulus iste: hic est maior in regno cœlorum. Recte magister discipulos suos humilitatē docebat: quia hominem qui p̄ sup̄biam ceciderat: p̄ hūilitatis gratiam erigere venerat. vnde p̄ seipsum edocet: quia nisi conformati humilitati eius erimus / ipsum qui est caput nostrum sequi ad regnum cœlorum nō possumus. Qui autē scādalizauerit vnum de pusillis istis: qui in me credunt. Per hanc sententiā ostēdit humiles apud deū magnæ esse p̄lationis: dum ita eos scandalizari prohibet / vt illos qui eos offendunt terribiliter increpet dicens. Expedi ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius: & demergatur in profundum maris: idest vt solus in malicia sua periret / q̄ seipsum & alios simul perturbaret. Dico enim vobis: quia angeli eorū semp̄ vident faciē patris mei q̄ est in cœlis. Magna ē dignitas aiarū / vt vnaq̄q̄ āgelū in custodia sui habeat deputatū.

De sancto Michael archāgele.

Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoscendum se dominus condidit: quā dū consistere ad eternitatem voluit/eā proculdubio ad suam similitudinem creavit. Decem vero drachmas habuit mulier: quia novem sunt ordines angelorum. Sed ut compleretur electorum numerus/homo decimus est creatus. Quia conditore suo nec post culpam perierit/quia hūc æterna sua sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine teste reparavit. Novem vero ordines angelorum diximus: quia videlicet esse testante sacro eloquio sciuntur angelos/archangelos/virtutes/potestates/principatus/dominaciones: thronos/cherubim atque seraphim. Esse namque angelos & archangelos pene omnes sacri eloquii paginae testantur. Cherubim atque seraphim sepe ut notum est: libri prophetarum loquuntur. Quattuor quoque ordinum nomina Paulus apostolus ad Ephesios enumerat dicens. Supra omnem principatum & potestatem & virtutem/et dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens ait. Siue throni: siue dominationes: siue principatus: siue potestates. Dominationes vero principatus ac potestates iam ad Ephesios loquens descripsit: sed ea quoque Colossensibus dicturus præmisit thronos: de quibus necdum quisquam fuerat Ephesensis locutus. Dum ergo illis quattuor quæ ad Ephesios dixerat: id est principatibus/potestatibus/virtutibus/atque dominationibus coniunguntur throni: quinque sunt ordines qui specialiter exprimuntur. Quibus dum angeli & archangeli cherubim atque seraphim adiuncta sunt: proculdubio novem esse angelorum ordines inveniuntur. Vnde & ipsi angelo qui primus est conditus: per prophetam dicitur. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia & perfectus decore in delitiis paradisi dei fuisti.

De sancto Michael archangelo.

Lectio octava.

Qui notandum quod non ad similitudinem dei factus: sed similitudinis signaculum dicitur: ut quia in eo subtilior natura: in illum imago dei subtiliter insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur. Omnis lapis preciosus operimentum tuum Sardius: topazius: & hyaspis: chrysolitus: onyx: berillus: sapphyrus: carbunculus: smaragdus. Ecce novem dixi nomina lapidum: quia perfecto novem sunt ordines angelorum. quibus nimirum ordinibus ille primus angelus: ideo ornatus extitit & operatus. quia dum agminibus cunctis angelorum prelatus est: ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur istos persistentium angelorum choros enumerando perstrinximus: si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim lingua angeli nuntii: archangeli vero summi nuntii dunt. Sed sciendum est quoque quod angelorum vocabulum nomen est officii: non nature. Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus semper quidem sunt spiritus: sed semper vocari angeli nequaquam possunt. Quia tunc solum sunt angeli: cum per eos aliquid nuntiatur. Unde & per psalmistam dicitur. Qui facit angelos suos spiritus: & ministros suos flammam ignis. Ac si apte dicat. Quia eos quos semper habet spiritus: etiam cum voluerit angelos facit. Hi autem qui minima nuntiant angeli sunt. Qui vero summa nuntiant archangeli vocantur. Hinc enim est quod & ad Mariam virginem non quilibet angelus: sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc enim ministerium summum angelum venire dignum fuerat / qui summum omnium nuntiabat. Qui enim ideo priuatis nominibus censentur / ut signentur vocabulo etiam in operatione quod valeant. Neque enim in illa sancta ciuitate quam de visione omnipotentis dei sapientia plena perficit: ideo nomina

De sancto Michael archangelo.

nomina propria fortiuntur: ne eorum persone sine nominibus sciri non possent. Sed cum ad nos aliquid ministraturi veniunt: apud nos etiam nomina ministrariis trahunt. Michael namque quis ut deus? Gabriel autem fortitudo dei. Raphael vero dicitur medicina dei. Quoties autem mire virtutis aliquid agitur: Michael mitti perhibetur: ut ex ipso actu & nomen intelligatur: quia nullus potest facere quod praeualet deus. Unde & ille antiquus hostis qui esse deo per superbiam similis concupiuit dicens: in caelum conscendam: super astra caeli exaltabo solium meum: sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: ero similis altissimo. Dum enim in fine mundi in sua virtute relinquitur: extremo supplicio perimendus cum Michael archangelo praeliaturus esse perhibetur. Sicut per Ioannem dicitur. Factum est prelium in caelo cum draco committeret bellum cum Michael archangelo. Ut qui se ad dei similitudinem in superbiam erexerat: ad resistendum angelo nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur: qui dei fortitudo nominatur. Illum quippe venire nuntiabat: qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per psalmistam dicitur. Tolle portas principes vestras: & eleuamini portae aeternales: & introibit rex gloriae. Quis est iste rex gloriae? Dominus fortis & potens: dominus potens in prelio. Et rursus. Dominus virtutum ipse est rex gloriae. Per dei ergo fortitudinem nunciandus erat: qui virtutum dominus potens in prelio ad debellandas aereas potestates veniebat.

Lectio nona.

Raphael quoque ut diximus interpretatur medicina dei: quia videlicet dum Tobiae oculos: qui

De sancto Michaelē archāgelo.

quasi per officium curationis tetigit: cæcitatē eius tenebras terisit. Qui ergo ad curandum mittitur: dignū videlicet fuit: vt dei medicina vocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus: nūc superest vt ipsa officiorum vocabula breuiter exequamur. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus per quos signa & miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vocantur hi: qui hoc potenti⁹ cæteris in suo ordine perceperunt: vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint: quorum potestate refrenantur: nec corda hominum tantum tentare præualeant: quantum volunt. Principatus etiam vocantur: qui ipsis quoq; bonis angelorum spiritib⁹ præsumt. Qui subiectis aliis dū quæcunq; sunt agenda disponunt: eis ad explenda diuina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur: qui etiam thronos sicut potestates principatum dissimilitudine alta transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere. Dominari vero est: etiam subiectos possidere. Ea ergo angelorum agmina quæ mira potentia præminent: pro eo q̄ eis cætera ad obediendum subiecta sunt/dominationes vocantur. Throni quoq; illa agmina sunt vocata/quibus ad exercendum iudiciū semper deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos latino eloquio sedes dicimus: throni dei dicti sunt hi: qui tanta dignitatis gratia replentur: vt in eis dominus sedeat: & p̄ eos suo iudicio discernat. Vnde p̄ psalmistam dicitur. Sedes super thronū qui iudicas equitatem. Cherubin quoq; plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora agmina iccirco Cherubin vocata sunt: quia tanto perfectiori scientia plena sunt: quanto claritatem dei vicinius contemplantur: vt secundū magis creaturæ modū eo plenius omnia sciunt. Seraphim etiam vocantur illa sanctorū

De sancto Hieronymo.

spirituum agmina: quæ ex singulari propinquitate cōditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphim quoque ardentes vel incendentes vocantur: quæ quia ita deo coniuncta sunt: ut inter hæc & deum nulli alii spiritus intersint: tanto magis ardent: quanto hunc vicinius vident. Quorum profecto flamma amor est: quæ quanto subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt: eo validius in eius amore flammescunt. Sed quid prodest nos de angelicis spiritibus ista per tingere: si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congrua consideratione deriuare? Quia enim superna ciuitas illa ex angelis & hominibus constat: ad quam tantum credimus humanum genus ascendere: quantos illic cōtigitelectos angelos remansisse sicut scriptum est. Stasuit terminos gentium secundum numerum angelorum dei. Debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus supernorum ciuium ad vsu nostræ conuersationis trahere: nosque ipsos ad incrementa virtutum bonis studiis inflāmare. Quia enim tāta illic ascensura creditur multitudo hominum: quanta multitudo remansit angelorum: superest ut ipsi quoque homines qui ad cœlestem patriam redeunt: ex eis agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur.

¶ Pridie Kalendas Octobris. Vita beatissimi Hieronymi presbyteri atque doctoris.

Lectio prima.

 Hieronymus presbyter in oppido Stridonis: quod a Gothis euersum Dalmaticæ quondam Pannoniæque confinium fuit: patre Eusebio natus est. Vestem christi puer Romæ suscepit: ibique litteris grecis ac latinis apprime eruditus est. In arte quidem grammatica

Dalmatis
& pannonia
nunc est vngaria.

De sancto Hieronymo.

Donatum habuit præceptorem : in rhetorica autem Victorinum oratorem. Postq̄ vero omne mundanarum studium litterarum adeptus est: probatissimorum quoq; monachorum habitum factumq; imitatus est. Cupiditatem voluptatemq; siquidē animæ fugi sinceritate calcans plerosq; bonorum religiosorum meliores fore suo docuit instituto.

Lectio secunda.

Quodam igitur tempore dum ex more idem Hieronymus diuina ad legendum panderet volumina: & mortalis bibliothecæ suæ auctorem Tullium recordaretur: mox cœlitus ne tales quãdoq; reuolueret libros salutifero castigatus est verberare. Ita enim ipse de se ad Eustochium virginem scribens asserit. Cum ante plurimos annos domo parentibus/sorore/cognatis: & quod his difficilius est: consuetudine lautioris cibi propter cœlorum me regna castrassem: & Hierosolymam militaturus pergerem: bibliotheca: quam Romæ cum summo studio ac labore confeceram: carere non potui. Itaq; miser ego lecturus Tullium ieiunabam. Post nocturnas crebras vigilias: post lachrymas quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruebat: Plato sumebatur in manibus. Si quando in memetipsum reuersus prophetas legere cœpissem: sermo horrebat incultus. Quia cum lumen cœcis oculis nō videbam: non oculorum culpam putabam/sed solis.

Lectio tertia.

Cum me itaq; antiquus serpens illuderet: in media ferme quadragesima medulis infusa febris corpus meum inuasit exhaustum: & sine vlla requie: quod dictu quoq; incredibile fit: sic in foelicia membra depasta sunt: vt ossibus vix hærerem. Interim pa-

De sancto Hieronymo.

rabantur exequiæ: & vitalis animi calor toto frigescente corpore in solo tantum tepenti pectusculo palpitatebat cū subito raptus in spiritu ad tribunal iudicis pertrahor. Ibi tantum luminis & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris: vt proiectus in terram rursus aspiciere non auderem. Interrogatus conditionē: christianum me esse respondi. Et ille qui præsidebat mentiris ait: Ciceronianus es nō christianus: Vbi thesaurus tuus est: ibi & cor tuum. Illico obmutui: & inter verba: nam cedi me iusserat: conscientię magis igne torquebar: illum mecum versiculum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi? Clamare tamen cœpi: & eiulans dicere. Misere mei domine. misere mei. Hęc vox inter flagella resonabat. Tandem ad præsentis genua prouoluti qui astiterant: precabantur: vt veniam tribueret adolescentiæ & errori locum poenitię commodaret: exacturus deinde cruciatū: si gentiliū litterarum libros aliquādo legissem. Ego qui tanto constrictus articulo velle etiam maiora promittere: deum iurare cœpi & nomen eius obtestās dicere. Domine si vnq̄ habuero codices sæculares: vel si legero: te negaui. In hęc sacramenti verba dimissus reuertor ad superos. Mirantibus cunctis oculos aperui tanto lachrymarum imbri perfusos: vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille inanis fuit: aut vana somnia/ quib⁹ sæpe deludimur. Teste est tribunal a te quod iacui: iudiciū teste quod timui. Ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæstionem: liuētes habuisse me scapulas: plagas sensisse per somnium. & tanto dehinc studio diuina legisse: quanto mortalia antea nō legeram.

Lectio quarta.

s iii

De sancto Hieronymo.

INterea Hieronymus Romanae ecclesiae presbyter
ros Damasi sacerdotis sacrae bibliothecae scrutator:
diuinorumque differtor voluminum dum per triē
nium continuum charus acceptusque a popularibus ve
neratur: omniumque iudicio dignus esse summo sacerdo
tio decernitur: quidam ex clericorum monachorumque
ordinibus per petulantia proque ingluuie discursantes: ad
effugandum vrbe Hieronymum: qui utrorumque corum
scribens vitia deprehenderat: insidias parauerunt. Ve
rum enim uero ego foelicem huius fugae euentum cor
rigentis Christi iudicio dispensatum: quam prauorum
hominum persecutione paratum fore existimo: scilicet ut
Romana ecclesia Petri instituta regimine omnium vete
ris testamenti librorum Christo deo volente: & Hiero
nymo spiritali studio desudante hebraicam quoque ha
beat veritatem: & quorundam grecorum leuitas: que
sibi Romanos a se omnes scripturas diuinitus inspira
tas accepisse plaudebat: eos habere quod non habet re
cognoscat. Igitur Hieronymus Roma egressus ad orie
tem tendens profectus est ad Gregorium Nazanzenum
Constantinopolitanae urbis episcopum: ubi ita proficere
studuit: ut sacrarum scripturarum studiis erudiret. Sup
plex docilisque discipulus adiit preceptorem: cum quo Co
stantinopolitanam urbem obseruabat. Hoc discipu
latu Hieronymus pacto in Syriam perrexit.

Lectio quinta.

Cum autem in possessione Euagrii presbyteri mo
raretur: Malchum monachum & aliquando cap
tuum reperit. Percutatusque eum omnem eius
captiuitatis accepit historiam: quam postea edidit scri
ptam. & Romanis fidelibus misit: haec in huius histo
riae prologo interferens. Scribere (inquit) disposui: si ta
men vitam deus dederit: & si vituperatores mei saltem

De sancto Hieronymo.

fugientem me & clausum persequi desierit. Ad deserta deinde loca: ad quæ olim ob agenda ibi pœnitentiam pperare cupierit: ita letus accinctusq; accessit: ut volasse eum magis q̄ measse crederes. Quomodo vero per quadriennium continuo Christi potitus auxilio pœnituerit: idem Hieronymus qui sponte ptulit: ipsi dei affuisse gratiam huiusmodi indicat. Quoties in heremo constitutus & illa vasta solitudine que exusta solis ardoribus horridū monachis præstat habitaculū: putabam me (inquit) romanis interesse delitiis. Sedebam solus: quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia. Squallida cutis sitim ethiopicæ carnis adduxerat. Cotidie lachrymę: cotidie gemitus. Et si quando repugnante somno immunes nox oppræssisset: nuda humo vix herentia ossa collidebam. De cibis vero & potu taceo: eum etiam languentes aqua frigida vtantur: & coctum aliquid accerpisse luxurię sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metū tali me carcere damnaueram: scorpionū tantū socius & ferarum sepe choris intereram puellarū. Pallebāt ora ieiuniis: & mens desiderii estuabat. In frigido corpore & ante hominem suū iam carne præmorta sola libidinū incendia pullulabant.

Lectio sexta.

Sic itaq; omni auxilio destitutus: ad Iesu facebam pedes: rigabam lachrymis: crine tergebam & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiciebam. Non erubesco infelicitatis meæ: quin potius plango non esse quod fuerim. Memini me clamantem diem crebro iūxisse cum nocte: nec prius a pectoris cessare verberibus q̄ domino rediret impetrante tranquillitas. Ipsam quoq; cellulam meam quasi cogitationū consciam ptinescebam: & mihi iratus

De sancto Hieronymo.

& rigidus solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium : aspera montium : rupium prærupta cernerebam : me ibi in oratione miserimæ carnis ergastulo locabam. Et vt mihi testis est dominus post multas lachrymas : post oculos cælo inhærentes : nonnunquã videbar mihi agminibus angelorum interesse : & lætus gaudensq; cantabam. Post te in odore vnguentorum tuorum currimus. Quadriennio itaq; dedicatæ penitentiæ exacto ad Bethleem oppidum Hieronymus remeavit : vbi prudens animal ad persepe domini sese obtulit permansurum : & bibliothecam suam / quam summo studio ipse condiderat clausam : omniumq; librorum orationes quas pene memoriter retinebat iterum relegens : diem ieiunans ducebat ad vesperam. Plures ad eum religiosorum quibus vitæ fama comperta est : protinus confluxerunt. bonum doctorem paruo adhuc sub Tugurio boni obseruare discipuli. Nec multo post cellulam sibi ob discipulorum suorum copiam : & propter frequentiam aduentantium ad Bethlemiticam portam : quæ ad occidentem conspicit : & egredientibus ad septentrionem videtur : paruulum habitationis locellum construxit. Iterum Hieronymus dum eximium eremitarum monachorumq; humilia subterraneaq; peragrans habitacula contemplatur : vitasq; eorum supplici voce suscitans scribensq; veritatem ponit : multaq; alia libellis suis epistolisq; suo in monasterio cõficiens edidit. Beatus Damasus Romanæ vrbis ecclesiæ eloquentissimus pontifex / vt ad suam idest Romanę vrbis ecclesiam obscribenda initiandaq; volumina assiduo opere non desisteret : huiusmodi exhoratus est. Dilectissimo filio Hieronymo Damasus. Dormitantem te & longo iam tempore legentem potius quã

De sancto Hieronymo.

scribentem: quæstionculis ad te missis excitare disposui. Non quod & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur & pinguescit oratio: sed quod lectiōis fructus sit iste si scribas. Itaque quoniā e tabellario ad me remisso nullas iam te epistolas habere dixisti: exceptis iis quas in eremo aliquando dictaueras: quasque tota auuiditate legi atque scripsi: & vltro pollicitus es vt furtiuis noctium operibus aliqua si posses dictares: libenter accipio ab offerente quod rogare volueram: etiam si negasses. Neque vero vllam puro digniore disputationis nostre confabulationem fore/ quæ vt describitur inter nos sermocinemur: id est vt ego interrogem: tu respondeas. Qua vita nihil in hac luce puto iucundius: quo animæ pabulo omnia mella superantur. quæ dulcia (inquit propheta) gutturi meo eloquia tua super mel ori meo. Nam si idcirco (vt ait precipuus arator) homines a bestiis differimus quod loqui possumus: qua laude dignus est qui in ea re cæteros superat: in qua homines bestiis antecedunt. Accingere igitur: & mihi quæ subiecta sunt edissere: seruans vtrobius moderamen: vt nec proposita solutionem desiderent: nec epistola breuitatem. Fateor quippe tibi: quia libros quos mihi de fide Lactantii dederas ideo non libenter lego: quia & plurimæ epistolæ eius vsque ad mille versuum spacia tenduntur: & raro de nostro dogmate disputant. quo fit vt legenti fastidium generet longitudo: & si qua sunt breuia scholasticis magis sunt apta/ quæ nobis demetris & regionum situ & philosophicis disputantia. Quid sibi vult quod in genesi scriptum est. Omnis qui occiderit Cain septem vindictas soluet? Sed & si omnia fecit deus bona valde: quare ad Noe de mundis & immundis animalibus mandat: cum immundum nihil bonum esse possit? Et in nouo testamento post visionem

De sancto Hieronymo.

quæ Petro fuerat ostensa dicenti: absit domine: quia cõ
mune & immundum nunq̃ introiuit in os meum:
vox de cælo respondit: quod deus mandauit: tu ne cõ
mune dixeris. Cur deus loquitur ad Abraam: quod
quarta progenie filii israel de ægypto essent reuersuri:
& postea Moses scripsit quinta autem generatione vel
p̃genie exiere filii israel de terra egypti? Quod utiq̃
nisi exponatur: videtur esse contrarium. Cur Abraã
signum circumcisionis suscepit? Cur Isaac iustus/deo
charus non illi cui voluit sed cui noluit/deceptus er
rore/benedixit? Nunc quibus ausibus quantisue labo
ribus solus omnium romonorum Hieronymus he
braicam linguam litterasq; immo chaldaicã linguã
didicerit: sicut ipse perhibuit subnectendum est. Dum
essem (inquit) iuuenis & solitudinis me deferta vallaret
incentiua vitiorum ardoremq; naturæ ferre non po
teram: quem cum crebris ieiuniis frangerem: mens ta
men cogitationibus estuabat. Ad quem edomandũ
cuidam fratri/qui ex hebreis crediderat/me in disci
plinam dedi: vt post Quintilianũ acuminã / Ciceros
nis fluuium/gravitatem Frontonis / & lenitatem Plin
ii: alphabetum discerem: stridentia anhelantiaq; ver
ba meditarer. Quid mihi laboris assumpserim: qd
sustinuerim difficultatis: quoties desperauerim: quo
tiesq; cessauerim: & contentione discendi rursus in
coeperim/testis est cõscientia tam mea qui passus sum/
q̃ eorum qui mecum duxerũt vitam. Et gratias deo:
q̃ de amaro semine litterarum dulces fructus capio.
Porro librum Danielis hebraicis quidem litteris/sed
chaldaico sermone conscriptum cum Hieronymus
verteret in latinũ:hunc qui subter annexus est habuit
preceptorem. Memini me (inquit) ob intelligentiam
huius voluminis Liddeum quendam preceptorem:

De sancto Hieronymo.

qui apud hebræos peritus habebatur: non paruis redemisse nummis. Sed eius doctrina si aliquid profecerim/nescio. Hoc vnum scio/nō potuisse me interpretari: nisi quod ante intellexeram. Quo vero labore sudoreq; chaldæam linguam didicerit: idem Hieronymus ita scribens atq; affirmans dicit. Ego adolescens post Quintiliani & Tullii lectionem ac flores rhetoricos: cum me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore multoq; labore cœpissē anhelantia stridentiaq; verba resonare: & quasi per cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicerem: in pegi nouissimē in Daniēlem. & tanto tēdio affectus sum / vt desperatione subita omnem veterem laborem voluissem contemnere. Verum adhortante me hebræo: & illud mihi sua lingua crebrius ingerente: labor omnia vincit: qui mihi videbar sciolus inter eos / cœpi rursus esse discipulus chaldaicus. Et vt verius fatear: vsq; in præsentem diem magis possum sermonem chaldæū legere vel intelligere q; sonare.

Lectio septima.

Christi itaq; gr̃a Hieronymus fidē adeptus: litterasq; grecas ac latinas atq; hebraicas doctus: cū itaq; hebræorū volumina q̃ in canone cōtinentur ex veteri testamento vera editione in latinā linguā vertit: eaq; oīa cōmentatus est. Daniēlē quoq; chaldaico sermone locutum romano stilo descripsit. Psalteriū videlicet a Sophronio postulat⁹ Hieronym⁹ ex hebraico canone latina modulatione canendū verbū ad verbum exposuit: eūq; breuiter disseruit: & enchiridion appellauit. Duos libros Salomonis explanauit. Cantica vero canticorū ex Origenis interptatione: sicut & de spū sancto ex didymi videntis in latinam linguam transfulit. Matthei nihilomin⁹ euangelium ex hebræo

De sancto Hieronymo.

quodque compendiosa potius quam fastidiosa explanatione studiosis lectoribus interpretatus est. Sexdecim namque prophetarum volumina vel vaticinio a nullo quandoque romanorum vel meminisse vel scribere inchoasse reperta differuit solus / & sexaginta quatuor libris editis commentatus est. Pleraque preterea Pauli epistolas & Iohannis reuelationem differuit. Inter has itaque numerosas operis sui paginas vniuersas prefationibus prenotatas: quinque centum & triginta virorum illustrium ecclesiasticos scriptores a passione christi usque ad quartum decimum Theodosii imperatoris annum in ordine digessit. Omnesque qui de scripturis sanctis memorie aliquid tradiderunt: breuiter exposuit. Verumetiani & contra Celsum Porphyrium & Iulianum Augustum rabidos aduersus christum canes: & contra ecclesie insectatores / vel eos qui putant ecclesiam nullos philosophos eloquentes habuisse doctores / magno sudauit ingenio / vt sciant quanti & quales viri eam fundauerint extruxerint: adornauerint: & desinant fidem nostram rustice simplicitatis arguere: suamque potius imperitiã recognoscere. Innumeris preterea libris apostolorum prophetarumque constructionibus. Et post pauca. Nunc quoque mysterium iniquitatis operatur: & garrit vnusquisque quod sentit. Ego solus sum qui cunctorum gloria mordeor. Tanta denique lassitudine fatigatus est: vt etiam in strato suo iacens funiculo trabe suspensus: supinisque manibus apprehenso erigeretur vt scilicet officium monasterii prout poterat exhiberet. Transcunt in squalore corporis vocisque tenuitate dies plurimi.

Lectio octaua.

De hinc Hieronymus in librorum abundantia fultus: dictis suis sancto spiritu dedicatus: immobilem catholicę turrim ecclesie contra perfido

De sancto Hieronymo.

rum sacula consumauit. Nam contra Heluidium con Heluidius.
traq; Pelagium & aduersus Iouinianum euidentissima Pelagius.
uolumina catholicaq; correctione roborata: magno Iouinianus
scripta acumina laxauit. Adsuris quoq; consultum sin
gularem tonantemq; edidit librum. Plerasq; eremi
tarum patrumq; uitas insigniu ueracissimo eloquio
texuit historis. De mansionibus quoq; israelitici po
puli scripsit librum vnum. Nam de frugi & luxurio
so filio exposuit euangelicam historiam ita consolato
riis assertionibus declaratam: ut vnica fore arbitretur.
Pluribus quippe ait qui me dicunt hoc opus inflam
matum inuidiae fascibus scribere: breuiter respon
debo. nuqua me haereticis pepercisse: sed omi egisse
studio ut hostes ecclesiae mei quoq; fierent. Pergunt
itaq; ad uisitandum consolandumq; Hieronymu du
in labore esset: itidem catholici seniores. Ad beatum
quoq; Augustinum episcopum secum quidem anis
mo in ecclesia catholica cooperanti: corpore autem Augustinus
in Africa residentem/sic inter cetera scripsit. Nostra
habuimus tempora: & cucurrimus quantum potuis
mus. Nunc autem te currente & longa spacia transmi
tente nobis debetur ocium. Igitur Hieronymus que
christo deo adolescens uouerat: haec profecto eidem
iam corpore obtulit: uitam suam cautam: placabilem
unicam: in eremo pœnitentiam bethleemitico. Libris
preterea suis per sex & quinquaginta annos sine vilo
ocio apud bethleemiticos totum repleuit orbem
spirituali opere irreprensibiliter consumatis. Octauo
& octogesimo etatis suae anno: in domino requieuit.
Bethleem eum alma tenet iterum venturo domino of
ferendum. Dormiuit autem beatus Hieronymus an
no imperii Theodosii iunioris duodecimo. Omnes
autem anni uitae eius sic colliguntur. Ordinatus est

De sancto Hieronymo.

romę p̄sbyter vicesimo nono sui anno. Annis viginti
tribus vixit apud bethleem: vixit in proposito suo an
nis quinquaginta & mensibus sex. Omne vitę suę
tēpus impleuit annis octoginta octo & mensibus sex.
Auxiliante domino nostro iesu christo: qui viuuit & re
gnat per omnia secula seculorum. Amen.

Lectio nona.

Contigit autem huiuscemodi miraculū in mo
nasterio sancti Hieronymi fieri. Quadam nāq;
die ingens Leo cœnobii claustra subito ingres
sus est claudicans quarto suspeso pede. Quo utiq; fra
tres viso perterriti nonnulli in fugā sunt conuersi. San
ctus vero Hieronymus veluti aduentanti hospiti in
trepidus leonis aduentui obuiauit. Qui videlicet dum
sibi pariter p̄pinquassent: & quia loqui leo (vt suę na
turę est) minime poterat: vt cuiq; potuit p̄dicto pa
tri læsi quam habebat pedis obtulit plantam. Voca
tis tunc fratribus p̄cepit vt diligenter læsum abluer
ent pedem: inquirentes cur ita claudicās iret. Quod
dum factum studiose fuisset: vulneratam a sentibus in
uenerunt plantam leonis. Qui igitur cum alimento
diligenter adhibita cura de læsionis ictu conualuit illi
co. Omni ergo beluinae feritatis deposita rabie cœs
pit inter eos vltro citroq; quasi domesticum tranqui
lumq; animal pariter cōmorari. Hoc etenim cogni
to beatus Hieronymus sic fratribus ait. Eia fratres
studiose adinuicem rogo perpendite: quid huic leoni
operis congrui nostrę utilitati addamus: quatenus
ab eo leniter perficiatur: quia certe credo non tantum
pro sui pedis salute huc illum misit dominus: qui ei me
deri sine nobis potuerit: quanto vt nobis suę visita
tionis demonstraret indicio: per hunc nostre necessi
tati mirabiliter se velle ferre iuuamen. Tunc fratres hu

De sancto Hieronymo.

militer concorditerq; dedere consilium: vt asinus eorum qui ligna solebat adducere leonis iniungeretur solertia: vt eum subsequens duceret ad pascuum: reduceretq; remeans domum pariterq; ab alijs bestijs defenderet. Quod factum est. Nam cum asinus solitū perficeret opus: consuetis horis semper cum eo domum redibat: & in pascuis vbicq; defensor ei tutissimus erat. Cum igitur hoc longo tempore fecissent: contigit quadam die leonem in pascuis cū asino graui somno opprimi: & per eandem viam negotiatores gradiebantur olei emēdi causa in egyptum. Qui videntes asinum pascentem: dum neminem adesse vidissent custodem / iniqua surrepente cupiditate rapiētes secum duxerunt. Expergiscens itaq; leo non inuenit socium & anxius rugiendo aliqua parte diei huc illucq; ibat quem perdidit querere. Sed cum omnis inueniendi asini spes fuisset ablata: monasterii ianua veniens perstitit: & conscius culpæ non audebat ingredi: quo prius cum asello solebat. Quem beatus Hieronymus vna cum fratribus absq; asino videns ad cellæ fores morari: & quia non solita hora fuerat reuersus: instante fame necessitateq; compulsum putauerunt eum occidisse animal suum: nolentesq; ei annonam tribuere consuetam dicebant. Vade & reliquum asini quod tibi remansit mande: tuamq; ingluuiem reple. Nesciebant tamen si ipse asinū peremisset. Et exeuntes ad pascua longe lateq; peragrarūt: ut quoddam mortis illius potuissent reperire indicium. qui nullum interemptionis illius signum inueniētes redeuntes studuerunt hoc nūciare beato hieronymo. qui audito monuit fratres licet damnū asini sustinuisent: leonem tamen ne abicerent: sed vt ei prebentes alimoniam incidētesq; ligna in nemore ea illi vice asini

De sancto Hieronymo.

innecterent/ut ad monasterium trahendo deferret. Et
ita fecerunt. Cunctis sibi opus iniunctum perageret: ex
pleto quadam die opere/exiens ad campum hac illaque
discurrens: vidit procul venientes contra se homines
cum onustis camelis: quos procedens asinus veniebat:
& pedetentim obuiauit. Tunc demum illis propinquans
tibus/leo cognito asino rugiens cum ingenti strepitu
irruit/in eos/neminem tamen eorum ledens maximum
terrorem illis incussit. Qui statim omnibus relictis: des
mentesque ut digni fuerant effecti in fugam conuersi sunt.
Quibus videlicet fugientibus/terribiliter rugiens leo
percutiebat cauda terram fortiter: perterritosque came
los sicut erant onusti ante se ad cellam ire coegit. Inso
litam ergo rem fratres videntes quod procedens asinus
sarcinatos camelos & subsequens leo eorum terga pa
riter veniret: mox modeste nunciauere beato Hierony
mo. Qui statim foras egrediens dixit. Hospitibus no
stris id est camelis vel asino auferentes onera leuigate: pe
desque abluite: escas prebete: expectantes quid in facto
suo nobis voluerint demonstrare. quo facto cepit leo
ut dudum gratulabundus huc atque illuc per claustra mo
nasterii singulorum se fratrum vestigiis sternere: & quas
si de perpetrata: quam non fecerat: culpa alludens veniam
postulare. Quo viso fratres poenitentiam agebant: quod
ei crudelitatis intulissent crimen. At beatus hieronymus
prescius futurorum iussit necessaria preparare fut
uris hospitibus. Fratribus vero preparantibus quae
iussa sunt: subito venit nuncius qui diceret ante mona
sterii fores hospites adesse: qui coenobii patrem vellet
videre. Hoc pater sanctus audito/eos ad se ingredi iussit.
Qui: quibus uocati erubescendo tamen introibant: vi
sique beato hieronymo cius se prostrauere vestigiis per
culpa veniam postulantes. quos ille clæmenter eleuas

De sancto Martino.

admonuit vt suis cum gratiarum actione rebus vtētes
alienas res tangere non vsurparent: & p̄cepit vt refi-
cerentur/receptisq; camelis abirent. At illi dixerunt.
Obsecramus te pater vt ad ecclesiæ lumen necessitatē
q; fratrum dimidium liquoris olei quod attulerūt ca-
meli suscipi iubeas. Tunc nolente sancto viro hoc face-
re/quippe qui aliorum necessitatem subleuare solebat
illi dicebāt. Neq; hic cibum: neq; quæ nostra sunt ac-
cipiemus/nisi quod poposcimus fieri iusseris: & dein-
ceps omni anno pollicemur vobis olei mensuram in
hoc esse daturos. Sicq; constrictus beat⁹ Hieronym⁹
eorū p̄cib⁹: q̄ rogauerūt impleri p̄cipit. At illi sūpto
cibo benedictione cum camelis accepta: exultantes
gratulantesq; ad ppria remearunt. Hæc autē bethleē
acta/& ab incolis loci illius hæten⁹ asserēdo narrant̄.

¶ In natale dñi Martini Episcopi.

Lectio prima.

¶ Igitur Martinus Sabariæ panno-
norum oppido oriundus fuit: sed
intra Italian Ticini alius est parē-
tibus secundum seculi dignitatem
non infimis gentilibus: tamen pa-
ter eius miles primum: post tribus
annis militū fuit. Ipse armatam mis-
licia in adolescētia secutus inter scalares alas sub Rege
Constantino/deinde sub iuliano cesare militauit: non
tamen sponte/quia a primis fere annis diuinam potis
seruitutem sacra illustris pueri inspirauit infantia. Nā
cum esset decem annorum inuitis parentibus ad ec-
clesiam confugit: seq; cathecuminum fieri postulauit.
Mox mirū in modū totus in dei opere conuersus cū
esset annorū duodecim eremum cōcupiuit/ fecissetq;
votis/si etatis infirmitas non obstisset. anim⁹ tñ eius

Ticinum q̄
nūc papia.

De sancto Martino.

aut circa monasteria/aut circa ecclesiam semper intentus meditabatur adhuc in ætate puerili: quod postea deuotus impleuit: sed cum iam edictum esset a regibus vt veteranorum filii ad militiam scriberentur: prodeunte patre/ qui fœlicibus eius actibus inuidebat/ cū esset annorum duodecim: raptus & catenatus sacramentis militaribus implicatus est: vno deniq; tantum seruo comite contentus. Cui tamen versa vice dominus seruebat: adeo vt plerumq; ei & calciamenta detraheret: & ipse detergeret: cibumq; vna caperēt/hic autem sepius ministrabat. Triennium fere ante baptismum in armis fuit: integer tamen ab iis vitiis quibus illud hominum genus implicari solet/multa illi circa cōmilitones benignitas: mira charitas: patiētia vero atq; humilitas vltra humanum modum.

Lectio secunda.

Nam frugalitatem in eo non est necesse laudari: qua ita vñs est: vt iam illo tempore non miles sed monachus putaretur: quibus rebus ita sibi omnes commilitones suos deuinxerat: vt eum miro affectu venerarentur: necdum tamen regeneratus in christo agebat iam quendam bonis operibus baptismatis candidatum: assistere scilicet laborantibus: opē ferre miseris: alere egenos: vestire nudos. Nihil sibi ex militiæ stipendiis præter quotidianum victum reseruabat. iam tunc euangelii non surdus auditor de crastino non cogitabat. Quodam itaq; tempore cū nil iam præter arma & simplicem militiæ vestem haberet/media hyeme que solito asperior ihorruerat: adeo vt plerisque vis algoris extingueret: obuium habet in porta Ambianensium ciuitatis pauperem nudū: qui cum præteruntes vt sui misererentur oraret: omnesq; miserum præterirēt/ intellexit vir deo plenus sibi illū

Ambiani.

De sancto Martino.

miseri cordiam aliis non præstantibus reseruati. Quid tamen ageret: qui nihil præter chlamydem, qua indutus erat: habebat: iam enim reliqua in opus simile consumpserat: arrepto itaque gladio quo accinctus erat: mediam diuidit: partemque eius pauperi tribuit: reliqua rursus induitur.

Lectio tertia.

INterea de circumstantibus coeperunt ridere nonnulli: quia de formis esset: & truncatus habitu videretur: multi tamen quibus erat mens sanior alitè gemere coeperunt quod nihil simile fecissent: qui utique plus habentes vestire pauperem sine sua nuditate potuissent. Nocte igitur insecuta cum se sopori dedisset: vidit christum chlamydis suæ: qua texerat pauperem parte vestitum. Intueri diligentissime dominum: vestemque quam dederat pauperi videbatur agnoscere. Mox ad angelorum circumstantium multitudinem audit iesum clara voce dicentem. Martinus adhuc cathecuminus hac me veste contexit. Vere memor dominus dictorum suorum: qui ante prædixerat. Quando fecistis vni ex minimis istis: mihi fecistis. Se in pauperem professus est fuisse vestitum. Et ad confirmandum tam boni operis testimonium in eodem se habitu: quem pauper acceperat: est dignatus ostendere: quo viso vir beatissimus non in gloriam elatus est humanam: sed bonitatem dei in suo opere cognoscens: cum esset quoque annorum decem & octo ad baptismum conuolauit. Nec tamen statim militiæ renunciavit tribuni sui precibus euictus: cui cotubernium familiare præstabat. Etenim transacto tribunatus sui tempore renunciaturum se sæculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione suspensus per biennium fere postea quàm baptismum est consecutus solo licet nomine militauit. Interea irruentibus intra gallias barbaris

De sancto Martino:

Julianus cæsar coacto in vnum exercitu apud Vagi-
onem ciuitatem donatiuum cepit erogare militibus: &
vt est consuetudinis: singuli recitabant: donec ad Mar-
tinum ventum est.

Lectio quarta.

Tunc vero opportunum tempus estimans: quo
peteret remissionem: neque enim integrum sibi fore
arbitrabatur/ si donatiuum non militaturus acci-
peret: haftenus (inquit ad Cæsarem) militavi tibi: pate-
re nunc vt militem deo. Donatiuum tuum pugnaturus acci-
piat: christi enim ego miles sum/ pugnare mihi non li-
cet. Tunc vero aduersus hanc vocem tyrannus infremuit
dicens eum metu pugne/ que postero die erat futura:
non religionis gratia declinare militiam. Ad hæc marti-
nus intrepidus immo illato sibi terrore constantior/ si
hoc inquit ignauie ascribitur non fidei/ crastina die an-
te aciem inermis astabo: & nomine domini nostri Ie-
su christi signo crucis non clypeo protectus/ aut galea
circundatus hostium cunctos penetrabo securus. Res-
trudi ergo in custodia iubetur facturum fidem dictis: vt
inermis barbaris obiiceretur. Alia die hostes legatos
pro pace miserunt sua omnia sequentes. Vnde quis
dubitet hanc vere beati martini fuisse victoriam: cui
prestitum ne sit inermis ad prelium mitteretur. Et quam-
uis pius dominus seruare militem suum/ licet inter hostium
gladios & tela potuisset/ tamen ne aliorum moribus
sancti violarentur obtutus/ exemit pugnae necessitate.
nam quam aliam Christus pro milite suo debuit præ-
stare victoriam: quam vt subactis sine sanguine hosti-
bus nemo moretur.

Lectio quinta.

Exinde relicta militia sanctum Hilarium pictauiae
ciuitatis episcopum/ cuius tunc in dei rebus specta

De sancto Martino.

ta & cognita fides habebatur: expeditus aliquandiu apud eum cōmemoratus est. Tentauit autē eū idē Hilarius imposito diaconatus officio sibi eum arcti⁹ implicari & ministerio vinciri diuino: sed cum sepiſſime restitisset indignum se esse vociferans: intellexit vir sanctus altioris ingenii vno eum modo posse constringi si id ei officium imponeret: in quo quidam locus iniuriæ videbatur. itaq; exorcistam eū esse precepit. Quā ille ordinationem ne despexisse tanq̃ humiliorem videretur: non repudiavit: neq; multo post admonitus per soporem vt patriam parentesq; / quos adhuc gentilitas detinebat: religiosa sollicitudine visitaret: & ex voluntate sancti Hilarii profect⁹ est: multis ab eo astrictus precibus & lachrymis vt rediret. moestus vt ferūt peregrinationem illam ingressus est / contestatus fratrib⁹ multa se aduersa passurum: quod postea rei probauit euentus. Ac primum inter alpes deuia secut⁹ incidit in latrones: cunq; vnus audacior securim leua in caput eius librasset / ictum ferientis dextera sustinuit / alter vinctis post tergum manibus vni obseruandus & expoliandus traditur. Qui cum eū ad remotiora duxisset: percontari ab eo cœpit quisnam esset: respōdit christianum se esse. Quærebat etiam ab eo / an timeret: tum vero constantissime profitebatur nunq; se tā securum fuisse: quia sciret misericordiam domini maxime in tentationibus affuturā: sed magis illi dolere: qui christi misericordia domini maxia vt pote latrocinia exercens esset indignus / ingressusq; euangelicā disputationem verba dei latroni prædicabat. Quid longi⁹ moror? Latro credidit: profectusq; Martinū refert orans vt pro se dominum precaretur: idemq; postea religiosam agere vitam visus est: adeo ad hæc quæ supra retulimus ex ipso auditu dicantur.

De sancto Martino

Lectio sexta.

Igitur Martinus exinde progressus cum mediolanum preterisset: diabolus tunc humana specie assumpta se ei obuiam tulit: quo tenderet quaerens. Cumque ita a Martino responsum accepisset: se quo dominus vocaret tendere/ait ad eum: quocumque ieris: ut quocumque ire tentaueris diabolus tibi aduersabitur. Tunc ei Martinus prophetica voce respondit dicens. Dominus mihi adiutor est: & non timebo quid faciat mihi homo. statimque in conspectu eius inimicus euasit. itaque ut animo ac mente conceperat: matrem a gentilitatis absoluit errore: patre in malis perseverante plures suo saluauit exemplo. Deinde cum haeresis Arriana per totum orbem & maxime intra illyricum pullulasset. cum aduersus perfidiam sacerdotum solus pene acerrime pugnasset: multis supplicis est affectus. Nam & publice virgis caesus est: & ad extremum de ciuitate exire compulsus italiam repetens cum intra gallias quoque discessu sancti Hilarii episcopi: quem ad exilium haereticorum iussu turbatam sanctam ecclesiam comperisset mediolanum sibi monasterium statuit. ibi quoque eum audentius autor & princeps Arrianorum grauius insecutus est: multisque affectum iniuriis de ciuitate extirpauit: cedendum itaque temporis ratus ad insulam cui gallinaria nomen est: secessit cum comite quodam presbytero magnarum virtutum viro. Hic aliquandiu radicibus vixit herbarum. Quo tempore elleborum venenatum ut ferunt cibo sumpsit. Sed cum venenum in se quassans vicinam iam mortem sensisset: imminens periculum oratione depulit: statimque omnis dolor nec multo post sanctum Hilarium comperisset regis praesentia potestatem indutam fuisse redeundi romam: ei tentauit occurrere:

De sancto Martino.

profectusq; ab vrbe est. Sed cum iam Hilarius preterisset: ipse eum vestigiis profecutus est. Cunctq; ab eodem gratissime fuisset exceptus: haud lōge sibi ab oppido monasterium collocauit.

Lectio septima.

Quo tempore se ei quidam cathecuminus iunxit cupiens sanctissimi viri institui disciplinis: paucisq; interpositis diebus correptus in febrem laborabat: tunc Martinus discesserat. Et cum per triduum defuisset egressus: exanime corpus inuenit/ita subita mors fuerat: vt absq; baptismo humanis rebus excederet: corpus in medio positum stristim cœrentium frequentabatur officio. Tunc Martinus flens & eiulans orauit: tunc vero tota spiritum sanctū mente concipiensegredi cellula: in qua corpus iacebat cunctos iubet. Ac foribus obseruatis super examinata defuncti membra prosternitur: & cum aliquā diu orasset/cesit per spiritum domini ad esse virtutem. Ereptus paululum: & in defuncti ora defixus orationis suæ ac misericordiæ domini intrepidus expectabat euentum. Vixq; duarum fere horarum spacium inceserat: videt defunctum paulatim membris omnibus cōmoueri: & laxatis in vsum videndi palpitare luminibus. Tunc vero magna ad dominum voce conuersus gratias agens cellulā clamore cōpleuerat. Quo audito: qui pro foribus astiterant statim irruunt: mirū spectaculū cū videbāt viuere: quē mortuū reliquissent: ita redditus vitæ est: statim baptismum consecutus pluresq; postea vixit annos. Primū apud nos Martini virtus vel materia vel testimoniū fuit: ita tamē referre erat solitus se ē corpore exutum: ad tribunal iudicis ductum: deputatumq; obscuris & vulgarib; locis tristem excepisse sententiam. Tūc per duos angelos se

De sancto Martino.

iussu reduci: & Martino reditum vitæq; pristinae restitutum. Ab hoc opere primo beati viri nomen innituit: vt qui sanctus iam ab omnibus habebatur / potens etiam & vere apostolicus haberetur.

Lectio octaua.

IN tēporibus illis beatissimus Martinus obitū suū longe ante præsciens dissolutionē sui corporis imminere persensit. interea causa extitit qua Cōdatensem diocesim visitaret. Nā clericis inter se ecclesie illius discordantibus pacē cupiens reformare: licet finē dierum suorū non ignoraret: proficisci tamē ob istiusmodi causam non recusauit: bonam hanc virtutum cōsumationem estimans: si pacem ecclesie redditam reliquisset. Aliquandiu ergo in vico illo vel in ecclesia illa ad quam ierat cōmoratus / pacē inter clericos restituit. Cumq; iam regredi ad monasterium cogitaret: viribus corporis cœpit repente destitui: conuocatisq; discipulis indicat se iam resolui. Tūc vero mceror & luctus omnium vox plangentium: cur nos pater deseris! aut cui nos desolatos relinquis: inuadent enim gregem tuum lupi rapaces. quis se pro nostris mortibus percusso pastore: athletam fortissimus apponet? scimus quidem desiderare te christum: sed salua sunt tibi tua præmia: nec dilata minuentur: nostri potius misere / quos deseris. Tunc ille motus his fletibus / (vt totus semper in domino misericordie visceribus affluebat) lachrymasse perhibetur / conuersus ad dominum / hoc tantum flebili voce respondit. Domine si adhuc populo tuo sum necessarius / nō recuso laborem: fiat voluntas tua.

Lectio nona.

NEc mirum q̄ inter spem amoremq; positus dubitauit pene / quod mallet eligere / qa nec hos

De sancto Martino.

deferere/nec diutius a christo volebat separari: nihil tamen in voto suo ponens aut voluntati relinquens: totum domini arbitrio potestatiq; committens his paucissimis verbis dicere visus est. Grauis quidem est domine in isto mortali corpore pugna militie. etiam factis est quod hucusq; te iuuante certavi: sed si adhuc in eodem opere pro castris tuorum stare me precipis/nō recuso laborem: nec fatiscentem causabor etatem: monita tua te duce deuotus implebo: sed signis tuis quoad vsq; iusseris militabo: & quous optata fuit sibi messio post laborem: est tamen animus victor annorum & nescius cedere senectuti: ac si iam parcis etati: bonum est mihi domine facere voluntatem tuam. Hos vero pro quibus timeo ipse custodi. O virum ineffabilem nec labore victum nec morte vincendum qui in nullam se partem pronior inclinauerit. Itaq; cum iam per aliquot dies sex februm teneretur: non tamen a dei opere cessabat: pernoctans in orationibus & vigiliis fatiscentes artus spiritui seruire cogebat nobili ille strato sub cilicio recumbens. & cum a discipulis rogaretur / vt saltē vilia sibi vellet stramenta supponi: non decet (inquit) filioli christianum nisi in cilicio & cinere mori. Ego si aliud vobis exemplum reliquero ipse peccaui. Et oculis ac manibus in cœlum semper intentus inuictus ab oratione spiritum nō relaxabat. Et cum iam a presbyteris qui tunc ad eum confluxerant/rogaretur vt fatigatum corpusculum lateris mutatione reuolueret: sinite (inquit) sinite me fratres cœlum potius aspicere quā terram/vt suo iam itinere ad dominum deum spiritus dirigatur. Hec locutus diabolum vidit prope ad stare: & ait. Quid hic stas cruenta bestia? nihil in me funestum reperies. Abrae me sinus suscipiet. Cum hac ergo voce fatigatum diuinis operibus spiritum cœlo red

De sancto Martino.

didit. testatq; sunt nobis qui affuerunt iam exanimi corporis glorificati hominis vidisse se gloriam: vultus luce clarior retinebat/ cum membra cætera nec tenuis quidem macula fuscaret: quod in aliis etiam accidere solet. In illo vero modo artubus non pudendis: quasi septemnis quodammodo puerili gratia videbatur. Quis isto cilicio tectum: quis cineribus inuolutum crederet? Ita vitro purior/ lacte candidior in quadam futuræ resurrectionis gloria & natura demutatæ carnis ostensus est.

¶ In natale sancti Bricii episcopi.

Lectio prima.

¶ **M**gitur post excessum beati Martini Turonicæ ciuitatis episcopi summi & incomparabilis viri: de cuius virtutibus magna apud nos volumina retinent: sanctus Bricius ad episcopatum successit. At vero Bricius cum esset primæuæ ætatis iuuenis: sancto Martino adhuc viuentem in corpore multas ferebat insidias pro eo quod eodem tempore facile sequeretur. Quædam tamen die dum quidam infirmus medicinam expeteret: Bricium adhuc diaconum in platea conuenit. Cui simpliciter ait. Ecce ego præstolor beatum virum: nescio vbi sit: vel quid operis agat. Cui Bricius dixit. Si (inquit) delirum illum quæris: prospice emissus: ecce coelum solito more sicut amens respicit. Cumq; pauper ille occursum reddito: quod petierat impetrasset: Bricium diaconum vir beatus alloquitur. En ego Brici delirus tibi videor? Cumq; ille confusus hæc audiens dixisse se denegaret: ait sanctus Martinus. Nonne (inquit) aures meæ ad os tuum erant: cum hæc emissus loquebaris? Amen dico tibi: quia obtinui apud deum/ vt post me ad pontificatus honorem accederes:

De sancto Bricio.

sed noueris te in episcopatu multa aduersa passurū.

Lectio secunda.

Bricius vero hæc audiens irridebat eum dicens. Nonne verum dixi istum delira verba proferre? Sed & presbyterii honore præditus sæpius beatum Martinum conuitiis laceffiuit. Adeptus ergo consentientibus ciuibus beatus Bricius pontificatus officium orationi vacabat. Quamquæ enim esset superbus & vanus: castus tamen habebatur in corpore. Tricesimo autem ordinationis suæ anno oritur contra eum lamentabile crimen. Nam quædam mulier: ad quam cubicularii eius vestimenta deferrebant / ad abluendū quæ sub specie religionis erat veste mutata / concepit et peperit. Qua de re surrexit omnis populus Turonorum in iram: & totum crimen super episcopum ingerunt volentes eum vnanimiter lapidare aiebant enim diu pietas sancti Martini tuam celauit luxuriam. Nec nos diutius deus sinet manus tuas indignas osculando pollui. Illo quoque e contrario viriliter hæc negante: afferte (inquit) infantem ad me. Cumque oblat⁹ fuisset infans triginta dies ab ortu habens: ait ad eū Bricius episcopus. Adiuro te per Iesum filium dei omnipotentis / vt si ego te generauī coram cunctis edicas. At ille infans dixit sancto Bricio episcopo. Non es tu (inquit) pater meus.

Lectio tertia.

Populis autem rogantib⁹ / vt quis esset pater ei⁹ interrogaret: ait ad eos sanct⁹ Bricius episcop⁹. Non est hoc meum. quod ad me pertinuit sollicitus fui: vobis si aliquid suppetit: per vos requirite. Tunc illi magicis artibus factū asseuerantes insurgunt contra eum in vna conspiratione: trahentesque sanctum Bricium episcopum dicebāt. Non diuti⁹ nobis falso

De sancto Bricio.

pastoris nomine dominaberis. Sanctus tamen Bricius episcopus ad satisfaciendum adhuc populo prunas ardentes in birro suo posuit: & ad se stringens usque ad sanctum Martini sepulchrum prunas detulit ardentes: vestimentumque eius iniustum apparuit: illo quoque sic prosequente: sic inquit. Sicut istud vestimentum ab his ignibus videtis illesum: ita & corpus meum a tactu mulieris scitote impollutum. Illis vero non credentibus: sed contradicentibus sanctus Bricius trahitur: calumniatur: eiicitur ut sermo sancti Martini impleretur: Noveris te in episcopatu multa adversa passurum: quo eicte Iustinianum in episcopatu constituit. Denique Bricius Rome urbis papam expetit flens & eiulans atque dicens. Merito hec patior: quia peccaui in sanctum dei: & eum delirum & amentem vocavi: cuius videns virtutes non credidi: post cuius abscessum Turonici sacerdoti suo dicunt. Vade post eum: & exerce negotium tuum: quia eum si persecutus non fueris: ad nostrum omnium contemptum humiliaberis.

Lectio quarta.

Iustinianus vero egressus Turonicis Vercellas Italiae civitatem aggressus iudicio dei percussus obiit peregrinus. Turonici eius audientes obitum: & in sua malicia perdurantes Armenitum in eius loco constituerunt. At Bricius episcopus Romanam veniens cuncta quae pertulerat: papae refert. Qui ad sedem apostolicam residens plerumque missam solennem celebrauit: ibi quicquid in sanctum dei deliquerat deffens. Septimo igitur regressus anno Roma: cum autoritate papae illius Turonis redire disponit. Veniens ad vicum sanctus Bricius episcopus: cui nomen est laudatio: septimo ab urbe milliaro mansionem accepit. Armenitum vero febre corripitur: media autem nocte spiritum exha-

De sancto Bricio.

lauit: quod protin⁹ Bricio episcopo per visum reuelatum est. Qui ait illis. Surgite veloci⁹ ad tumultandum fratrem nostrum Turonicū pontificem occurram⁹. Cumq³ illi venientes per portam ciuitatis ingrederentur: ecce statim per aliam portam mortuum efferebant: quo sepulto sanctus Bricius episcopus in cathedram suam ingressus septē postea feliciter vixit annos. Cui post quadragesimum septimum annum episcopatus defuncto sanctus Eustochius successit: vir magnifice sanctitatis prestante domino nostro Iesu Christo: cui est honor & gloria la⁹ & imperium vna cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

Lectio quinta.

IN Martino illud mirabile/ q^o nō solum hoc quod supra retulimus: sed multa huiusmodi quoties accidisset longe ante p^ouidebat: aut sibi mutantia fratribus indicabat. Frequenter autem diabolus dū mille nocendi artibus sanctum virū conatur illudere: visibilem se ei & formis diuersis ingerebat. Nam interdū vt Iouis psonam: plerūq³ Mercurii: p^osepe etiam Venere ac Minerue transfiguratum se eius vultibus offerebat. Aduersus quem semp^o interritus signo crucis & orationis auxilio protegebatur. Audiebatur plerūq³ conuicia: quibus illū turba dæmonum pteruis vocibus increpabat: sed omnia falsa & vana cognoscēs nō mouebatur abiectis. Testabantur etiam aliqui ex fratribus audisse se dæmonem proteruis Martinum vocibus increpantem: cur intra monasterium aliquos ex fratrib⁹ q^o oli baptismū diuersis errorib⁹ p^odidissent: cōuersos post recepisse exponētes crimina singulorū.

Lectio sexta.

Martinum diabolo repugnātem respondisse constāter antiqua delicta melioris vitæ cōuer

De sancto Bricio.

fatone purgari: & misericordia absoluēdos esse a peccatis qui peccare desierint. Et contradicente diabolo non pertinere ad veniam crimosos: & semel lapsis nullam a domino præstari posse clemētiam. Tunc in hac voce fertur exclamasse Martinus. Si tu ipse miserabilis ad omnium insectationē desisteres / vt te factorū tuorum: vel in hoc tempore cum dies iudicii in proximo est pœniteret: ego tibi vere confisus in domino misericordiam pollicerer. O q̄ sancta de dei pietate præsumptio: in qua & si auctoritatem præstare non potuit: affectum tamen ostendit. Et quia de diabolo eiusdemq̄ artibus sermo exortus: non ab re videtur: licet extrinsecus deferre: quod gestum est: quia & quædam in eo Martini virtutum potior est: & res digna miraculo: recte memoriæ mandabitur in exemplo cauēdi si quid deinceps cuiquam tale contigerit.

¶ Passio sancti Saturnini.

Lectio primo.

I eorum vitorū beatissimas passiones debita veneramur admiratione: quos procul a sedibus nostris nō tā remotarum immensitate terrarum: vetumetiam marinorum fluctuum interpostione discretos famæ deferentis officio & audiūmus & credimus fœlici martyrio consecratos. Atq̄ illos dies: quibus in dominici nominis confessione luctantes: beato quoq̄ obitu regnis cœlestibus renascētes eiusdem domini: cuius in decertatiōe vīribus adiuuantur: post victoriam munere iucundo coronātur: vigiliis / hymnis / sacramentis etiam solennibus honoramus / vt eorum patrociniā atq̄ suffragiā in conspectu domini orando quæramus & honorare mereamur. Qua ere

De factō Saturnino.

quo diem istum solennitate venerabimur? Quibus gaudiis excolemus? in quo vir beatissimus Saturninus episcopus Tolosanæ ciuitatis & martyr in eadem ciuitate geminatam coronam deo teste promeruit / & de sacerdotii dignitate & de honore martyrii / vt quæ iam venerabilem vita fecerat: etiam passio consecraret.

Lectio secunda.

TEmpore illo quo post corporeum saluatoris aduentum exortus in tenebris sol ipse iusticiæ & splendor fidei illuminare occidentalem plagam cœperat: cum sensim atq; gradatim in omnem terram euangeliorum sonitus exiuit: tardeoq; processu in regionibus nostris apostolorum prædicatio coruscavit: cum rarè in aliquibus ciuitatibus ecclesiæ paucorum christianorum deuotione consurgerent: & crebra miserabili errore gentilium nidoribus foetidis in omnibus locis templa fumarent. Ante annos satis plurimos: idest sub Decio & Græco consulibus: sicut fidei relatione retinetur primum & summum Tolosana ciuitas sanctum Saturninum cœperat habere sacerdotem. Cuius fidei atq; virtute eorum: qui in vrbe eadem colebantur: cœperunt dæmonum commenta nudari: artes detegi. vaticinia cessare: fallaxq; illorum potentia christianorum fide crescente decrescere. Cumq; itaq; supradicto antistite ad ecclesiam eo tempore paruulam iuxta capitolium quod inter domum suam & domum dei erat: mediū crebrum iter esset: ac reditus sancti viri præsentiam sustinere pœax dæmonum turba non potuit: & vt erant muta simulachra nudis obumbrata phantasiis ad sacrilega obsequia & solita consulentium vota cœperunt in silentium permanere.

Lectio tertia.

De sancto Saturnino.

Tunc cuncti profanae superstitionis ministri subita rei nouitate p̄moti coeperunt inter se quere re inuicem unde ī numina sua repente venisset tantis temporib⁹ inusitata taciturnitas: quisnā ille esset qui ita garrula ora clausisset/vt neq; inuocantium precibus excitata: nec fuso taurorum cruore: & tantis hostiis delinita aliquod consulentib⁹ afferret responsum aut mutata aut absentia denegarēt. Audiuit igit̄ a quodam factae religionis inimico nouam nescio quā surrexisse sectam/ritui gentilitatis inimicam: quę christiana appellatur: quę in deorū suorū niteretur excidium: huius quoq; fidei esse episcopū Saturninū. Cuius crebro iuxta capitolium existente transitu ad solū viri conspectū deorū suorū ora siluisse. Nec facile posse referari: nisi episcopū illū mors matura subriperet.

Lectio quarta.

O Infelix error et ceca clementia. audiūt diis suis hominē eē terrori: & a delubris atq; sedib⁹ suis demones ad transitū ipsi⁹ eiulare. Non solū audiunt/sed etiam intelligūt: & hūc virum adoratis sibi idolis terribiliter etiam sine p̄missa terminatiōe interficere magis q̄ honorare malūt: illi aut̄ miseri nō considerantes q̄ nullū magis illū colere deberent: cuius seruus suis numinib⁹ imperasset. Quid em̄ stulti⁹/quantimere metuētes: & illū qui dominatur dñantib⁹ non timere? Inter hec ergo conquerentium & stupētium studia cū paulatim magna fuisset multitudo hoīm cōgregata: & oēs studiosi⁹ vellet parato ad victimā tauro certi aliquid ex iis quę dicebāt agnoscere & deos suos litatione tam ingentis hostiē vel reducere cuperent: vel pbare: ecce ipsum sanctū Saturninum ad officium solenne venientem agnoscūt & dicunt. En ipsum aduersariū cultib⁹ nostris: religionis signiferum: qui de

De sancto Bricio.

struenda predicat templa: & deos nostros dæmonū
appellatione condemnat: cuius postremo præsentia
consueta nobis prohibet obtinere responsa.

Lectio quinta.

ITaq; quia ipsum nobis opportuno i tempore des-
bitus ipse finis exhibuit: nostram pariter & deos-
rum nostrorum vindicemus iniuriam: quos iam
nunc compellentibus nobis aut sacrificando placet/
aut moriendo letificet. Ad tam sacrilegæ vocis impul-
sum omnis sanctum virum insanientium turba circū-
dat: ac presbytero vno & duobus diaconib;: cui ob-
sequis eius adheferant per fugam lapsis: ad capitoliū
solus attrahitur. Cum autem immolare dæmonibus
cogeretur: clara voce testatur. vnum & verum deū nos-
tri: cui laudes & hostias immolabo. Deos vero vestros
dæmones scio: quos incassum non tam hostiis pecu-
dum/ q̄ animarum vestrarum mortibus honoratis.
Quomodo ergo vultis vt eos timeam: a quib; vt au-
dio dicitis me timeri?

Lectio sexta.

AD hanc sancti episcopi vocem omnis ille sacrile-
ge multitudinis tumultus incanduit/ & tauro
qui illi victimę fuerat preparatus: fune laterib;
circumactō: & post terga dimisso: ad ministerium sue
crudelitatis vtuntur. Postrema enim parte funis eius:
quæ ad posteriora tauri ipsius defluebat: sancti viri pe-
des illigant: actumq; stimulis acrioribus taurum de
superiori capitolii parte in plana præcipitāt: Nec mo-
ra inter primos descensus ipsius gradus: capite collis-
so cerebroq; excusso: & corpore omnium membro-
rum parte lacerato dignam deo animam in pace red-
didit/ vt quem pro nomine suo fideliter dimicantem
suppliciiis furor gentilis extorserat: suis post victoriam

v

De sancto Saturnino.

laureis coronaret. Exanime tamen corpus nec obnoxiū iam vllius iniurię vsq; ad eum locum tauro furente productum est / vbi fune dirupto tumulariam eo tempore meruit sepulturam. Nam illis in temporibus christianis ipsis propter gentiliū furorem sancti viri corpus humare metuentibus: duę tamen mulierculę sexus infirmitatem fidei virtute vincentes & viris omnibus fortiores: & sacerdotis sui exemplo credo ad tolerātiā passiōis animatę benedicti viri corpus ligneo immissum feretro quam maxime in profundo loco arctis scrobibus condiderunt / vt venerandas ibi sanctas reliquias non tam sepelire q̄ abscondere viderentur. Dominus autem suscepit martyrem suum in pace: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Passio sanctę Quiterię virginis & martyris.

Lectio prima.

Antea Quiteria licet parentibus a Christiana religione alienis: tamen nobilissima stirpe orta fuit. Nam Catillius erat ei pater rex super omnes orientales. Vxor illius nomine Calcia de stirpe Iuliani imperatoris. genueruntq; nouem filias & filium vnum marem. De istis vero natis nullus tantam gratiam inuenit coram domino sicut beata Quiteria: quę anteq̄ nasceretur benedictionem accepit: & post natiuitatem coronam martyrii. Cui quadam die: dum pro more suo intenta esset in cœlum: ecce angelus domini apparuit & ait. Virgo beata benedicta tu: pro merito namq; tuę sanctitatis / sponsa vocaberis eterni regis. Nūc ergo in montem: Oriam me

De sancta quiteria.

sequere: ibique dominum non desistas exorare/ usque dum reuelet tibi quid te oporteat facere. Ad hanc vero vocem beata virgo diuinitus inflammata angelo comitante protinus montem illum conscendit: vbi coepit orare dominum quotidie dicens. Domine propter nomen tuum & propter magnam misericordiam tua fac me viuere in poenitentia vera & in charitate non ficta: in patientia: in orationibus: & in miserationibus tuis multis: & ita perseuerare/ vt ineffabili maiestati tuae digne merear placere.

Lectio secunda.

Peracta igitur oratione rursus angelus alloquitur eam dicens. Surge & vade vbi dominus preparauit tibi coronam martyrii. Ipsa autem respondit. Domine da mihi benedictionem tuam: & ambulabo vbicumque volueris. Et benedixit eam dicens. Benedicta eris si in preceptis domini ambulaueris: & istam poenitentiam tenueris. Vita viues: & non morieris in aeternum. Benedictione accepta de monte descendit: & angelicae admonitionis colloquia secum in mente conferens: in vrbe vbi parentes erant rediit: cumque ante conspectum parentum ingrederetur: dixerunt adinuicem/ desponsemus festiue filiam nostram iuueni Germano. Et cum vidisset beata quiteria eos talia narrantes coelestis sponsi dilectione perfusa. Non (inquit) licet mihi alicui alteri coniugari/ quoniam iam immortalis sponso virginitate perpetua me destinaui & sponsus meus christus est. Cum autem rex audisset beatam Quiteriam coniugium tantopere aspernantem: non paterna seueritate: sed ira commotus iussit militibus suis vt arcto carcere & vinculis ferreis ligata custodiretur. ingressa vero beata Quiteria carcerem: dixit. O benedictus carcer diu te des

De sancta Quiteria.

sideraui ac volui in te esse in aliqua constrictione. Pro-
tinus angelus domini affuit ei: cumq; adinuicem lo-
querentur visus est carcer claritate repleti: apparuitq;
virgo pulcherrima candida veste refulgens virginum
choreis micantissimis comitata ac cæteri cœlesti tur-
ba. cui vas quoddam odoriferis plenum liquoribus
ac crucis signum afferenti: virgo Quiteria inquit. Un-
de hoc mihi vt mater dei mei veniat ad me: perunxit
vero dei genitrix beatam Quiteriam vasculi aroma-
tibus: donauitq; crucem: qua a persecutoribus libera-
retur: anulumq; pudoris eius manibus inseruit. con-
cessit etiam cuiuscunq; eam inuocanti ab omni insanie
& furoris morbo liberandum / atq; his peractis i cœ-
lum dei genitrix migravit. Protin? Orianū mōtem
ascendit/angelo comite: liberataq; a carcere & vincu-
lis munere cœlesti / ibiq; orauit & dixit. Domine an-
teq; ad coniugium veniam/da mihi quod promisisti.
Tunc cœlestis nunciū dixit ei. Noli timere: anteq;
ad coniugium venias magnalia dei videbis: & nunq;
in ista prouincia acquies quod quæris. Sed surge &
egredere de finibus istis & vade in Burgum/qui est in
valle Aufragie: vbi erit decapitatio tua. beata Qui-
teria dixit. Domine da mihi aquas quotidie & ego in
pœnitentiam ero vsq; ad obitum meum. & dixit an-
gelus. Vbicunq; bibere volueris ibi erit fons. & di-
xit illa. Ille fons nunquā minuatur. Et ait angelus. Ne
timeas quia ego tecum ero vsq; ad obitum tuum. &
ille fons erit benedictus & consecratus.

Lectio tertia.

HAec in monte Oriano beata Quiteria collo-
quente cum angelo: nunciis patris adueniunt
eamq; ad patrem descendere præcipiunt Cūq;

De sancta quiteria.

ante eum peruenisset dixit ei. Filia accipe virum Germanum nomine. & respondit. Pater iam dixi tibi quod nolo habere virum terrenum nec sponsum / sed Christum qui in caelis est ipsum habeo amatorem. Et cum audisset filiam sic loquentem : iratus est valde : & misit nuncios ad Germanum : notum ei faciens sponsam sibi ab eo promissam iam esse magam & Christum crucifixum dicentem sponsum esse suum & non alium velle : oransque per eos ut si noluisset matrimonium eius : ipse dignaretur caput a corpore euellere. Et cum haec fierent coepit habere beata Quiteria sapcium & elegit puellas triginta & pueros octo. & nocte exiit de Blancagia ciuitate & pergit ad montem. & inuenit ibi angelum. Cui angelus ait. Vade in vallem Aufragiam : vbi dominatur rex Leuthmanus & in illo monte columbano videbis angelum dei in similitudinem hominis sancti : qui te expectat benedicere et sanctificare. Et contra orientem videbis montem Golgani : & contra occidentem montem vnguli / vbi est diabolus expectans animam regis Leuthmani / quia christianus fuit : & nunc deum non credit.

Lectio quarta.

ET cum peruenisset in vallem Aufragiam & videret illos montes : & illum Burgum & flumen : cum gaudio magno dixit. Vere iam cognosco quoniam prope est dies quam dominus mihi promissit. Et transiit illud flumen nomine Alifanum / & venit ante ostium Leuthmani regis. Tunc rex dixit. Vos puellae & pueri vnde estis : aut vnde venistis : vel quid queritis : Beata Quiteria respondit post multa. Tecum nolo ullam rationem habere quia diabolus expectat animam tuam nisi poenitentiam egeris : & ad si

De sancta Quiteria.

de reuersus fueris. Cūq; talia & similia loqueretur: iratus rex iubet eam mitti cum sequentibus in carcerem vsq; dum dicerent vnde venirent aut quo tenderent. Ingressa carcerem ait. O benedictē carcer: diu te desideravi: volo in aliqua constrictione hic habitare. Et cum esset sic in oratione / venit angelus & illuminauit carcerem per mediam noctem: quasi sol per meridiē. & solutus est lapis carceris. & vincula ferrea cōfracta sunt. & in illo loco nil aliud remāsit de carcere nec de vinculis: ac si nunquam fuisset impositus lapis in eo. videntes triginta custodes qui eam custodire venerant: crediderunt dicentes. Tecum volumus pariter credere & habitare / quia nullum alium habere volumus regem / nisi qualem tu habes modo. In paucis diebus conuersa est multitudo gentium. Et omnes leprosos qui ad eam venerant / mundauit dominus. Cæcos illuminauit. Surdos audire fecit: & mutos loqui. Dæmonia de corporibus eiecit propter castitatem & ieiunium eius.

Leitio quinta.

ET cum a carcere soluta esset: Leuthmanus rex obcæcatus fuit voluntate diuina / & non videns lucem ait. Roga deum tuum o beata Quiteria vt restituat lumē oculorum meorum / quæ postq; iter vitæ ostendit ei: orauit / & oratione completa tetigit eum: & aperti sunt oculi eius & vidit: & ait. Da pauperibus thesaurum quod habes absconditum: & possessiones istius vitæ: & videbis regnum dei. & deponne coronam capitis tui / quæ omnia fecit sicut beata Quiteria præcepit. & tunc diabolus qui animam regis expectabat: cum magna voce ait. O beata Quiteria quare contra nos tantam malitiam præparasti: aut quis te permisit docere regem in hac prouincia? Ego enim multum desideravi regis animam / & se

De sancta quiteria.

quentium eum: & ipsos tu nobis tollis? Ve mihi in seruitio usque huc meo permansit: & in vno momento eum perdidit. Quæ vox audita est per omnem prouinciam. & cum esset iterum cum rege/ait ad beatam Columbanam. Vade & ascende montem / & si videris populum contra venientem: renuncia mihi / quia ibi coronam martyrii volo accipere: sicut promisit mihi dominus. Cui rex ait. Hominem times de mea prouincia? Respondit. Timeo patrem & exercitum suum / & puerum / quem me voluit habere sponsam. Rex insuetuens eam ait. Vere ista virgo nunquam de carne humana fuit concepta. & iterum si de spiritu sancto fuit: ad ipsum pergat / si de carne humana: ad coelestia regna pergat. & dimisit eam ire: nec iter sanctum impedire ausus fuit.

Lectio sexta.

ET cum ascendisset montem cum beato Remedio & Simplicio & aliis sociis suis / venit angelus in similitudinem hominis senis super vnum lapidem & posuit benedictionem / & fons egressus est benedictus. Et venerunt duo angeli & benedixerunt illam terram & fontem sicut promissum ei fuerat dicentes. Domine iste fons non crescat nec decrescat. & in hunc modum seruetur iuxta sepulchrum ipsius virginis usque in hodiernum diem. & nunc vocatur ab incolis ciuitatis Adurensis fons salutis ex eo quod plurimi aquam ipsius bibentes / salutem consequuntur. & in tali die nullum periculum patimur: vt experientia probat & multorum fama hoc experientia comprobantium. Et dixit illa ad beatum Marcianum / & ad beatum Vtianum. Benedicite monumentum istud. Et dixerunt: Benedictio / claritas / honor & virtus: & fortitudo deo nostro: & repleat locum istum de be

De sancta Quiteria.

nedictionibus suis. & dixerunt angeli. Amen. Cumq̄
appropinquasset iam dies passionis eius: stabat vsq̄
ad vbera in aqua: & cubitis in terram fixis intenta in
oratione / venit angelus & ait. Hodie possidebis co-
ronam quam tibi dominus promisit. Cui ait. Deum
meum laudabo / quoniam diu est quod desidero vides-
re. tunc venerunt omnes persecutores ei⁹ cum Germa-
no amatore suo: & transferunt flumen. Et cum in-
troissent in vallem vbi beata Quiteria erat: misit Ger-
manus speculatores suos: vt omnis quisquis eam in-
uenire potuisset gladio trucidasset. ipsa autem die in-
uenit eam Dumanus: & ait. Tu quis es? At illa. Ego
sum Quiteria. & dixit ei. Oppressa a dæmone infir-
ma rabido morfu: & a morbo caduco: ego interficiā
te. Et extendit gladium & amputauit caput eius. At
illa dixit cum gaudio. Domine accipe spiritum meū.
& defende de his infirmitatibus omnes in mea defen-
sione specialiter existentes: & audita est illico vox cœ-
litus missa dicens: ita concessum est i cœlo a domino /
sicut petis in agone posita. Et cum in terram cecidisset:
ecce angeli accesserunt & dixerunt. Surge eamus
ad monumentum tuum. Et accepit beata Quiteria
caput suum in manibus suis. & portauit illud septuas-
ginta & duo stadia. & venit cum angelis & sequenti-
bus se ad monumentum. At Dumanus postq̄ decol-
lauit eam: narrabat Germano & omnibus mirabilia
quę dominus ministravit super eam. Et non cre-
diderunt ei. Sed magis iratus German⁹ ait ad eos qui
eum secuti fuerant. Quare non occidistis omnes qui
cum ea venerunt in istam prouinciam? Ite & occidite
eos qui secuti sunt eam.

¶ Secundum Matthæum. capitulo. xiii.

De sancta Quiteria:

Lectio septima.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro/ quem qui inuenit homo abscondit & praegaudio illius vadit & vendit vniuersa quae habet & emit agrum illum. Et reliqua.

¶ Sequitur historia.

Interea ecce Adrianus rex audita factorum fama beatae Quiteriae & suorum: exiens de sua ciuitate iuit ad montem columbanum. vbi inuenit sanctos dei dispersos cum multitudine/ quae conuersa fuerat ad fidem ob praedicationem beatae Quiteriae virginis. & propter miracula quae viderant: & occidit omnes illos quos inuenit. & dimisit eos: vt canes illorum carnes deuorarent/ dicens furibundo ore. Ego rex terrenus sum. vnde deamus si illorum deus poterit eos liberare de manibus meis. At beata Columbana vt vidit eos appropinquare ait. Exercitus multus adest: qui nos interficere veniunt. Et beatus Martianus episcopus videns illorum timorem ait. Nemo vos seducat de credulitate dei propter tormenta/ quia si corpora perdisderitis: animas saluas faciet dominus in vitam aeternam. Neque nomen vestrum negabitis. Quia maiorem dilectionem habet dominus super nos paucos fideles suos/ quam super illos paganos: qui deum credere nolunt. Tunc beata Columbana dixit. Domine Iesu christe nunc me deferere digneris in hora martyrii. Et beatus Beltianus dixit. Vere si praedicamus euangelium multi credituri erunt in dei misericordia. Sed beatus Romanus qui venerat de ciuitate Blacagia cum beata Quiteria

De sancta quiteria.

ast. Melius erit ad martyrium carnem nostram præparare quàm his rebus operam dare. Quia illi freti credulitate sua: dignam mortem potius pro Christo nos subire facient: quam prædicationem nostram audient. Et ipsi nihil sunt contra nos: & nos aduersarii sumus contra illos. Facite ergo dilectissimi voluntatē patris & intus lampades parate vestras quia filii regis estis. Omnis ergo gloria vestra ab intus sit. Et intus habete quod foris luceat. Propterea quæ sursum sunt sapite: vbi beata Quiteria peruenit: & non quæ super terram: quia vestra conuersatio in cœlis est. Illuc dirigite mentes. Illuc abscondite vitam vestram: donec furor persecutorum pertranseat. Ibi namque habetis sponsum. Ibi pontificem. Ibi omnia quæcumque quæritis. Illuc dirigite mentem vt cum christus virginis filius apparuerit in fine sæculi: cum ipso vos appareatis in gloria.

Lectio octaua.

HAec eo dicente beata Columbana fugit vbi corpus beatæ quiteriæ erat inhumatum. Et tunc inuenerunt eam gensibus flexis in oratione: & dixerunt. Tu qui es? quæ respondit. Christi serua sum. qui cum audissent: vnus illorum amputauit gladio caput eius. Et tunc dixit rex. Nunc videant omnes: quia ego sum rex qui te possum occidere & decapitare. quia alius non est qui de manibus meis te possit eruere. & immolauerunt eam & omnes quos inuenerunt credentes in christo. Et Leuthmanus rex. & Martianus episcopus. & Remedius eremita interfecti sunt ipsa die. & occiderunt multitudinem credentium in christo. & sic inmanitatem in omnem terram exercetes: nulli parentes: hæc & his similia facientes: ceciderunt mirabiliter in infirmitatibus variis. Alii namque ardebant quasi lignum & ignem. Alii verberabantur a demonibus mutis.

De sancta quiteria.

Alii a demonibus loquentibus. Alii a demonibus percutientibus in frigore. Alii rabie diabolica affligebantur. Iste quinque passiones significant castitatem beatæ quiteriæ: quæ in quinque sensibus corporis sui casta fuit & virgo. Per hos quinque sensus corporis: quos dum vixit fideliter custodiuit: dedit dominus persecutoribus suis has quinque passiones super eos. Et ideo habet beata quiteria quinque dona a domino nostro Iesu christo. Super istis prædictis quinque infirmitatibus generaliter ubique terrarum: & specialiter super omnibus in sua defensione existentibus. Lectio nona.

Intelligamus ergo fratres ut nullus præsumat se dicere. virgo sum in quinque sensibus corporis mei. videat ne proferat mendacium. qui autem virgo permanerit/vita viuet & non morietur in æternum. Et erat quidam amicus dei nomine Liberatus in valle aufragia. & venit ad eum angelus Domini & ait. Liberate vade ad montem qui vocatur Columbanus: ubi multa corpora sanctorum trucidata sunt propter deum/ & fac ibi quod dominus iusserit tibi. & sepelies beatam quiteriam in ecclesia beati Petri ad occidentalem partem in Sarcophago Marmoreo & non longe beatum Martianum episcopum: qui dignus est deo. & Veltianum episcopum. & Leuthmanum regem: qui per doctrinam beatæ quiteriæ dereliquit sæculum: & secutus est dominum. Venit autem beatus Liberatus in montem sic ut angelus imperauerat: & sepeluit beatam quiteriam omnesque illos/ quos dura infidelium manus occiderat. Et non post multos hos dies: germanus vidit quod dominus ostendebat multa miracula per beatam quiteriam/ & dixit. Domine in cuius nomine beata quiteria confidit ac credidit: ostende viam mihi salutis & da mihi poenitentiam: quia tantam malitiam feci: & permisi facere

De sancta quiteria.

apud te/propter hoc pænitere cupio: quia ego præce-
pi: vt quisquís eam prior inuenisset gladio trucidasset.
Tunc angelus affuit: & ait. si veram pœnitentiam que-
ris/veram indulgentiam habebis. & si patrem tuum
Adrianum regem manibus baptizas eris salu9 in cõ-
spectu dei. & ipse fecit sic & stetit insuper pœnitens. A
quarto Kalendas Maii vsq; ad quartum Idus, Ianua-
rii. In istis diebus vinum & sicerã non bibit: nec alias
epulas comedit nisi tantummodo panem & aquam
& sic meruit peruenire ad gloriam pmissam: ipso ad-
iuuante qui sine fine viuít & regnat per infinita sæculo-
rum secula. Amen.

Deo gratias.

Tabula lectionum

siue Historiarum Sanctorum quæ in hoc
breui volumine continentur sequitur.

Tabula.

- ¶ Andree apostoli natale.
Nicolai episcopi natale.
Leocadie virginis natale.
Sebastiani & comitum eius martyrum natale.
Agnes & Emerentiane virginum natale.
Agnes secundum virginis natale.
Agathe virginis natale.
Iacobi translatio.
Hilarii episcopi natale.
Illelonsi archiepiscopi natale.
Pauli conuersio.
Blasii martyris natale.
Scolastice virginis natale. ∴
Valentini martyris natale.
Petri cathedra.
Emetherii & Celedonii martyrum.
Benedicti abbatis natale.
Ambrosii episcopi natale.
Isidorii archiepiscopi natale.
Iuliani episcopi natale. (.)
Sanctæ crucis inuentio.
Vrbani martyris natale
Petronille virginis natale.
Petri & Pauli apostolorum natale.
Pauli commemoratio.
Iacobi natale.
Sperati & comitum eius martyrum.
Praxedis virginis natale.
Appollinaris martyris natale.
Christine virginis natale.
Magdalene natale. (∴)
Christophori & comitum eius martyrum.
Laurentii martyris natale.

Tabula.

Beatae Mariae assumptio.
Genesii martyris natale.
Genesii martyris natale.
Beatae Mariae natiuitas.
Michaelis dedicatio. (.:)
Hieronymi praesbyteri natale.
Martini episcopi natale.
Bricii episcopi natale.
Saturnini episcopi & martyris.
Quiteriae virginis & martyris passio.

¶ Laus Deo.

¶ Excussum fuit hoc volumen: quorūcūq;
sanctorum vitas continens. in Inclyta
Lucrono apud Michaelē eguā
Idibus Augusti. Anno
domini Millesimo/
quingentesimo
vigesimo oc
tauo.º.

BIBLIOTECA

Sala

Núm.

TOLEDO

BIOTECA PROVINCIAL

Sala... *Reservada*

Número... *1065.*

Res.

1065

